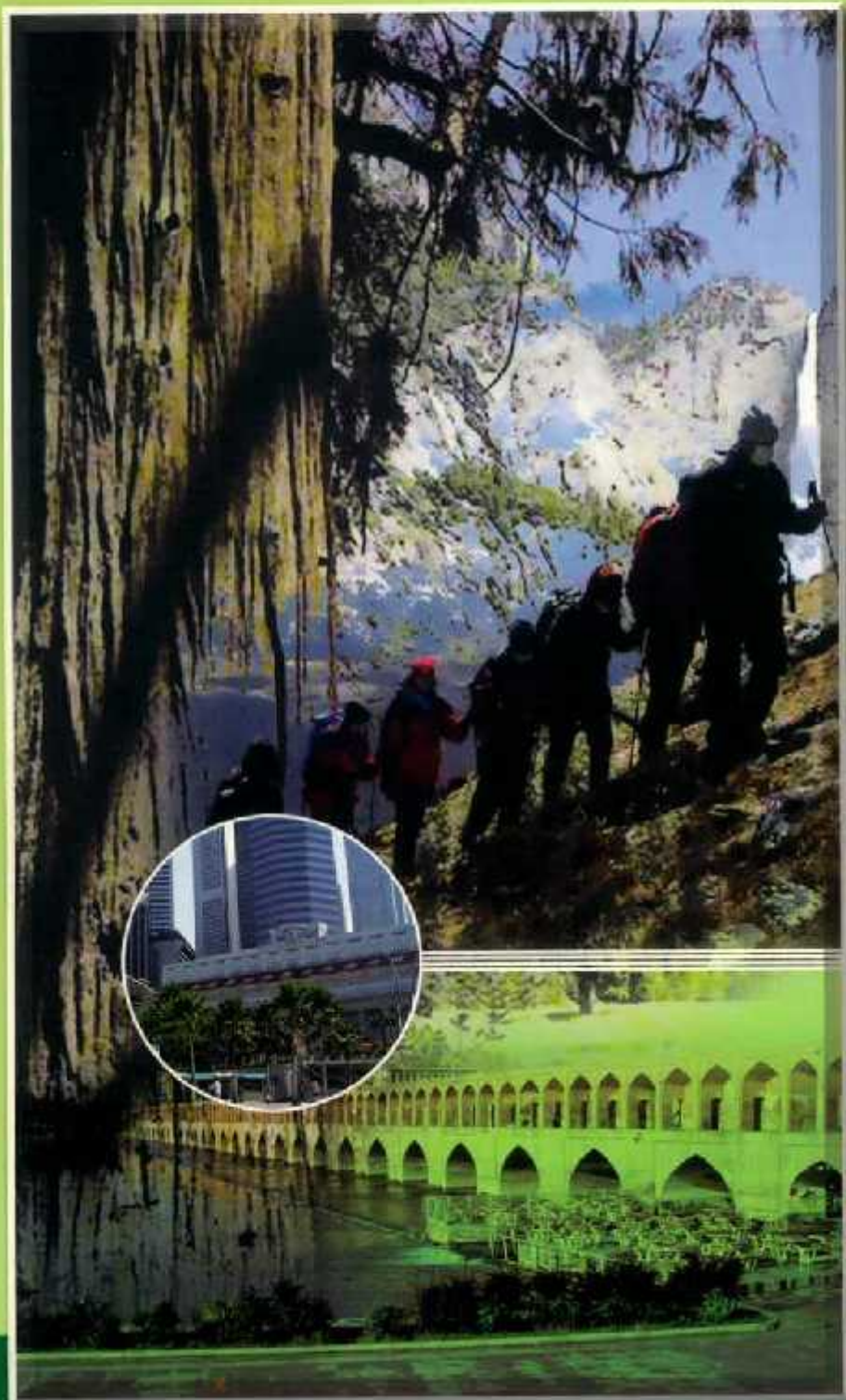
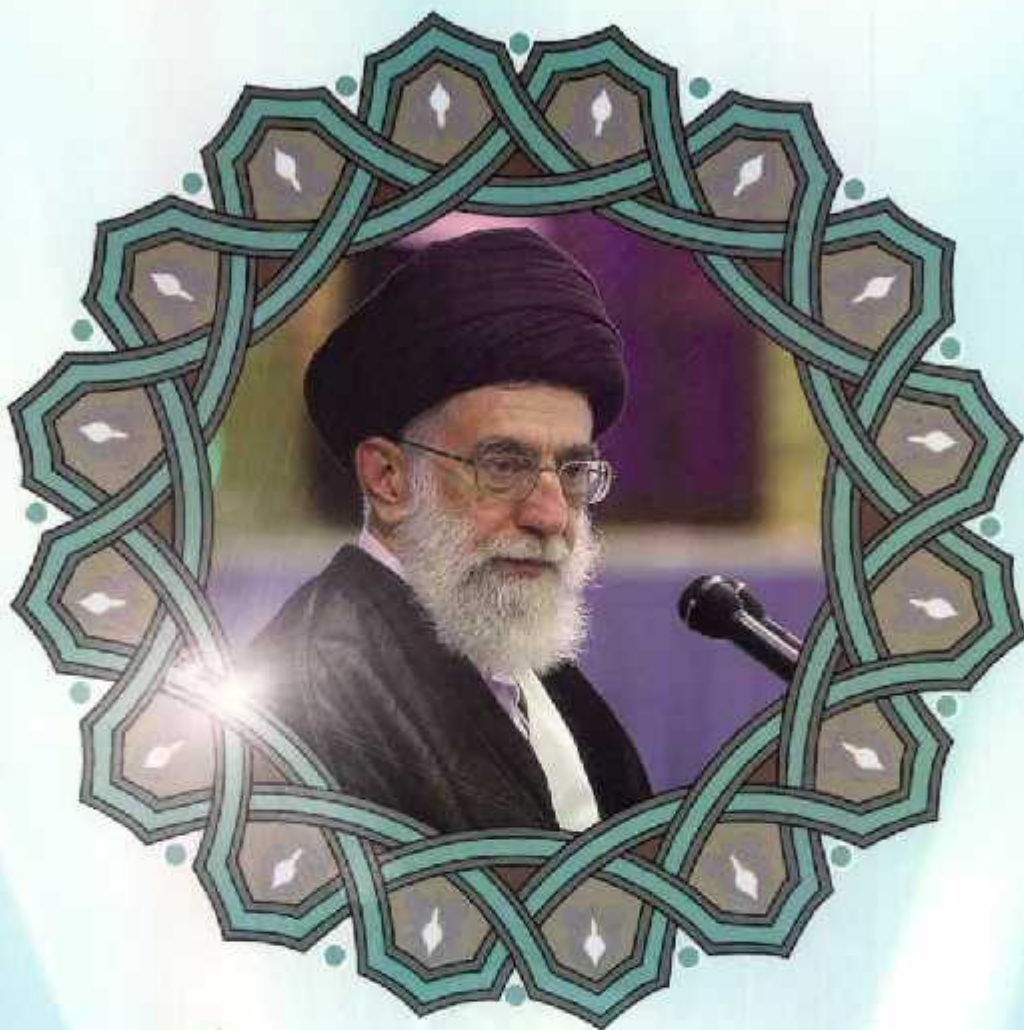

- گردشگری شهری: نیاز، ضرورت، مدیریت
- کاربرد نظریه سیستمها
- در تدوین نظام کنترل مدیریت گردشگری
- باغشهر، گریز از شهر به ناهان طبیعت
- گردشگری، مهاجور و پر امید
- شیفتگان ایران زمین،
- جهانگردانی از سالهای دور
- کامهای بلند تبریز در گردشگری شهری
- شهر سبز کوچولوها
- گردشگری سبز
- بهترین گزینه برای مردم ایران
- نکاهی شتابزده بر مروارید خلیج
- برف، معضل یا فرصت

مسئولان نوآوری
ابتکار و خلاقیت را باید
وظیفه خود بدانند

ما می توانیم

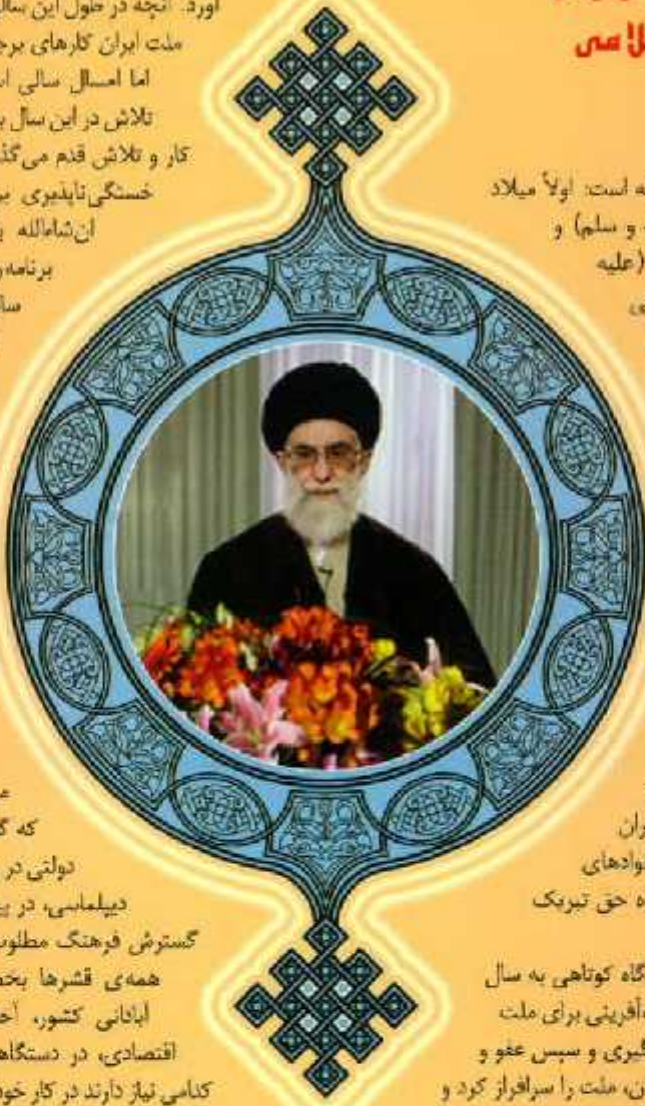
گزیده ای از متن پیام نوروزی رهبر معظم انقلاب اسلامی

بسم الله الرحمن الرحيم

طبیعی بهار، امسال یک عید سه گانه است: اولاً میلاد مسعود نبی مکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) و سپس میلاد مسعود حضرت صادق (علیه السلام) و آنگاه روز عید نوروز ملی ایرانی. به حضرت بقیه الله (ارواحنا فداه) سلام عرض می‌کنم و اعیاد مبارک را به ایشان تبریک می‌گویم و همچنین به عموم ملت ایران و به عموم مسلمانان و به همه‌ی محبان و عاشقان اهل بیت پیغمبر، تبریک عرض می‌کنم. همچنین به همه‌ی ملت‌هایی که عید نوروز را گرامی می‌دارند و در این جشن آغاز سال با ایرانیان شریک و سهیم هستند امیدواریم این سال خوب، این بهار زیبا و پر طراوت، یک سال پر بار برای عموم مسلمانان و بخصوص برای ملت عزیز ایران باشد. لازم می‌دانم در آغاز عرایض، به خانواده‌های معظم شهیدان و جانبازان و ایثارگران راه حق تبریک عرض کنم.

نگاه گذرایی می‌کنیم به سال ۸۶ و نگاه کوتاهی به سال ۸۷. سال ۸۶ سال مهم و پر حادثه و عزت‌آفرینی برای ملت ایران بود. در آغاز این سال ماجرای دستگیری و سپس عفو و آزادی ملت‌نوازان متجاوز بیگانه به کشورمان، ملت را سرفراز کرد و چهره‌ی ملت عزیز ما را در دنیا چهره‌ای مقتدر و در عین حال بردبار و پرکثرت نشان داد؛ در پایان این سال هم انتخابات پر شکوه و با عظمت ملت و انتخاب نمایندگان مجلس شورای اسلامی، برای چشمان خیرت‌زده‌ی جهانیان یک حلقه‌ی بزرگه و برای ملت ایران - برای دوران چهار سال - سرنوشت ساز بود. در این حادثه هم ملت عزیز ما عظمت خود اقتدار خود، حضور پر صلابت خود و عزم جدی خود را برای درست اداره کردن کشور و حضور در میدان‌های مدیریت کشوری، نشان دادند. در طول سال ۸۶ کارهای با ارزشی از سوی مسئولین کشور، چه دولت چه مجلس و چه مسئولین در سراسر بخش‌های گوناگون، و همچنین کارهای بزرگی از سوی احاد ملت انجمن‌های علمی و مجموعه‌های دانشجوئی و کوشگر، برای ملت ایران انجام گرفت و ملت ایران را در میدان‌های مختلف و عرصه‌های مختلف به پیش برد پیشرفت‌های علمی، پیشرفت‌های عمرانی و کارهای سازندگی مهمی که در بخش آبادانی کشور انجام گرفت، همه‌ی اینها، چه آنچه مربوط به بحث تقنین و چه آنچه مربوط به مرحله‌ی اجرا بود. برای ملت ایران بسیار پر سود و ان شاء الله ماهی به پیشرفت و شکوفایی شد. اما در مورد سال ۸۷ که اکنون آغاز می‌شود، چشم‌انداز و امیدهای ما بسیار روشن و متعالی است.

در این سال نظام مقدس جمهوری اسلامی سی سالگی خود را تمام می‌کند و سه دهه را پشت سر می‌گذارد. در این سه دهه، ملت ایران و مسئولین تلاش‌های بسیار با ارزشی انجام دادند: در دفاع از کشور، در دفاع از استقلال و عزت ملی و در پیشرفت به سمت اعتلای علمی و عملی. در طول این سال‌های متوالی، ملت ایران بر آن بود که عقب‌ماندگی‌های سال‌های طولانی گذشته‌ی

پیش از انقلاب را جبران کند و موفقیت‌های بزرگی هم در این راه به دست آورد. آنچه در طول این سال‌های متمایز انجام گرفته است در تاریخ ملت ایران کارهای برجسته و ان شاء الله ماندگاری خواهد بود. اما امسال سالی است که ما امیدهای زیادی به حرکت و تلاش در این سال بسته ایم. اولاً مجلس تازه نفسی به میدان کار و تلاش قدم می‌گذارد و ثانیاً دولت خدمتگزار و پر تلاش و خستگی‌ناپذیری بر سر کار است. اگر مجلس و دولت ان شاء الله با حکمت و درایت و تدبیر کارها را برنامه‌ریزی بکنند امید این هست که ما در این سال بتوانیم کارهای بزرگی انجام بدهیم. هم در صحنه‌ی داخلی و هم در عرصه‌ی بین‌المللی، ملت ایران نیاز به کار و ابتکار و تلاش مجدانه دارد. خوشبختانه مسئولین کشور عزت ملی را کاملاً در نظر دارند و می‌دانند که در مقابل زیاده‌خواهی دشمنان، راه نجات تسلیم شدن و عقب‌نشینی کردن نیست؛ اگر دشمن زورگویی و زورگیری می‌کند، باید در مقابل دشمن ایستاد و پیشرفت کرد.

من برای این سال تو چیز را انتظار می‌برم: یکی این که در همه‌ی بخش‌هایی که گفتیم باید نوآوری بوجود بیاید؛ مسئولان دولتی در روش‌های اقتصادی، در روش‌های سیاسی و دیپلماتی، در پیشبرد کشور به سمت علم و تحقیق، در گسترش فرهنگ مطلوب در میان کشور، در ارائه‌ی خدمات به همه‌ی قشرها بخصوص قشرهای محروم و مظلوم، در آبادانی کشور، آحاد مردم در ناآگاهیه‌ها، در نگاه‌های اقتصادی، در دستگاه‌های گوناگون اجتماعی و خدماتی، هر کدامی نیاز دارند در کار خود و در عرصه‌ی فعالیت خود نوآوری کنند؛ این نقطه‌ی اولی است که مورد انتظار ماست. در این سال باید نوآوری قضای کشور را فرا بگیرد و همه خود را موظف بدانند که کارهای نو و ابتکاری را، در سایه‌ی مدیریت صحیح و تدبیر درست، در فعالیت کشور وارد کنند. انتظار دوم این است که فعالیت‌هایی که در سال‌های گذشته انجام گرفته است، کارهایی که دولت کرده است، سرمایه‌گذاری‌های بزرگی که مسئولان گوناگون و آحاد مردم در بخش‌های مختلف، چه سرمایه‌گذاری مادی، چه سرمایه‌گذاری معنوی، انجام داده‌اند، اینها به شکوفایی برسد و مردم نتایج آن را در زندگی خود حس کنند.

برخی از کارها امروز آغاز می‌شود، لکن بزودی نتیجه‌ی خود را نشان نمی‌دهد؛ کارهایی که در سال‌های اخیر انجام گرفته است و همچنین بسیاری از کارهایی که در طول سال‌های گذشته انجام گرفته است، باید نتایج خود را بتدریج به مردم نشان بدهد و کام مردم را شیرین کند؛ باید آنچه را که کاشته‌ایم، شکوفا بشود و به مردم ثمر بدهد. لذا من امسال را «سال نوآوری و شکوفایی» می‌نامم و انتظار دارم که ان شاء الله هم در زمینه‌ی نوآوری و هم در زمینه‌ی شکوفایی، ملت ما شاهد نتایج شیرینی باشد و سال را ان شاء الله به بهترین وجهی، با عزت و با موفقیت، با کامیابی و شادابی و با توان بیشتر به پایان ببرد. از خداوند متعال توفیق آحاد مردم عزیزمان و توفیق مسئولین محترم کشور را مسئلت می‌کنم و امیدوارم دعای حضرت بقیه الله (ارواحنا فداه) شامل همه‌ی مردم باشد و روح مطهر امام بزرگوارمان، که گشاینده‌ی این راه و آغازکننده‌ی این فصل جدید زندگی ملت ایران بودند، با اولیایه پروردگار محشور گردد.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

گزیده ای از متن پیام نوروزی

رییس جمهور

بسم الله الرحمن الرحيم

اللهم عجل لوليک الفرج والعافیه والنصر واجعلنا من خیر انصاره واعوانه والمستشهدين بين یدیه نوروز عزیز را به همه ایرانیان به همه کسانی که نوروز را می شناسند و آن را جشن می گیرند و به همه بشریت تبریک و تهنیت عرض می کنم. نوروز از پدیده ها و الطاف ویژه الهی است؛ نوروز یعنی نو شدن، پاک شدن، تولد منکر و استقبال از همه خوبی ها و زیبایی ها است. در نوروز یک حقیقتی وجود دارد که آن حقیقت رمز ماندگاری نوروز است. از معصوم علیه السلام نقل شده است که فرمود نوروز روزی است که خدای متعال از انسان بر بندگی خودش و یکتاپرستی و تبعیت از ولی خدا بیعت گرفت. روز تجدید عهد است. روز احم، نوح، ابراهیم، موسی، عسی و پیامبر گرامی اسلام است. روز آغاز امامت امیر المومنین است. روز آغاز حکومت آخرین است.

به فضل الهی ملت ایران در طول تاریخ همواره موحد بوده است. این ملت همواره از اندیشه الهی و ادیان به ویژه از کاملترین آن ها، اسلام ناب هم تبعیت کرده است و هم با همه وجود و صادقانه از آن صیانت کرده است.

ملت ایران از اعماق تاریخ گوهر توحید را و گوهر نوروز را شناخته

است و به خوبی از آن پاسداری کرده است و امروز آن را به بشریت هدیه می کند. نوروز رمز همدلی و همبستگی، عشق و محبت، بیعت با خوبی ها و عدالت و خداپرستی است. نوروز روز آماده شدن برای تحقق حاکمیت الهی بر جهان است. همه سنت های نوروز و همه دستورات اسلامی و دستورات بزرگان ما درباره نوروز نشان دهنده این مکاتب برجسته و والای نوروز است. همه ما باید نوروز را با همه خوبی هایش و پیام هایش که خلاصه در یک پیام است و آن پیام انتظار و استقبال از بهار بشریت و خرمی دوران یعنی حاکمیت آخرین ولی خدا، منجی موعود است. گرامی بناریم. امسال نوروز ما بسیار زیباتر است؛ مقارن با آغاز امامت موعود، یگانه و عزیز هستی. حقیقت آفرینش و جان جهان، حضرت صاحب الزمان و با میلاد حقیقت همه زیبایی ها، پیامبر رحمت و عشق، الگوی جاودانه و مظهر همه خوبی ها، پیامبر گرامی اسلام و فرزندی برونمذ ایشان امام جعفر صادق علیه السلام است. امروز نوروز ما زیباتر است. خوشبختانه با همت سازمان میراث فرهنگی طی یک مراسم با شکوه این پدیده معنوی به نام ملت بزرگ ایران به صورت رسمی به ثبت رسید.

من مجدداً همه این اعیاد و نوروز را به همه ایرانیان عزیز، رهبری گرانقدر و بزرگوار انقلاب اسلامی، نوروز دوستان، حق طلبان، موحدان و پاکي جوان عالم تبریک و تهنیت عرض می کنم. سال ۸۶ سالی سرشار از نعم الهی و تلاش و نشاط برای ملت بزرگ ایران بود. سالی همراه با پیروزی های بی در پی، افتخار آفرین، امید بخش و پیشرفت های خیره کننده در سیاست، اقتصاد، علم و فرهنگ بود. در طول یک سال بیش از دو برابر سال های مشابه کار و

سازندگی و پیشرفت انجام شد. پروژه های بزرگ صنعتی، عمرانی، علمی، پژوهشی، اقتصادی و فرهنگی و اشتغالزایا به اجرا درآمد. رشد بالای اقتصادی و تک رقمی شدن نرخ بیکاری از دستاوردهای این تلاش بزرگ است. اصلاحات ساختاری به سرعت ادامه یافت. در عرصه سیاست خارجی عزت و اقتدار ملی و پرچمداری صلح و امنیت حقیقی به نام ملت ایران بر پام جهان ثبت شد. و در پایان سال صحنه عظیم انتخابات عزت آفرین گردید. امروز چهره نورانی ملت بزرگ ایران به عنوان پیشگام نور و روشنایی، اعتماد به نفس و ایستادگی در جهان می درخشد و ملت ایران با سرعت و صلابت و عزم ملی و انگیزه های الهی و بشر دوستانه این مسیر نورانی را ادامه خواهد داد.

البته متأسفانه در طول سال ۸۶ مشکلاتی هم داشتم؛ به خصوص در بخش اقتصاد علی رغم همه تلاش ها و ابتکارات و کارهای انجام شده ایجاد اشتغال، جهش صادرات غیرنفتی، توزیع سهام عدالت و کارهایی که برای افزایش قدرت خرید گروه های کم درآمد انجام شد و البته منجر به بهبود نسبی وضعیت جمع کثیری از هموطنان گرامی ما شد؛ اما به علت تورم در سبد مصرفی خانوار، جمع زیادی از هموطنان هم دچار مشکل بودند. در کنار همه پیروزی ها و شیرینی ها، غم و غصه مشکلات این هموطنان گرامی در دل ما ماند. البته من درباره علت اصلی تورم قبلاً با شما صحبت کرده ام. فرزندان شما در دولت به طور شبانه روزی و پیوسته در تلاشند تا وضعیت را اصلاح کنند. البته می دانید که ما در حال یک نبرد همه جانبه هستیم. در خارج از کشور فشارهای ناشی از تحولات بزرگ اقتصادی، رکود کم سابقه و افزایش سی سابقه قیمت ها در جهان و در کنار آن بد اخلاقی برخی از دشمنان ما و در داخل هم برخی کج رفتاری ها را مشاهده کردیم. اما به فضل الهی در تلاش هستیم تا با یاری ملت و همت جوانان و خدمتگزاران بر این مشکلات فائق بیاییم. در طول سال ۸۶ دولت در یک کار بسیار فشرده و مستمر با حضور صاحبمقتدان و کارشناسان یک طرح بزرگ تحولی اقتصاد را آماده کرده است. طرحی برای ریشه کن کردن ناسامانی های موجود در عرصه اقتصاد؛ ریشه کنی برخی ویژه خواری ها، تبعیض ها، ناکارآمدی های در تولید و در توزیع و در توزیع منابع بانکی و ثروت، در توزیع یارانه ها، در جمع آوری مالیات و در توزیع کالا. این طرح آماده شده است و انشالله... اطلاعاتش به استحضار ملت عزیز ایران خواهد رسید و با توکل بر خدا و با یاری ملت بزرگ ایران اجرا خواهد شد.

انشاء الله... سال ۸۷ که سی امین سال پیروزی انقلاب اسلامی است؛ همانطور که از طلیعه آن مشهود است، بارندگی و خرمی، انشالله... سالی پر از تلاش و پیشرفت و برکت و پیروزی های بزرگتر و نوآوری و شکوفایی برای ملت عزیز ایران خواهد بود. سلام و صلوات خدا بر امام راحل عظیم الشان و شهیدان و مقفودان و جانبازان و آزادگان و خانواده های معزز آنان که این راه نورانی را در برابر ملت ما و بشریت امروز گشودند. از خدای مهربان، از خدای مقتدر یگانه سالی سرشار از سلامتی، سادگامی و عزت برای ملت ایران و رفاه و پیشرفت برای همه بشریت مسالت دارم. والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

محور اصلی: گردشگری شهری
محور فرعی: فضای سبز شهری

طرح روی جلد: مربوط به محور اصلی
 عکس پشت جلد: باغ آبی سن آنتونیو، تگزاس

۱- مطالب مندرج در مجلته ازوما دیدگاههای سازمان شهرداریها و دهیاریها است.
 ۲- ماهنامه در ویرایش و انتخاب مطالب آزاد است.
 ۳- مطالب ارسال شده به هیچ وجه بازگردانده نخواهند شد.
 ۴- مسئولیت مطالب و طرح های ماهنامه تنها با نگر مالک مجله است.
 ۵- مقالات باید با دستکند با لوح فشرده در محیط (فارسی Word XP) همراه باشند.

صاحب امتیاز: وزارت کشور- سازمان شهرداری ها و دهیاری ها

مدیر مسئول: سید مهدی هاشمی

سر دبیر: عبدالملی صاحب محمدی

زیر نظر: حسن ناصر پور

هیئت تحریریه:

عباس جلالی، مصطفی رستمخانی، بهزاد تیمور پور، مهدی قاضی فکور، فرزاد طره، محمد رضا جمشیدیان، آرش سزایی

طراحی و صفحه آرایی:

امیر شریف - آتلیه مؤسسه فرهنگی دنیای عقیده و سلامت حروف چین- منصوبه توانا

نمونه خوان: فرحناز نوبخت

همکاران این شماره: جواد پروین، امیر وقایی، حدیثه کرشناسی، عمار دودی، ندا قدسی

شمارگان: ۵۰۰۰

ناشر: انتشارات سازمان شهرداری ها و دهیاری ها

یادداشت.....

گزارش اصلی
 گردشگری شهری: نیاز، ضرورت، مسیر.....

اندیشه و پژوهش
 کاربرد نظریه سیستم ها در تعیین نظام کنترل مدیریت گردشگری: احسن ظلمی، نژاد محمد شعاری.....

۱۲ باغشهر: گریز از شهر به دلبان طبیعت زهرا عورشاهی.....

۱۹ ملاحظات توسعه و سیاست های طراحی سواحل / سولماز حسین.....

۲۳ نقش گردشگری در توسعه پلتفرم جزیره اقیانوس / سعید حبیبی، واکان، فاطمه موالی.....

۳۳ سبب و گردشگری / فاطمه قلی نژاد.....

۳۹ امکان گردشگر در شهری تاریخی در آسما، ج. قاری، م. سقایی.....

گفتگو
 گردشگری، مهاجرت و پر امید گنگوه: صلاح فکین معلاتی.....

۵۵ مشاور حقوقی / حمیدرضا رضایی، فرهنگ فخره لاریجانی.....

۵۹ مشاور اداری مالی / چمن رضایی.....

سده شهرداریها
 شش تنگ ایران زمین، چهلگردان ز سالیانی دور / دین جلالی.....

۶۷ شاه عباس و گردشگری / آرش نورزانی.....

از نگاه شهردار
 کارهای بلند شریز در گردشگری شهری: مناسجه با علیرضا نوین شهردار شیراز.....

۷۹ آلبانی شهری
 شهر سبز کوهپایه.....

۷۴ شهرداران موفق
 شهرداران و شهروندان.....

۷۵ تجربیات جهانی
 مائیم و مقار گردشگری برای میراث فرهنگی / ایرشهری سیر، رله هل شهر آنتونیو.....

۷۸ شهرها و شهرداری های جهان
 یک طرح استثنایی / ایضای شیو، فدیة املا، سافت لاین شهر پاکیزه جهان.....

۸۵ طرح و شهر
 برنامه ریزی پارکهای گردشگری جوانان در کرمانشاه / سرون سسل.....

۹۳ نوع کارکردها در بوستان وحشت مشهد / عباس میلانی.....

آموزش
 گردشگری سبز: بهترین گزینه برای مردم ایران / حمید صفرخام.....

۱۰۷ فقر آمیزش، پژوهش و تخصص در فضای سبز شهری / رحیم برآموز.....

۱۰۵ رهاورد سفر
 شهری برای دوست داشتن / عباس لسانی.....

۱۰۹ نکات شناخته بر مرز وارد / علی عباس جلالی.....

دیدگاه
 برده مسئول با فرستادگان / محمدرضا منعم، فرید شترابیان.....

۱۱۴ گزینه پژوهش
 گردشگری مناطق جنگلی.....

۱۱۹ گزارش
 توریسم شهری: زبیدی گردشگری انباشتی شهر در قالب سیر / مدرسه ها، فانی نصرت.....

۱۲۵ اخبار کوتاه
 قدم در راه / تجهیزات / مرمت خانه اولین شهردار زنجان.....

۱۲۶ اخبار سازمان
 تازین / دیدگاه / خرداد / منوریل / آرزو / دیدار / طرح های برگزیده.....

۱۵۰ یک شهر، یک نگاه
 زومبا / تهران / مسیری / کاشان.....

۱۵۲ آمار شهر
 طرح هدف اصلی / سفر / برای طرحیان.....

۱۵۳ واژگان شهری
 نیس / آمود پروین.....

۱۵۴ تازه های نشر
 آموزش مدیریت / برنامه بر بهترین سلامت جهان / عباس جلالی.....

۱۵۵ بخش انگلیسی / آمود پروین.....

۱۶۱

در ابتدا فرا رسیدن سال جدید را به همه هموطنان عزیز بویژه مدیران، کارشناسان و مسئولین حوزه مدیریت شهری تبریک و تهنیت عرض می‌نمایم.

ناگذاری سال ۱۳۸۷ به عنوان سال نوآوری و شکوفایی از سوی مقام معظم رهبری فضایی جنید و عظیم در مقابل مدیریت کشور گشود. شاید بتوان عنوان نمود که از مهمترین حلقه‌های مفقوده مدیریت در کشور ما کمبود خلاقیت و نوآوری در عرصه‌های مختلف مدیریتی می‌باشد که ماحصل آن تبدیل امور به چرخه‌های بسته و تکراری و بروز خمودی و سنگینی است. خلاقیت و نوآوری در تمامی سطوح و حوزه‌ها راهگشای برون رفت از تنگناها و بین‌ست‌های مسائل پیچیده کشور می‌باشد هر چند نوآوری به افراد وابسته است و عمدتاً نوآوری در ذات و وجود اشخاص نهفته است اما به نظر می‌رسد که موانع موجود و فضای نامناسب بیش از وجود استعدادهای مانع بروز نوآوری خلاقیت در مجموعه‌هاست و چنانچه زمینه مساعد فراهم شود نوآوری و خلاقیت در حوزه‌های مختلف مدیریت کشور نمود یافته و نتایج درخشان بنیالی خواهد داشت. در مدیریت شهری با توجه به نو پا بودن این حوزه و وجود بستر مناسب قطعا خلاقیت و نوآوری و شکوفایی قابل لمس در مسائل پیش گفته خواهد شد و شهرداری‌ها به عنوان مدیران صف حلقه ارتباط با مردم وظایفی متنوع، میدانی و وسیع برای شکوفایی خلاقیت‌ها و بروز و ظهور مسائل و حل آنها در عرصه شهرها خواهند داشت و به جرات می‌توان گفت شهرداریها می‌توانند پرچمدار خلاقیت و نوآوری در مدیریت کشور باشند.

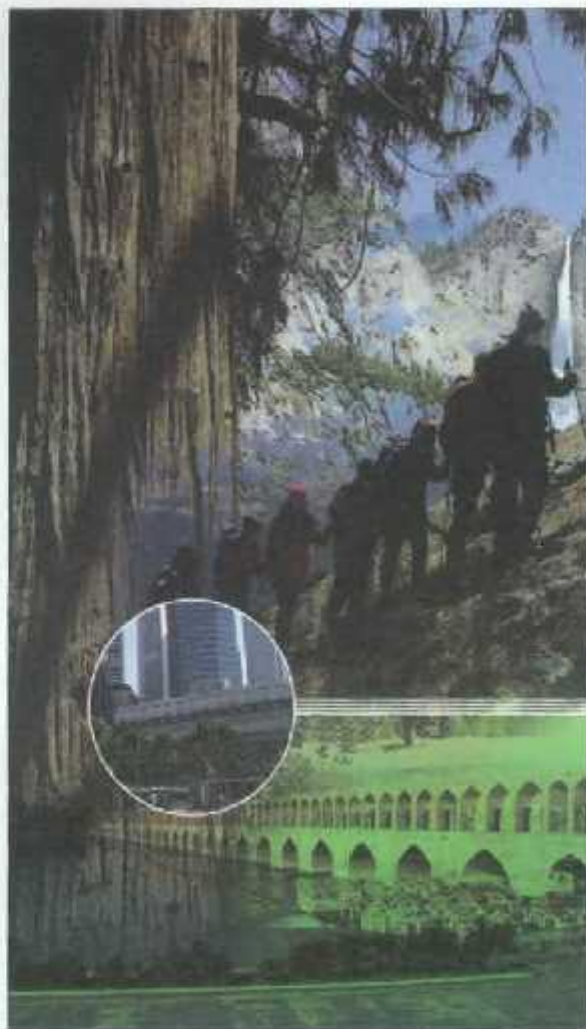
در دنیای امروز گسترش روزافزون شهر و شهرنشینی واقعیتی است انکارناپذیر که به دنبال آن الزامات زندگی شهری خود را نمایان می‌سازد. بعد از سپری شدن عصر صنعتی و تبعات تقریباً ناخوشایند زندگی ماشینی در شهرها، اندیشمندان در پی رفع معضلات شهرنشینی و پی‌آمدهای ناهنجار آن بر آمدند. زندگی خشک و خشن شهری به ویژه در شهرهای بزرگ تاثیرات مخرب و ماندگاری برای شهروندان باقی می‌گذارد. آزردن شدن روح و روان شهرنشینان و عدم وجود بهداشت روانی از عمده این

خرابی‌هاست. ناهنجاری‌های اجتماعی که توسط انسان‌های معمول شرایط به وجود می‌آید هزینه‌های بسیاری در شهرها صرف می‌کند. خستگی، بی‌حوصلگی، یکنواختی و تشنج‌های مختلف روحی از عواقب روشن و مستقیم نیرناختن به روح شهرهاست. چه باید کرد؟ به اعتقاد ما حداقل فایده گردش و گذران اوقات فراغت، تعلیف فضای شهرهاست و فضای شهری پاک (به معنای همه جانبه آن) بستر رشد شهروندان مطلوب خواهد بود. به اعتقاد ما گردشگری شهری (شامل گردش شهروندان و سفر به شهرها به منظور استفاده از جذابیت‌ها) راهحلی موثر، مناسب، ماندگار و شدنی با دستاوردهای غیرقابل تصور می‌باشد. امروز گردشگری (جهانگردی) یکی از مهم‌ترین فعالیت‌های انسان معاصر است. آمادگی انسان‌ها در طی ساعات و روزها در شهرها تاثیرات فراوانی از جهت ساختارهای فضایی، فرهنگی، اجتماعی و غیره بر شهر می‌گذارد و تنها یکی از این وجوه اقتصادی است کنش‌ها و واکنش‌های برخاسته از گردشگری ممکن است مثبت و یا منفی باشد و در صورت وجود طرح‌های آمایشی برای گردشگری و هدایت مدیریت و اجرای عالمانه طرح‌ها می‌توان آثار مثبت آن را تقویت کرد. جهانگردی شهری امروز به صورت مسئله و فعالیت مهمی درآمده است که جریان کارها و اقدامات اجتماعی و تغییرات فضایی چشم‌گیری را به ویژه در کشورهای پیشرفته شکل می‌دهد. سه عامل عمده محرک و مکمل این مسأله عبارتند از: توسعه فوق‌العاده تحرکات مربوط به جابه‌جایی و اوقات فراغت و افزایش زمان آزاد، علائق روزافزون افراد نسبت به منابع فرهنگی و میراث ملی (که شهرها گنجینه‌های غنی از این منابع هستند) و بازسازی زندگی شهری از نظر تصویر، چهره، جذابیت به ویژه در کشورهای قدیمی.

باید دانست رونق جاذبه‌ها فقط برخاسته از توجه عاطفی مردم نیست. بلکه تلاش مسئولان محلی برای تجهیز و ارتقاء و عرضه شهرشان نیز هست. امروزه گردشگری به صحنه رقابت اقتصادی و امری ماندگار و نمادین برای مدیران تبدیل شده است.

گردشگری شهری؛ نیاز، ضرورت، مدیریت

حسین تائبی

چند سالی است که با رونق حرفی و گسترش زبانی و تبلیغاتی صنعت مسافرت در کشور عزیز ما ایران، مسئولان محترم امور و دست‌اندرکاران سیاست، اقتصاد و فرهنگ از مسافرت و جایه‌جانی مردم، گاه به نام صنعت جهانگردی، زمانی به عنوان صنعت توریسم و به ویژه در سال‌های اخیر به نام صنعت گردشگری یاد می‌کنند و در مصاحبه‌ها، گفتگوها و نوشته‌ها و بخش‌نامه‌ها در به کار بردن واژه گردشگری کوشش دارند.

در فرهنگ معین سفر به معنی توجه دل به سوی حق تعالی است آمده است. همچنین در برخی منابع سفر به معنی بقیه سپیدی روز پس از فرو شدن آفتاب و سپیدی صبح است. شاید دلیل این که سفر به معنی سپیدی آمده است این باشد که سپیدی به معنی روشنی و آگاهی است و طی سفر است که بسیاری از ناشناخته‌های ذهن آدمی (تاریکی‌ها، نادانسته‌ها) درپاره نواحی و سرزمین‌ها، طبیعت و مردم و... شناخته می‌شود. همچنین سفر نیکی و پدی درون آدمی را آشکار می‌کند. مسافرت باعث سلامت اندیشه می‌شود و به تندرستی کمک می‌کند و مایه پیدائی و بروز شخصیت می‌شود. در حضر که واژه مخالفت سفر است و به معنای ایستائی در میهن و سکون در محل زندگی است، آدمی به سبب نبود امکان دیدن مردم، سرزمین‌ها، اشیاء، شهرها و روستاها و خلاصه جهان هستی بیرون از جایگاه کار و زندگی همیشگی خود، نمی‌تواند به کشف و در نتیجه به درک واقعیت‌های موجود نائل آید و کمال پیدا کند و ذهنش روشن شود. بینش محدود، بسته و ضمیر

تیره و تاریک خواهد ماند. توریسم هم که واژه‌های فرانسوی است از ریشه تور به معنای حرکت دورانی (چرخش)، میموند، طی کردن راه و گردش کرده آمده است. واژه توریسم که نزدیک به یک سده معنایی مترادف با خستگی زدایی داشت مورد بررسی و پژوهش جامعه‌شناسی و علمی قرار گرفت و معنایی جدیدی بر آن مترادف شد. واژه توریسم در گذشته بیشتر بار معنایی لذت بردن و تفریح داشته است. لیکن با گذشت زمان و تحولاتی که در زندگی اجتماعی و فرهنگی جامعه اروپایی سده بیستم روی داد، در مفهوم واژه‌های توریست و توریسم دگرگونی به وجود آمد و فرهنگ نویسان به کسی توریست می‌گویند که برای تجدید نیرو، رفع خستگی و خودسازی از راه آشنایی با اقوام و ملل گوناگون و شناخت پدیده‌های هستی به سفر می‌پردازد.

رشد گردشگری در دنیای امروز همراه با شکل‌گیری زیرساخت‌هایی یا استانداردهای بالاتر، خدمات متنوع‌تر، رفاه بیشتر، سرگرمی‌های تازه‌تر و نیازهای جدیدتر است. مسئولان می‌گویند تا همین چند سال پیش در کشور برنامه خاصی برای رونق گردشگری تدوین نشده بود.

فرهنگ دولت ایرانی
معاون میراث فرهنگی

ولی ظاهراً هم اکنون اراده بر این منظور قرار گرفته و دست‌اندرکاران قصد دارند ایران را به سمتی سوق دهند که در زمره کشورهای درآمدزا از لحاظ گردشگری قرار بگیرد. گردشگری در دنیای امروز به منظور برقراری صلح، درآمدزایی، ایجاد اشتغال، از بین بردن فقر، توسعه پایدار و... مطرح می‌شود و به نظر می‌رسد آن بخشی از گردشگری که به رونق اقتصادی در کشورها مربوط می‌شود، بخشی است که همگان سعی دارند در گدونه رقابتش وارد شوند و از آن سهمی ببرند. همین رقابت شدید برای ورود به این جرقه باعث رشد گردشگری در دنیا و بالا رفتن سطح کیفیت در خدمات گردشگری شده است. این موضوع هم می‌تواند شادی‌بخش و هم نگران‌کننده باشد. کشورهایی که در گردشگری حرفی برای گفتن دارند و میزبان گردشگر ورودی و درآمدشان از این طریق قابل ملاحظه است، همواره سعی دارند که شیوه‌های نوین گردشگری را برای سال‌های بعد، برنامه‌ریزی کنند. اما باید دانست نگاه تک بعدی، مشکلاتی را در پی خواهد داشت.

طی سال‌های اخیر با افزایش مباحث تخصصی در حوزه گردشگری و گسترش ابعاد مختلف آن در کشورها (به ویژه بعد اقتصادی) انواع مختلفی از گردشگری و توریسم مطرح شده است که هر یک ویژگی، ساختار، مقتضیات و ضرورت‌های خود را دارند. اما در ایران مفهوم و کارکرد و تنوع توریسم در میان عموم مردم و حتی مسئولان، همچنان به معنی سیر و سیاحت در اوقات

فراغت و به منظور استراحت، تفریح و شادی است. در کشور ما و در میان حوزه‌های رسمی و مراکز اجرایی، هنوز هیچ تمایز جدی و دست‌نبدی عملی میان گردشگری تفریحی و اوقات فراغت با دیگر انواع گردشگری (مذهبی، فرهنگی، علمی، پزشکی، زمستانی، ورزشی، ... و شهری) وجود ندارد و البته اگر اثری از انواع پیش‌شمرده باشد در یک چتر واحد گردشگری به حساب می‌آیند و هیچ برنامه امکانات و... و صد البته تخصص جداگانه برای هر کدام موجود نیست. مثلاً توریسم معنوی با توریسم مذهبی یکی نیست اما در ایران یکی تلقی می‌شود. این نوع گردشگری در کشوری چون هند منبع جذب بیش‌ترین گردشگر و بالاترین درآمد ملی است. هند و دیگر کشورهای برخوردار از فرهنگ غنی امروز بیش از هر زمان دیگر متوجه اهمیت سنت‌های معنوی و روحانی خود شده‌اند. آن‌ها متوجه اهمیت تفکر و تنوع مذاهب و عقایدی شده‌اند که بستری برای توریسم این کشور فراهم کرده است و بر همین اساس از نظر بسیاری محققان، هند سوزمین مفاهیم مقدس و معنویت اصیل به حساب می‌آید.

تعریف گردشگری شهری چیست؟

گردشگری شهری از مفاهیم ناشناخته برای ما است. دکتر دولت آبادی معاون سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی و از کارشناسان این بحث می‌گوید: «به اعتقاد من در حوزه گردشگری تعاریف خیلی مشخص و حریص‌دار وجود ندارد. در قبال گردشگری طبیعی یعنی کنکاش در اطراف طبیعت و یا مثلاً گردشگری سلامت و ورزشی، یا پزشکی یا زیارت و... گردشگری معطوف به شهر هم وجود دارد با مخاطب خاص خودش. اعم از داخلی یا خارجی و حتی قلمرو از این‌که مخاطب ساکن همان شهر مقصود و یا مسافر به آن باشد. با این مقدمه گردشگری شهری عبارت است از سفر در سطح شهر برای دیدن جذابیت‌ها و مشاهده ویژگی‌های شهر که با توجه به تنوع شهرها، جاذبه‌های طبیعی هم می‌تواند در برخی شهرها در محدوده گردشگری باشد. امروزه در مدیریت جدید شهرنشینی اصولی مورد توجه شهروندان قرار می‌گیرد که در افق بلند بسیار مهم و قابل اهمیت است که برخی از آن عبارتند از: توانمند کردن راه‌ها برای عبور پیاده، اتصال‌ها، تنوع و چند منظوری امکانات و سازه‌ها، کیفیت معماری و طراحی شهری، حمل‌ونقل هوشیار و پایداری، داشتن محیط زندگی سالم از پدیده‌ترین زیرساخت‌های زندگی شهری است که شئون مختلفی از جمله نیازهای روحی، آرامش روانی و آسودگی خیال بایستی همواره منتظر باشد. برنامه‌ریزی برای جذب مردم شهرها با هدف تامین نیازهای روحی و جمعی آن‌ها با استفاده از ظرفیت‌های گردشگری شهری می‌بایستی در دیدگاه مسئولان امور شهر و مدیریت شهری جایگاهی رفیع داشته و باور نیازهای متنوع و منطقی غیر ملموس شهروندان در امور جاری شهر (حتی غیرمغفول ماندن برای شهروندان) در فعال جنبه‌گر و نمایان باشد.

ساخت‌وسازه‌های اصولی، فضای سبز، حفظ بافت‌های ارزشمند تاریخی، ساخت توسعه تجهیز و نوسازی مراکز فرهنگی، هنری،

بحث گردشگری است. مباحث اقتصادی گردشگری تنها یکی از وجوه آن می‌تواند باشد. متناسفانه به خاطر خلاهای قانونی و سازوکارهای نامناسب اجرائی قوانین موجود، این اتفاق به صورت جدی نیفتاده و دید شهرداری‌ها هم کامل نیست. غلبه نگاه اقتصادی مشکلات فراوانی خواهد داشت. مثلاً اگر شهرداری به خاطر رونق فعالیت‌های اقتصادی ناشی از حضور گردشگر تنها به توسعه مراکز تجاری بپردازد و درآمد آن را مدنظر قرار دهد (مالیات، جواز کسب و...) دیگر پاسخ‌گوی تبعات طولانی مدت این تصمیم نمی‌تواند باشد (خدمات شهری، ترافیک... و اگر شهردار اهل محاسبه باشد، نباید دنبال گردشگر برود، چرا که انتفاع برای تک تک آدم‌ها به دست می‌آید. اما بخش‌های عمومی سودی نمی‌برند و می‌تواند بیان کند اشتغال کار دولت است. مباحث اقتصادی کار دولت است و من فقط خدمات شهری انجام می‌دهد. این امر نشان می‌دهد که نظام مدیریت شهری ما یک نظام کامل نیست و مشکلات قانونی وجود دارد. اما اگر شهرداری مثلاً در قالب مالیات از گردشگر شهری منتفع شود (مثل همه جای دنیا) و بهره مستقیم از این مقوله ببرد، انگیزه‌ها دو چندان خواهد شد و گردش اقتصادی رنگ حضور شهرداری را بیش‌تر خواهد کرد.

نیکزاد شهردار اردبیل در مورد کلیات وظایف شهرداری‌ها می‌گوید: "شهرداری ادارای است که خیلی از مسائل و کارهای مردم به صورت مستقیم و غیرمستقیم با آن است. بافق ترمیم شده برای شهرداری‌ها در ۱۴۰۴ یکی از ابزار رسیدن به شاخصه‌های مطلوب شهرداری در کشورهای پیشرفته دنیا، مدیریت متمرکز شهری است و اگر شهرداری با این نوع وظایف و سنگینی مسئولیت‌ها خوب عمل کند و کارائی داشته باشد قطعاً رضایتمندی مردم را به دست خواهد آمد و مردم زندگی آرام در شهر مرقه و با امکانات را تجربه خواهند کرد و از شهر نشینی خود در تمام وجوه احساس لذت خواهند برد."

در طرح‌های کلان‌شهری ما معمولاً برای گردشگری جایگاهی نیست و این هم از ضعف‌های قانونی قابل رفع است. معقول مانند این بحث فرصت‌ها را یکی پس از دیگری از بین خواهد برد. با توجه به سابقه تاریخی شهرهای کشور و وجود بافت‌های ارزشمند تاریخی و توجه دستگاه‌های مربوطه (البته توجه بسیار محدود و دیر هنگام) در مورد بافت‌ها، اتفاقات مبارکی در شرف وقوع است (هر چند محدود و کم سرعت). توافق‌ها و انجام امور اجرائی جای خوشحالی بسیار دارد. پیش‌تر بیان شد که بافت‌های فرهنگی و تاریخی شهرها از مراکز مهم گردشگری شهری هستند.

آذرماه امسال برای انسجام بخشی به این فعالیت‌ها تفاهم‌نامه همکاری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری با سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور برای همکاری مطلوب در خصوص شناسایی، حفظ، احیاء مرمت و بهسازی بافت‌های ارزشمند فرهنگی و تاریخی شهرها به امضا رسید. براساس این تفاهم‌نامه و مطابق بند ب ماده ۱۱۵ قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی کشور، سازمان میراث فرهنگی

ورزشی، تنوع کاربری (فضاهای در داخلی در ایستگاه‌های مترو، تزیینات مناسب شهری، نور و رنگ در شهر، ... مراسم و مناسبت‌های ملی و مذهبی و...) از ساده‌ترین فعالیت‌های مدیران شهری در جهت ایجاد شرایط استفاده از شهر برای مقاصد گردشگری می‌تواند باشد. باور نیاز شهروندان به این مقوله و تأثیرات مثبت آن در کنار عدم نگرش اقتصادی مهم‌ترین وجه دستیابی به شهری ایده‌آل است که جلب مشارکت فعال شهروندان بهترین و کوتاهترین مسیر برای دستیابی به هدف می‌تواند باشد. کشف و استفاده از داشته‌ها و اندوخته‌های درون شهرها ثروتی عظیم برای مدیریت هر شهر است که ویژگی‌های تاریخی، طبیعی، فرهنگی، مذهبی و... شهرهای ایران، امید توسعه این حوزه را هر چه بیش‌تر پیش‌روی ما می‌نماید. حتی شهرهای جدید هم جاذبه‌های ویژه و خاص خود را دارا هستند. امروز بر مدیران شهرها (به ویژه شهرهای بزرگ) روشن شده است که فراهم نمودن فرصت‌هایی جهت تجدید قوای روحی شهروندان سر مشا بسیاری از بیماری‌های روان‌حسی در شهرهای ظاهراً مدرن است و ناهنجاری‌های اجتماعی ریشه در شخصیت‌های ساخته شده در محیط‌های نامساعد را دارند و بسترسازی و محیط مناسب سرمایه‌های در مسیر رشد شهروندان می‌باشد. رفیع نیازهای روحی و روانی شهروندان، ایجاد نشاط اجتماعی و سرزندگی، غرور ملی و تولید اقتصادی از عمده‌ترین وجوه مثبت گردشگری شهری است. خواناتی شهرها و آزاد سازی پتانسیل موجود در شهرها برای مقاصد گردشگری و هماهنگی دستگاه‌های مختلف و مدیریت واحد شهری، توان بالایی شهرها ما را در حوزه گردشگری به ظهور خواهد رسانید. چالب است که بنابند مراکز فرهنگی تاریخی و... در یک کلام جاذبه‌های گردشگری تهران بسیار فزون‌تر از اصفهان، شیراز و... حتی بسیاری از شهرهای خارجی است. اما عدم دسترسی به این میوه‌های ممنوعه گردشگری و کاربری‌های غیر منطقی، محرومیت‌های چند وجهی برای شهر را به دنبال دارد.

غناي فرهنگي، جاذبه‌های طبیعی، تاریخ طولانی، سرآمدی در بسیاری فنون و هنرها، میراث معنوی و... از زمینه‌های گسترش هر چه بیش‌تر گردشگری (گردشگری شهری) در میهن ماست. پتانسیل گردشگری داخل شهرها می‌تواند بخش مهمی از خلأ فراغتی شهروندان را به صورتی مطلوب و هدفمند پر کند. زمان، آسودشده اسکان، غذا... از عوامل عمده سفر هستند با محدودیت‌های بسیار که در سفرهای درون شهری (گردشگری شهری) با حذف این عوامل، تنها تولید سفر حاصل خواهد شد و توزیع سفرها در طول زمان هم به دست خواهد آمد.

اما آن‌چه مهم است مواقع پیش‌روی ما در این حوزه عمدتاً مدیریت است. به باور دکتر دولت آبادی مسئول اصلی شهرداری است: "در یک نگاه کلان من معتقد هستم که اگر نگوییم همه اتفاقات، عمده اتفاقاتی که در شهر رخ می‌دهد متولی مدیریت آن شهرداری‌ها هستند. یعنی در یک نظام کارآمد منطقی مدیریت شهری، خیلی از اتفاقاتی که امروز به عهده شهرداری‌های ما نیست باید از طرف شهرداری‌ها مدیریت و اداره بشود و از آن جمله

مکلف است آخرین فهرست شهرهای دارای بافت ارزشمند فرهنگی تاریخی را حداکثر دو ماه پس از امضای این تفاهتنامه به سازمان شهرداریها اعلام نمایند. مطابق یکی دیگر از مواد این تفاهتنامه سازمان شهرداریها موظف است با همکاری سازمان میراث فرهنگی حداکثر تا پایان برنامه چهارم در شهرهای دارای بافت ارزشمند فرهنگی، تخریبی ساختار تشکیلاتی متناسب با بافت‌های تاریخی ایجاد نماید و شرح وظایف، اختیارات، مسئولیت‌ها و نیروی انسانی لازم در ساختار تشکیلاتی واحدهای سازمان یاد شده، توسط سازمان شهرداریها، پیش‌بینی و تعیین خواهد شد. هم‌چنین در یکی از مواد این تفاهتنامه آمده است که با توجه به شدت آسیب‌پذیری بافت‌های تاریخی کشور و هم‌پوشانی آن‌ها در بسیاری از مناطق با بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری، سازمان میراث فرهنگی ضمن تعریف مشخص از بافت ارزشمند تاریخی، به استناد بند ۱ ماده ۲ آیین‌نامه اجرایی ماده ۱۱۵ برنامه چهارم، ضوابط و معیارهای حفظ و احیا مناطق تاریخی ارزشمند را به تنلوب و اولویت و حداکثر تا پایان سال ۸۶ اعلام می‌نماید.

در حوزه ارتباطات ارگانیک میان شهرداریها با تشکیلات میراث فرهنگی، انتخاب شهردار بافت تاریخی نیز دیگر نکته‌ای است که در صورت اجرایی شدن در شهرهای تاریخی می‌تواند در احیای مورث فرهنگی راه‌گشا باشد. آیین‌نامه اجرایی ماده ۱۶۶ برنامه سوم توسعه نیز وزارت کشور را موظف کرده بود تا پایان سال دوم برنامه سوم تشکیلات ساختاری مدیریت بافت‌های تاریخی را مشخص کند. اما به گفته مدیر کل دفتر بافت‌های تاریخی، سازمان میراث فرهنگی و گردشگری با تکیه به آیین‌نامه اجرایی این طرح در برنامه سوم و چهارم توسعه به طور جدی خواستار اجرایی شدن طرح مدیریت بافت‌های تاریخی است. در طول چند دهه اخیر همراه با رشد بحران‌های شهرنشینی و رواج نظریه توسعه پایدار شهری، موضوع برنامه‌ریزی برای آثار تاریخی و فرهنگی به عنوان بخشی از پایداری اجتماعی و فرهنگی وارد برنامه‌ریزی توسعه به ویژه برنامه‌ریزی و طراحی شهری شده است. همراه با رشد پدیده جهانی شدن، گسترش ارتباطات و رواج اقتصاد پسا مدرن نقش فرهنگی شهرها بعداً وسیع‌تر و جدی‌تری پیدا کرده است. چون شهرها دیگر فقط مرکز تولید و توزیع صنایع و خدمات سنتی نیستند. آن‌ها امروزه برای دوام و بقای خود به هویت قضایی، جاذبه‌های فراغتی و گردشگری و تعامل فرهنگی نیاز دارند. بنابراین توسعه میراث فرهنگی و گردشگری شهری با تکیه بر مورث فرهنگی و بناهایی تاریخی دیگر شاخصه‌ای است که باید از سوی شهرداری‌های ایران جدی گرفته شود. چون محورهای اصلی برنامه‌ریزی و مدیریت گردشگری به تعیین سلسله مراتب برنامه‌ریزی و گردشگری تعیین مقیاس برنامه‌ریزی شناسایی عوامل اصلی موثر در توسعه گردشگری و تدوین سیاست‌های و روش‌های نگهداری ظرفیت منابع گردشگری مربوط می‌شود که در این میان مدیریت شهری نقش بسیار مهم و موثری را در ایجاد هماهنگی و تعامل در این نهاد موثر بر عهده خواهد داشت.

از همین رو با توجه به سه پیامد اجتماعی و فرهنگی، اقتصادی و زیست‌محیطی در امر گردشگری می‌توان از راه گردشگری شهری هویت قومی و بومی را معرفی و هنرهای سنتی و بومی و نیز ادبیات عمومی را تقویت کرد. این را نیز نباید فراموش کرد که ایجاد اشتغال و معرفی مشاغل جدید از دستاوردهای مهم پرداختن به امر گردشگری است. افزایش اشتغال سبب کاهش ناآرامی‌های اجتماعی می‌شود و تعادل اقتصادی را فراهم می‌سازد. در حوزه زیست‌محیطی نیز با افزایش گردشگری می‌توان بهسازی شرایط زیست‌محیطی، تقویت نهادهای مربوط به این حوزه و جلب مشارکت‌های عمومی را که موجب حفظ اراضی کشاورزی و اراضی تحت حفاظت است را فراهم کرد. مهندس محمدحسن اکبرزاده ابراهیمی کارشناس شهرسازی در این خصوص معتقد است در حال حاضر وظایف برنامه‌ریزی و مدیریت توسعه گردشگری در کشور در سطح‌های گوناگون محلی، ملی و فراملی بر عهده نهادهای مختلفی است که هر یک از دارای ساختار بخشی‌اند و از این نظر اقدامات آن فاقد هماهنگی و همکاری لازم است. برنامه‌ریزی و مدیریت توسعه گردشگری نیز نکته دیگری است که با توجه به اهداف و اصول توسعه پایدار گردشگری، دانشی میان رشته‌ای به شمار می‌آید که به همکاری رشته‌های گوناگون علمی و همکاری بخش‌ها و نهادهای گوناگون مسئول در توسعه و عمران شهری نیازمند است.

جوهر برنامه‌ریزی و مدیریت گردشگری شهری شناسایی منابع و عوامل موثر در توسعه گردشگری و استقلاله یهینه و پایدار از آن‌هاست که در راستای تأمین نیازهای فراغتی علمه شهروندان و بازدید کنندگان در مقیاس محلی ملی و فراملی به کار می‌رود. بنابراین محورهای اصلی برنامه‌ریزی و مدیریت گردشگری به تعیین سلسله مراتب برنامه‌ریزی و گردشگری تعیین مقیاس برنامه‌ریزی، شناسایی عوامل اصلی موثر در توسعه گردشگری و تدوین سیاست‌ها و روش‌های نگهداری ظرفیت منابع گردشگری مربوط می‌شود که در این میان مدیریت شهری نقش بسیار مهم و موثری را در ایجاد هماهنگی و تعامل در این نهاد موثر بر عهده خواهد داشت.

در تعریف شهرداری می‌خوانیم: شهرداری نهادی است غیردولتی که از محل عوارض و مالیات مردم اداره می‌شود و یا این‌که شهرداری مؤسسه مستقل و عمومی است که به منظور اداره امور محلی از قبیل عمران و آبادی، بهداشت شهر، تأمین رفاه و آسایش اهالی شهر و... به عنوان زیست‌گانهی مطلوب تأسیس شده است. با توجه به این تعریف امروزه در کشورهای پیشرفته جهان وظایف شهرداری‌ها روز به روز گسترده‌تر می‌شود و شهرداری‌ها به عنوان نهادی مدنی، محلی، عمومی و غیر انتفاعی وظایف بیش‌تری را بر عهده می‌گیرند. وظایفی که بر دوش دولت‌ها قرار گرفته به این نهادهای محلی واگذار می‌شود. این وظایف از حفاظت محیط‌زیست و میراث فرهنگی گرفته تا آموزش دفاع غیرنظامی و اداره تحصیلات غیر دانشگاهی را شامل می‌شود. طبیعی است که تعریف شهرداری و شرح وظایف این مؤسسات عمومی در کشوری مثل ایران که برخوردار از صنایع شهر

و روستای ارزشمند تاریخی است باید تا حدود زیادی متکی بر داشته‌های نمایی و میراث فرهنگی باشد که متأسفانه در مقام عمل شاهد این رویداد نیستیم و از سوی وزارت کشور و سازمان شهرداری‌ها تصمیمات الزام‌آوری برای ورود شهرداری‌ها به توسعه گردشگری شهری و سیاحت از آثار تاریخی شهرها گرفته نمی‌شود.

امروزه کارشناسان بر این باورند که جایگاه میراث فرهنگی در توسعه پایدار شهری را باید در ۳ محور مفهوم سازی و تدوین یک نگرش راهبردی در زمینه میراث فرهنگی، نهادسازی در زمینه ایجاد تشکیلات و قوانین مناسب با نیازهای جدید و ترویج و آموزش همگانی و تقویت مشارکت عمومی و شکل‌های مردمی مورد مطالعه قرار داد که اجزایی کردن این ۳ محور در مفاد تفاهم‌نامه همکاری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری با سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور گنجانده شده است. تاکنون هر چند که از سوی کارشناسان و قانون‌گذاران برای شهرداری‌ها وظایف زیادی تدوین شده اما مهم‌ترین سر فصل‌های این نهادها عمومی عبارتند از: برنامه‌ریزی راهبردی، ارائه خدمات فرهنگی، تأمین خدمات آموزشی، حفاظت از محیط‌زیست میراث با فقر، دخالت در بازار زمین و مسکن، دخالت در اقتصاد شهری، مدیریت زیرساخت‌های شهری و سرانجام مدیریت موثر مالی. تمامی بر وظایف ۹ گانه شهرداری‌ها به وضوح مؤید آن است که در صورت اهتمام به برنامه‌ریزی با اتکا به میراث فرهنگی و کالندهای تاریخی، شهرداری‌ها می‌توانند در توسعه اقتصاد شهری الگوی مناسبی را از توسعه پایدار شهری فراروی برنامه‌ریزان شهری ایران قرار دهند.

شهرداری‌های لندن، آمستردام، وین و پاریس از جمله مؤسسه‌هایی هستند که در اساسنامه آن‌ها بر جایگاه شهرداری در توسعه میراث فرهنگی و گردشگری و توسعه موزه تأکید شده و می‌توانند الگوی مناسبی برای توسعه میراث فرهنگی در شهرداری‌ها باشند.

دکتر دولت‌آبادی در این خصوص می‌گوید: «مباحث گردشگری و میراث فرهنگی خیلی وسیع است و فعالیت آن تنها در حوزه فعالیت یک سازمان نمی‌گنجد. سازمان باید کار ستادی و سیاست‌گذاری را انجام دهد. مثلاً در مباحث میراث فرهنگی، با این غنای فرهنگی کشور (فقط به فضاها، اماکن و بناها اشاره می‌کنیم) و وجود صدها بنای تاریخی و با ارزش، آیا می‌توان تمام کار را به عهده سازمان گذاشت؟ شهری مثل یزد هفتصد هکتار بافت تاریخی ارزشمند دارد. آیا کار در این حوزه فقط منحصر به سازمان می‌تواند باشد. به زعم من مباحث سیاست‌گذاری، نظارت و ارتباط باید به عهده سازمان باشد. اما در مباحث اجرایی همه دستگاه‌های شهری باید دخالت داشته باشند. در گردشگری هم همین‌طور. اگر شهرداری‌ها دخالت نکنند و دستگاه‌های اقتصادی، فرهنگی و انتظامی هر یک با استدلال‌هایی کنار بروند چطور می‌خواهیم آن اتفاق بزرگ و مهم بیفتد! آیا سازمان یک تنه می‌تواند تمام این مسائل را به طور پیوسته بدوش بکشد! و مثلاً ساماندهی کند! اساسی‌ترین و کلیدی‌ترین عنصر در هر شهر،

شهرداری است که باید فضای شهر را مهیا کند برای ورود گردشگر. در تفاهم‌نامه سازمان میراث فرهنگی و گردشگری با سازمان شهرداری‌ها راجع به بناهای تاریخی و بافت‌های ارزشمند، هماهنگی‌هایی مناسبی صورت پذیرفته حتی در مورد آماده شدن فضا برای ورود گردشگر مباحث مطرح شده، ولی در حوزه خاص گردشگری یعنی به میان نیامده است. در ماده ۱۶۶ برنامه سوم (ماده ۱۵۵ برنامه چهارم) در مورد مدیریت بافت‌های تاریخی و نحوه حضور شهرداری‌ها در این عرصه پیش‌بینی‌هایی لازم صورت پذیرفته ولی باید توجه داشت که تمام گردشگری در فضای تاریخی و بافت‌های قدیمی ارزشمند نیست. به اعتقاد من متولی اصلی حضور گردشگر، شهرداری است که می‌بایستی استنادات قانونی را مهیا کرده و بر توان‌مندی خود بیفزاید.

معمولاً در طرح‌های جامع و تفصیلی شهرها به بافت‌های تاریخی نیم‌نگاهی می‌شود اما گردشگری همچنان در پس پرده مانده است. شهردار اردبیل می‌گوید: «در خصوص بافت‌های با ارزش و تاریخی شهر ما و همین‌طور بافت‌های فرسوده آن، مشاورین طرح‌های خود را ارائه می‌نمایند و صدور پروانه ساختمان طبق طرح مشاور و تصویب شورای اسلامی شهر سلاک عمل ما است. در بافت‌های با ارزش ما حداکثر پروانه دو طبقه ساخت را (طبق مصوبه شورا) صادر می‌کنیم و بهسازی بافت‌های فرسوده هم شرایط خاص خودش را دارد. اما به خاطر مشکلات و عمدتاً مسائل مالی، سرعت کار کم است و نهایتاً تصویری زشت از شهر بجا می‌ماند. عضویت کامل و جامع نیست و معیارها به صورت کلی و بلند مدت مشخص نشده است. دولت‌آبادی در این مورد بیان می‌کند: «طرح‌های توسعه شهری ما اصولاً بستر مناسبی را برای بحث گردشگری و میراث فرهنگی به وجود نمی‌آورند یعنی نگاه عمیق به این حوزه‌ها ندارند. مشاور اطلاعاتی در خصوص محدوده فعالیت اخذ می‌کند و در طرح توسعه‌ای که ارائه می‌دهد بناهای ثبت شده از طرف میراث را خط می‌کشد و بیان می‌دارد که محدوده تاریخی است، می‌بایستی حفظ بشود! اما اصل بحث باقی می‌ماند. عنصری از شهر را جدا می‌کنیم و برای بقیه شهر تصمیم می‌گیریم و اگر تصمیماتی که متوط به احیای این قطعه است همزمان با بقیه گرفته شود، با این قطعه نمی‌شود کاری انجام دارد و محکوم به شکست است. توسعه شهر را تعریف می‌کنید، مزیت‌های اقتصادی را معین می‌کنید. اما مزیت‌های فرهنگی مخفول می‌ماند تغییر برخی کاربری‌های حیات اقتصادی را می‌آورد اما عدم وجود طرح توسعه همه جانبه برخی ارزش‌ها را از بین می‌برد. اصولاً در شرح خدمات طرح‌های توسعه شهری زمینه میراث فرهنگی و به ویژه گردشگری نیست. طرح‌های مستقل و جداگانه هم سودی ندارد و اتفاقی نمی‌افتد چرا که ارائه این طرح‌ها منطبق بر طرح‌های توسعه شهری نیست و دوماً اسکان اجرا نخواهد داشت چون مبانی مسأله طرح شهری است. در شروع طرح جامع و تهیه طرح‌های تفصیلی نگاه کیفیت مدار به مقولات شهری نبوده است و در هر مقیاسی اگر از جنس کیفیت صحبت کنید منطبق نمی‌شود. اگر ما دلیل توسعه شهری هستیم و دنبال حفاظت از میراث فرهنگی هستیم، نمی‌گوییم سرتوشت

گردشگری یا میراث فرهنگی را در طرح جامع مشخص کنیم، ولی در طرح جامع باید بنگاریم شرح خدمات طرح جامع و طرح تفصیلی ملاحظاتی را برای این مباحث به وجود آورند تا بعداً که برای بافت تاریخی، اسناد راهبردی، اسناد ویژه و سند گردشگری تهیه می‌کنیم این اسناد منطبق باشد و در راستای راهبردهای طرح جامع قرار گیرد. این تمرین در طرح جامع شهر تهران اتفاق افتاد و باید نتایج را به عنوان پایگهی در کشور بررسی کرد و در شهرهای متوسط و میانی تمیم داد و قطعاً نتایج بهتری بدست خواهد آمد.

بیان کردیم که تاثیرات غیرمستقیم گردشگری شهری در زندگی شهروندان از انگیزه‌های مدیران شهری برای پرداخت به این بحث است. شهر ایده‌آل شهروندان آگاه خواهد داشت و باور شهروندان و آموزش به آن‌ها در جهت تقابل حقوق و تکالیف ایشان مندیوت شهری را با لحنی جدیدی در اداره شهر مواجه خواهد کرد. خارج شدن شهرداری از دستگهی خدماتی به سمت نهادهی اجتماعی در تمامی ابعاد متجلی خواهد شد و نگاه اقتصادی را از وجه غالب مدیریت شهری خواهد زدود. دکتر دولت آبادی در خصوص تغییر نگاه اقتصادی شهرداری‌ها می‌گوید: از آن‌جا که به عمق مسائل آشنائی نداریم در توجیه احکام خود عمدتاً منافع اقتصادی را بیان می‌کنیم و از بیان سایر سودمندی‌ها عاجز هستیم. برای حفظ جنگل از منافع اقتصادی آن می‌گوئیم. یا مثلاً به شهرداری می‌گوئیم این بافت تاریخی ارزش دارد. گردشگر می‌آید و برای ما سوددهی دارد. همه چیز را به اقتصاد منسب می‌کنیم و در مقابل پاسخ منطقی اقتصادی جوابی نداریم. شهردار پاسخ می‌دهد: گردشگر از سیصد هکتار بافت تاریخی بازدید نمی‌کند، پنجاه هکتار (یا ده هکتار) برای بازدید می‌خواهد. من این مقدار را حفظ می‌کنم و بقیه را تجاری می‌کنم سود بیشتری هم دارم! ما باید روشن بگوئیم که هدف ما از گردشگری (صنعت گردشگری) و میراث فرهنگی اقتصاد نیست. عمده‌ترین محورهای جذب گردشگری ما میراث فرهنگی و طبیعت است. بیندیشیم وقتی می‌گوئیم میراث فرهنگی چه چیزی می‌فهمیم و دنبال چه هستیم؟ ما تعریفی که از فرهنگ داریم رجوع به میراث فرهنگی در هر لحظه‌ای در حقیقت پاسخی است به پرسش‌هایی که داریم در رابطه با زندگی در این سرزمین، میراث فرهنگی عصاره زندگی ما در تاریخ است. قضایای سنتی، علاوه بر شرایط اقلیمی، ویژگی‌های اجتماعی، فرهنگی، مذهبی و اقتصادی نهفته در خود را برای ما بیان می‌کند. معماری تصویر تاریخ ما است. میراث فرهنگی آیین زندگی ما است. ساختمان کالبدی است که ویژگی‌های زندگی گذشته ما را حفظ کرده است. در حوزه‌های غیرملموس و حوزه‌های غیرمادی، پاسخی‌های بسیاری برای ما آماده شده است. این‌ها سابقه ذهنی ما است که در مواجهه با مسائل تصمیمات ما را مشخص می‌نماید. میراث فرهنگی (معنوی و مادی) زیر بناهای لازم برای تصمیم‌گیری در تمام مسائل را به ما می‌دهد. اگر به میراث فرهنگی توجه نداشته باشیم، راه را گم می‌کنیم و روش زندگی در این سرزمین را نخواهیم یافت. با این شیوه نگاه و دیدن از این زاویه و کلان‌نگری،

نگاه صرفاً اقتصادی سطح نازلی پیدا می‌کند، ما با این نگاه برای حفظ بافت تاریخی منفعت و رقم ریالی بیان نمی‌کنیم بلکه می‌دانیم که با از دست دادن بافت تاریخی، آیین زندگی را از دست خواهیم داد و این آیین در قالب نگهداری یک صفحه یا صد صفحه نیست چرا که تکرار ندارد و هر چیز آن منحصر به فرد است. هر کدام یک مسأله، یک جواب و یک روش و اسلوب خاص است که همه را باید حفظ کرد. اگر گردشگر هم برای فهم این معانی وارد شود، برای ما نگاه اقتصادی نمره اول نیست چرا که او می‌تواند مثلاً بخشی از هویت تاریخی خودش را بیابد و این برای متولی امر باید ارزش داشته باشد. هدف ما از توسعه گردشگری داخلی و خارجی فقط پول و ارز نیست، ما دنبال این هستیم که غنای فرهنگی خودمان را به سایرین بشناسانیم. در تمامی شهرها به تمام هموطنان بگوئیم که چگونه زندگی می‌کردیم؟ و هویت ملی خود را مجدداً مطرح کنیم. با این شرایط غرور ملی بالا می‌رود، امنیت ملی بیشتر می‌شود و این‌ها مسأله‌ای است که خیلی پررنگ‌تر از مباحث اقتصادی است. اگر گردشگری را یک مسأله صرفاً اقتصادی بدانیم به سادگی می‌توان عواملی اقتصادی یا مزیت‌های بیشتر پیدا کرد که به شما توصیه می‌کند که گردشگری نداشته باش! مثلاً اگر یک صنعتی آمد که درآمد اقتصادی و همچنین اشتغال‌زائی بیشتری از صنعت خودرو داشته، دیگر نباید خودرو تولید کرد؟ گردشگری از جنس صنایعی نیست که بشود آن را با یک مزیت صرفاً اقتصادی ستجید و در مقابل سود بیشتر گردشگری را تعطیل کرد! دستاوردهای غیر مادی از منافع ارزشمند گردشگری است که عایدات ملی آن در طول تاریخ بروز خواهد یافت. اتحاد و انسجام، عرق ملی و مذهبی، آرامش روانی، آگاهی‌های عمومی، افزایش سطح معلومات در تمامی زمینه‌ها از دستاوردهای ملموس سفر و گردشگری است.

نیکنار شهردار اردبیل می‌گوید: آب‌وهوای مناسب در برخی فصول، چشمه‌های آبگرم، کوه سیلان، جنگل و... از ویژگی‌های طبیعی اردبیل برای جذب مسافر است. بناهای تاریخی به ویژه بقعه شیخ صفی‌الدین اردبیلی و میراث‌های ماندگار فرهنگی و تاریخی و پیش‌بینی‌های لازم در جهت اقامت رهنمائی گردشگران، آموزش رهنمایان و چاپ جزوات مختلف از عوامل جذب و افزایش سفر به این خطه است. فرهنگ مردم آذربایجان و این سرزمین عمده‌ترین و جذاب‌ترین عامل رشد فعالیت‌های گردشگری در این سرزمین است. آداب و رسوم و خصائص مردم این شهر بسیاری را به اردبیل می‌کشاند و ماندگاری خاطره سفر، ارزشمندی خاص خود را داراست که قابل ارزیابی کیفی نیست. اما آنچه مهم است این‌که دستگاه‌های سیاست‌گذاری چقدر با عمق این مفاهیم آشنا هستند؟ و برنامه‌ریزی‌ها با تکیه بر چه داشته‌هایی انجام می‌شود. آن‌چنان‌که از خواهر برمی‌آید (نه در قالب آمار و ارقام مصاحبه‌ای) وضعیت خیلی مناسب نیست و سفر هم‌چنان به نظر کالای نفیس می‌رسد که در سبد هزینه خانواده‌ها جای ثابتی ندارد و فرار از شهرهای بزرگ عمدتاً رهن آخذ زمان مناسب توان اقتصادی بالا و ترک شرایط روزمره موجود

می‌باشد و همچنان طی مسافت‌های تفسیر محیط و لایه عکس‌های یادگاری یا هنری سطحی در سفرها است. همان‌گونه که در اجرا نمی‌توان این بحث را در یک سازمان محدود کرد در سیاست‌گذاری‌های عمده و کلان نیز تنها برنامه‌های این سازمان قابلیت اجرایی نداشته و مبحث گردشگری در سطحی بالاتر می‌بایستی طرح و تصمیم‌گیری شود.

دولت آبدی در این خصوص می‌گوید: "الان توسعه پایدار مفهومی تقریباً پذیرفته شده است و همه در دستگاه‌های مختلف از آن سخن می‌گویند و به عنوان اصلی پذیرفته شده است و افراد آن را این‌گونه تعریف می‌کنند توسعه پایدار یعنی حفظ منابع زیست‌محیطی و استفاده از آن به نحوی که به نسل‌های بعدی منتقل بشود" در سرزمینی مثل ایران با این تعریف توسعه پایدار، ظلم آشکار و مسلمی به حوزه فرهنگ می‌شود. با این تعریف می‌تواند توسعه‌ای واقع شود که به محیط‌زیست خدشه وارد نکند اما منجر به مخلوش شدن هویت فرهنگی ما بشود. پس این ترجمه اشتباه است. وقتی به سابقه فرهنگی خود مراجعه کنیم، تعادل بین فرهنگ و طبیعت از شاخصه‌های تاریخی ماست و عدم ارتباط منطقی این دو ضرورتی را متوجه هر دو کرده است. تلاش سازمان این است که اهداف کلان‌تری از اقتصادی را مدنظر قرار دهد، یعنی ملاحظات فرهنگی را در بحث گردشگری و میراث فرهنگی پر رنگ و شاخص نماید. اما این‌که این دید چقدر در جامعه تعمیم و گسترش یافته، من اطلاعات آماری نداریم."

و به یقین می‌بایستی ابتدا این بحث در سطوح بالای مدیریتی کشور نهادینه شده و از طریق مختلف به ویژه آموزش به جامعه و احداث طبقات منتقل شود. البته در یک نگاه نقادانه به نظر می‌رسد سازمان متولی گردشگری هم خیلی به مباحث گردشگری از دریچه فرهنگی و نتایج غیر اقتصادی آن نگاه ویژه ندارد و حتی در میراث فرهنگی هم این نگاه بیش‌تر جنبه مادی و کالبدی دارد تا انتقال و حفظ میراث فرهنگی و مولایت معنوی نهفته در کالبد بناهای تاریخی. دولت آبدی مخالف این دیدگاه است و بیان می‌دارد: "ما برای گردشگری داخلی هم برنامه‌های مختلفی داریم و گروه‌های مخاطب مختلف اعم از کارکنان دولت، دانشجویان، دانش‌آموزان در حوزه فعالیت ما شامل برنامه‌های ویژه‌ای می‌باشند. اقدام بعدی ورود بخش خصوصی به این حوزه‌ها در جهت توسعه مباحث است. تا یک زمانی فضاهای واجد ارزش تاریخی را ثبت می‌کردیم در بهترین شرایط این مکان‌های در تملک سازمان پس از مرمت و بهسازی حداکثر به عنوان موزه مورد بهره‌برداری قرار می‌گرفت. امروزه این فضاها را با قبول تغییر کاربری در اختیار بخش خصوصی قرار می‌دهیم تا در عرصه‌های مختلف زندگی مردم حضور داشته باشند. در بزه این مسأله به خوبی جا افتاده و شما شاهد کاربری خانه‌های قدیمی به شکل هتل‌ها و مهمان‌پذیرهای سنتی، مراکز فرهنگی، رستوران و... هستید. البته انتقال وجود دارد. اما بخش خصوصی فعال‌تر و پرتنری وارد این عرصه‌ها خواهد شد. مردم هم راحت‌تر ارتباط برقرار می‌کنند و مشارکت شکل فعال‌تری خواهد گرفت. یک نکته دیگر این‌که متناسب با ارزش هر عنصر

یک رفتار حفاظتی می‌بایستی در پیش گرفته شود و یکی از پارامترهای حفظ مولایت حفاظت در اشکال گوناگون تخصصی از آن‌هاست. ضوابط و مقررات برای بقا و عمر ارزش‌های میراث فرهنگی است. مسأله بعد همکاری دستگاه‌های و استفاده درست و بیجا از میراث فرهنگی به ویژه در بحث معماری و بناهای تاریخی است که اقدامات اساسی‌تری را می‌طلبد. باز هم تکرار می‌کنم با توجه به سابقه اعتبار و اقتدار شهرداری، بیش‌ترین مسئولیت به عهده شهرداری است و این احتیاج به اصلاح نظام مدیریت شهری و نگه‌داری دارد. یعنی شهرداری‌ها قانوناً موظف به انجام وظایفی جدید شوند تا کارآمدی بهتری برای مجموعه آغاز شود. علاقه فردی مثلاً شهردار بزد فوایدی خواهد داشت اما بحث سیستمی دنبال نخواهد شد. همان‌گونه که بیان شد عامل مشارکت بسیار عوثر است. اما نکته مهم این‌که در این مشارکت هم تنها بحث اقتصادی نبایستی ملاک باشد. تشکیل کانون‌های دانشجویی در بحث گردشگری می‌تواند نمونه‌ای موفق از مشارکت گروه‌های فعال دانشجویی باشد و از این NGO های مردمی می‌بایستی توسط نهادهای مراکز حمایت جدی صورت گیرد تا به لحاظ کمی و کیفی گسترش یابند.

اما نکته آخر این‌که بسیاری از مولایت کالبدی و مادی نیست و ارزش‌های معنوی، بسیاری از داشته‌های فرهنگی ما را تشکیل می‌دهد. معماری تصویر و زبان تاریخ طولانی ماست اما تمام ارزش‌های معماری در بناها نمی‌گنجد و بسیاری از مسائل را در زوایای پنهان می‌بایستی یافت و انتقال داد. به تازگی حرکت‌هایی در جهت حفظ و اشاعه این میراث‌های معنوی هم آغاز شده که قابل تقدیر است. دکتر دولت آبدی می‌گوید: "ثبت این‌گونه وقایع را ثبت ناملموس می‌گویند. ما این نوع ثبت را نداریم. در حوزه‌هایی که ثبت ملی نداریم یکی میراث ناملموس است و همچنین میراث طبیعی و میراث منقول هم شاهد ثبت ملی نیست. ما تنها ثبت میراث غیرمنقول را داریم. ما ضوابط و چارچوب ثبت میراث ناملموس را تدوین کرده‌ایم و بزودی ثبت میراث معنوی در ثبت ملی (دو ثبت ملی و جهانی داریم) را شروع می‌کنیم. اولین اثر ثبت ملی، نوروز است. در ده کشور قرار شد نوروز را ثبت ملی کنند تا بعداً ثبت جهانی شود. این میراث بین ماه افغانستان، تاجیکستان، پاکستان، آذربایجان و... مشترک است. در میراث طبیعی هم جنگل‌هایی را مشترک با آذربایجان ثبت کرده‌ایم. تلاش زیادی در این حوزه باید انجام داد. همگان اذعان دارند که ایران به لحاظ میراث فرهنگی و تون‌های بالقوه گردشگری در اشکال متنوع و مختلف آن مجموعه‌ای کم نظیر و شایسته نظیر باشد. اما سوال این‌جاست که از این داشته‌ها در ابعاد مختلف چقدر بهره‌برده‌ایم و فرصت‌ها را چه مقدار منتظم شمرده‌ایم؟ آیا دستوردهای اندک ما در مقابل انرژی فراوان موجود تناسبی منطقی برقرار کرده است؟ به نظر می‌رسد باز هم موضوع مدیریت عمده‌ترین مانع سر راه است و باوری دیگر می‌بایستی حاکم گردد و آموزش، آموزش و آموزش برای گروه‌های مختلف مردم اصلی‌ترین راهبرد دستیابی به هدف خواهد بود.

منابع

Roosena, 558
Hamshahr, 4401
ctm.ir, 6910

کاربرد نظریه سیستم ها در تدوین نظام کنترل مدیریت گردشگری شهری

♦ دکتر حسین حاتمی نژاد - استادیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه تهران
♦ محمد شعبانی فرد - دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه تهران

اقتصادی و پیامدهای اجتماعی گردشگری در شهر است. (۸۱)
(Jansen, ۲۰۰۲)

مدیریت گردشگری شهری باید پویا باشد و با دید باز و سعه صدر عمل کند و در جریان تحولات بنیادی و دائمی در امر گردشگری باشد و گزینه صنعت گردشگری در یک منطقه یا شهر با مشکل روبرو می شود. یکی از عمده ترین وظایف مدیریت گردشگری به خصوص مدیریت گردشگری شهری تدوین نظام کنترل یا نظارت می باشد که به موجب آن معلوم می شود که اقدامات و فعالیت های مدیریت تا چه اندازه در جهت هدف ها و مطلق موازین پیش بینی شده است. بنابراین دقت به موقع بودن، مبتنی بر هدف و برنامه، معقول و قابل درک، مقرون به صرفه و انعطاف پذیری، ویژگی های بارز سیستم های کنترل موثر و قابل اطمینان می باشد که مدیریت گردشگری شهری برای تصمیم گیری های بهتر در سطوح ملی، منطقه ای و محلی نیازمند استفاده از یک سیستم کارآمد نظام کنترل می باشد تا انحراف از اهداف را بتواند تا حداقل کاهش دهد.

نگرش سیستمی، پیشینه - محتوا:

نگرش سیستمی که انقلابی در شیوه های تفکر به شمار می آید آمیزه ای از روش قیاسی و استقرایی است که ضمن برخورداری از محاسن هر دو، فاقد عیوب آنهاست. در این نگرش هم کلیت پدیده و هم ارتباطات بین اجزای تشکیل دهنده آن مورد توجه قرار می گیرد، به عبارت دیگر تنها به بررسی اجزاء اکتفا

عصر ما شاهد کنجکاوی و وسواس زیادی است که مردم درباره نحوه اداره جوامع از خود نشان می دهند شاید در هیچ دوره ای از تاریخ بشریت این همه بحث و جنل همه تصمیم گیران اعم از سیاستمداران، و مدیران را دربر نگرفته باشد. اعضای جامعه در کلیه موارد اظهارنظر درباره کار مدیران را حق مسلم خویش می دانند (وست - چرچمن، ۱۳۵۷: ۲).

چون هرگز نمی توانیم از نتیجه درست و نمریخش برخی طرح ها کاملاً اطمینان حاصل نمود باید در اندیشه تدارک تجهیزات دیگری باشیم که در هنگام مواجه با شکست در طرح خود به کار بریم. شاید این جنبه یکی از اصول طرزفکر سیستمی در مدیریت و برنامه ریزی باشد که مورد بی توجهی کامل قرار گرفته است. اگر سیستم را مجموعه ای از عناصر مرتبط و پیوسته بدانیم که یک کل واحد را تشکیل می دهند و هدفی خاص را دنبال می کنند (کله لند و کینگ، ۱۹۸۳: ۵) نگاه درک گردشگری به مثابه یک سیستم، رویکرد جامعی برای شناخت این پدیده خواهد بود، پدیده ای که متشکل از اجزای مختلف از جمله مؤسسات تجاری گردشگران، جامعه و محیط است.

یکی از مهمترین عوامل توسعه گردشگری در هر منطقه چگونگی مدیریت این فعالیتهاست. مدیریت دربرگیرنده یک نگرش نظام مند است که در آن پویایی گردشگری در چهارچوب عرضه و تقاضا با تأکید بر پایداری مدنظر قرار می گیرد. در این راستا مدیریت گردشگری شهری، در خصوص توسعه گردشگری و برآورد استمرار و پایداری آن، نیازمند در نظر گرفتن سودمندی

- ۱- عناصر (اجزاء، ورودی و خروجی) یا زیرسیستم‌ها
- ۲- کلیت و وحدت اجزاء (یکپارچگی و اتحاد)
- ۳- شبکه حمل و ارتباطات
- ۴- مخازن (ذخایر سیستم)

کارکرد سیستم :

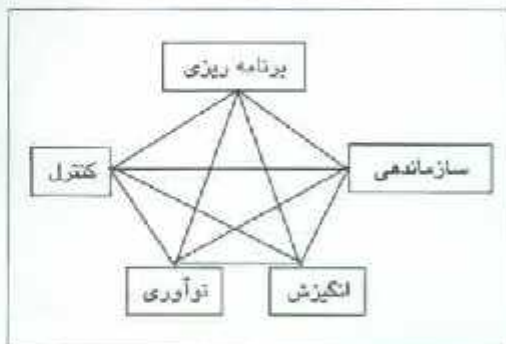
کارکرد سیستم شامل اجزاء زیر می‌شود :

- ۱- هدف
 - ۲- مراکز تصمیم‌گیری
 - ۳- حلقه‌های بازخورد
 - ۴- فرصت‌های زمانی
 - ۵- جریان‌های مختلف
 - ۶- روابط متقابل
- (رضائیان، ۱۳۷۱: ۲۷۰-۲۷۱)

مدیریت و وظایف مدیریت :

مدیریت به کار کردن با افراد و گروه‌ها برای رسیدن به مقاصد سازمان گفته می‌شود. کارکرد یا وظیفه مدیریت عبارت است از فعالیتی مهم و اساسی که در نیل به اهداف ضرورت دارد. در رابطه با کارکردهای مدیریت بین صاحبان نظران این رشته اتفاق نظر وجود ندارد ولی به طور کلی وظایف مدیریت را می‌توان به صورت زیر دسته بندی نمود:

نمودار شماره (۱) وظایف مدیریت

- ۱- برنامه ریزی
- ۲- سازمان دهی
- ۳- انتگیزش
- ۴- تأویز
- ۵- کنترل

(سائق پور و مقدس، ۱۳۷۱: ۵۳)

گردشگری شهری :

یکی از مهمترین مقاصدی که روندهای گردشگری را در دهه های گذشته تحت تاثیر قرار داد، مراکز شهری است. سفرهای کوتاه مدت این مقاصد را به یکی از اصلی ترین مراکز گردشگری تبدیل نموده است. گردشگری شهری در حال حاضر به تعداد نسبتاً کمی از شهرها محدود می‌باشد و بسیار رقابتی است. پاریس و آمستردام از مهمترین این شهرها در اروپا هستند (دیناری، ۱۳۸۶: ۳).

تمی شود، زیرا کل موجود، شخصیت و کلیتی دارد که با مجموعه تک تک اجزاء متفاوت است. در عین حال نحوه ارتباط متقابل اجزاء با یکدیگر، تمیزاتی را در کل آن پدید می‌آورد که توجه به آنها را الزامی می‌سازد (مقیم، ۱۳۶۹: ۲۱ و ۲۲).

این نوع نگرش پیشینه ای بسیار قدیمی دارد. از زمان های دور دانشمندانی چون افلاطون و ارسطو در مباحث فلسفی بعدها نیوتن درباره منظومه شمسی، سپس هگل و هرمان هسه و... به مفهوم سیستم توجه داشته اند. همچنین اقتصاددانان، زیست شناسان، و جغرافیادانان به مفهوم سیستم توجه زیادی سبب شده اند. (Harvey, ۱۹۶۹: ۲۴۹) علاوه بر این ادیان بزرگ الهی نیز یا تکیه بر توحید محض، جنبه ای از جهان بینی کل گرایانه را به نمایش گذاشته اند. در قرن حاضر، هنری کندیال، از پیشروان کار برد این نگرش است. از جمله متفکران که به شناخت بیشتر سیستمی و چگونگی کاربرد آن در علوم گوناگون کمک شایسته کردند لودویک فون بر تالفنی، زیست شناسی و فیلسوف شهیر اتریشی است در واقع می‌توان او را واضع نظریه عمومی سیستم‌ها به صورت مدون و منظم دانست (مقیم، ۱۳۶۹: ۲۲).

تعریف سیستم:

سیستم کلیتی است به هم پیوسته از عناصر متعامل و پویا در تعادل که در ظاهر و باطن گام در راه نیل به هدف مشترکی دارند. لیکن چهار مفهوم پایه ای بنیان سیستم را مسبب اند:

- ۱- تعادل
- ۲- کلیت
- ۳- سازمان
- ۴- پیچیدگی.

(Harvey, ۱۹۶۹: ۳۵۱)

به بیانی دیگر، سیستم عبارت است از مجموعه ای از عناصر (عوامل، اجزاء و قطعات) که به گونه ایی در کنار یکدیگر قرار گرفته بر هم سوار شده نسبت به یکدیگر تنظیم یافته و یا به طور خلاصه با یکدیگر به نحوی در تماس متقابل قرار گرفته اند که در کل به صورت یک واحد منسجم و در جهت انجام یک کار و یا رسیدن به یک هدف مشخص عمل می‌کنند (سلطانی، ۱۳۷۱: ۳۰).

سیستم‌ها را به طور کلی به دو دسته اصلی تقسیم می‌کنند :

سیستم باز و سیستم بسته و لیکن اگر فرض بر جامعیت کنیم به اختصار شامل سیستم های اصلی و فرعی، سیستم های ارادی و غیر ارادی (جبری)، سیستم های دینامیک و غیر دینامیک (پویا و ایستا) نیز می‌شود.

هر سیستم در طبیعت دارای دو ویژگی است ویژگی نخست ساختار سیستم را تشکیل می‌دهد و ویژگی دوم طرز کار و فعالیت هر سیستم را مورد توجه قرار می‌دهد.

ساختار سیستم :

معمولاً به صورت یک سازمان نشان داده می‌شود و دارای اجزای زیر است:

مردم شهر هم از زیر ساخت ها بهره مند می شوند. در سال های اخیر، دولت ها و حکومت های محلی در سراسر جهان از پتانسیل گردشگری به عنوان وسیله ای برای توسعه اقتصادی آگاهی یافته اند. بنابراین گردشگری را به طور کلی، بوجانه ها را به صورت خاص برای توسعه شهری، توسعه منطقه ای و توسعه اقتصاد ملی به کار برده اند. (Stamboulis, ۲۰۰۲: ۳۱)

برای درک ابعاد مختلف گردشگری در شهر باید محیط خود شهر را با گردشگران به عنوان یک سیستم در نظر گرفت (بنگرید به شکل شماره یک).

شهرها معمولاً جاذبه های متنوع و بزرگی شامل موزه ها، بناهای یادبود، استادیوم های ورزشی، سالن های تئاتر، پارک ها، مراکز خرید، مناطق با معماری تاریخی و مکان هایی مربوط به حوادث مهم یا افراد مشهور را دربراهستند که خود گردشگران بسیار را جذب می کند. (Timothy, ۱۹۹۵: ۶۳)

همگام با توسعه گردشگری در نواحی شهری، برای برآوردن نیازهای گردشگران خدمات حمایتی بیشتری نظیر رستوران محل اقامت ساخته می شود؛ البته بازدیدکنندگانی که از خارج شهر می آیند تنها کسانی نیستند که از این امکانات استفاده می کنند و خود

شکل (۱) سیستم گردشگری شهری

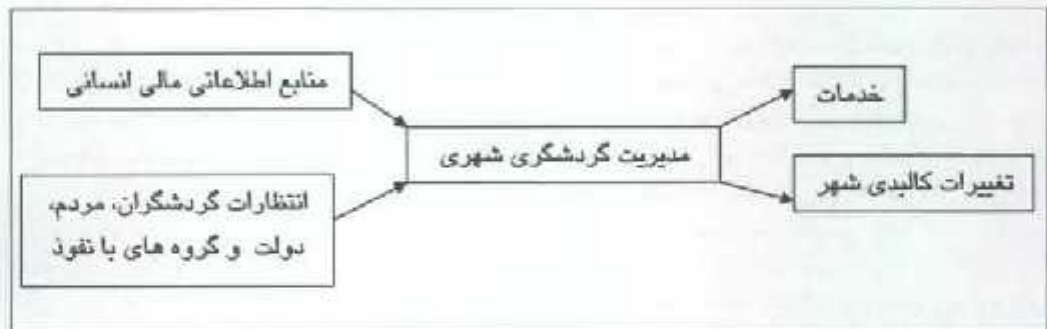
(Shaw and Williams, ۲۰۰۲: ۲۴۸)

شهر را در برمی گیرد. یکی از مهمترین عوامل توسعه گردشگری در هر منطقه، چگونگی مدیریت این فعالیت هاست. مدیریت دوبرگیرنده، یک تکرار نظام مند است که در آن پویایی گردشگری در چهارچوب عرضه و تقاضا با تأکید بر پایداری مدنظر قرار می گیرد. در این راستا مدیریت گردشگری شهری، در خصوص توسعه گردشگری و برآورد استمرار و پایداری آن، نیازمند در نظر گرفتن سودمندی اقتصادی و پیامدهای اجتماعی گردشگری در شهر است. (Jansen, ۲۰۰۲, ۲۱)

برای درک مفهوم مدیریت گردشگری شهری می توان آن را به یک سیستم تشبیه نمود که اجزاء و عناصر و ساختار کلی آن مطابق تشکل زیر است. (Inskoop, ۱۹۹۱: ۳۵۱)

نمودار شماره (۳) سیستم مدیریت گردشگری شهری

سطح کلان مدیریت گردشگری :

سطح کلان یا ملی برای تعیین استراتژیها و اهداف ملی با مسئولیت های دولت و سازمان های ستولی این امر می باشد که شامل وزارت کشور، سازمان میراث فرهنگی و گردشگری، مسکن و شهرسازی، شورای عالی شهرسازی و معماری، سازمان مدیریت و برنامه ریزی می گردد (دیناری، ۱۳۸۵: ۱۶۱).

سطح منطقه ای مدیریت گردشگری شهری :

در سطح منطقه ای یا استانی، سازمان مستقل مدیریت گردشگری شهری وجود ندارد بلکه سازمان موجود شعبه های استانی وزارتخانه ها و سازمان های کشوری محسوب می شوند که حیطه اختیارات آنها استانی است و بر مدیریت گردشگری شهری در آن سطح تأثیر میگذارند. مهمترین سازمان های موثر بر مدیریت گردشگری شهری در سطح منطقه ایی استانداردی و ادارات کل مربوطه مانند میراث فرهنگی و گردشگری استان است. (دیناری، ۱۳۸۵: ۱۶۱).

سطح محلی مدیریت گردشگری شهری :

در نهایت در سطح محلی با مدیریت و مسئولیت شهرداری ها به صورت مستقیم و شورای اسلامی شهر، فرمانداری، شورای تأمین این شهرستان و عناصر غیر رسمی به صورت غیر مستقیم درگیر می باشد. یا توجه به آنچه بیان شده در شهرهای ایران هنوز فکر و تصمیمی در سطح محلی به نام مدیریت گردشگری

مدیریت گردشگری شهری :

مدیریت گردشگری شهری را می توان مقارن با آغاز مدیریت شهری، که اولین بار زمانی مورد توجه واقع شد که دو سال ۱۹۷۶ در کنار مفاهیمی چون برنامه توسعه پایدار شهری و پروژه شهر سالم در دستور کار یکی از برنامه های توسعه سازمان ملل با عنوان برنامه مدیریت شهری قرار گرفت (صراف، ۱۳۷۹: ۹۲).

بنابراین مدیریت گردشگری شهری عبارت است از، سازماندهی عوامل و منابع برای پاسخگویی به نیازهای گردشگران و ساکنان شهر است. با توجه به اینکه شهرداری نظام باز است مدیریت گردشگری شهری بیش از حیطه کالبدی

مدیریت گردشگری شهری در هر کشوری پیوندی همه جانبه با نظام سیاسی دارد. ویژگیهای نظام سیاسی (مانند باز یا بسته بودن) بازتاب خود را در شهرها و در مدیریت گردشگری شهری نشان می دهد.

عناصر مدیریت گردشگری شهری در جهان :

- ۱- شهرداری ها
- ۲- شورای شهر، بخش، شهرستان و استان.
- ۳- شهروندان
- ۴- نملاهای جامعه مدنی شهری
- ۵- گروه های فشار

ساختار سازمانی مدیریت گردشگری شهری بسیار گسترده پیچیده و متنوع بوده، و موظف به انجام وظایف متعدد و گوناگون است و جزو سازمان های چند عملکردی و چند منظوره محسوب می گردد. این ماهیت متنوع و چند عملکردی ایجاب می کند که چارچوب سازمانی مربوطه به صورت چند سطحی طراحی و اجرا شود. به گونه ایی که هر سطح بتواند پاسخگویی ملاحظاتی و نیازهای ناشی از هر یک از گونه های عملکردی و سطوح جغرافیایی سیستم باشد. (Law, ۲۰۰۲: ۸۵)

بنابراین می توان برای مدیریت گردشگری شهری سه سطح قایل شد:

- سطح کلان (ملی) - سطح میانی (منطقه ای)
- سطح خرد (محلی) (دیناری، ۱۳۸۵: ۱۶۰)

منابع و مآخذ:

۱- لؤلؤ کوفینال، سیمپتی (۱۳۸۱) «صورت گذر شیمتی» مجله مدیریت و نوین شماره ۱۴

۲- سپهرام سلطانی، کهنیز (۱۳۷۱) «مجموعه مباحث و روش های شهرسازی» ۶ مجله زیست مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران

۳- سپهرام سلطانی، کهنیز (۱۳۷۱) «مجموعه مباحث و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران» مرکز نشر دانشگاه تهران

۴- سپهرام سلطانی، کهنیز (۱۳۷۱) «مجموعه مباحث و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران» مرکز نشر دانشگاه تهران

۵- سپهرام سلطانی، کهنیز (۱۳۷۱) «مجموعه مباحث و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران» مرکز نشر دانشگاه تهران

۶- سپهرام سلطانی، کهنیز (۱۳۷۱) «مجموعه مباحث و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران» مرکز نشر دانشگاه تهران

۷- سپهرام سلطانی، کهنیز (۱۳۷۱) «مجموعه مباحث و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران» مرکز نشر دانشگاه تهران

۸- سپهرام سلطانی، کهنیز (۱۳۷۱) «مجموعه مباحث و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران» مرکز نشر دانشگاه تهران

۹- سپهرام سلطانی، کهنیز (۱۳۷۱) «مجموعه مباحث و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران» مرکز نشر دانشگاه تهران

۱۰- سپهرام سلطانی، کهنیز (۱۳۷۱) «مجموعه مباحث و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران» مرکز نشر دانشگاه تهران

۱۱- سپهرام سلطانی، کهنیز (۱۳۷۱) «مجموعه مباحث و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران» مرکز نشر دانشگاه تهران

۱۲- سپهرام سلطانی، کهنیز (۱۳۷۱) «مجموعه مباحث و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران» مرکز نشر دانشگاه تهران

۱۳- سپهرام سلطانی، کهنیز (۱۳۷۱) «مجموعه مباحث و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران» مرکز نشر دانشگاه تهران

۱۴- سپهرام سلطانی، کهنیز (۱۳۷۱) «مجموعه مباحث و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران» مرکز نشر دانشگاه تهران

۱۵- سپهرام سلطانی، کهنیز (۱۳۷۱) «مجموعه مباحث و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران» مرکز نشر دانشگاه تهران

۱۶- سپهرام سلطانی، کهنیز (۱۳۷۱) «مجموعه مباحث و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران» مرکز نشر دانشگاه تهران

۱۷- سپهرام سلطانی، کهنیز (۱۳۷۱) «مجموعه مباحث و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران» مرکز نشر دانشگاه تهران

۱۸- سپهرام سلطانی، کهنیز (۱۳۷۱) «مجموعه مباحث و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران» مرکز نشر دانشگاه تهران

۱۹- سپهرام سلطانی، کهنیز (۱۳۷۱) «مجموعه مباحث و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران» مرکز نشر دانشگاه تهران

۲۰- سپهرام سلطانی، کهنیز (۱۳۷۱) «مجموعه مباحث و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران» مرکز نشر دانشگاه تهران

شهری به اجرا درنیامده است (دیناری، ۱۳۸۵: ۱۶۰) و تصمیم گیری ها در همان سطح اول مانده است. البته گاه با ذوق و همت برخی مسئولان به سطح دوم نیز تمایل پیدا کرده است البته در سطح سوم به صورت ناتواسته شهرداری ها و شورای شهر ارکان اصلی مدیریت گردشگری شهر را به عهده دارند.

همواره در روال موجود برنامه ریزی و مدیریت گردشگری در سطح کشور نوعی تعارض با اهداف برنامه ریزی و مدیریت شهری مشاهده می گردد از یک سو با توسعه روزافزون شهرها در کشور و افزایش جمعیت شهرنشین نیازهای تفریحی گردشگری شهروندان به شدت رو به گسترش دارد ولی از طرف دیگر اختیارات قانونی و عملی شهرداری ها در عرصه بهره گیری از فضاهای فراغتی و توریستی بسیار محدود است (مهدیزاده، ۱۳۷۹: ۱۶). این در حالی است که در اغلب کشورها شهرداری ها بزرگترین نقش را در توسعه گردشگری شهری دارند چرا که شهرداری در سازماندهی و شکل دهی به شهر مهمترین دستگاه است و در اکثر کشورهای موفق در بحث گردشگری در واقع این مدیریت منسجم و هماهنگ شهری است که باعث فعالیت های هم جهت می شود (دیناری، ۱۳۸۵: ۱۶۱)

اهداف و وظایف مدیریت گردشگری شهری در ایران:
در تبیین هدف باید گفت که اهداف در پی نیازها می آیند و نیازها در پی اهداف می آیند. در واقع اهداف راه های ارضای نیازها می باشند. در ایران می توان اهداف و وظایف مدیریت گردشگری شهری را به شرح زیر بر شمرد:

- معرفی شهر و امکانات آن
- توجه به میراث فرهنگی شهرها
- زیبا سازی و حفظ پاکیزگی شهرها
- ایجاد خاطره های ذهنی برای گردشگران

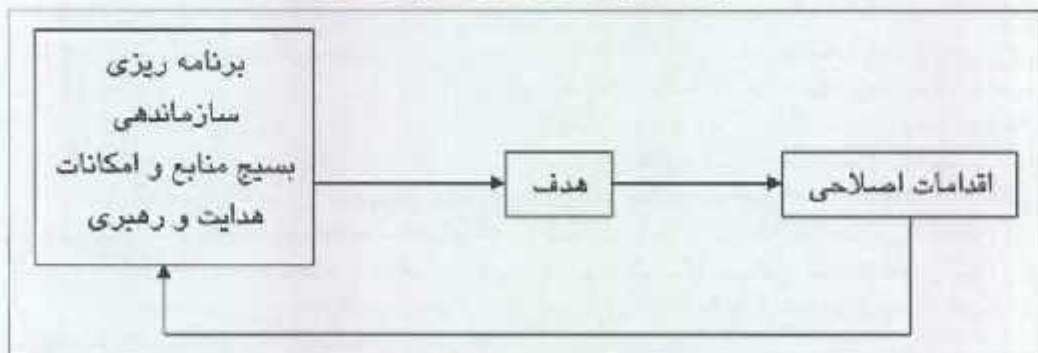
البته برخی از شهرداری های کشور در قالب برنامه های خود که راساً نتوان می کنند برای مدیریت گردشگری شهری هدف گذاری می کنند در بین آنها باید به شهرداری تهران اشاره کرد. شهرداری تهران در سال ۱۳۷۴ طرح برنامه ریزی کلان نگر (استراتژیک) تهران ۸۰ را تهیه کرده است. در این طرح، شهرداری تهران تا سال ۱۳۸۰ به دنبال تحقیق اهداف زیر بوده است.

- ۱- شهر پاک
- ۲- شهر روان
- ۳- شهر سبز
- ۴- شهری با فرهنگ غنی
- ۵- شهر بویا
- ۶- شهری با بافت سنتی و مدرن (اسپینیا، ۱۳۳۹: ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۱۸۲).

کنترل در نظام مدیریت گردشگری شهری چرا و چگونه؟
یکی از وظایف مدیریت گردشگری شهری علاوه بر سازمان دهی، برنامه ریزی و انگیزش، کنترل یا نظارت می باشد که به موجب آن معلوم می شود که اقدامات و فعالیتهای سازمان تا چه اندازه و در جهت هدف ها و مطابق موازین پیش بینی شده است. کنترل هم قدم نهایی مدیریت تلقی می شود و هم قدم آغازین، زیرا که به دنبال آن ممکن است تغییرات یا اصلاحاتی در هدف ها، برنامه ها، ساخت و تشکیلات و خط مشی و روبه های سازمان صورت گیرد. (علاقه بند، ۱۳۷۴: ۱۰۶)

نویسندگان و دیگر فقیده، این وظیفه مدیریت را با وظیفه هدایت کشتی، مقایسه می کند. کاپیتان کشتی مسئولیت دارد اطمینان حاصل کند، کشتی مسیر خود را مطابق برنامه و در محدوده زمانی تعیین شده طی می کند و این تنها یک تعبیر از هدف کلی کشتی است (وست- چرچمن، ۱۳۵۸: ۴۸ و ۴۹).

شماره شماره (۳) رابطه میان کنترل و سایر وظایف مدیریت

نظارت چیزی نیست جز ارسال پیام هایی (ورود به محیط سیستم) که به طور موثر، رفتار گیرنده پیام ها را تغییر دهد (صادق پور و مقدس، ۱۳۷۱: ۱۶۱)

اما سیمپتی چیست؟
کلمه سیمپتی از کلمه یونانی «کومپترنس» به معنای عمل هدایت کشتی مشتق شده است. فضای مجازی آن، عمل رهبری

کنترل فرآیندی است که مدیران از طریق آن، تطابق عملیات انجام شده را با فعالیت های برنامه ریزی شده می سنجند (رضاییان، ۱۳۷۱: ۲۳۸).

کردن یا حکومت کردن است (یمنی، ۱۳۷۰: ۴۸).

سیبرنتیک دانشی است که مکالیسم های ارتباطات و کنترل ماشین ها و حتی موجودات زنده را بررسی می کند. کارشناسان این نظام علمی که سهمی در روشنگری مسایل شهری دارند سعی می کنند نظام حاکم بر ماشین های بی روح و مصنوعی را بر ارگانسیم جوشان شهری نیز تعمیم دهند. بنابراین دانش سیبرنتیک در واقع تحلیل سیستم ها و فهم ترکیب و تأثیر متقابل و اشکال تنظیم آنها است (فرید، ۱۳۷۵: ۳۲).

انواع کنترل:

فرآوردهای کنترل سازمانی را می توان تحت سه عنوان کلی طبقه بندی کرد:

- کنترل پیشگیر یا مقدماتی - کنترل همگام - کنترل بازخورد (دانی و همکاران، ۱۹۷۵: ۲۵).

فرآیند کنترل:

کنترل شامل چهار مرحله است:

مرحله اول:

تعیین شاخص ها و ملاک ها برای اندازه گیری عملکرد. برای اینکه ملاک ها و شاخص ها موثر باشند باید شرایط زیر را داشته باشند:

- ۱- دقیق باشند.
 - ۲- مورد قبول اعضای سازمان باشند.
 - ۳- دارای روش های اندازه گیری درست و متناسب باشند.
- شاخص ها یا ملاک ها را از نظر زمان تعیین آنها به سه دسته تقسیم می کنند:

- شاخص های از پیش تعیین شده
 - شاخص های همزمان
 - شاخص های نهایی
- مرحله دوم:

نظارت بر عملکردها، سنجش و اندازه گیری، در این مرحله اطلاعاتی در رابطه با کار انجام شده و یا در حال انجام تهیه و تنظیم می شود.

مرحله سوم:

مقایسه نتایج حاصل از اندازه گیری عملکردها با ملاک ها و هدف های تعیین شده، در این مرحله اطلاعات به دست آمده در مرحله دوم با شاخص ها و ملاک های تعیین شده در مرحله اول مقایسه می شود تا مشخص گردد که انحرافی وجود دارد یا خیر؟ در صورتی که انحراف و یا نقصی وجود داشته باشد در مرحله چهارم اقداماتی برای اصلاح انجام می گیرد.

مرحله چهارم:

تصمیم گیری و اقدامات اصلاحی:

در این مرحله تصمیم گیری و اقدامات اصلاحی در عملیات، روش ها و یا برنامه ها در صورتی که دارای نقایص بوده و یا از هدف ها انحراف کرده باشند صورت می گیرد (جاسی، ۱۳۷۰:

۲۷۶، ۲۷۷).

برنامه ریزی و کنترل:

از لحاظ سیستمی، علم اداره و کنترل سیستم ها را به منظور بهبود زندگی انسان ها علم برنامه ریزی می نامند. بنابراین برنامه ریزی فعالیتی است که با اداره و کنترل یک سیستم آن را به سوی هدف های هماهنگ در رابطه با نظام ارزشی جامعه هدایت می کند (زبیری، ۱۳۷۸: ۱۹).

بنابراین یکی از جوانب با اهمیت مدیریت سیستم تهیه طرحی برای اصلاح و تغییر به هنگام اجرای برنامه است زیرا هیچ کس نمی تواند مدعی آن باشد که کلیه هدف ها و برنامه ها را به نحو صحیح مشخص نموده شرحی کامل از محیط ارائه داده، منابع را به نحوی دقیق تعیین نموده و شرح کاملی از اجزای سیستم تهیه کرده است (وستن-چرچمن، ۱۳۵۸: ۲۸).

در چارچوب طرح یا برنامه، مکانیزم های کنترل در حوزه نظام مدیریت گردشگری شهری ایران به طور علم و برنامه ریزی گردشگری شهری به طور اخص، عمدتاً در سه عنصر از سیستم شهری متجلی یافته است:

- ۱- حمل و نقل
- ۲- کاربری زمین
- ۳- جنبه ها

برنامه ریزی و حمل و نقل و کنترل و ترافیک معمولاً در متن طرح های جامع شهری و طرح جامع حمل و نقل از طریق نهادهای و سازمان هایی چون شهرداری ها، سازمان ترافیک و راهنمایی و رانندگی و وزارت راه و ترابری انجام می پذیرد و در واقع مدیریت واحد گردشگری شهری به معنای واقعی کلمه در این خصوص وجود ندارد. به منظور دستیابی به بهره وری متناسب و افزایش کارایی سیستم حمل و نقل و کنترل ترافیک از وسایل و ابزار و روش های زیر استفاده می کنند:

- ۱- علایم ترافیکی
- ۲- تجهیزات و تأسیسات
- ۳- قوانین و مقررات
- ۴- معاینه خودروها
- ۵- طراحی هندسی خیابان ها
- ۶- کاربری زمین و حمل و نقل
- ۷- آموزش و فرهنگ سازی

همچنین در مقابل هسته اصلی و عملی برنامه ریزی گردشگری شهری برنامه ریزی کاربری زمین است که نه تنها به طور مناسبی در طبقه بندی برنامه ریزی عملکردی جای می گیرد بلکه راهنمایی برای جهت دادن به توسعه شهری است. (۲۲۱ Inskip, ۱۹۹۸).

دخالت دولت ها در بازار زمین شهری می تواند به روش های زیر باشد:

- تصویب مقررات مربوط به کاربری اراضی
 - دخالت مستقیم دولت (پورمحمدی، ۱۳۷۹: ۹۹)
- مهمترین اهدافی که در این زمینه باید مدنظر قرار بگیرند

- ۱۷- علامه بهد علی (۱۳۷۲) "مفاهیم مدیریت آموزش" انتشارات دانشگاه پیام نور، چاپ اول.
- ۱۸- فرید ناله (۱۳۷۵) "جغرافیا و شهرشناسی: انتشارات دانشگاه تبریز" چاپ چهارم.
- ۱۹- کاظمی محمدی (۱۳۸۵) مدیریت گردشگری انتشارات سمت، تهران.
- ۲۰- سلیمی سلوچهر (۱۳۷۹) "شهرسازی شوراها و مدیریت شهر در ایران" فصلنامه مدیریت شهری، شماره دوم.
- ۲۱- مقیسی شوکت (۱۳۶۹) "تکنیک سیستمی و جایگاه آن در آموزش جغرافیا، نشریه رشد آموزش جغرافیا، شماره بیست و پنجم.
- ۲۲- نجفی صبیحی سید محمود (۱۳۷۹) "پارادایم جدید مدیریت شهری" فصلنامه مدیریت شهری، سال

اول شماره اول

- ۲۳- انصاری مهر، ترجمه اسفندیار (۱۳۸۳) حمل و نقل در طراحی شهری: نشریه علمی پژوهش خراسان (اصفهان) دانشگاه هنرهای زیبای دانشگاه تهران، شماره بیست و دوم.
- ۲۴- معدومی شکوری، سید حسن (۱۳۷۲) "اصول و مبانی برنامه ریزی منطقه ای" انتشارات چاپ دویم.
- ۲۵- وزارت کشور (۱۳۷۹) "شبهه های تحقق طرح های توسعه شهری در ایران" خاد سوجا، لائون سوجا، خانی، منتشر شده در طرح های شهری، در ایران، مرکز مطالعات برنامه ریزی شهری، یا همکاری مهندسان مشاور تبارت انتشارات سازمان شهرداری های کشور، چاپ اول، تهران.
- ۲۶- وست چرچمن، جازز (۱۳۵۸) "تئوری سیستم ها، ترجمه رشید اسلانی، انتشارات مرکز آموزش مدیریت دولتی، چاپ اول.

عبارتند از:

- برقراری تعادل اکولوژیک در اصول کاربری های گردشگری
- آیین سازی قلمرو
- سازماندهی و نظم بخشیدن به فعالیت های موجود و برقراری نظم فضایی
- فراهم آوردن امکانات گسترده اوقات فراغت در فضاهای شهری (دیناری، ۱۳۸۵: ۲۷۱).

عمده ترین مقررات کنترل کاربری زمین که به صورت مجزا یا به صورت بخشی از فرآیند برنامه ریزی مورد استفاده قرار می گیرند عبارتند از - برنامه ریزی کاربری اراضی شهری، کنترل و توسعه عمران، منطقه بندی، مقررات تفکیک زمین (مقررات مربوط به ساختمان ها، حفظ بافت تاریخی شهرها، ساخت و بازسازی سینماها و مجتمع های فرهنگی (پورمحمدی، ۱۳۷۹: ۱۰۱).

جاذبه های گردشگری یک شهر پایه تقاضای گردشگری آن محسوب می شود. آنچه که برای مردم به سمت یک مقصد شهری کشش ها ایجاد می کند نتایج گردشگری است. هسته اصلی بازدیدها جاذبه ها هستند اما هم زمان و خدمات و تسهیلات دیگری که مطابق سلیقه گردشگر و برای پذیرایی از او در زمان اقامت در مقصد وجود دارد را نیز دربر می گیرد.

(nskeep, ۱۹۹۸: ۹۰۱)

عمده ترین وظایف برای کنترل وضعیت جاذبه ها به صورت مجزا و یا به صورت بخشی از فرآیند برنامه ریزی (طرح جامع گردشگری شهری) مورد استفاده قرار می گیرند که عبارتند از:

- ۱- نوگرایی
- ۲- بازسازی و عرضه
- ۳- متفاوت کردن جاذبه
- ۴- اطلاع رسانی و تبلیغ متناسب
- ۵- سیوستی و ارتباط و.....

اما به نظر می رسد از جنبه عملی، کنترل های انجام شده در رهیافت به بهبود و هماهنگی آن چنان که باید موفق نبوده اند به زعم ما ۱۳ پاسخ کلیدی برای این مسئله می تواند وجود داشته باشد.

- ۱- عدم وجود مدیریت واحد گردشگری شهری
- ۲- کمبود اطلاعات و آمار
- ۳- بیوفایی شهر و عصر تغییرات
- ۴- طرح های شهری غیر نظام

مند

- ۵- عدم توجه به بهبود مستمر و یادگیری
- ۶- عدم وجود مدیریت زمان
- ۷- ضعف مشارکت شهروندان
- ۸- شکاف میان سطوح مدیریت و برنامه ریزی گردشگری در سطح ملی و شهری
- ۹- ساختار وظیفه ای و تخصصی

سیستم دولتی

- ۱۰- عدم اختیارات مدیریت شهری در خارج از محدوده قانونی و حریم شهر
- ۱۱- تعدد متولیان نهادهای مسئول
- ۱۲- جنایی میان وظایف سازمان میراث فرهنگی و گردشگری و وظایف مدیریت شهری
- ۱۳- عدم وجود قوانین عام و مشترک و میان بخشی در زمینه گردشگری

نتیجه گیری

در دنیای امروز، مسایل و وقایع پیرامون ما به صورت یک سیستم پیچیده و به هم پیوسته مطرح می باشند و تنها یک عامل و یک بعد نیست که با پرداختن به آن مساله را شناخت و عمل کرد. بنابراین برای رویارویی با مسایل این عصر باید نگرش و اندیشه سیستمی را جایگزین نگرش جزءگرایانه نمود. هر فعالیت گردشگری بدون وجود مدیریت سازمان یافته، که اهداف و ابزارهای رسیدن به آنها را مشخص کند و فعالیت ها را هماهنگ سازد از هم می پاشد و به بی نظمی می گراید.

در سیستم دولتی کشور به جهت داشتن ساختار وظیفه ای و تخصصی اجزاء و تصمیم گیری های گردشگری در همان سطح اول ملی باقی مانده است و همواره در برنامه ریزی و مدیریت گردشگری در سطح کشور نوعی تعارض یا اهداف برنامه ریزی و مدیریت شهری مشاهده می گردد. در حالی که در هماهنگی است که توازن ایجاد می شود در غیر اینصورت تلاش های یکدیگر را خصوصاً در حوزه مدیریت گردشگری شهری خنثی می کنیم. در هر حال اطمینان از اینکه اجرای برنامه و هدایت آن انجام می شود و در صورت مشاهده انحراف برای تصحیح آن اقدام لازم به عمل آید نیاز فرآیندی است که آن را کنترل و نظارت می نامند.

دقت به موقع بودن، مبتنی بر هدف و برنامه معقول و قابل درک مقرون به صرفه و انعطاف پذیری از ویژگی های بارز سیستم های کنترل موثر قابل اطمینان می باشد. بهترین سیستم کنترل عملکرد را به طور موثر، سریع و با صرفه مورد سنجش قرار داده انحرافات را نشان داده و به اقدامات اصلاحی در جهت کسب اهداف می انجامد. امروزه بیشتر مدیران و تصمیم گیرندگان در تصمیم های کلان خود باید از انواع بانک های اطلاعاتی و سیستم های پشتیبانی تصمیم گیری فضایی استفاده کنند. لذا جهت اتخاذ تصمیمات مناسب در فرآیند

تصمیمات مناسب در فرآیند GIS چون کنترل به جهت پیچیدگی مسایل شهر، بیوفایی و بازبودن نظام های گردشگری شهری، مدیریت گردشگری شهری الزاماً باید به ابزارها و روش های مناسب تصمیم گیری مجهز گردد تا انحراف از اهداف تا حداقل ممکن کاهش یابد.

27-Cleland,D.and W.King(1983)System Analysis and Project Management,McGraw-Hill
28-Harvey,D.(1969) Explanation in Geography,Edward Arnold
29-nskeep,E.(1991) Tourism planning,New York,Routledge
30-Jansen,Myriam et al.(2002)."Analysing Heritage Resource for Urban Tourism in European Cities,Routledge
31-Laws,E(994) Tourism Marketing,Cheltenham:Stanley Thomas.
32-Robert N.Lussier, (1996). Management: Concepts, applications in Skills
33-Shaw,Gand Williams(1994),Critical Issues in tourism,Blackwell,Oxford UK and Cambridge USA.
34-atambilivas,Yeoryios (2003). "Innovation Strategies and Technology for experience-based Tourism",Tourism management,vol.24
35-Timothy,dallen Landgeoffrey Wall(1995) "Tourism Accommodation in an Asian historic city",The Journal of Tourism studies,vol.6,no.2.

باغ شهر، گریز شهر

به دامان طبیعت

زهرا عربشاهی
کارشناس ارشد شهر سازی

ولوو را در خصوص تقدم جریانات فنی، اقتصادی و اجتماعی بر شهرسازی نوین به مدد گرفتند. تولد شهرسازی نوین با جریانات فنی و اقتصادی که شهر صنعتی را به وجود آورده و دگرگون ساخته. همزمان نیست. این تولد در یک دوره بعدی روی می‌دهد. یعنی هنگامی که تأثیرات کمی تغییرات در حال جریان، آشکار گشتند و در تضاد با یکدیگر قرار گرفتند و در نتیجه ضرورت اقداماتی به منظور ترسیم وضعیت اجتناب ناپذیر شده. امروز هم فن شهرسازی پیوسته نسبت به رویدادهایی که باید بر آنها نظارت کند عقبتر است و خصوصیات علاج پس از وقوع را دارد...

با این توجه تنها به اجمال ذکر می‌کنیم که رشد جمعیت در قرن ۱۷ تا ۱۹ میلادی که اولاً محصول انقلاب سبز کشاورزی در قرن ۱۷ و ثانیاً معلول رشد و تکامل خدمات بهداشتی پزشکی در قرن ۱۹ بوده به نصیرات وسیع اقتصادی اجتماعی شهرهای نظام شهریاری مند بسیار سبقت. همراه با افزایش جمعیت. نحوه توزیع آن نیز به علت دگرگونیهای اقتصادی در سطح منطقه دستخوش تغییر و تحول می‌گردد. موازنه نسبی بین شهر و روستا بهم می‌خورد و باثنی چندینی می‌گردد که مهار کردنش تنها در زمانی طولانی میسر است. به علاوه تدریجاً تلاش در جهت تقابل هزینه‌ها افزایش مقدار تولید و سودآور کردن کارخانه ها و واحدهای تولیدی صنعتی در چارچوب نظام سرمایه‌داری، اختراعاتی را به زمینه‌های مختلف باعث گردید. با اختراع ماشین بخار در سال ۱۷۶۵ توسط جیمز وات و با ظهور تحولاتی که معمولاً انقلاب صنعتی نامیده می‌شود، پدیده‌های به منظور ظهور رسید که تا آن زمان در تاریخ بشر ناشناخته بود. استفاده از روشهای علمی فنی و کشاورزی موجب شد که شمار کمتری از کشاورزان محصول بیشتری تولید کنند. بین سالهای ۱۸۰۰ و ۱۹۰۰ جمعیت شهرنشین ۳۰۰ تا ۴۰۰ درصد می‌گردد. پیشرفت‌های صنعتی جدید تولید را به میزان باور نکردنی ترقی داد این ترقیات

شهرها به عنوان مهد تمدن های باستانی و نوین در عین داشتن نوعی سختیت و همگی در زیست شهری دربردارنده طیف گسترده‌ای از فعالیت‌های اقتصادی اجتماعی و سوانق حجمی و افکار عمومی مرجمی هستند که در آن می‌زیستند. از این روست که شهر به یک معنا محل انعکاس و بازتاب افکار، ذهنیت‌ها، ایده‌آل‌ها و آورنده های انسانیت است و به همین جهت شهرها در هر مرحله از تاریخ شکل، صورت و هیئتی خاص به خود می‌گیرند. اروپا در مقطعی (حدود سه یا چهار سده) پس از انقلاب صنعتی، شاهد رشد گسترش روزافزون بزرگ خود بوده. این رشد که بیشتر در بعد اقتصادی (صنعت و تجارت) متمرکز شده بود بیانگر اقت شدید در ایجاد و توسعه زیرساخت‌های اجتماعی خصوصاً در بخش‌های خدمات محیط زیست و رولوط اجتماعی شده بود. مختلفی که در پی چاره جویی برای حل مسائل اجتماعی شهرها بودند. به از نوع آرمانشهرها دست زدند که باغشهرها نیز از این دسته بودند. هاوئرد نیز از این دسته ایده آل گرایان بود که چاره جامعه صنعتی قرن ۱۹ و اوایل قرن بیستم را در بازگشت به طبیعت می‌دانست و احداث باغشهرها را توصیه می‌کرد که گامی از شهر و روستا انتقالی از روستا به شهر بود. در این مقاله می‌کوشیم این افکار و پیشنهادات را بررسی کنیم و نگاهی کوتاه به نمونه های اجرا شده آن بیندازیم.

۱- زمینه‌های طرح افکار نو در برنامه‌ریزی شهری و طراحی

شهرها

گرچه تولد آغازین طرحها در برنامه‌ریزی و طراحی شهرها به ظهور چهره‌هایی چون هیپوداموس در ۴۸۰ ق م بازمی‌گردد، اما به جرات می‌توان گفت معنا و مفهوم شهر در نظام سرمایه‌داری، نظام‌های پیشین، نظارت بسیار دارد. از این رو طرح‌ها و ایده‌های این دوران با گذشته اساساً متفاوت است. از طرفی شاید بتوان گفتار به

هر چند که ژرفاندیشان نیز خود را محل های متفاوت و حتی متضادی را در حل مسائل شهری ارائه می دادند، ولی در هر حال همه آنها در این مورد که احتیاج به تغییرات اساسی وجود دارد شکی نداشت باشند.

ابنر هاولرد (۱۸۵۰-۱۹۲۸) مؤسس باغشهرها از جمله این گروه به شمار می آید. همچنین مانتوزد بخاطر روشی که در آن آگاهانه از جامعه شناسی استفاده کرده همچنین سارین، لو کوپوزیر، گروپوس، نوپرا، سایت "گودمن" و بسیاری دیگر از نظریه پردازان و طراحان دو قرن اخیر از جمله ژرفاندیشان به حساب می آیند. هاولرد به عنوان یک معترض حقیقی به وضعیت موجود شهرها و اوضاع نابسامان شهرهای بزرگ معرفی شده است. او نه مخالف صنعت است بلکه مانند بسیاری متفکران هم عصر خود تعرض از روشهایی از سیستم صنعتی بود که شهرها را با مشکلات موجود مواجه ساخته بودند. به قول مانتوزد هاولرد قبل از آنکه مفهوم باغشهر را ارائه دهد، امکانات تمدن جدید و خدشهایی که برای جامعه آورده مشاهده نمود. سه شهر بزرگ و ترافیک آلوده دسترسی کمتر به مراکز شهری این وضعیت ناخوشایند خواهد بود. او معتقد بود که همه اینها از جمله مسئله تراکم متروپولین های بزرگ حاشیه نشینی، آلودگی، سفر طولانی جهت رسیدن به محل کار، بی هنشی متروپولیس را می سازد. او معتقد بود زمانی فرارسیده است که اکنون توسعه شهرهای جدید باید تدوین شود و با کاربرد تکنیک های جدید بایستی این شکاف وسیع را کم کرد و سودآوری طبیعی و بیولوژیکی را با آلودگی جدید رشد شهری دو برابر نمود.

۲-۲-۲- تفکار و اندیشه های بنروز هاولرد

هاولرد اساس اعتراض خود به شهرهای صنعتی را چنین تبیین می کند:

"این شهرهای شلوغ کار خود را انجام داده اند. اینها دو یک جامعه ای که بر اساس خودبینی و بغا برپا می شد. بهترین بودند ولی طبیعتاً به صورت کلی برای جامعه ای که از جنبه اجتماعی طبیعت انسان در آن خونسار شناسایی و سهم بیشتری می باشد غیر قابل تطبیق هستند. شهرهای بزرگ کنونی نمی توانست برای آن حالتی که می بایست روح براندازی در آنها موجود باشد. قابل تطبیق باشند. هر سنی باید به طوری چیزهایی را بسازد که برای احتیاجات خود مناسب است فقط یک جواب که از حقایق بدست می آید می تواند به این سوال پاسخ دهد و آن اینکه باید خیلی سریع یک انقلاب اجتماعی در شهرها شروع شود."

بنابراین هاولرد نشان می دهد که به مضرات تمدن جدید واقف است

و عیوب شهرهای بزرگ را به خوبی می داند و در صدد اصلاح آنست. طریق فکری هاولرد او را از طراحان عمل گرا که به اصلاح های فیزیکی و سطحی گرایش دارند مجزا می سازد.

خلط نوشتن می سازد هاولرد در این زمینه از ژرفاندیشان دیگری از جمله یوتوپین ها نیز تأثیر پذیرفته است. به عنوان نمونه توماس مورد در کتاب یوتوپیا، تجمع جمعیتی در ۵۴ شهر که دارای ۴ مایل مربع (۶۴۰۰ مترمربع) مساحت. ۲۰ مایل فاصله از یکدیگر (معادل ۳۳۰۰۰ مترمربع) هستند را در نظر می گیرد. این تجمع ترکیبی از اشغال شهر و کشاورزی می باشد که هاولرد در طرح مجموعه باغشهر خود از آن متاثر بوده است.

یلامی نویسنده و روزنامه نگار آمریکایی نیز از یوتوپین هایی بود که هاولرد را تحت تأثیر نظریات خود قرار داد او که عمیقاً درگیر مشکلات جامعه صنفی سرمایه داری بود که در کتاب خود نگاهی به گذشته می کشید. جامعه ای را که مانند یک تعویض عمل می کند ترسیم نماید. او معتقد بود که بین سیستم اقتصادی و کاری زمین در شهرهای بزرگ همبستگی وجود دارد و برای برنامه ریزی در آینده باید به توزیع توجه شود. "او فرض اصلی او عبارتند از:

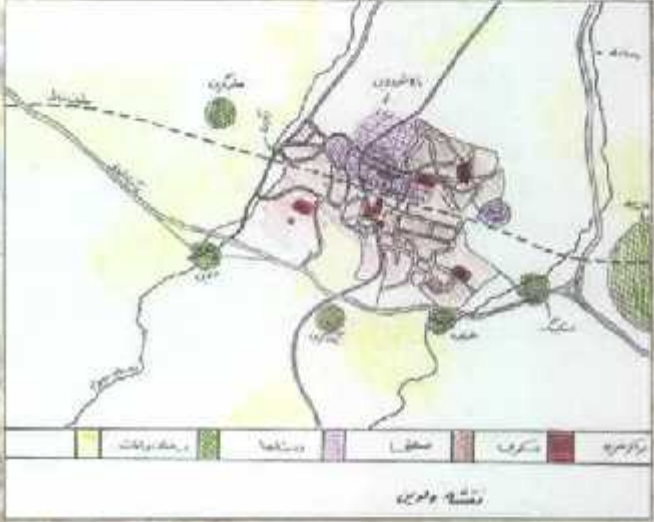
- ۱- پیشرفت های فن انسانی باید او را از قید بتنگی دشوار آزاد کند
- ۲- بشر تا آن حد حاصل تعاون و همکاری دارد."

هاولرد با الهام از کتاب نگاهی به گذشته و دو اصل مورد نظر یلامی پیشنهاد میکند که شهرهای تعویضی کوچک که شامل کارخانجات و مزارع و نواحی مسکونی می باشند به وجود آیند.

دکتر پنجامین ریچاردسن نیز از کسانی بود که در نکون عقاید هاولرد نقش داشت. او در کتابی بنام با شهر سلامتی "شهری را ترسیم می کند با تراکم ۲۵ نفر در هکتار و سایر شرایط و موقعیتی که سلامت ساکنینش را تضمین نماید. او برای این شهر، خیابان هایی را که حاشیه آنها پارکینگ سایه دار احاطه می شد و باغهای عمومی را که شهر را در بر می گرفتند در نظر گرفته بود."

جان راسکین نیز از کسانی بود که دیده هاولرد مورد توجه هاولرد بود. راسکین یک اصلاح طلب اجتماعی بود. او از اولین کسانی بود که رابطه شهر و روستا را مطرح کرد و با درس از بلنمای و رشتی شهر بعد از انقلاب صنعتی تشخیص داد که انسان با بی اخصیت جلوه دادن شهر و کیف کردن محیط آن محیط زیست اطراف خود را از دست و نامناسب می نماید. وی در سال ۱۸۸۲، جامعه ای با اقتصاد و برنامه های اصلاحی را عنوان می کند یکی از این برنامه ها تر سنت جورج نمودار است. شهرت راسکین در تعارضات او نهفته است که در آن به علو فرض توسعه بدون کنترل تأکید داشت. راسکین یک برنامه ریز عملی نبود و بیشتر از هر کس دیگر در زمان خودش راه را برای پیشانی رتالیست و آینده است آینده هموار کرد. اسپورن می گوید تصویر ایده آلی که راسکین طرح می کند به مفهوم فیزیکی طرح هاولرد خیلی نزدیک است.

توماس اسپنسر و هربرت اسپنسر نیز علو فرض برای سیستم مالکیت زمین ارائه می کنند. طرح باکینگهام در تهیه مدل شهری حاضر مزایایی شهر روستا بدون مضرات هر یک نیز در نمودار

جمعیت آن را اضافه کنیم بلکه مهم این است که ما منافع اجتماعی در دسترس آن را تا حد زیادی بالا ببریم.

ب عدم تمرکز

او برای ساخت خود از منافعهای تجزیه ساختارگرا استفاده می کند که هم از نظر اجتماعی و هم فیزیکی از شهرها، روستاها، حومه مناطق صنعتی، متروپلیتن های متراکم موجود بیرون آورده شده بود. الگوی او مدل جدیدی برای بافت آینده شهر بود که بهای تجمع گروهی و تمرکزهای متیوپلیسی به عدم تمرکز و طرح توزیع جمعیت پرداخته بود. او معتقد بود با ایجاد این الگوی شهری می تواند از تمرکز گسترش آن جلوگیری کند. در واقع می توان گفت عدم تمرکز برنامه ریزی شهری در سطح ملی با مفهوم باغ شهرهای هاولرود متولد شد.

ج حرم فیزیکی شهر و دایره های

هاولرود بدقت تمام اجزاء شهر خو را معین کرده است. او اندازه خیابانها، قطعات زمین و تمام خیابانها را تعیین کرده است گرچه وی تأکید می کند که این فرم نموداری بیش نیست و باید در توافق با موقعیت زمین، شرایط توپوگرافی و سایر ملاحظات فیزیکی و طبیعی اجرا شود. بنا به پیشنهاد هاولرود برای تأسیس چنین شهری باید زمینی به مساحت ۶۰۰۰ ایکر (۲۴ میلیون مترمربع) خریداری شود که آن به ساختن عناصر و تأسیسات شهری از قبیل ساختمانها، خیابانها، پارکها، مدارس، بیمارستانها، کلیساها، مغازه ها و... اختصاص می یابد و مابقی در اطراف مناطق مسکونی، شهری و تأسیسات به فضای سبز، پارکها، مزارع کشاورزی، باغات و... تعلق می گیرد تا هم کنترلی برای اندازه شهر باشد و هم از رشد و گسترش بی اندازه شهر جلوگیری کند و هم فضای سبز و لذتجویی و مناسی برای بهره برداری از مناظر طبیعی بوجود آید. در طرح هاولرود این باغشهرها از چند دایره متحدالمرکز تشکیل شده اند در وسط شهر یک فضای مشور به مساحت ۲۲۲۶۰ مترمربع ساخته می شود که یک باغ زیبا را بوجود می آورد اطراف این باغ بوسیله ساختمانهای مخلوط شهری از قبیل کلبه شهر، سالن سخنرانی، تئاتر و بیمارستان احاطه می گردد در

اطراف این فضا پارک ملی به وسعت ۵۸۶۰۰ مترمربع قرار گرفته است که بوسیله یک قصر بلورین بر گرداگرد آن محاصره شده است. در این شهر ۵۵۰ قطعه زمین برای ساختمان در نظر گرفته شده است. متوسط اندازه قطعات ۴۵ x ۴۰ مترمربع و حداقل لمباد آن ۲۲ x ۶/۵ مترمربع در نظر گرفته شده است. هاولرود بر این اعتقاد بود که هر باغشهر باید همواره وسعت ۶۰۰۰ ایکری خود را حفظ کند و توسعه فیزیکی خارج از محدوده نداشته باشد و به حريم نواحی کشاورزی و فضای سبز تجاوز ننماید بلکه با افزایش جمعیت و تکمیل ظرفیتهای مورد نیاز شهر، باغشهر دیگری در نواحی جداگانه ساخته شود. بنابراین توسعه فیزیکی باغشهر در حیطه مشخص و معینی محدود می شود.

د بازگشت به طبیعت و روابط انسانی

هاولرود با توجه به کیفیت و نحوه رابطه اجتماعی وضعیت روحی، روانی و علایق مردم، طرح شهری حفظ و تنظیم می کند. ویژگیهایی که او برای قطب یا مغناطیس شهر بر می شمارد نشان می دهد که او به این نکته واقف است که انسانهای شهرنشین با قوه جاذبه و کششهای شهری به سوی شهرهای بزرگ شناختناپذیر، حقوق، کار، شغل مطلوب، امکانات اجتماعی، شگفتی های شهری، خیابانهای روشن و پیشرفته و ترفیحات آن را دیده اند و به آن تمایل پیدا کرده اند ولی به دلیل روانی، روحی و اجتماعی از جمله وجود سردی روابط اجتماعی و علایق فردی، نیازمندیهای عاطفی و انسانی خود را در شهر پاسخ نیافته، تلقی می کنند. بنابراین انسان شهرنشین می تواند با قطع تعلق از طبیعت سلامت مند زندگی کند.

ه بازگشت عواید حاصل از افزایش قیمت ها به شهر

اساس فکر هاولرود بر این قرار داشت که حاکمیت زمینهای باید باید به شهر تعلق داشته باشد و عواید حاصله از افزایش قیمت آن باید از آن شهر باشد تا گسترش شهر دستخوش سودجویی زمین خواران نگردد. او بین شهر و نواحی کشاورزی اطراف رابطه ای از کیفیت، برقرار می سازد ولی محدودیتی برای تولید و فروش رقابت کنندگان قایل نمی گردد. در منطقه کشاورزی شهر، رقابت بین کشاورزان وجود دارد و از این طریق اجازه به شهرسازی تعلق می گیرد. از این منطقه تعاونیهای مختلف کشاورزی، محصولات زراعی تولید می کنند و با تأسیس آبیاری در محلات مختلف شهر، طبیعتی ترین بازار برای افرادی که در منطقه کشاورزی مشغول به کارند به وجود می آید. بطوریکه با نزدیکی بازار به محل تولید هرچه ها به حداقل کاهش می رسد. در این باغشهرها برای اجتناب از افزایش قیمت شهری، تلاش گردیده از ایجاد راههای تجاری در نقاط مختلف شهر جلوگیری شود. مغازه ها در مناطق مشخصی با کاربری صرف تجاری متمرکز شوند تا با افزایش قیمت زمین متجر نگردد. به اعتقاد هاولرود یکی از اساسی ترین تفاوتها بین باغ شهر و سایر شهرها در نحوه جمع آوری عایدات آنها می باشد ولی کل عایدات باغشهر را در جابهجایی که بطور گسترده معقول از مستخرجین مختلف اخذ می شود خلاصه می کند.

و شیوه اداره شهر و تراکم

هاولرود برای باغشهر خود جمعیتی معادل ۳۲ هزار نفر پیشنهاد

۲- بخشها شامل قسمتهای مختلفی از قبیل کنترل عمومی، مهندسی و اهداف اجتماعی می‌باشد.

۵- خلاصه اهداف و نظرات هاوارد

بطور خلاصه اهداف هاوارد در ارائه نظریه باغشهرها به شرح زیر می‌توان قهرست نمود

- ۱- خدمت کردن شهرهای بزرگ و مهاجرت جمعیت اضافی این شهرها به مراکز شهری جدید کاهش تراکم شهرهای بزرگ
- ۲- ایجاد جامعهای متوازن و معادل همراهِ با بازگشت روح برابری و برابری و تعادل به جوامع شهری و تحقق عدالت اجتماعی
- ۳- ایجاد محیط جذاب و سالم برای سکونت و زندگی براساس نزدیکی با طبیعت روستا و تحقق روابط اقتصادی، اجتماعی مطلوب شهر.
- ۴- تمرکز زلفی از صنعت (صنایع بزرگ) هاوارد معتقد بود یکی از علل افزایش جمعیت شهرهای بزرگ تمرکز صنایع مختلف در اینگونه شهرهاست.
- ۵- ایجاد امکانات کار و اشتغال بهتر برای کارگران کارخانهها
- ۶- ایجاد جامعه ای بر مبنای تعاون و همکاری گروههای ذینفع از مهندسی، آرشیتکت، هاردرمن، پلانر، پزشکان متخصص بهداشت، کشاورزان، کارخانه دارها، تجار و.....

۶- طرحهای علمی باغشهرها

۶-۱- لیچ ورت: Letchwoth

در سال ۱۹۰۳ اولین کمیته باغ شهر با سرمایه‌داری حدود ۴۰ هزار پوند که تا در سال ۸۴ هزار پوند افزایش یافته تأسیس شد. و کار خردباری و احداث باغشهر لیچ ورت را آغاز نمود.

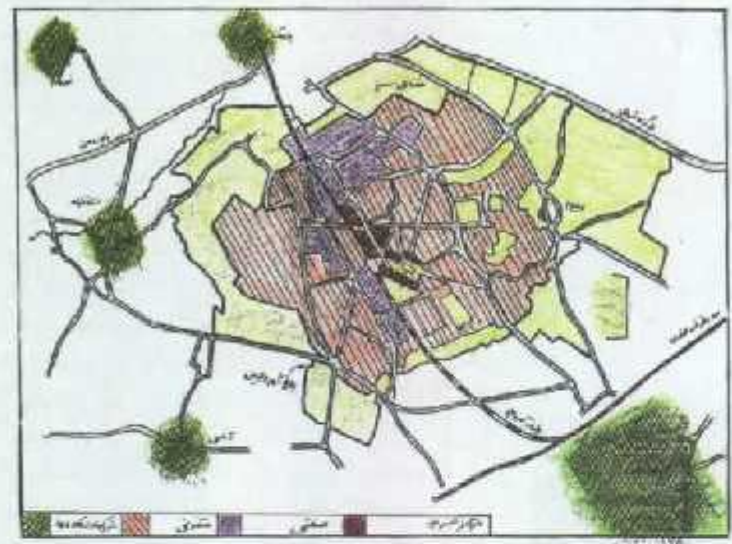
اولین کار در زمین لیچ ورت در مقطع طرح شهر بررسی و طراحی باغشهر لیچ ورت و انتخاب مکانهای موقتی تأسیسات زیربنایی از جمله آب و فاضلاب بود. قبل از تأسیس هرگونه ساختمان، طرح شهر آماده شد جمعیت این باغشهر حدود ۲۰ تا ۲۵ هزار نفر در نظر گرفته شد. زمین لیچ ورت در یک تقسیم بندی کلی به دو منطقه مرکزی و کمربندی کشاورزی تقسیم گردید. بعدها مشخص گردید که مناطق اختصاص یافته به کاربردهای مسکونی و سخی کافی نبودند، صرفنظر از تراکم زیاد و کوچکتر بودن بعد حوال (از آنچه پیشینین شده بود) همچنین بر آجاکه طرح عملاً گسترده تر از آن بود که انتظار می‌رفت افزایش جوره مسکونی لازم می‌نمود.

سر یونیهام گلرنگ معتقد است:

هاوارد لیچ ورت را با این هدف که نموده‌اند باشند در این معنا که صنایع و کارگران می‌توانند در کنار هم باشند و جور از شرایط پرآلوده شهرهای بزرگ در اندازه‌های کوچک طراحی شوند. آن را احداث نمود. هدف نهایی او این بود که اگر لیچ ورت موفق شد سایر شهرها تحت نفوذ پارلمان انگلستان وضعیت مشابه پیدا کند وی می‌فرماید:

به این طرح ابتدایی ور می‌شود از جمله اینکه طرح لیچ ورت بسیار گسترده است. البته طرح محدوده کم وسعتتری داشته باشد. هزینه کمتری نیز به جا خواهد گذاشتند. اما از سوی دیگر بیشتر زلفی و لطافت و جنابیت شهر بدلیل گسترده بودن آن است و من احساس

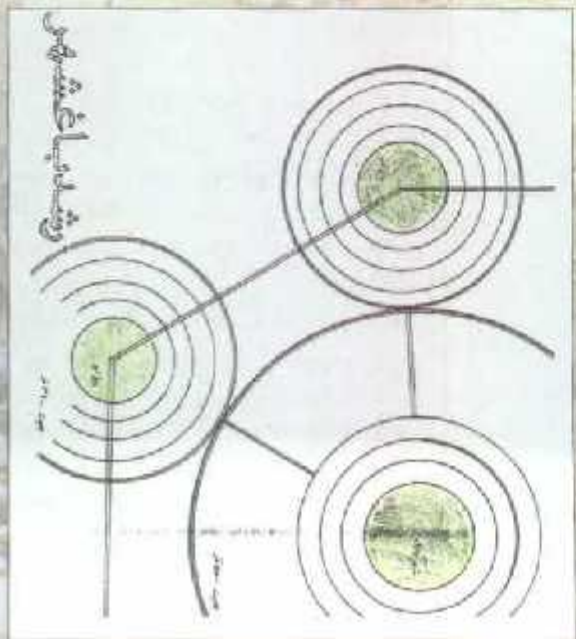
کرده است که ۳۰ هزار نفر آن در خود شهر و ۳۰۰۰ نفر در نواحی کشاورزی اطراف ساکن خواهد بود. تراکم شهر طبق محاسبه لوئیس مانوود ۹۰ تا ۹۵ نفر در هر ایکرد (۲۰۴۷ متر) در نواحی مسکونی خواهد بود. ۳۲ حداکثر تراکم مسکن در شهر با راههای ارتباطی حدود ۱۴ مسکن در ایکرد محاسبه شده است. سطوح مدیریت و اداره شهر از نظر هاوارد در دو بخش شورای مرکزی و بخشهای تبعه تعریف

نقشه لیچ ورت

شده‌اند

۱- شورای مرکزی در این شهر حقوق و نیرها (اقتدار) جامعه به مالکان واحد باغشهر واگذار می‌شود. اداره بها از مستأجرین و نیز از طریق تعهدات مختلف شهرداری اخذ می‌گردد. به نظر هاوارد این منابع به قدری کافی هستند که نیاز به توسل به نواحی مالیایی برای اداره شهر وجود نداشته باشد.

ملاحظات توسعه و سیاست های طراحی سواحل

● سولماز حسینیون
کلانشاس ارشد معماری و طراحی شهری

کشورها به آب کنارها معطوف شده و تاکید زیادی بر خلق مکان های زندگی در ترکیب با اوقات فراغت و مسکن می شود. اتصال سواحل و آب کنارها با مراکز شهری باعث تقویت منظر ذهنی شهر و افزایش سرزندگی از طریق تلفیق گسترده کاربری ها است. به عبارت دیگر نواحی ساحلی که در بسیاری موارد علت وجودی شهرها هستند به دلیل عدم برنامه ریزی صحیح و صرف توجه به سودآوری کوتاه مدت، ارزش های خود را به سرعت از دست داده و باعث می شود تا این منابع و سرمایه های بازگشت ناپذیر (که در صورت امکان بازگشت نیاز به تلاش و زمان زیادی دارند) از میان بروند. طراحی سواحل شهری می تواند در خدمت تحقق فرم پایدارتر توسعه باشد. در بسیاری شهرها کنال ها و رودخانه ها ستون فقرات توسعه های وسیع تری در کشورها را شکل دادند. از دیدگاه دانش طراحی شهری سواحل یا آب کنارها WATER FRONTS در تقسیم بندی سازمان فضایی شهرها معمولاً در رده "لیه ها" یا "راهها" قرار می گیرند که البته به دلیل ماهیت فیزیکی بخش آبی آنها غالباً پیرنگ تر است. تلفیق موفق کاربری ها نیازمند توسعه متعادل و تدریجی برای حصول اطمینان از این است که فعالیت ها مکمل یکدیگر

سواحل یکی از مهمترین سرمایه های هر سرزمین هستند. به دلیل ویژگی ها و قابلیت هایی که آب کنارها دارند از دوران باستان تاکنون کناره رودها، دریاها و سواحل یکی از مراکز تجمع افراد و شکل گیری تمدن ها و شهرها بوده اند. امکان مبادلات تجاری و سفرهای دریایی، ماهیگیری و استفاده از جاذبه های تفریحی سواحل برای گذران اوقات فراغت از مهمترین دلایل گسترش و توسعه شهرهای ساحلی است. موضوع این نوشتار بیشتر بر سواحل در نواحی مصنوع و شهری متمرکز است. هر چند با روند توسعه و ساخت و سازهای اخیر به تدریج ساحلی را می توان از منازعات انسانی در امان دانست. سواحل یا آب کنارهای شهری بخش حیاتی از میراث های ملی هر شهر بوده و یک فضای مهم برای تنفس شهرها و تجربه و حضور حیات طبیعی در نواحی پرازدحام هستند. سواحل و انحرافات آنها مانند بندرها، کانال ها، رودخانه و سواحل و بناهای مجاورت آنها نقش مهمی در حیات بخش شهرها دارند. در روند احیاء زمین های استفاده شده شهری یکی از مهمترین اقدامات باز زنده سازی برای زمین های شهری رها شده و مخروبه مربوطه به این نواحی است. امروزه توجه

عمومی به ویژه در شهرها را دارند. حضور آب خود موجب بوجود آمدن کیفیت‌های ویژه‌ای از تعاملات و رفتارهای انسانی می‌شود که در سایر فضاهای عمومی دیده نمی‌شود. توجه به ضوابط طراحی در شهرهای ساحلی و به ویژه نواحی در مجاورت دریا چند ناحیه را به طور خاص دربر می‌گیرد.

● بخش اول حریم بلافاصله دریاست که حریم جزر و مد خوانده می‌شود که شامل رسوباتی است که امواج دریا به صورت گل و لای و ماسه با خود می‌آورند.

● بخش دوم حریم ممنوعیت ساخت و سازهاست که مستحذات در مجاورت دریا جهت ایمنی از خطر ناشی از بالا آمدن آب، توفان و سایر پدیده‌های طبیعی ناگزیر به رعایت آن هستند. حضور افراد عموماً در این حریم آزاد است. هر چند آنچه در این میان می‌بایست مورد توجه قرار گیرد و آن کیفیت‌های زیست‌محیطی است که خارج از مسئله ایمنی می‌بایست در جهت قضا و ویژگی‌هایی چون گونه‌های گیاهی جانوری، حفظ سلامت آب‌ها و ویژگی‌های زمین‌شناختی و... آن مورد حفاظت قرار گیرند و از آسیب‌تولدهای مختلف مصون باشند.

● بخش سوم ساخت و سازهای خارج از حریم اما مجاور سواحل هستند. ما در این نوشتار بیشتر به تشریح کاربرد های این بخش از سواحل که ویژه نواحی ساحلی هستند و به ویژه به دو مورد اول می‌پردازیم:

۱- توریسم

۲- تفریح و اوقات فراغت

۳- ساخت و سازها از جمله بناها، سازه‌های آبی و صنایع مربوط به مواد خام به دست آمده از آب‌ها بسته به میزان دسترسی به آب‌ها.

۴- استخراج معادن

۵- تولید انرژی

۶- آب‌های زاید و فاضلاب و دفع ضایعات

۱- توریسم

توریسم فعلیتی رو به رشد است که در نواحی ساحلی منتهی به مناطق شهری می‌شود. به ویژه در نواحی که در خدمت اعیان و بازسازی نواحی ساحلی و لبه‌های آب هستند، علاوه بر ساخت و سازهای دائم این نواحی شامل سایت‌های مخصوص چاکر زدن و کاروان‌های متحرک نیز هست.

۲- اوقات فراغت

بسیاری از نواحی ساحلی در نظریه با پارک‌های ملی، مناطق حفاظت شده و میراث‌های طبیعی، تاریخی و فرهنگی می‌باشند. موارد ۲ تا ۶ در ارتباط با فعالیت‌های اقتصادی تجاری مرتبط با سواحل مطرح هستند.

اولویت‌های طراحی در سواحل و آب کنارها

اگر میان دو موضوع یعنی گذران اوقات فراغت و حفاظت از این نواحی تضادی وجود داشته باشد، مسئله حفاظت زیست‌محیطی و زیبایی طبیعی محل می‌بایست در اولویت قرار گیرد که تکلیفی

بوده و دارای مکان قابل دسترسی بوده و برای قدم زدن و پیاده روی در تمام شبانه‌روز، خوشایند هستند این کار بستگی به طراحی فضاهایی دارد که به خوبی به یکدیگر متصل شده‌اند شبکه‌ای از مسیرهای حمل و نقل عمومی و راه‌های پیاده و دوچرخه به هم پیوسته بخشی از این تلفیق و هماهنگی است. حصول اطمینان از وجود راه‌ها و پل‌های ارتباطی مناسب برای درهم یافتن آب کنارها با یافتن مراکز شهری سایر عناصر کلیدی برای موفقیت در طراحی آب کنارها است. بکارگیری مجدد و سازگار با محیط بناهای موجود، استفاده از هنرهای همگانی (شامل وقایع فستیوال‌ها و مراسم) نگهداری مداوم و منظم و پهنه‌های فعال آب بخشی دیگری از این اقدامات است. نکته ظریفی که در توسعه شهرهای ساحلی و سواحل می‌بایست مورد توجه قرار گیرد، حد و میزان توسعه به نحوی است که تملیحات ویژگی‌های هویت‌بخش سواحل از دست نرود. در بسیاری از موارد در شهرهای کشورمان شاهد هستیم که میزان آلودگی و عدم استفاده صحیح از سواحل به حدی است که خود به مناطق مشکل‌آفرین و حتی خطرناک در شهرها تبدیل شده‌اند. دامنه وسیعی از فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی نیاز به آب کنارها و مکان‌های ساحلی دارند. بسیاری از ویژگی‌های طبیعی و تاریخی و گونه‌های گیاهی و جانوری مختص نواحی ساحلی هستند. امروزه توجه به مباحث توسعه پایدار، حفاظت زیست‌محیطی و لرزش‌های ویژه نواحی ساحلی را به طور روزافزونی در تمامی شهرهای جهان مورد توجه قرار داده است. در این نوشتار به مهم‌ترین ملاحظات طراحی سواحل از دیدگاه اهداف کلان طراحی شهری به ویژه پایداری و کیفیت محیطی با تأکید بر سواحل دریا در ارتباط با نواحی شهری پرداخته خواهد شد. مهم‌ترین عنصر تعریف‌کننده ساحل، دریاست که در یک طرف آن تا بیکران امتداد می‌یابد. این عنصر طبیعی چهره ثابتی ندارد، گاه آرام و رویایی است و گاه طوفانی و هیجان‌انگیز با تغییر فصل و ساعات روز تغییر رنگ داده، سطح آن بالا و پایین می‌شود و حال و هواهای متفاوتی به خود می‌گیرد. همین ویژگی‌ها باعث می‌شود که آب‌ها در هر حال برای انسان‌ها جذابیت داشته باشند. با جایی که معمولاً هیچکس در ساحل پشت به دریا نمی‌نشیند. افراد در شرایط مختلف و حالتهای روحی متفاوت به ساحل پناه می‌برند. هر کس و هر گروهی، می‌تواند مکان مناسب روحیه خویش را در مجاورت دریا پیدا کند. به این ترتیب حضور شهروندان، سواحل را تبدیل به یک فضای شهری را می‌کند. کشور ما با سواحل طولانی در جنوب و شمال دارای شهرهای متعددی در امتداد نوارهای ساحلی خود است که هر یک دارای ویژگی‌ها و کیفیت‌های ویژه و منحصر به فردی هستند. اما وجه مشترک تمامی آن‌ها ساحل دریاست.

قابلیت‌ها و ویژگی‌های سواحل برای توسعه

آب عنصری طبیعی است که علاوه بر فواید و منافع اقتصادی آن برای کلیه افراد و اقشار دارای جلوه خاص بوده و یکی از نقاط تمرکز و جاذب افراد در فضول مختلف و برای مقاصد مختلف محسوب می‌شود. سواحل دارای خاصیت بالقوه تبدیل به فضاهای

طبیعی، تاریخی و زیست محیطی در طراحی سواحل حتی الامکان حفظ حالت طبیعی آن‌ها ضروری و در اولویت اول است.

ملاحظات طراحی سواحل

همان گونه که ذکر شد، سواحل (FRONTS WATER) در تقسیم بندی سازمان فضایی شهرها معمولاً در رده "لبه‌ها" یا به ندرت "راهها" قرار می‌گیرند که البته به دلیل ماهیت فیزیکی، نقش لبه‌ای آنها غالباً پررنگ تر است به طور کلی طراحی و استفاده از فضاهای عمومی می‌تواند تحت دو تقسیم بندی "مرکز" و "لبه" انجام می‌گیرد.

(Alexander et al ۱۹۷۷, PP ۶۰۶)

فضاهایی که دارای لبه‌های پرتحرک و پرتردد هستند معمولاً بهتر از فضاهای مجاورشان استفاده می‌شوند. فضاهای در معرض دید معمولاً عملکرد بهتری نسبت به فضاهای بسته و محصور دارند (Hillier, ۱۹۹۶, P۵۲). طراحی لبه از مهمترین عوامل برای موفقیت فضاهای شهری است. (Alexander et al ۱۹۷۷, P۶۰۰) اسکاتلند اشاره می‌کند که حیات فضاهای شهری (مقتد مبنای های شهری) بیشتر در اطراف لبه های آن شکل می‌گیرد و مردم بیشتر به سمت گوشه‌ها جذب می‌شوند تا در میان فضای باز قرار بگیرند و توصیه می‌کند که به جای برخورد با لبه شهر به عنوان "یک خط با یک محل تلاقی که هیچ ضخامتی ندارد" می‌بایست خود لبه به عنوان یک شیء، یک مکان و یک حیطه واحد حجم برخورد شود (همان ۱۹۷۲) لبه فضا می‌تواند از طریق فضاهای رسمی یا غیررسمی برای نشستن تقویت شود.^۱

حیات بخشی و طراحی آب کنارها

تجربه نشان داده است، طرح‌های برتهای که بیشترین تحسین و فدرالی و بیشترین تعداد بازدیدکننده‌ها را در نواحی ساحلی داشته‌اند، طرح‌هایی بوده‌اند که علاوه بر دارا بودن ویژگی‌های مناسب فیزیکی، از نظر اقتصادی و اجتماعی هم و بعد شرایط هستند یا این که هر مکان ویژگی‌های خاص خود را دارد اما تعدادی قوانین عمومی برای مدیریت این فضاها وجود دارند.

۴ گام اساسی در جهت حیات بخشی آب کنارها عبارتند از:

- تدوین یک چشم‌انداز کامل و همه جانبه
- راهبردهای مرحله بندی شده
- ایجاد هماهنگی در بخش سرمایه‌گذاری
- حفظ رونق و سرعت پیشرفت کارها در طول زمان

عناصر تشکیل دهنده فرایند حیات بخشی عبارتند از:

- آشکار نمودن پتانسیل‌های مکان
- ایجاد حرکت اولیه
- درگیر نمودن جوامع محلی
- آغاز کار با پروژه‌های خرد به صورت تدریجی
- درگیر نمودن سازندگان در زمان‌های مناسب
- جذب ساکنین
- ارزیابی نتایج

آن‌ها با توجه به نیازهای هر یک و همراه با ارزیابی محیطی EIA و ارائه گزارش آن به سازمان حفاظت محیط زیست، برای کاهش اثرات محیطی و به حداقل رساندن آن‌ها می‌بایست انجام گیرد. سواحل مقصدی محبوب برای فعالیت‌های تفریحی هستند و به همین دلیل فشار روزافزونی در جهت توسعه و گسترش آن‌ها وجود دارد. زیبایی طبیعی و تنوع منظر طبیعی، مسائل مربوط به حفاظت طبیعت و منابع طبیعی مختلف از جمله آب، سواحل و صخره‌ها از جذابیت آن‌ها برای گذران اوقات فراغت هستند در اکثر نواحی ساحلی هدف می‌بایست ایجاد تعادل و آشتی میان منافع و نقاط جذاب و بررسی تاثیر این فعالیت‌ها و مدیریت آن‌ها به نحوی مناسب باشد به گونه‌ای که حتی الامکان به این کیفیت‌های طبیعی آسیب نزنند. در تعیین تسهیلاتی برای تفریحی، نگرانی، نگرانی پارکینگ خودرو و تسهیلات ورزش‌های آبی به ویژه با توجه به نیاز روزافزون می‌بایست به ظرفیت محیطی محل در توسعه و گسترش آن‌ها توجه نمود. باید توجه داشت که اختصاص سازی نواحی ساحلی جز در مواردی که به منظور حفاظت طبیعی از مناطق حفاظت شده، تالاب‌ها، پارک‌های طبیعی و ذخیره‌گاههای زیستی صورت می‌گیرد، عمل درستی نیست و نواحی ساحلی به عنوان بخشی از ظرو عمومی می‌بایست در اختیار عموم قرار گیرد و حصارکشی و انحصار سواحل به پیمان و واگذاری به سازمان‌ها یا شرکت‌ها یا بخش خصوصی از نظر قوانین بین‌المللی و متداول در کشورهای پیشرفته قابل قبول نبوده و عملی منموم و ناپسندیده است. به ویژه که همواره می‌بایست به عنوان نواحی ساحلی به صورت یک اکوسیستم و یک کلیت یکپارچه و در ارتباط با هم توجه نمود و نمی‌توان حتی در مورد سیاست‌گذاری و مدیریت آن‌ها به صورت تکه‌تکه و بخشی اقدام نمود. نتیجه چنین نگرشی نابودی کلی این سرمایه‌های بازگشت‌ناپذیر و آسیب‌های جبران‌ناپذیری است که درازمدت نه تنها گریبانگیر همان سازمان‌ها و ارگان‌ها بلکه کل کشور و ملت و در مقیاس وسیع‌تر جهانی می‌شود. سرمایه‌های ژنتیکی و زیست‌محیطی موجود در سواحل و نواحی حفاظت شده چنان ارزش‌های اقتصادی علمی و زیستی دارند که نمی‌توان آن‌ها را با سودهای مقطعی و کوتاه‌مدت حاصل از ایجاد مناطق اقتصادی بازارگانی، توریستی تفریحی مقایسه کرد. اما متأسفانه شاهد تبدیل تالاب‌ها (مانند شبه جزیره میانکاله) و نواحی حفاظت شده و حتی تبت شده به نواحی توریستی اقتصادی و واگذاری هستیم که نتیجه‌ای جز نابودی این سرمایه‌ها و منابع بازگشت‌ناپذیر که در سطح جهانی مطرح هستند، ندارد. در حالی که باید توجه داشت که بهره‌برداری برنامه‌ریزی شده و در عین حال حفاظتی از این نواحی می‌تواند ضمن توسعه پایدار این نواحی و نگهداری آن‌ها برای نسل‌های آینده باشد. ضوابط طراحی و مدیریت نواحی ساحلی می‌بایست به جز بخش‌هایی که نیاز به مجاورت مستقیم با لبه آب هستند در سایر بخش‌ها، ساحل را برای استفاده مستقیم عموم و حفاظت طبیعی آزاد گذارند و بخش مصنوع را با فاصله‌ای حساب شده و صحیح از بخش طبیعی قرار دهد. توجه به بخش نامفهمه آیین‌نامه و مصوبات مربوط به حفاظت

کرد. برای مثال دیواره‌های ساحلی و موج‌گیرها ضمن ایجاد ایمنی برای شهروندان نمی‌بایست دید افراد به دریا را مخدوش کنند. نکته دیگر نقیض خطرات ناشی از همجواری یا عدم همجواری فعالیت‌هاست. برخی از فعالیت‌ها به واسطه مجاورت نامناسب می‌توانند برای فاعلانشان خطرزا باشند ایجاد خلیج‌های آس‌نه تنها زمینهای برای فعالیت‌های آبی شهروندان هستند بلکه می‌توانند هنگام طوفان پناهگاه مناسبی برای وسایل حمل و نقل دریایی و جلوگیری از تخریب آن‌ها باشند. (پاکزاد و همکاران، ۱۳۸۰)

۳- دسترسی

یکی دیگر از موارد مهم در طراحی نواحی ساحلی مسئله دسترسی به ساحل است. یکی از مهمترین اشتباهاتی که به ویژه در اخیراً در سامانه‌های سواحل صورت می‌گیرد، ایجاد جاده‌های ساحلی است که صرف‌نظر از صرف هزینه و انرژی فنی زیاد، این خیابان‌ها از سویی موجب آلودگی محیط شده و از سویی باعث قطع رابطه (احساس، فعالیت) شهر به ویژه پیاده یا دریا می‌شود. بهترین روش برای دسترسی به ساحل از طریق مسیرهای عمود بر ساحل برای دسترسی خودرو به ویژه وسایل حمل و نقل عمومی است. در صورتی که به دلایل اقتصادی، امنیتی یا کاربری وجود مسیر دسترسی در مسیر ساحل ضروری باشد، این مسیر نمی‌بایست بیش از ۵۰۰ متر ادامه یابد وجود پارکینگ (چه دائمی چه موقت) در مجاورت سواحل یکی دیگر از مواردی که شدیداً می‌بایست از آن پرهیز شود و پارکینگ‌ها به لایه‌های عمیقی به گونه‌ای منتقل شوند که آلودگی محیطی، بصری و حرکتی آن‌ها چهره نواحی ساحلی را مخدوش نکند.

۴- انعطاف‌پذیری

ساحل فضایی است انعطاف‌پذیر که با کمترین تغییرات کالبدی، زمینه را برای بروز انواع رفتارها فراهم می‌آورد. بیشتر افراد انتظار دارند در ساحل دریا امکان انجام فعالیت‌های مختلف وجود داشته باشد. هرچند تنوع و تعدد فعالیت‌ها به تنهایی نشانگر انعطاف‌پذیری فضا نیست بلکه این فعالیت‌ها باید در مجاورت یکدیگر، گله حنی یا اندکی تداخل انجام گیرند تا فرد احساس کند تبدیل آنها به یکدیگر بسیار ساده و آسان امکان‌پذیر است. بنابراین هرگونه مانع بصری که فعالیت‌های گروه‌های مختلف را از نظر سایرین مخفی می‌کند، مغایر با منظور فوق می‌باشد. بلکه باید به گونه ای باشد که فرد به لحاظ بصری قادر به مشارکت در فعالیت‌های دیگران باشد. بسترهای چندعملکردی که در عین حال قابلیت تجهیز شدن توسط خود شهروندان را داشته باشند بسیار انعطاف‌پذیر بوده و می‌توانند توسط گروه‌های مختلف یا حتی افراد به تنهایی می‌توانند اشغال شوند و تجهیز کردن آنها متناسب با نیاز استفاده کننده خود به فعالیت جدیدی می‌انجامد که بر سرزندگی فضا نیز می‌افزاید. عامل دیگری که باعث انقطاع میان فعالیت‌ها می‌شود فاصله‌گذاری زیاد بین آنهاست. این مسئله زمانی آزارنده‌تر می‌شود که فعالیت‌های افراد مختلف در یک جمع در فواصل زیاد از یکدیگر انجام‌پذیر باشد. برای مثال کودکان ناچار هستند که در مسافت دوری از پدر و مادر به بازی

● قدرتی از موفقیت‌ها و پیشرفت‌های به دست آمده.
در طراحی سواحل شهری و آب‌کنترل‌ها جنبه‌های مختلفی را باید در نظر داشت که اکنون به تعدادی از آنها می‌پردازیم. مهمترین آنها که در ارتقا کیفی محیط و پایداری آنها نقش عمده ای دارند عبارتند از:

- دید و منظر
- امنیت و ایمنی
- دسترسی‌ها
- سرزندگی
- کیفیت اجرا و نگهداری

در تدوین ضوابط طراحی شهری نواحی ساحلی مهمترین مواردی که باید به آنها پرداخت عبارتند از:

۱- دید و منظر

باید توجه داشت که ساحل یک طرفه نیست به عبارت دیگر در هر لحظه دید از ساحل به دریا و از دریا به ساحل دارای اهمیت است. همانگونه که ساحل دروازه از شهر به سوی دریا است. هنگام ورود از دریا به ساحل نیز، این مکان همچون دروازه و ورودی برای شهر عمل می‌کند. بنابراین مجموعه مستحذات موجود در سواحل چه برای استفاده کوتاه‌مدت و مقطعی (مانند امکانات مربوط به آب‌تنی و ماهیگیری) و چه تأسیسات درازمدت مانند لنگرگاه، سکوها و... کیفیت بالای اجرا و نحوه نگهداری و تنووم آن‌ها (علاوه بر سایر موارد) از دیدگاه کیفیت دید و منظر و نمود آن‌ها در کل شهر و در کل معرفی محل و شهر مربوطه اهمیت زیادی دارند. اگر عناصر مصنوع به گونه‌ای استقرار یابند که دید از ساحل به دریا را به شدت مختل کنند و یا متقابلاً مانع دیده شدن ساحل از سمت دریا شوند، فضا در عین باز بودن، بسته و دلگیر به نظر می‌رسد شرط دیگری که برای برقراری تبادل میان آب و خشکی لازم است حفظ شرایط طبیعی ساحل در پیوند با دریاست. زمانی که لایه آب به صورت خشک و بدون در نظر گرفتن طبیعت آن دستکاری می‌شود گویی میان آب و ساحل مرزی قطعی کشیده می‌شود که هرگونه پیوند این دو را غیرممکن می‌سازد و ارتباط حسی بصری و حتی سایر حواس افراد با دریا را مختل می‌کند.

۲- امنیت و ایمنی

از سایر موارد اهمیت این نواحی مسئله امنیت است. به ویژه در زمانی که بافت شهری در مجاورت بلافضل دریا قرار می‌گیرند. این نامنی به ویژه در شب جلوه دیگری می‌یابد و ضروری است که به ویژه نسبت به فعال بودن و سرزندگی این فضا و نگهداری از آن‌ها و جلوگیری از فضاهای رها شده و متروکه که به ویژه در شب و نورپردازی آن‌ها توجه ویژه‌ای شود. ضمن ممنوعیت امکان تردد خودروهای شخصی در سواحل که به موجب آسیب رساندن به محل امکان بازدید و تردد گشت‌های انتظامی در سواحل برای تأمین امنیت مردم فراهم شود. بخش دیگری از ایمنی به ایمنی افراد در مقابل حوادث ناشی از سوانح طبیعی و یا قایق‌ها، کشتی و حرکت آن‌ها باز می‌گردد که برای هر یک می‌بایست تمهیدات ویژه‌ای با حداقل آسیب‌رسانی به کیفیت طبیعی محل ایجاد

بپردازند و ... این فاصله مانع تداخل آسان فعالیت و لذت بردن یک گروه از فعالیت گروه دیگر و تشویق افراد به مشارکت در فعالیت دیگران می‌شود. لذا بهتر است تا حد ممکن این فاصله کم شود مشروط بر آنکه همجواری تداخل بیش از اندازه فعالیت‌ها ایجاد مزاحمت ننماید.

امکان انجام فعالیت‌های مختلف در فضا منوط به قابلیت تطبیق فضا با فعالیت‌های جاری در آن در شرایط متفاوت است. یک فضای متعطف همانقدر که در روز قابل استفاده است در شب نیز کارا می‌باشد و توان تطبیق با شرایط جدید در شب را دارد. چنین فضایی باید در شب از روشنی کافی برخوردار باشد و فعالیت‌های آن منحصر به روز نگشته، در شب نیز فعالیت‌های کافی با پراکندگی مناسب در آن به وقوع بپیوندد. گذشته از تغییرات سریع شرایط محیطی نظیر روز و شب و تغییرات دوازده ساعته در تطبیق با فصل و نیز باید در نظر آورد مانند تفاوت جمعیت در تابستان و زمستان‌ها. علاوه بر این تغییرات منظم موسمی به یک فضای منعطف در شرایط خاص نیز بایستی بتواند خود را با نیاز فعالیت‌های جاری در آن تطبیق دهد. برای مثال جشنواره‌ها یا مراسم خاص.

پرهیز از اختصاصی کردن بخشهایی از فضای ساحل حتی اگر قابل رویت باشند، عملاً به واسطه انحصاری شدن از کل ساحل جدا می‌شوند و ضمن آسیب رساندن به یکپارچگی فضای ساحل، فعالیت آزاد افراد در آنها غیرممکن می‌گردد. حتی الامکان از ایجاد اختلاف ارتفاع‌های زیاد به صورت مصنوع در سطح سواحل باید پرهیز نمود. در مواردی که جاسازی اجتناب‌ناپذیر است هر یک از زیرفضاها به عنوان بخشی از ساحل باید در درون خود تمامی ویژگیهای یک فضای منعطف را داشته باشند. بی‌تفاوتی نسبت به تنوع فضایی و فعالیتی هیچ یک از آنها جایز نمی‌باشد.

انعطاف‌پذیری سواحل تنها به فضای خود آن محدود نمی‌شود بلکه ساحلی منعطف‌تر به نظر می‌رسد که امکان تبادل با آب و زمین داشته باشد. امتداد فعالیت‌های انسانی در آب نمودی از این توسعه و تلاقی کثرت فعالیت‌پذیری فضا است.

* شرط دیگری که برای برقراری تبادل میان آب و خشکی لازم است حفظ شرایط طبیعی ساحل در پیوند با دریاست. بر این مبنای حفظ کاراکتر طبیعی (شنی یا صخره‌ای) ضروری به نظر می‌رسد.

۵- سرزندگی

لازم است فضاسازی سواحل احساس سرزندگی را در فرد زنده کند و از تنوع کافی برخوردار باشد. یکی از راه‌های لقای تنوع در سواحل توجه به کیفیت‌های بصری برای ناظر داخل این فضا و ناظری که از بیرون به آن می‌نگرد، است. ترکیب رنگی صحنه مورد مشاهده بر هر دو دسته ناظرین مذکور تأثیر زیادی می‌گذارد. توجه به کیفیت‌های بصری بدون اعتنا به مسیرهای دید امکان‌پذیر نمی‌باشد. طبیعی است که چنین فضایی سرزنده نخواهد بود. از طرف دیگر یکی از مهمترین جلایه‌های دریا، نگاه کردن و خیره شدن به آن است. بر این مبنای وجود منظرگاه‌هایی برای نظاره دریا خالی از لطف نیست. علاوه بر منظرگاه‌های متنوع می‌توان در منظره دریا نیز تنوعی ایجاد نمود و سرزندگی ساحل را

به دریا نیز تسری داد. تقویت نقاط ویژه در آب از طریق ترفندهای کالبدی و نورپردازی آنها دوشب می‌تواند در این راستا کمک موثری باشد.

برای دستیابی به یک فضای سرزنده حضور فضاهای متنوع که در عین حال به یکپارچگی ساحل اطمئنان وارد نسازند قابل انکار نیست. این حوزه‌ها هرچقدر ملایم‌تر تعریف شوند یکپارچگی فضای ساحل را کمتر مخدوش می‌نمایند و از طرف دیگر تداخل و همپوشانی آنها فضا را متنوع‌تر و سرزنده‌تر جلوه می‌دهد. در حالی که اگر از هم جدا شوند همجواری صرف حوزه‌ها فاقد چنین استعدادهای است. آرایش مبلمان شهری اختلاف ارتفاع‌های اندک تغییر در کف‌سازی و ... در فندهایی هستند که بدون از بین بردن امکان تردد میان حوزه‌های مذکور، مرزهای تقریبی آنها را معرفی می‌کنند. اگر فضایی در انحصار گروه خاصی از افراد قرار گیرد، طبیعی است که دیگر افراد در آن احساس راحتی نمی‌کنند و از حضور در فضای مذکور اجتناب می‌نمایند. به این ترتیب تنوع استفاده‌کنندگان از فضا کاهش می‌یابد و فضا دیگر سرزنده به نظر نمی‌رسد. زمانی که امکانات موجود در فضا بیشتر در خدمت گروه خاصی از افراد باشد برای مثال جوانان و به بیازهای گروه‌های دیگر توجه نشود این گروه مجوز سلطه یافتن بر فضا را دریافت می‌کنند. لذا ضروری است که امکانات برای حضور گروه‌های مختلف اجتماعی به طور متناسب فراهم باشد. یان گل در کتاب "زندگی در میان ساختمانها" می‌نویسد: "مردم به جایی می‌روند که در آن اتفاقی می‌افتد و یا اتفاقات جدید در جاهایی به وقوع می‌پیوندد که اتفاقاتی در جریان هستند". بر این اساس وجود افراد و فعالیت آنها بهترین بهانه برای جذب دیگران و سرزنده نمودن فضا است. برای آنکه مردم به جایی بیایند و در آن به فعالیت بپردازند باید بستر فضایی متناسب با فعالیت گروه‌های مختلف اجتماعی در روحیه فضای مذکور فراهم باشد.

سایر ملاحظات طراحی

تقسیم بندی نواحی ساحلی با هدف طراحی

سواحل به طور کلی به چهار دسته عمده تقسیم می‌شوند:

۱- سواحل دست‌نخورده که به دلیل حفظ زیبایی طبیعی و نیز حفاظت محیط زیست به صورت دست نخورده نگهداری می‌شوند (در برخی کشورها این سواحل حتی تا ۲۴٪ کل طول سواحل کشور را تشکیل می‌دهند مانند برتقال. برخلاف کشور ما ۱٪ سواحل با ساخت و سازهای محدود ۳ سواحل توسعه یافته ویژه شهری و سواحلی که دارای انواع ساخت و سازهایی عمده (مانند بنادر، نیروگاهها و ...) هستند. ۴ سواحل تخریب شده که به دلیل استفاده‌های قبلی و رها شده مانند استخراج منابع یا کاربری صنعتی دچار آسیب‌های جدی شده‌اند.

با توجه به انواع فوق موضوع سیاست‌های عمده طراحی سواحل عبارتند از:

- ۱- حفاظت از محیط طبیعی ۴- توسعه به ویژه برای کاربری‌هایی که نیازمند موقعیت‌های مجاور سواحل هستند.
- ۲- مدیریت ریسک از جمله سیل، فرسایش، عدم تثبیت زمین

ملوفان و... ۴- ارتقاء کیفیت محیطی و به ویژه در سواحل شهری یا سواحلی که دچار آسیب شده‌اند.

پیش از پرداختن هر گونه طرح و برنامه در مورد نواحی ساحلی می‌بایست به درک مناسبی از فرایندهای طبیعی دست یافت. بنابراین قبل از اقدام به ارائه هر نوع طرح و برنامه برای نواحی ساحلی مسئولین می‌بایست در تعریف موارد زیر همکاری نمایند:

- تعیین نوع ناحیه ساحلی که مورد هدف طراحی است
- سیاست‌هایی برای حفاظت محیط در جهت حفاظت محیط طبیعی و نگهداری از میراث طبیعی و تاریخی و سایت‌های باستان‌شناسی و آثار

● شناسایی بخش‌هایی از ساحل که در آن‌ها فرصت‌هایی برای ساخت و سازهای مورد نیاز ساحلی وجود دارد و یا نواحی که مناسب فعالیت‌های تفریحی و سایر فعالیت‌های در ارتباط با دریا هستند

● بخش‌هایی از سواحل که محدودیت‌ها یا احتمال بروز خطر و ریسک در آن‌ها وجود دارد و نیاز به ملاحظات ویژه دارند.

● بخش‌هایی از ساحل که نیاز به تقویت یا احیاء و بازسازی دارند. به ویژه نواحی که به دلیل ساخت و سازهای گذشته دچار آسیب شده‌اند.

سیاست‌های کلی طراحی برای انواع نواحی ساحلی

سیاست‌های حفاظتی یکی از مهمترین اهداف کلی برای طراحی نواحی ساحلی. حفظ هویت و کاراکتر این نواحی است. این موضوع در مورد بخش‌هایی که حالت طبیعی خود را حفظ کرده‌اند اهمیت بیشتری می‌یابد. علاوه بر مسائل زیست‌محیطی و اهمیت ویژه نواحی طبیعی می‌بایست از مخلوش شدن دید و منظر توسط توسعه‌های اطراف، خط آسمان و دیوها و از سواحل دست نخورده جلوگیری شود. در سایت‌های ثبت شده دارای اهمیت بین‌المللی مانند سایت‌های رامسر و نواحی حفاظت شده مانند تالاب‌ها، مناطق حفاظت شده و ذخیره‌گاههای زیستی و تمامی نواحی که دارای استاد و مصوبات مخصوص به خود هستند. می‌بایست پیروی از این استاد در اولویت قرار گرفته و هر گونه تصمیمی برای ساخت و ساز و مداخله در هر مقیاس با توجه به موارد لازم‌الاجرای فوق و اثبات ضرورت مداخله مستوع از آن نواحی و نیز انجام ارزیابی تأثیرات محیطی EIA ۴ و ارائه گزارش آن به سازمان‌های مربوطه و کسب مجوز انجام شود. (کاری که متأسفانه امروزه در بسیاری موارد رعایت نمی‌شود، مانند تصمیم اخیر تبدیل شبه جزیره میانکله به منطقه توریستی و گردشگری برای سود رسانی کوتاه مدت و البته زیان دراز مدت. هر چند این تصمیم منجر به نابودی این ذخیره‌گاه و سرمایه زیستی بین‌المللی خواهد شد)

سواحل محل زندگی و مسکن بسیاری از گونه‌های گیاهی و جانوری نه تنها در سطح منطقه‌ای و کشوری بلکه بین‌المللی و جهانی هستند و توجه به فرایندها و چرخه‌های زیستی در مقیاس بزرگتر هم از دیدگاه زمانی و مکانی و برای هر گونه مداخله در هر مقیاس ولو بسیار خرد بی‌اندازه ضروری است.

سیاست‌هایی برای توسعه

با توجه به همه آنچه گفته شد فرصت‌هایی برای توسعه و ساخت و ساز دچار محدودیت‌های زیادی از نظر زمینه و شرایط محیطی است. بنابراین اولین موضوع مورد توجه در برنامه‌ریزی و مدیریت امر ساخت و ساز در نواحی ساحلی، توجه به این موضوع است که صرفاً کاربری‌هایی که ضرورت واقعی برای ساخته شدن آن در سواحل هست مجوز طراحی و ساخت گرفته و بقیه به نواحی مهمتر منتقل شوند تا تعاضت و یکپارچگی و ارزش‌های محیطی این نواحی حفظ شوند.

سیاست‌هایی برای کاهش خطر و سوانح (RiskDisasters) و خطرهای احتمالی

در تدوین طرح و برنامه برای توسعه در نواحی ساحلی، ویژگی‌های زمین‌شناسی، پیش‌گیری از فرسایش زمین و ریزش خاکه سیل و تخریب به وسیله آب می‌بایست در نظر گرفته شوند. پیش‌گیری از آلودگی آب‌ها که به نوبه خود بر آلودگی محیط‌های خاکی مجاور خود تأثیر می‌گذارد، از دیگر مسائل استراتژیک در تدوین برنامه برای نواحی ساحلی است. به همین منظور انجام ارزیابی‌های محیطی و بررسی تأثیر متقابل ساخت و سازها و سواحل و آب بر یکدیگر از مباحث اولیه طرح‌ها است.

تحقیق پذیری و اجرا

بهره‌گیری حداکثر از سواحل شهری از طریق یک چک‌لیست مدیریتی ممکن است. برای ارتقاء محیطی عمده‌ترین مفاهیم سیاست‌ها و پیشنهادات که نیازمند مداخله مسئولین محلی با مشارکت سایر سازمان‌ها و دستگاه‌های اجرایی است عبارتند از:

- بهبود و ارتقاء ساحل در نواحی که دارای ارزش زیبایی طبیعی و ارزش‌های حفاظتی و زیست‌محیطی است.
- احیاء و باززنده‌سازی نواحی ساحلی شهری و بندری
- احیاء نواحی ساحلی تخریب شده و دارای کاربری‌های مخرب (محیط، دید و منظر و...) بسیاری از تدابیر بهبود محیطی می‌تواند به سادگی شامل از میان برداشتن عناصر بی‌منظر و مخدوش کننده دید، تأمین پارکینگ در فواصل مناسب از سواحل، ایجاد مسیرهای پیاده و گردشگری و مراکز تبدیل سفر در نقاط مناسب است. این مداخلات می‌تواند توسط بخش خصوصی یا دولتی انجام گیرند. اغلب نواحی مورد نیاز بهبود محیطی شامل نواحی شهری و ساحلی مانند بندر یا استراحتگاهها و تفریحگاههای ساحلی هستند توسعه توریسم نقش مهمی در احیاء و گسترش این نواحی دارد. بازسازی و احیاء نواحی تخریب شده نیاز به برنامه‌های درازمدت دارد. تجربه‌های گذشته دیگران (مانند پروژه wharf Canary انگلستان) نشان داده‌است که توسعه سواحل آموی نیست که به یکباره رخ دهد و گاهی نیز به یک نسل (۲۰ سال) برای تحقق تمامی اهداف و سیاست‌های توسعه نیاز است.

لهرست منابع

۱. پاکزاد و همکاران. ۲۰۰۱. مطالعات طراحی فضایی شهری برای نواحی ساحلی مسکن و شهری. تهران
2. URBED. 2006. CHANGING PLACES. Case studies of urban renaissance. Waterfronts Project
3. URBED. 2006. CHANGING PLACES. Case studies of urban renaissance. Turning the tide: The Urban Waterfront. final report
3. Smithgroup. Urban design and planning. 2006. waterfronts
4. Hargreaves. Associates. Landscape architecture and Planning. projects. 21st century. Chattanooga
- Waterfront Park
5. DETK & CABE. 2000. BY DESIGN. Towards a better practice
5. Urban Design Group. 2003. Urban Design Guidance

نقش گردشگری در توسعه پایدار جزیره قشم

• محصلی عباس زادگان، استاد پارادکس، علم و صنعت
• قائمیه مولوی، کارشناس ارشد شهرسازی - گرایش برنامه‌ریزی شهری

۱- مقدمه

امروزه گردشگری به مهمترین و ارزآورترین صنعت در بسیاری از کشورها تبدیل شده است. گردشگری اشتغال زاست و ملیف وسیعی از مشاغل تولیدی و خدماتی را در بر می‌گیرد. جاذبه های طبیعی و جاذبه های انسانی - فرهنگی هر یک علاقمندان و مشتاقان خاص خود را دارند. جزیره قشم جاذبه های طبیعی و جاذبه های انسانی - فرهنگی متنوع و فراوانی دارد که در نوع خود بی نظیر هستند. این جاذبه ها شناسایی شده اند و در طی سالها - گرچه نه به درستی - به دیگران معرفی شده اند تعدادی هر چند اندک وجود دارند که وقتی به قشم سفر می کنند به دیدن غارهای خربس، غارهای نمک و گنبد نمک و دیگر شگفتیهای قشم می‌روند در حالی که اکثر بازدید کنندگان از جزیره جنب بازارهای قشم و درگهان می‌شوند. باید جاذبه‌های جزیره را شناختند برای بهره برداری از آنها برنامه ریزی کرد و در عین حال از این منابع با ارزش و فنانپذیر حفاظت کرد، مردم محلی را تشویق نمود که در امر گردشگری مشارکت داشته باشند و

نظرات خود را به هر صورت ممکن ارایه دهند جهت دستیابی به چنین اهدافی نایستی از طریق برنامه ریزی گردشگری پایدار اقدام نمود.

۲- برنامه ریزی گردشگری پایدار

شوه های برنامه ریزی در مورد گردشگری متنوع و مختلف هستند و میزان توجه هر کدام به یکی از شاخصهای اجتماعی، اقتصادی، فیزیکی/ فضایی و فرهنگی متفاوت است. هریس^۱ و همکارانش از سیاستگذاری و مفاهیم برنامه ریزی پس از جنگ جهانی دوم را به دوره های زیر تقسیم کرد:

۱-۲- شتاب گرایی

در این گرایش توسعه گردشگری ذاتا خوب و به نفع شهروندان فرض شده است. در این نوع برنامه ریزی نه تنها به آثار منفی گردشگری در ابعاد اجتماعی، اقتصادی و محیطی توجه نمی‌شود بلکه به منابع طبیعی و فرهنگی به عنوان آثایی که باید به خاطر توسعه گردشگری مورد استثمار قرار گیرند توجه می‌شود.

وسیعتر که درگیر گردشگری می شود تأکید و آن را در قالب پنج هدف برنامه ریزی گردشگری مورد بحث قرار می دهند. این اهداف عبارتند از:

- تعیین چارچوبی جهت افزایش سطح استاندارد زندگی مردم محلی از طریق منافع اقتصادی گردشگری
- توسعه زیرساخت و تأمین تسهیلات فراغتی برای ساکنین و بازدیدکنندگان
- ایجاد نوعی از توسعه در چارچوب مراکز بازدید و استراحتگاههای متناسب با مقاصد این نواحی
- تدوین برنامه توسعه که با فلسفه فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی دولت و مردم مقیم آن نواحی سازگار باشد
- تأمین و ارضاء نیازهای بازدیدکنندگان

۳-۵- نگرش پایدار در برنامه ریزی گردشگری: به سوی برنامه ریزی و توسعه همسو

استراتژی توسعه پایدار معطوف به هدف تأمین امنیت زندگی انسانها است که با کاهش منابع، عدم ارتقا محیطی، گسیختگی فرهنگی و ناپایداری اجتماعی مواجه شده است. کمیسیون برلند (۱۹۸۲) این هدف اساسی را شامل برابری، نیاز اقتصادی و اندیشه محدودیتهای اجتماعی و تکنولوژیکی ما را در خصوص توانایی محیط برای تأمین نیازهای حال و آینده می داند. بوسلمن (۱۹۹۹) معتقد است که یک جامعه محلی میزبان عمدتاً از منافع اقتصادی توسعه گردشگری استفاده خواهد برد، اما چنانچه تأثیرات اجتماعی-فرهنگی و اکولوژیکی آن با دقت سماله نشود و تمهیدات لازم اتخاذ نشود می تواند به جامعه محلی آسیب جدی وارد سازد. جدول زیر توجه انواع برنامه ریزیها به آثار مثبت و منفی گردشگری بر جنبه های مختلف و همچنین به نیازهای ساکنین و بازدیدکنندگان و رضایت آنان از انجام گردشگری را نشان می دهد:

بنابراین شتاب گرای را می توان به عنوان شکلی غیربرنامه ریزی توصیف کرد (بیتلی و کریستی، ۱۹۷۷).

۳-۲- سنت اقتصادی: گردشگری به عنوان یک صنعت در چارچوب این تفکر گردشگری ابزاری در دست دولتها است جهت نیل به اهداف معین رشد و تجدید ساخت اقتصادی، تولید فرصتهای شغلی و توسعه منطقه ای که از طریق انگیزه های مالی، تحقیق و بازاریابی شکل می گیرد. یکی از مهمترین ویژگی این نگرش اقتصادی به گردشگری استفاده از بازاریابی و جذب بازدیدکنندگانی است که بیشترین منفعت اقتصادی را نصیب دولت کند؛ پس اهداف اقتصادی بر مسایل اجتماعی و زیست و محیطی اولویت دارد. در اینجا نیز به آثار منفی توسعه گردشگری توجه کمی مبذول می شود.

۳-۳- نگرش فیزیکی / فضایی / کاربری زمین برنامه ریزی کاربری زمین یکی از قدیمیترین اشکال حفاظت محیطی است. برای بسیاری از افراد نگرش فیزیکی- فضایی کاربری زمین شکل غالب برنامه ریزی عمومی گردشگری است که از طریق ارتباط تنگاتنگ آن با برنامه ریزی منطقه ای و مقصد به اجرا در می آید (گلفنر، ۴، پروت ۳-۳). برنامه ریزی فیزیکی- فضایی معطوف به برنامه ریزی با یک جز فضایی یا جغرافیایی در چارچوبی است که هدف کلی ایجاد ساخت فضایی فعالیتها است. این نوع برنامه ریزی چند بعدی و چند هدفی است. در چارچوب این نگرش به گردشگری از زاویه اکولوژیکی نگاه می شود که هدف آن به حداقل رساندن آثار منفی گردشگری بر محیط فیزیکی است.

۳-۴- برنامه ریزی گردشگری با سمت گیری اجتماعی از اواخر دهه ۷۰ (میلادی) آثار منفی محیطی و اجتماعی گردشگری مورد توجه قرار گرفت. در پاسخ به اثرات منفی توسعه گردشگری سیاستهایی اتخاذ شد که ما اکنون به عنوان "اکوتوریسم" می شناسیم، مکتبش و گولدر بر نیاز اجتماع

ملاحظات	مشارکت مردم در برنامه ریزی	محیطی	فیزیکی / فضایی	اجتماعی / فرهنگی	اقتصادی	سنت برنامه ریزی
در این نوع برنامه ریزی گردشگری ذاتا خوب و به نفع شهروندان است	○	○	○	○	○	شتاب گرای
فقط به منافع اقتصادی توجه دارد.	○	○	○	○	●	اقتصادی
	◐	●	●	◐	◐	فیزیکی / فضایی
	○	◐	◐	●	●	اجتماعی
	●	●	●	●	●	گردشگری پایدار

مصدر: نگارندگان

با توجه به جنول فوق برنامه ریزی گردشگری پایدار که به تمامی آثار مثبت و منفی گردشگری و همچنین به نیازهای ساکنین و بازدیدکنندگان و رضایت آنان از انجام گردشگری توجه دارد لذا گردشگری پایدار مناسبترین شیوه برنامه ریزی ارزیابی شده است که می تواند با استفاده از اصول آن از منابع گردشگری در تمامی سطوح بهره برد. شیوه های مدیریتی و رهنمودهای توسعه گردشگری پایدار برای انواع گردشگری در تمامی مقاصد، به علاوه گردشگری اتیوه و بخشهای گوناگون گردشگری اجرایی است. قوانین پایداری به جنبه های متفاوت محیطی، اقتصادی و اجتماعی- فرهنگی توسعه گردشگری اشاره دارد و برای تضمین پایداری درازمدت باید تعادل مناسبی بین این سه معیار برقرار شود (راب، گرین و ویلیام، ۲۰۰۲).

بنابراین گردشگری پایدار باید:

- ۱) در رسیدن به استفاده بهینه از منابع طبیعی، تشکیل یک عنصر کلیدی در توسعه گردشگری، ایفا مراحل اکولوژیکی ضروری و کمک به حفاظت از میراث طبیعی و تنوع زیستی، کمک کند.
- ۲) به اعتبار اجتماعی - فرهنگی جوامع میزبان احترام گذارد و از ارزشهای سنتی و میراث فرهنگی زنده و مصنوعات و تفاهم و مدارا بین فرهنگها حمایت کند.
- ۳) تضمین زیست پذیری، عملیات درازمدت اقتصادی، تضمین مزایای اجتماعی - فرهنگی برای تمامی دست اندکاران، تضمین مشاغل ثابت و فرصتهای درآمدزا و خدمات اجتماعی برای جامعه میزبان و شرکت در کاهش فقر از اهداف این نوع توسعه باید باشد.

۳- اصول گردشگری پایدار

لازم است در این بخش برخی از اصول گردشگری پایدار با نگاهی به آنچه که گوهریان (۱۳۸۰) مطرح نموده است، بیان شود:

- ۱) استفاده از ماهیت پایدارگونه منابع و حفظ تنوع، بهره گیری از مشارکت اجتماعات محلی و حفظ فرهنگ بومی.
- ۲) حمایت از نظام اقتصادی محلی در کنار توسعه نظام اقتصادی نوین.
- ۳) حمایت از گردشگری داخلی.

۱-۳- استفاده از ماهیت پایدارگونه منابع و حفظ تنوع گردشگری گردشگری همواره دارای آثار مثبت نیست بلکه آثار منفی نیز بر محیط طبیعی، اقتصاد و اجتماع پذیرنده گردشگر به همراه دارد. تأثیرات منفی گردشگری وقتی نمایان می شوند که میزان بازدید کنندگان بیش از توانایی محیط باشد بنابراین باید محدودیتهایی تعیین کرد. گردشگری کنترل نشده راجع عامل بالقوه تهدید بسیاری از نواحی طبیعی در دنیا است. این نوع گردشگری می تواند فشار سنگینی بر ناحیه تحمل کند و آثاری نظیر فرسایش خاک، افزایش آلودگی، تخلیه دریا، خسارت به سکونتگاههای (قلمرو)

طبیعی، افزایش خطر آسیب به انواع جانوران و آسیب پذیری جنگلها از طریق آتش سوزی داشته باشد. همچنین فشار بر منابع آب و بخصوص آب شیرین بزرگترین بحران منابع طبیعی است. صنعت گردشگری از منابع آب بیش از اندازه استفاده می کند در هتلها، استخرهای شنا، زمینهای گلف همچنین استفاده شخصی توسط گردشگران. کاهش منابع آب می تواند مردم محلی را به رقابت در استفاده از این منبع بحرانی مجبور کند. توسعه گردشگری به دلیل بالا بردن مصرف در نواحی که با کمبود منابع مواجهند فشار مضاعف بر منابع طبیعی وارد می کند. وقتی که کمبود امکانات و تجهیزات وجود داشته باشد، گردشگری می تواند فشار عظیمی به منابع محلی از جمله انرژی، غذا و دیگر مواد خام وارد آورد.

(http://www.oceansatlas.com, sep, ۲۰۰۷).

تأمین زیرساختهایی نظیر چاه ها و فرودگاه ها، تسهیلات گردشگری شامل پناهگاه ها، هتلها، رستورانها، مغازه ها، زمینهای گلف و تفرجگاههای ساحلی و استفاده از مصالح ساختمانی بتایر مستقیم بر منابع طبیعی، چه منابع تجدیدپذیر و چه منابع تجدیدناپذیر، می گذارد. آثار فیزیکی تنها به واسطه تسطیح زمین و ساختمان سازی مرتبط با گردشگری بوجود نمی آیند بلکه تلاطم فعالیتها، مرتبط با گردشگری و تغییرات درازمدت در اقتصاد محلی و اکولوژی نمایان می شوند. گردشگری می تواند سبب ایجاد سایر آلودگیها نظیر آنچه دیگر صنایع تولید می کنند شود: انتشار گازهای سمی (آلودگی هوا)، سر و صدا، آلودگی زیاده راهسازی، فاضلاب، نفت و مواد شیمیایی، حتی در عرصه معماری (آلودگی بصری).

آلودگی صوتی که توسط هواپیماها، اتومبیلها و اتوبوسها و سایر وسایل نقلیه تغییر اتومبیل برقی و جت اسکی بوجود می آید، مشکل فزاینده زندگی مدرن است. علاوه آزار، فشار و کاهش شنوایی انسان، سبب پریشانی حیات وحش مخصوصا در نواحی حساس می شود. برای مثال صدای اتومبیل برقی می تواند باعث تغییر الگوهای رفتاری طبیعی حیوانات شود. توسعه تفرجگاههای ساحلی (اطراف آبهای ساحلی، جزایر، ساحل و آبهای دور از ساحل، زمینهای مرتفع و تالابها) و موج شکنها می تواند سبب تغییراتی در خط ساحلی شود. استخراج مصالح ساختمانی نظیر ماسه بر تپه های مرجانی، جنگلهای مانگرو و جنگلهای داخلی تأثیر می گذارد. لنگراندازی، غواصی با کیسول، ورزش ماهیگیری و غواصی بدون کیسول، قایقرانی و دریانوردی از دیگر فعالیتهایی هستند که مستقیما سبب فرسایش اکوسیستمهای ساحلی نظیر تپه های مرجانی و تأثیرات بعدی بر محیطهای ماهیگیری می شوند. در فیلیپین و مالزی "استفاده از دینامیت برای صید و استخراج مرجان به عنوان مصالح ساختمانی به تپه های مرجانی آسیب رسانده است (http://www.oceansatlas.com).

گردشگری با بسیاری از فعالیتهایی که تأثیر منفی بر محیط دارند همراه است و این آثار منفی به تدریج منابع محیطی را که گردشگری به آنها وابسته است را نابود می کند (http://www.unep-tie.org). بدین ترتیب پس از مدتی تقاضا برای

باید از ایجاد آسیب‌هایی که توسط گردشگری به تنوع زیستی وارد می‌آید، جلوگیری کند و یا آنها را کاهش دهد. مثلاً نظارت بر فعالیت‌های گردشگری موجود و ارزیابی پیامدهای محیطی فعالیت‌های پیشنهادی جدید، بانضمام نظارت بر آثار منفی دیدن حیات وحش.

۳- فعالیت‌های گردشگری که از تکنولوژی بی‌خطر برای محیط در ذخیره آب و انرژی، پیشگیری از آلودگی و اتلاف آب استفاده می‌کنند از تولید زباله پیشگیری می‌کنند و بازسازی را تشویق می‌کنند باید گسترش یابند.

۴- فعالیت‌های گردشگری که استفاده از حمل و نقل عمومی و غیر موتوری را تشویق می‌کنند باید تا حد ممکن مورد حمایت قرار گیرند.

۵- جایزه‌ها و فعالیت‌های گردشگری باید توسعه یابند و آثار توسعه بر اکوسیستمها و تنوع زیستی محاسبه گردند. کوشش‌های هماهنگ دولتهای بخش خصوصی و همه دست اندرکاران باید منعقد و موافق با ضوابط سنجش میزان آثار گردشگری بر طبیعت و تنوع زیستی باشند.

۶- فعالیت‌های گردشگری شامل برنامه ریزی گردشگری، پیش بینی برای تهیه زیرساخت‌های مورد نیاز گردشگری و عملکرد گردشگری و مانند آن که محتملاً آثار مهمی بر طبیعت و تنوع زیستی دارد باید ابتدا مورد ارزیابی قرار گیرد.

۷- گردشگری باید بر اساس مفاهیم منطبق بر محیط و شیوه های حمل و نقل باشد. آثار منفی حمل و نقل بر محیط باید کاسته شود و توجه ویژه ای به آثار محیطی جاده و تردد هوایی خصوصاً در نواحی دارای اکولوژی حساس مبثول شود.

۸- ورزش و فعالیت‌های هوای آزاد شامل شکار و ماهیگیری، خصوصاً در نواحی دارای اکولوژی حساس باید به طریقی تحت کنترل درآید که تمامی نیازهای حفاظت طبیعت و تنوع زیستی یا مقررات حفاظت و استفاده پایدار از گونه ها برآورده شود.

۹- توجه ویژه به گیاهان و حیوانات، و محصولات وابسته که جنبه بوغالی دارند و تنها بر اساس استفاده سالم پایدار و موثر بر طبیعت از منابع طبیعی و در انطباق با قوانین ملی و توافقات بین المللی برای فروش عرضه می شوند پذیرفته شده است.

۱۰- فعالیت‌های گردشگری باید به خصوصیات و ظرفیت اکولوژیکی محیط محلی در هر نقطه ای احترام بگذارند.

۱۱- گردشگری باید محدود شود و حتی در نواحی دارای حساسیت فرهنگی و اکولوژیکی ممنوع شود. از همه اشکال گردشگری انبوه باید در این نواحی پرهیز شود. جایگزین فعالیت‌های گردشگری موجود بیش از ظرفیت است. همه تلاشها باید بر کاستن آثار منفی فعالیت‌های گردشگری متمرکز شود و اقداماتی برای احیای "محیط آسیب دیده بیش بینی شود.

۱۲- گردشگری در نواحی حفاظت شده باید براساس اهداف تعیین شده اداره شوند. فعالیت‌های گردشگری ممکن است در دستیابی به اهداف حفاظتی در نواحی حفاظت شده مشارکت کنند. مثلاً با انجام فعالیت‌های نشوونما و ترویجی، همچنین با آزمون و ارزیابی شیوه کنترل شده آثار گردشگری بر تنوع زیستی در نواحی

گردشگری طبیعی (اکوتوریسم) از بین خواهد رفت؛ زیرا جاذبه این مناطق برای گردشگران که حالا همان مناطق بکر و دست نخورده و زیبایی طبیعت از بین رفتنند و لذتی توان در مورد نحوه زندگی و رفتار گونه های گیاهی و جانوری بود که حالا دیگر از بین رفتنند. پژوهش نمود کنفرانس جهانی گردشگری پایدار^۱ در سال ۱۹۹۵ در اسپانیا برگزار شده است. بیانیه ای که در این کنفرانس مصوب شد شامل ۱۸ مورد با مضامین انسانی، طبیعی و فرهنگی و اقتصادی است. مواردی که حاوی مضامین طبیعی هستند به شرح زیر می یابند:

۱- توسعه گردشگری باید بر اساس ضوابط پایدار باشد بدین معنی که پایداری اکولوژیکی در طولانی مدت داشته باشی. همچنین بدویم از لحاظ اقتصادی و تسلی از لحاظ اخلاقی و اجتماعی برای اجتماعات بومی توسعه پایدار رهنمودی است. به جهت مواجهه مدیریت جهانی گردشگری با منابع و متقاعد ساختن آنها به تدویم زیست پذیری^۲ مندرج بدین ترتیب ظرفیتهای طبیعی و فرهنگی ما به علاوه نواحی حفاظت شده محفوظ می مانند. گردشگری به عنوان ابزاری نیرومند در توسعه می تواند و باید فعالانه در سیاست توسعه پایدار شرکت کند. شرحا مدیریت سالم گردشگری این است که نگهداری از منابعی که به آنها وابسته است را تعهد کند.

۲- استقرار سیاست گردشگری پایدار لزوماً نیازمند پشتیبانی و ترویج نظام مدیریت گردشگری سازگار و موثر بر محیط، مطالعات امکانپذیری برای دگرگونی این بخش، همچنین انجام پروژه ها و توسعه برنامه های همکاری بین المللی می باشد.

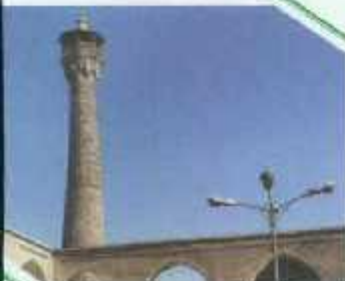
۳- وضعیت و کیفیت محیط طبیعی و مصنوعی برای گردشگری بدلیل پیچیدگی روابط گردشگری با محیط دارای اهمیت است. به عبارت دیگر گردشگری توانایی خلق آثار سودمند بر محیط به وسیله حفاظت و حمایت از منابع طبیعی را دارد. این روش برای بالا بردن آگاهی از ارزش محیط که ابزاری است برای افزایش اهمیت اقتصادی نواحی طبیعی حفاظت شده^۳ بسیار سودمند است. (<http://www.unep.org>)

حفظ و استفاده پایدار از منابع (طبیعی، اجتماعی و فرهنگی)، از اصول اولیه برنامه ریزی گردشگری پایدار می باشد که به معنای تجارت درازمدت است. همچنین با جلوگیری از اتلاف هزینه های بازسازی زیانهای درازمدت که بر محیط زیست وارد می شود، کاهش می یابد و به کیفیت گردشگری کمک می کند.

در بیانیه کنفرانس برلین نیز که در سال ۱۹۹۷ در موضوع گردشگری پایدار و تنوع زیستی برگزار شده است راهبردهایی در مورد حفاظت از محیط زیست ارائه داده است:

۱- حفاظت از طبیعت و تنوع زیستی^۴ به عنوان منبع مهم فعالیت‌های گردشگری، پیش بینی های لازم برای تضمین صحت سکونتگاهها و اکوسیستم ها همواره مورد احترام است. علاوه هزینه های توسعه گردشگری باید از نواحی که طبیعت تحت فشار فعالیت‌های گردشگری قرار دارد، دور شود. باید توسلزی و تعمیر تسهیلات گردشگری موجود در اولویت قرار گیرد.

۲- اقدامات بیان شده در قوانین اعمال پیشگیرانه ای است که

بسیار آسیب پذیر، ذخایر طبیعی و دیگر نواحی حفاظت شده نیازمند حرمت شدید، فعالیتهای گردشگری باید برای رسیدن به حداقل پایداری^۲ محدود شود.

۲-۳- بهره گیری از مشارکت اجتماعات محلی و حفظ فرهنگ بومی

یکی دیگر از آثار گردشگری پیامدهای مثبت و منفی گردشگری بر اجتماع ساکنین یا میزبان است. تفاوت فرهنگی بین میزبان و مهمان است که جذاب است و گردشگران را تشویق می کند تا در نحوه زندگی، اعتقادات و علایق جامعه میزبان تحقیق کند. (ادگل، ۱۹۹۲)

در اینجا منظور از تأثیرات اجتماعی - فرهنگی گردشگری، پیامدهای گردشگری بر اجتماعات میزبان که در ارتباط مستقیم و غیرمستقیم با گردشگران هستند و تغییرات متقابل با صنعت گردشگری دارند می باشد. به دلایل مختلف اجتماعات میزبان اغلب تأثیر کمتری بر مهمانانشان و صاحبان سرویسهای خدماتی دارند. این تأثیر قابل اندازه گیری نیست و به میزان ارزش آنها بستگی دارد و اغلب شناسایی آنها دشوار است.

هنگامیکه گردشگری ارزش های جامعه رفتار و هویت بومی را تهدید می کند تأثیرات منفی بروز می کنند. تغییرات در ساختار اجتماع، روابط فامیلی، شیوه های زندگی، اخلاق و آیین سنتی رخ می دهند. (<http://www.uneptie.org>) و این به دلیل برخورد فرهنگهای متفاوت با هم اتفاق می افتد. اما پس از مدتی جامعه میزبان و خصوصاً جوانان تحت تأثیر گردشگران، رفتارهای بیگانه را جایگزین رفتارهای عرف در جامعه خود می نمایند به این طریق در درازمدت جاذبه های فرهنگی محل مورد نظر از بین می رود و یا بالعکس در برخوردها بگونه ای اغراق آمیز سنتی رفتار می کنند تا گردشگر را جذب نمایند و سود اقتصادی حاصل شود. اما گردشگری می تواند آثار مثبتی نیز داشته باشد، می تواند به جهت تقویت نیروهای صاحب طلب، پیدایش غرور در مورد سنتها و یا ایجاد مشاغل محلی به پرھیز از جایگزینی شهری^۳ بیانجامد. (<http://www.uneptie.org>)

بطور کلی تأثیرات گردشگری دو گانه است. می تواند تغییرات مثبت اجتماعی - اقتصادی و فرهنگی داشته باشد و در همان زمان سبب نابودی محیط و تنزل هویت بومی شود بنابراین باید به روشی کلی برسیم حرمت و تقویت مقام انسانی اجتماعات محلی و گردشگران در اولویت قرار دارد. نیاز به توسعه گردشگری با پیش بینی های اقتصادی و نیازمندیهای محیط و احترام نه تنها با ساختار فیزیکی و اجتماعی مقصد برخورد دارد و بلکه با سکنه بومی نیز سر و کار دارد. (<http://www.gdre.org>)

در گردشگری پایدار به حفاظت و استفاده پایدار از منابع اجتماعی و فرهنگی، که به معنای تداوم طولانی مدت پدیده گردشگری است، تأکید می شود و بر اساس حفظ منابع ابتدا ساکنین باید به خودباوری فرهنگی برسند تا خطر تخریب منفی از فرهنگ بیگانه به

حفاظت برسد. نمونه بارز این موضوع را می توان در بندو لاقته در جزیره قشم دید. جوانان این روستا به پیشینه تاریخی روستا واقفند، می دانند چرا نیاکانشان جاههای محلا را حفر کرده اند و یا قلعه نادری را ساختند و به آن افتخار می کنند و این اطلاع از گذشته است که به آنان در گردشگری موفق کمک می کند. از سوی دیگر ممکن است مسئولان نظرات و پیشنهادات ساکنین را در مورد گردشگری نادیده بگیرند که این موجب می شود ساکنان تصور کنند منفعتی که از گردشگری حاصل می شود در اختیار دیگران قرار می گیرد و برای ایشان سودی ندارد. اما در گردشگری پایدار مشارکت اجتماعات محلی در بخش گردشگری نه تنها به نفع خود آنها و محیط زیست است بلکه نوع تجربه گردشگر را بهبود می بخشد. مشاوره بین صنعت گردشگری و اجتماعات، سازمناها و نهادهای محلی مهم است البته در صورتی که دوشادوش هم کار کنند و اختلاف در منافع را کنار بگذارند. دولت های دموکراتیک محلی برای قهرتمد شدن لازم است همکاری مطلوب با سطوح محلی داشته باشد و به اجتماعات محلی اختیار دهند. مدیریت گردشگری به مشارکت طیف وسیعی از سازمانهای دولتی و خصوصاً در سطح محلی مقصد گردشگری نیازمند است. (دانشگاه ایالتی یوتا، ۱۹۹۷).

احترام نگذاشتن به فرهنگ بومی، اعتقادات و مقدسات ساکنین از سوی گردشگران از دیگر دلایلی است که ساکنین را وادار به واکنش در برابر گردشگران و اعتراض به ایشان می کند. در جهت تقابیل اختلاف احتمالی بین گردشگر و ساکنین توضیحی در مورد اعتقادات، مقدسات و مذهب ساکنین به گردشگران داده می شود و به ایشان تأکید می شود که باید این موارد مراعات گردد. در بیانیه کنفرانس جهانی گردشگری پایدار در سال ۱۹۹۵ مواردی که حاوی مضامین انسانی و فرهنگی هستند به شرح زیر می باشد:

- ۱- گردشگری باید در توسعه پایدار شرکت کند و با محیط انسانی، طبیعی و فرهنگی هماهنگ باشد، باید به علل شکنندگی که در مقاصد گردشگران وجود دارد دقت کند و ویژه جزایر کوچک و نواحی زیستی حساس و تأثیرپذیر.
- ۲- گردشگری باید به تقویت بر میراث فرهنگی و عناصر سنتی، فعالیت و پویایی اجتماع محلی توجه کند. شناخت این مشخصه های بومی و حمایت از هویت، فرهنگ و جاذبه های اجتماع بومی باید همواره نقش مهمی در تعیین سیاستهای گردشگری بخصوص در کشورهای در توسعه ایفا کند.
- ۳- سهم گردشگری فعال در توسعه پایدار لزوماً متضمن اتحاد، احترام دوجانبه و مشارکت تمامی مدعیان^۴ اعم از عمومی و خصوصی، دخالت در کلیه مراحل، همچنین باید بر پایه همکاری موثر دستگاهها در کلیه سطوح: محلی، ملی، منطقه ای و بین المللی باشد.
- ۴- حفاظت حمایت و افزایش ارزش میراث طبیعی و فرهنگی نواحی مستازی برای همکاری بوجود می آورد.
- ۵- ضوابط کیفی براساس اصول توسعه پایدار به جهت حفظ مقاصد گردشگری و هم به جهت راضی نمودن گردشگران، اجتماعات محلی و متخصصان در الویت بندی سیاستها و پروژه

اقتصادی نوین

اسروژه گردشگری یکی از مهمترین منابع درآمدی کشورهای جهان محسوب می شود و در ایجاد شغل تاثیر بسزایی دارد. هزینه های گردشگری و صادرات و واردات کالاها، مربوطه و خدمات، درآمدی برای اقتصاد جامعه میزبان تولید می کند و سرمایه گذاران را به افزایش سرمایه در بخشهای اقتصادی تشویق می کند. برخی کشورها این رشد را با استفاده از پرنالخت مبلهی به بازدیدکنندگان در هر روز اقامت تسریع می کنند (http://www.unep.org).

جهانگردی به طرق متفاوت اشتغالزا است و می توان تقسیم بندی زیر را ارائه داد (ابراهیمی، ۱۳۷۶: ۴۹۲):

الف / اشتغال مستقیم: اشتغال مستقیم شامل افرادی است که در موسسات جهانگردی مانند هتلها، رستورانها، آژانسهای مسافرتی و جهانگردی و فروشگاههای مختلف جهانگردی فعالیت می کنند.

ب / اشتغال غیرمستقیم: اشتغال غیرمستقیم شامل مشاغل ایجاد شده در بخشهای عرضه کننده کالا و خدمات کشاورزی، شیلات، تولیدی و ... می شود.

ب / اشتغال القایی: اشتغال القایی شامل کسانی می شود که از طریق درآمد افرادی که در صنعت گردشگری فعالیت می کنند پشتیبانی می شوند. که در مدلهای اقتصادی به اقتصاد وابسته اقتصاد خدمانی (وابسته به اقتصاد پایه) طبقه بندی می شود.

ت / اشتغال در بخش ساختمان: این بخش شامل افرادی است که در احداث تاسیسات و زیرساختهای جهانگردی فعالیت می کنند. اینگونه مشاغل معمولاً موقتی هستند، مگر اینکه توسعه جهانگردی رشد مناسبی داشته باشد. به طور کلی می توان گفت افرادی که در شرکتهایی که با جهانگردان در تماس هستند مانند شرکتهای هواپیمایی و آژانسهای جهانگردی فعالیت دارند بصورت مستقیم و افرادی که در شرکتهای ساختمانی و شرکتهایی که نیازهای نهادهای جهانگردی را تامین و پشتیبانی می کنند فعالیت دارند بطور غیر مستقیم در صنعت گردشگری اشتغال دارند.

صنعت گردشگری منابع اقتصادی پایدار برای کشورهای پذیرای گردشگر پدید می آورد. بویژه در کشورهای در حال توسعه، یکی از اولین محرکهای توسعه منطقه مقصد برای بهبود اقتصادی محسوب می شود. تنوع در یک اقتصاد نشانه سلامتی آن است. اگر اقتصاد یک کشور یا یک منطقه تنها به یک صنعت وابسته شود، یک تنش در این صنعت موجب گرفتاری مردم می شود. بسیاری از کشورها به ویژه کشورهای در حال توسعه به دلیل توانایی پایین در اکتشاف و استفاده از منابعشان، گردشگری را به عنوان راهی برای بهبود اقتصاد می پذیرند، برای مثال طبق گزارش سازمان جهانی گردشگری در کامبیا^{۳۰} ۳۰ درصد از نیروی کار بطور مستقیم و غیرمستقیم به گردشگری وابسته هستند. در جزایر کوچک در حال توسعه این بخش از ۸۳ درصد در مالدیو^{۳۱} تا ۲۱ درصد در سیشل^{۳۲} و ۳۴ درصد در جامائیکا^{۳۳} متغیر است. دلچسپی و اعتماد به گردشگری خصوصاً گردشگری در ابعاد وسیع خطر بزرگ وابستگی به گردشگری را به همراه دارد. بحرانیهای

های گردشگری نمایان می شود.

۶- تمام گزینه های توسعه گردشگری باید بطور موثری در خدمت بهبود کیفیت زندگی مردم باشند و همچنین در غنی سازی فرهنگی هر مقصد موثر باشد.

۷- دولتها و مسئولین شایسته با مشارکت NGO ها و اجتماعات محلی باید متعهد شوند در جهت تیل به برنامه ریزی گردشگری به عنوان بخشی از توسعه پایدار فعالیتهای هدفمندی را دنبال کنند. ۸- اکنون و در آینده مناطکی که از لحاظ محیطی و فرهنگی آسیب پذیرند باید برای دستیابی به توسعه پایدار گردشگری در دریافت حمایت های مالی و همکاری های فنی حق تقدم داشته باشند.

۹- تمامی پیش بینی ها باید به منظور اطلاع رسانی و ترویج آگاهی در میان طرفین درگیر در صنعت گردشگری در سطوح محلی، ملی، منطقه ای و بین المللی با سواعات مضمون و اهداف این کنفرانس انجام شود.

در بیانیه کنفرانس برلین موارد زیر در مورد گردشگری و مشارکت اجتماعات محلی آمده است:

۱. گردشگری مشارکت نافذی در توسعه اجتماعی - اقتصادی و مبادلات فرهنگی دارد در همان زمان عامل بالقوه تخریب محیط طبیعی، ساختار اجتماعی و میراث فرهنگی است.

۲. پذیرش اشکال پایدار گردشگری برای اجتماعات محلی درآمد ایجاد می کند، اجتماعی که منافع و فرهنگشان نیازمند توجه ویژه است.

۳. دستیابی به اشکال پایدار گردشگری مسئولیت تمامی دست اندرکاران شامل دولت در تمامی سطوح، سازمانهای بین المللی، بخش خصوصی، گروههای دوستدار طبیعت^{۳۴} و شهروندان کشورهای میبا و مقصد گردشگری است.

۴. همکاری تمامی کسانی که در گردشگری درگیرند در پیچیدگی رهنمودهای بین المللی و باقواعدی که متناسب نمودن علاقه به گردشگری و حفاظت از طبیعت را خواهند به توسعه پایدار گردشگری منجر می شود.

۵. فعالیتهای گردشگری بطور مستقیم یا غیرمستقیم در حفاظت طبیعت و تنوع زیستی که مزایای اجتماعات محلی را توسط دست اندرکاران افزایش می دهد، شرکت می کنند.

۶. تمامی دست اندرکاران شامل دولت در تمامی سطوح، سازمانهای بین المللی، بخش خصوصی و گروههای دوستدار طبیعت باید مسئولیتهای مشترکشان برای دستیابی به اشکال پایدار گردشگری را بشناسند.

۷. مفاهیم و معیارهای گردشگری پایدار باید توسعه یابد و ثبت شود در آموزش و برنامه های آموزشی برای کسانی که در گردشگری فعالیت می کنند. عموم باید در مورد مزایای حفاظت طبیعت و حرمت تنوع زیستی بواسطه اشکال گردشگری پایدار اطلاع یابند و آموزش ببینند.

۸. تمامی کوششها باید فرهنگها و شیوه زندگی سنتی را محترم بشمارند.

۳-۲- حمایت از نظام اقتصادی محلی در کنار توسعه نظام

اقتصادی و تأثیر بلایای طبیعی مانند طوفانها و گردبادهای استوایی همچون دگرگونی الگوهای گردشگری می تواند یک پیامد زیانبار بر بخش گردشگری ولود آورد. امیل ترین تأثیر اقتصادی مثبت گردشگری که عایدات مبادلات خارجی است. افزایش درآمد لوزی دولت و ایجاد فرصتهای شغلی را به دنبال دارد. علاوه بر این گردشگری می تواند دولت‌های محلی را وادار کند به استیجای آب و فاضلاب، جاده ها، برق رسانی، مخابرات و شبکه حمل و نقل عمومی را بهبود بخشند. هویت فصلی صنعت گردشگری مشکلات اقتصادی برای جایی که شدیداً به گردشگری وابسته است ایجاد می کند. مشکلات این کارگران فصلی مواجهه با ناهمی شغلی (بنابراین ناهمی درآمد) است، و معمولاً هیچ تعهد استخفاسی برای یک فصل تا فصل دیگر وجود ندارد. اشکال در آموزش، مزایای بهداشتی، شناسایی تجارب و شرایط کاری از دیگر این مسایل است (<http://www.uncptic.org>).

گردشگری پایدار علاوه بر آنکه تعداد زیادی از فعالیتهای اقتصادی محلی نظیر بازرگانی، صنایع دستی و ماهیگیری که جزو اصلی ترین منابع اقتصادی جزیره محسوب می شوند، را مورد حمایت و پوشش خود قرار می دهد، ارزشها و هزینه های حفاظت از محیط زیست را نیز در نظر می گیرد، بنابراین با حمایت از این نظامهای اقتصادی جلوی تهدید محیط زیست را می گیرد. در بیانیه کنفرانس برلین مولود زیر در مورد ارتباط گردشگری و اقتصاد آمده است:

۱- امکانات و مقننات، محرکها و ابزار اقتصادی شامل اعطای امتیاز، ناپدیدیه ها و برجسپهای محیطی برای گردشگری پایدار باید در ترغیب بخش خصوصی در انجام مسئولیتش در دستیابی به گردشگری پایدار مورد استفاده قرار گیرد.

۲- گردشگری باید از طریق توسعه یابد که مزایای آن برای اجتماعات محلی به تقویت اقتصاد محلی، اشتغال نیروی کار محلی و پایداری اکولوژیکی^۳، استفاده از مواد محلی، محصولات کشاورزی محلی و مهارتهای محلی بیانجامد. قوانین و سیاستها باید تضمین کنند منافعی به اجتماعات محلی می رسد.

۳-۴- گردشگری داخلی به عنوان استراتژی اتحاد ملی با سرمایه گذاری در زمینه گردشگری که شامل فراهم نمودن برخی امکانات رفاهی و خدماتی جهت لرایه به گردشگران می باشد، خدماتی نظیر هتل برای اقامت امکان ورزشی (ورزشهای آبی، کوهنوردی، غارنوردی، پیستهای موتورسواری و اتومبیل رانی و ... متناسب با موقعیت مکانی و آب و هوا) برای برگزاری مسابقات حرفه ای و استفاده ورزشکاران آماتور از جمله این سرمایه گذاری هاست. نمونه بارز اینگونه سرمایه گذاری ها که گردشگری بر پایه منابع ساخت بشر و نه منابعی که طبیعت در اختیار می گذارد را تبلیغ می کند، در دبی انجام شده است. این تفرجگاه بسیاری از ایرانیان را به خود جذب نموده است. یکی از اصول گردشگری پایدار که دارای اهمیت فراوان است تأکید بر گردشگری داخلی است. در شرایط موجود سیاسی منطقه توسعه

گردشگری در جزایر ایرانی خلیج فارس بر هویت ایرانی آن تأکید می کند و علاوه بر یک محرک اقتصادی تحرکی استراتژیک در زمینه منافع ملی نیز می باشد. خصوصاً وقتیکه صحبت از هویت ایرانی خلیج فارس و جزایر ایرانی آن به میان می آید. برای بی اعتبار کردن واژه جعلی و غیرواقعی خلیج عربی که این روزها از رسانه های بیگانه می شنویم و همچنین ادعاهای کذب اعراب مبنی بر مالکیت جزایر ایرانی حوزه خلیج فارس و اثبات ایرانی بودن این عناصر حضور ایرانیان در این بخش لازم و ضروری است تا هویت ایرانی و اتحاد ملی در این منطقه حفظ شود. جزیره قسم یکی از این جزایر است که به دلیل موقعیت استراتژیکی آن در منطقه همواره مورد تاخت و تاز بیگانگان قرار گرفته است. باید در این جزیره شرایطی فراهم آید که گروههای مختلف مردم از اقشار متفاوت اقتصادی - اجتماعی بتوانند به این جزیره سفر کنند. دو اصل "تساوی حقوق" و "محدودیت منابع" دلایل عمده ای هستند که ضرورت اقدام عمومی برای تدارک امکانات تفریح همگانی را مطرح می سازد. با رشد سریع شهرنشینی در ایران نیاز مردم به امکانات فراغتی به ویژه فراغت فعال و گردشگری به طور فزاینده ای در حال افزایش است. در حال حاضر میلیونها نفر دانش آموز و دانشجوی کلرگر و کارمند در ایران زندگی می کنند که نیاز مبرمی به گذران اوقات فراغت سالم دارند. بنابراین برنامه ریزی برای گردشگری صرفاً امری اقتصادی نیست بلکه وظیفه ای پیش روی دولت و نهادهای مسئول است که در درجه اول به تعیین نیازهای مردم در عرصه گردشگری محلی و ملی و بین المللی اقدام کنند.

دلایل اولویت توسعه گردشگری داخلی را بر اساس طرح جامع گردشگری می توان به صورت زیر خلاصه نمود:

- توسعه گردشگری داخلی یکی از محورهای توسعه رفاه و عدالت اجتماعی است
- توسعه گردشگری داخلی پایه و بستری برای توسعه گردشگری خارجی می باشد
- گردشگری داخلی در ایجاد زیر ساخت های لازم برای جلب مشارکت بخش خصوصی و مردمی موثر است
- گردشگری داخلی در ترویج و تقویت فرهنگ گردشگری ملی نقش دارد
- برنامه ریزی و سرمایه گذاری در زمینه گردشگری داخلی ساده تر است
- گردشگری داخلی در تقویت روحیه اتحاد ملی موثر است

۴- گردشگری در جزیره قسم

جنبه های گردشگری جزیره قسم متنوع و پاسخگوی انواع گردشگری می باشند. بنا به مطالعات طرح جامع توسعه جزیره قسم امکان توسعه گردشگری فرهنگی، تجاری، علمی- پژوهشی، ورزشی، تفریحی و اکوتوریسم وجود دارد. در جدول شماره ۲ تعاریف انواع گردشگری و آثار مثبت و منفی هر یک از آنها را بر اساس شاخصهای متفاوت اقتصادی، فرهنگی، طبیعی و ... ارائه می دهد:

جدول ۲: انواع گردشگری و آثار مثبت و منفی آنها

انواع گردشگری	مزایا	آثار مثبت				آثار منفی			
		تجرباتی	تجارتی	شخصی	فرهنگی	تجرباتی	تجارتی	شخصی	فرهنگی
گردشگری زیست‌محیطی	• ایجاد آگاهی و حساسیت • حفاظت از طبیعت • کمک به حفاظت از منابع طبیعی • ایجاد اشتغال برای ساکنین محلی	• آلودگی زیست‌محیطی • آلودگی صوتی • آلودگی بصری • آلودگی فرهنگی	• آلودگی زیست‌محیطی • آلودگی صوتی • آلودگی بصری • آلودگی فرهنگی	• آلودگی زیست‌محیطی • آلودگی صوتی • آلودگی بصری • آلودگی فرهنگی	• آلودگی زیست‌محیطی • آلودگی صوتی • آلودگی بصری • آلودگی فرهنگی	• آلودگی زیست‌محیطی • آلودگی صوتی • آلودگی بصری • آلودگی فرهنگی	• آلودگی زیست‌محیطی • آلودگی صوتی • آلودگی بصری • آلودگی فرهنگی	• آلودگی زیست‌محیطی • آلودگی صوتی • آلودگی بصری • آلودگی فرهنگی	• آلودگی زیست‌محیطی • آلودگی صوتی • آلودگی بصری • آلودگی فرهنگی
گردشگری تاریخی	• ایجاد آگاهی و حساسیت • کمک به حفاظت از میراث فرهنگی • ایجاد اشتغال برای ساکنین محلی	• آلودگی زیست‌محیطی • آلودگی صوتی • آلودگی بصری • آلودگی فرهنگی	• آلودگی زیست‌محیطی • آلودگی صوتی • آلودگی بصری • آلودگی فرهنگی	• آلودگی زیست‌محیطی • آلودگی صوتی • آلودگی بصری • آلودگی فرهنگی	• آلودگی زیست‌محیطی • آلودگی صوتی • آلودگی بصری • آلودگی فرهنگی	• آلودگی زیست‌محیطی • آلودگی صوتی • آلودگی بصری • آلودگی فرهنگی	• آلودگی زیست‌محیطی • آلودگی صوتی • آلودگی بصری • آلودگی فرهنگی	• آلودگی زیست‌محیطی • آلودگی صوتی • آلودگی بصری • آلودگی فرهنگی	
گردشگری علمی	• ایجاد آگاهی و حساسیت • کمک به حفاظت از میراث علمی • ایجاد اشتغال برای ساکنین محلی	• آلودگی زیست‌محیطی • آلودگی صوتی • آلودگی بصری • آلودگی فرهنگی	• آلودگی زیست‌محیطی • آلودگی صوتی • آلودگی بصری • آلودگی فرهنگی	• آلودگی زیست‌محیطی • آلودگی صوتی • آلودگی بصری • آلودگی فرهنگی	• آلودگی زیست‌محیطی • آلودگی صوتی • آلودگی بصری • آلودگی فرهنگی	• آلودگی زیست‌محیطی • آلودگی صوتی • آلودگی بصری • آلودگی فرهنگی	• آلودگی زیست‌محیطی • آلودگی صوتی • آلودگی بصری • آلودگی فرهنگی	• آلودگی زیست‌محیطی • آلودگی صوتی • آلودگی بصری • آلودگی فرهنگی	

منبع: نگارندگان

بهرت منابع و مآخذ:

1. لورنس، جانستین. ۱۳۷۷. تاریخچه گردشگری بر مبنای مفاهیم اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و اجتماعی ایران. مجموعه مقالات نخستین همایش جهانی گردشگری و جمهوری اسلامی ایران. جلد اول، سازمان منطقه آزاد کیش.
2. آنته فرانسوا. ۱۳۷۹. جهانگردی: شرکت‌های فرانسوی و عواید فرهنگی نوبده. شایع خانگی، تهران، انتشارات سفیر، چاپ اول، تهران.
3. آنته، سید مهتاب. ۱۳۷۷. مساز و کازهای لازم برای توسعه پایدار جهانگردی، مجموعه مقالات نخستین همایش ملی گردشگری و جهانگردی، فرهنگ و توسعه.
4. باهر، حسین. ۱۳۷۲. نقش ترویج گردشگری، مجموعه مقالات نخستین همایش ایرانگردی و جهانگردی، فرهنگ و توسعه، تهران.
5. بلوکاتس، علی. ۱۳۷۹. ترویج و توسعه سفر، نشر نگاه، تهران.
6. رکن‌الدین، سعید. ۱۳۷۹. جهانگردی و صنعتی ایران، مجموعه مقالات نخستین همایش ملی گردشگری و توسعه، تهران.
7. شاکری، حسین. ۱۳۵۴. مقدمه‌ای بر جغرافیای جهانگردی، انتشارات موسسه تحقیقات انسانی و علوم انسانی، تهران.
8. میهنپس، مشاور باغبان و همکاران. ۱۳۸۱. طرح جامع خانه‌های گردشگری تهران، مرحله ششم، جلد اول.
9. گوهریان، محمدتقی. ۱۳۸۰. جغرافیای گردشگری، انتشارات پژوهش‌های فرهنگی تهران، چاپ اول.
10. ماهانه گردشگری، سال پنجم، شماره ۲۳.

11. Bentley, Timothy and Kristy Manning. The Ecology of Place: Planning for Environment, Economy, and Community. Washington, D.C.: Island Press, 1997.

12. Bosselman, Fred P., Craig A. Peterson, and Claire McCarthy. Managing Tourism Growth: Issues and Applications. Washington, D.C.: Island Press, 1999 (304 pp.).

13. Daily, Gretchen C. and Katherine Ellison. The New Economy of Nature: The Quest To Make Conservation Profitable. Washington, D.C.: Island Press, 2002 (260 pp.).

14. Edgell, David L. Managing Sustainable Tourism: A Legacy for the Future. Binghamton, NY: The Haworth Press, 2006 (144 pp.).

15. Edgell, David, Sr.: 1992, A Small Community Adopts Tourism as a Development Tool, Business America, Washington, Apr 20, Vol. 113, Iss. 8, pgs. 16-21

16. Goeldner, Charles R. and J.R. Brent Ritchie: Tourism: Principles, Practices, Philosophies, 9th ed. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc., 2003 (606 pp.).

17. Graham, Brian, G. I. Ashworth and J. E. Titchidge: A Geography of Heritage: Power, Culture & Economy. London: Arnold, 2000

18. Briand, Michael. Practical Politics: Five Principles for a Community That Works. Urbana: Univ. of Illinois Press, 1999 (238 pp.).

19. Honey, Martha. Ecotourism and Sustainable Development: Who Owns Paradise? Washington, D.C.: Island Press, 1999

20. <http://www.gdrc.org> "Responsible Tourism in Destinations"

21. <http://www.gdrc.org> "The Berlin Declaration on Biological Diversity & Sustainable Tourism"

22. <http://www.oceansatlas.com> "Tourism's Three Main Impact Areas"

23. <http://www.unep.org> "Economic Impacts of Tourism"

24. <http://www.unep.org> "Environmental Impacts of Tourism"

25. <http://www.unep.org> "Socio-Cultural Impacts of Tourism"

26. <http://www.unep.org> "Sustainable Development of Tourism"

27. Kirsty Sharlock, 2001 "Revisiting the concept of host and guests". Tourist Studies

28. Rob, Harris, Griffin, Tony and Williams, Peter: Sustainable Tourism: A Global Perspective. Oxford: Butterworth-Heinemann, 2002 (311 pp.).

29. Utah State University, 1997, Community Tourism Assessment Handbook - A nine-step guide designed to facilitate the process of determining whether Tourism Development is right for your community. Utah State University <http://extension.usu.edu/WRDC/resources/tourism/cta.pdf>

همانطور که ذکر شد در جزیره قسم انواع جاذبه های طبیعی و فرهنگی - انسانی در کنار هم جمع شده اند. جدول شماره سه ارزیابی امکان تحقق انواع گردشگری در جزیره قسم را نشان می دهد. لازم است دلایل این ارزیابی بطور خلاصه نیز بیان شود.

همانطور که از جدول فوق بر می آید گردشگری آثار مثبت و منفی در عرصه های مختلف به دنبال دارد. گردشگری پایدار سعی دارد آثار منفی گردشگری بر جنبه های مختلف را تا حد امکان کاهش دهد. برخی از این راهکارها در بخش ملاحظات جدول شماره دو آمده است.

- نا مناسب
- محدود
- نسبتاً مناسب
- مناسب
- کاملاً مناسب

منابع: نگارندگان

جدول ۳. ارزیابی امکان تحقق انواع گردشگری در جزیره قسم ۳۱

ردیف	انواع گردشگری	امکان تحقق در جزیره قسم	
		وجود جاذبه های مرتبط	وجود زیرساختها
		در حال حاضر	در صورت تکمیل
۱	مذهبی		
۲	فرهنگی		
۳	تجاری		
۴	علمی - پژوهشی		
۵	درمانی		
۶	ورزشی		
۷	تفریحی		
۸	اکوتوریسم		

۱. گردشگری مذهبی: به دلیل عدم وجود مراکز مهم مذهبی در جزیره چندان قابل اهمیت و سرمایه گذاری نخواهد بود.
۲. گردشگری فرهنگی: تفاوت فرهنگی جزیره نشینان با سرزمین مادر، وجود آداب و سنن متفاوت نظیر جشن صیادان (توروز دریافوردان)، رقص ازوا، مراسم قیله دعا، مولودی خوانی به زبان عربی، اغذیه محلی، البسه گوناگون، صنایع دستی و ... دارای اهمیت فراوان و واحد امکان سرمایه گذاری است.
۳. گردشگری تجاری: به دلیل پایین بودن قیمت اجناس در جزیره نسبت به سرزمین مادر دارای اهمیت فراوان است؛ هم اکنون نیز بندر در گهان و شهر قسم دو مرکز مهم تجاری جزیره محسوب می شوند.
۴. گردشگری علمی - پژوهشی: هم اکنون نیز برخی از سمینارها و جشنواره ها در قسم برگزار می گردد. مسلماً پس از تکمیل مرکز همایشهای بین المللی این فعالیتهای افزایش خواهد یافت (البته کیفیت بالا در آرایه خدمات و برپای مناسب از دلایل اصلی جذب برگزار کنندگان همایشها می باشد که باید مورد توجه قرار گیرد). تحقیقات علمی نیز در این نوع گردشگری جای می گیرد؛ علوم نظیر باستانشناسی، جانورشناسی، گیاه شناسی، تحقیق در شیوه معماری و ... که به دلیل وجود انواع مختلف جانوران و گیاهان و خصوصاً گونه های نادر، تاریخ سکونت طولانی در این جزیره و همچنین معماری بومی زیبا و منحصر بفرد در جزیره (بندر لافت) واحد سرمایه گذاری است.
۵. گردشگری درمانی: چشمه آب معدنی و آب دریا هر دو برای خواص درمانی هستند.
۶. گردشگری ورزشی: به دلیل پستی و بلندی مناسب زمینه مساعدی جهت ایجاد بیست موتورسواری به وجود آمده است؛ علاوه بر آن ورزشهای آبی نظیر غواصی، اسکی روی آب و قایق سواری قابل انجام است اما باید در مکانهای واحدهای ورزشی - تفریحی دقت کرد تا در نزدیکی جنگلهای حرا، زیستگاه فلائینگوها و ساحل لاکپشتهای فعالیتهایی که آلودگی صوتی ایجاد می کنند و یا آب دریا را آلوده می کنند استقرار نیابند؛ از دیگر فعالیتهای ورزشی قابل اجرا غارنوردی و صخره نوردی است.
۷. گردشگری تفریحی: فعالیتهای تفریحی باید با فرهنگ بومیان هماهنگی داشته باشد برای مثال تفریحات کنار دریا، کازینو، قمارخانه و مانند آن در فرهنگ اسلامی جزیره نشینان جای ندارد. شنا و دیگر تفریحات سالم باید با اجرای طرحهای جداسازی ساحل عملی شوند.
۸. اکوتوریسم: با توجه به وجود جانوران کمیاب و نادر، اکوسیستمهای متفاوت و مهمی نظیر جنگلهای حرا و تپه های مرجانی، وجود طولانی ترین غار نمک دنیا در جزیره از اهمیت فراوانی برخوردار است. ایجاد مکانهایی جهت دیدنیایی ثابت برای رویت جانوران وحشی در محل تغذیه آنها یا در مجاورت آبشخورهای طبیعی و مصنوعی و یا فراهم آوردن وسایلی برای مشاهده جانوران در حال حرکت (برای مثال در پارکهای شرق آفریقا از مینی بوس استفاده می شود و در کشورهای نظیر هند

و نیال از قیل، پودر آمریکا برای مشاهده زهنگ خاکستری از قلیق البته با رعایت فاصله و عدم ایجاد سر و صدا) جهت مشاهده نحوه زندگی جانوران ضروری است.

۵- نتیجه گیری

همانطور که در بخشهای پیشین ذکر شد و بر پایه مشاهدات میدانی جزیره قشم علی‌رغم وجود جانته‌های فراوان و متنوع که بسیاری از آنها در نوع خود بی نظیرند، به دلیل عدم وجود زیرساختهای مناسب و کافی در امر گردشگری (به جز گردشگری تجاری) ناموفق است و در صورت تداوم این روند و عدم فراهم آمدن زیرساختهای مورد نیاز مناسبانه جزیره قشم در گردشگری جایگاه شایسته خود را به دست نخواهد آورد.

اولین گام در جهت توسعه گردشگری پایدار در این جزیره قشم ایجاد زیرساختهای لازم از قبیل انواع اقامتگاه با ارایه خدمات گوناگون و در سطوح مختلف (که پاسخگوی نیازهای گردشگران از قشرهای متفاوت اجتماعی - اقتصادی باشد)، واحدهای پذیرایی، واحدهای ورزشی - تفریحی، امکاتی (به صورت ثابت و متحرک) جهت دیدنی نحوه زندگی انواع پرندگان، حیوانات نادر و تخم‌گذاری لاکپشتهای دریایی، ایجاد آکواریوم دریایی و رستوران زیر آبی برای مشاهده حیات زیر آب (با توجه به وجود انواع ماهیهای زینتی و شگفت‌انگیز در نزدیکی جنگلهای حرا و تپه‌های مرجانی)، ایجاد واحدهای درمانی - بهداشتی در مجاورت واحدهای توریستی، تقویت و گسترش شبکه‌های آبرسانی، برق‌رسانی و مخابرات و مانند آن خواهد بود و البته باید نحوه پراکنش و چیدمان این واحدها مورد توجه قرار گیرد تا از تجمع اینگونه واحدها در محدوده‌ای خاص (که در حال حاضر چنین است) جلوگیری به عمل آید. نکته دیگری که باید مورد توجه قرار گیرد تدوین قوانین و مقرراتی است که به حفاظت از آثار تاریخی و فرهنگی موجود و همچنین طبیعت بکر جزیره پرداخته باشند. همچنین استفاده از نیروی کار محلی و خصوصا جوانان و حمایت از ایشان در ایجاد طرحهای توریستی

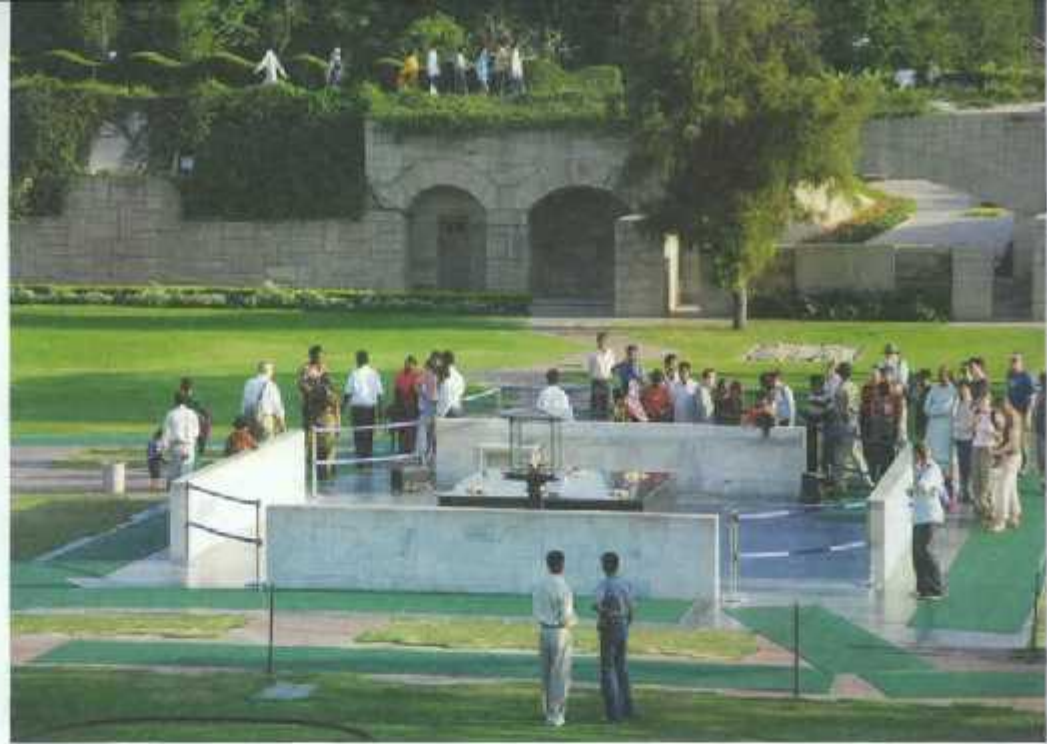
در جزیره دارای اهمیت فراوان است پس از آن در دومین گام بازاریابی و تبلیغات در بازارهای داخلی (جهت ترویج گردشگری داخلی و سهم نمودن اقشار مختلف در بهره‌وری از اوقات فراغت) و بازارهای خارجی (خصوصا آناتکه خواهان آشنایی با فرهنگ اقوام گوناگونند و یا علاقمند به مشاهده شگفتیهای طبیعت هستند) اهمیت خواهد داشت. سرانجام توسعه گردشگری پایدار نیازمند مشارکت آگاهانه تمامی دست‌اندرکاران وابسته، مدیریت قدرتمند سیاسی برای تضمین همکاری گسترده و اتفاق نظر است. برای رسیدن به گردشگری پایدار که فرایندی منلوم است و نیازمند نظارت دایمی بر تاثیرات گردشگری است، معرفی اقدامات پیشگیرانه و ایاسالاحی هر گاه که لازم است. گردشگری پایدار باید رضایت سطوح عظیم گردشگر تامین کند و تضمین نماید تجربه‌ای معنی‌دار برای گردشگران خواهد بود. دانسته‌هایشان را درباره موضوع پایداری افزایش دهد و شیوه‌های گردشگری پایدار در میان آنها ترویج کند (WTO, ۲۰۰۲) (<http://www.uneptie.org>)

و همانطور که در بیانیه کنفرانس برلین آمده است:

۱- دولتها، مسئولین، صنعت و NGO های وابسته به گردشگری باید در ایجاد و توسعه شبکه‌ای آزاد برای تحقیق، انتشار اطلاعات و انتقال دانش اختصاصی راجع به فنون گردشگری و گردشگری پایدار موثر بر محیط، مشارکت داشته باشند.

۲- فعالیتهای گردشگری باید برنامه‌ای در کلیه سطوح با چشم‌اندازی جامع مسائلی اجتماعی - اقتصادی، فرهنگی و محیطی را در همه سطوح در نظر بگیرد. توسعه محیط و برنامه ریزی گردشگری باید دارای فرایندی جامع باشند. تمامی تلاشها باید در این جهت تضمین اجرایی بودن برنامه گردشگری جامع باشند. با برنامه ریزی دقیق و با به کارگیری اصول گردشگری پایدار توسعه پایدار جزیره قشم هدفی در دسترس است گرچه به مدت زمانی نسبتاً طولانی جهت تحقق نیاز دارد.

محیط و گردشگری

جستاری در برنامه ریزی زمین در توسعه گردشگری

• فاطمه قالی نژاد

گرایش ارشد برنامه ریزی شهری و منطقه ای

برنامه ریزی برای زمین به عنوان اصلی ترین عنصر محیط و اساسی ترین رکن یک سکونت گاه از آن رو که زمینه ساز حیاتی توأم با سلامت، آسایش و رضایت ساکنان است جایز اهمیت شایانی است. امروزه با توجه به نیازهای متنوع و رو به گسترش مردم برای گذران اوقات فراغت گردشگری با طیف گسترده آثار محیطی و کالبدی و انبوهی از تاسیسات وابسته سهم بسزایی در الگوی برنامه ریزی زمین سکونت گاه ها ایفا می کند. در این مقاله به بیان اهمیت محیط و برنامه ریزی کاربری زمین و نقش آن در توسعه پایدار یک سکونت گاه پرداخته شده است و سپس تجربیاتی از سیاست گذاری های چند نمونه مورد مطالعه در خصوص برنامه ریزی محیطی در گردشگری بازگو و اصول و سیاست ها و رهنمودهای کلی قابل بهره برداری در این فرایند با توجه به الگوهای محلی آرایه گردیده است.

محیط و برنامه ریزی زمین
در طول تاریخ تپازهای بشری منجر به ایجاد تغییرات در محیط گردید است. انسان همواره کوشیده است که محیط را طی فرایند آگاهانه سازماندهی و برنامه ریزی و ایجاد تغییرات فیزیکی به منظور تامین نیازهای خود به خدمت در آورد. محیط با هر تلقی ممکن به عنوان نلبسته زیست گاه، تاریخ، مکان و یا زیبایی برای پایداری نیازمند برنامه ریزی هوشمندانه است. اگر بخواهیم

محیط با گذشت زمان پایدار بماند باید برای تنوع و ناهمگنی محیط برنامه ریزی و طراحی کنیم و بی شک نخستین گام آن برنامه ریزی مصرف زمین می باشد. زمین اساسی ترین رکن موجود در ساختار سکونت گاه و عنصر اساسی در شکل گیری توسعه و گسترش سکونت گاه هاست و به عبارتی زمین بستر و اولین گام توسعه محسوب می گردد. برنامه ریزی کاربری زمین اصولاً با اهداف و منافع عمومی سکونت گاه و ساکنان آن سروکار دارد. همواره با مسئله مالکیت زمین و ماهیت اقتصادی اجتماعی آن درگیر بوده است. در طول چند دهه گذشته، گرایش چشم گیری در جهت دفاع از زمین به عنوان یک منبع و ثروت عمومی پدید آمده که تا حدود زیادی اهداف و روش های مربوط به نحوه استفاده از زمین و توزیع کاربری ها را تغییر داده است. امروزه برنامه ریزی کاربری زمین فقط از انگیزه های اقتصادی منشعب نمی گیرد، بلکه در آن

تاکید روز افزونی نسبت به ارزش های انسانی، حفظ ویژگی های طبیعی و فرهنگی اراضی ابرار شده که محیط زیست را برای آسایش همگان در حال و آینده آماده تر می سازد.

در واقع برنامه ریزی برای کاربری زمین و شکل گیری تنظیم واقعی آن در هر جامعه بازتاب دهنده متقابل عوامل و نیروهای مختلفی است که بر روند تقسیم و توزیع کاربری ها و تعیین نسبت ها و سرانه های آن ها دخالت

برنامه ریزی کاربری زمین اصولاً با اهداف و منافع عمومی سکونت گاه و ساکنان آن سروکار دارد

محیط و برنامه ریزی زمین

برنامه ریزی کاربری زمین اصولاً با اهداف و منافع عمومی سکونت گاه و ساکنان آن سروکار دارد

دارند. در مقیاس شهری، زمین به گروه های نظیر تولید، توزیع، خدمات، مسکن، تفریح، حمل و نقل و فعالیت های دیگر یک جامعه شهری تقسیم و توان زمین نیز به عواملی نظیر مکان و موقعیت آن بستگی دارد. بنابراین برنامه ریزی کاربری زمین، فقط تعیین نحوه استفاده تولیدی و ملای از زمین نیست بلکه فرآیندی سه بعدی است که با سامان دهی فضا و کیفیت محیط مربوط می شود. از این نظر، ساماندهی فضا، علاوه بر تأمین نیازهای عملکردی می باید به اهداف کیفی انسانی مثل ادراک زیبایی، احساسات هویت فضایی و احساس تعلق به محیط نیز پاسخ گوید. چرا که در نهایت این گونه عوامل هستند که زمینه "آسایش" و "رضایت" ساکنان را فراهم می سازند. از این رو در بسیاری از کشورهای توسعه یافته در راستای استفاده بهینه و پایدار از اراضی شهری قوانینی نظیر حفاظت شدید از منابع طبیعی، ارزشی کشاورزی و محوطه های تاریخی و فرهنگی و اولویت دادن به کاربری های مربوط به تسهیلات عمومی و خدمات زیرساختی به تصویب رسیده است.

امروزه نیازهای جدیدی برای شهرها و شهروندان پدید آمده که تأمین آن ها تا حدود زیادی به نحوه برنامه ریزی شهری و به ویژه سیاست های کاربری زمین بستگی دارد. در واقع برای مقابله با افزایش تراکم و ازدحام، کمبود فضای باز، کمبود تسهیلات عمومی و امکانات گذرین فرایضه لازم است که در توزیع و تقسیم کاربری ها و تعیین سرانه ها، برخی اولویت ها در نظر گرفته شود. از جمله باید به اهمیت و کیفیت کاربری تفریحی، کاربری فضای سبز و باغ اشاره کرد. و با توجه به این اولویت ها تأمین مناطق فراغتی و تفریحی، حفاظت محوطه های تاریخی و فرهنگی، تقویت هویت فضایی و کیفیت اجتماعی در سوانما برنامه ریزی کاربری زمین وارد گردیده است.

برنامه ریزی زمین و گردشگری

گردشگری یا حلیف گسترده ای از آثار زیست محیطی، اقتصادی، اجتماعی و کالبدی از جمله عوامل اثرگذار بر الگوی کاربری زمین می باشد که بسته به توان منطقه در جذب گردشگر و همچنین نوع، حجم و اشکال گردشگری، شدت و کیفیت این اثرگذاری تغییر می یابد. در گردشگری رابطه بین انسان و محیط فیزیکی به سه گروه طبقه بندی می شود.

1. محیط بستر فعالیت هاست و مستقیماً با نوع فعالیت رابطه معقول ندارد.
2. محیط بر نوع فعالیت صورت پذیرفته در محیط اثرگذار است. خرید، استراحت، صرفه شام، که اگر در محیط یا حلقه باشند لذت بخش تر خواهد بود.
3. رابطه متقابل بین محیط و انسان است که محیط یا مکان در تأمین فعالیت قرار می گیرد.

بخش بزرگی از گردشگری در این دسته است. بسیاری از افراد به این هدف به سفر می روند که محیط طبیعی را تجربه کنند. لذا مراقبت از محیط، بخشی تفکیک ناپذیر از فرآیند برنامه ریزی و عاملی جهت دستیابی به توسعه پایدار می باشد.

توسعه پایدار و گردشگری

توسعه پایدار مفهومی از رشد اقتصادی را در برمی گیرد که موجب پهنیستی و ایجاد فرصت هایی برای تمام مردم جهان می شود، چنانچه عادلانه به نظر نمی رسد. معنوی منابع طبیعی جهان را برای منافع شخصی خود از بین ببرند. بر این اساس ارتباط توسعه پایدار، ضمن توجه به منابع سرمایه مادی که از وسایل مصنوعی تولید و تجهیزات در بخش صنعت کشاورزی و خدمات تشکیل می گردد، به منابع سرمایه اجتماعی یعنی دانش، مهارت، تجربه، انرژی و ابتکار انسانی توجه خاص دارد چنانچه استراتژی توسعه پایدار بر تشکیل سرمایه اجتماعی تأکید می ورزد. (نورنر) نیز بر این باور است که توسعه پایدار بایستی ضمن پذیرش یک نرخ رشد درآمد سرانه واقعی از تخریب سرمایه ملی یا سرمایه طبیعی جلوگیری کند.

در توسعه پایدار، انسان مرکز توجه است و انسان ها، هماهنگ با طبیعت سزوار حیاتی توان، با سلامت و سازندگی هستند توسعه پایدار را می توان رویکردی دانست که در تلازمه رشد اقتصادی و بهبود زیست محیطی شکل می گیرد که می بایستی در هر مکان و زمانی جنبه عملی گیرد. ضمن آن که بر ویژگی های تاریخی و فرهنگی توجه دارد که با اسکان دهی تغییرات در سیاست های دولتی در جهت بهبودی اقتصادی همگام با ملاحظات زیست محیطی، گام برمی دارد و کیفیت زیست محیطی را نیز ارتقا می دهد. در توسعه پایدار سیاست های اقتصادی، مالی، تجاری، انرژی، کشاورزی، صنعت و سیاست های دیگر به نحوی مورد طراحی قرار می گیرند که موجب توسعه ای باشند که از لحاظ اقتصادی، اجتماعی و اکولوژیکی پایدار باشد (گزارش پیش زمینه توسعه پایدار سازمان ملل).

از دید بائلو، توسعه پایدار گردشگری، مبین توسعه و حفظ گردشگری در یک ناحیه (انجمن، محیط) به طریقی است که در طول مدت زمانی نامحدود به تقاضا با تغییر محیط انسانی و فیزیکی منجر نشود.

در این راستا مفهوم پایداری در توسعه پایدار گردشگری ابعاد مختلفی را شامل می شود که عبارتند از:

الف - پایداری اکولوژیکی، که خاطر نشان می سازد توسعه همزاد با بقای فرآیندهای اکولوژیکی، تنوع زیست محیطی و منابع بیولوژیکی است.

ب - پایداری فرهنگی، یعنی توسعه کنترل مردم را برای زندگی خویش ارتقاء می بخشد و این مستلزم همسویی فرآیندهای توسعه با فرهنگ و ارزش های انسانی و تعویت خوارج برای تأمین نیازهای خویش از طریق مشارکت نهانسته شده توانمندسازی است.

پ - پایداری اقتصادی، توسعه به دلیل مزیت منابع طبیعی و فرآیندهای تولید و توزیع از لحاظ اقتصادی کارآمد است. بنابراین کارکردهای ملی توسعه می توانند به عنوان خاص نسل های آتی عمل نمایند.

اتاق‌ها و میزان توسعه تسهیلات تفریحی مجاز در هر جزیره تفریحی، دولت استانداردهای ظرفیت پذیرش را برقرار کرده است. این استانداردها بر چندین عامل مبتنی هستند:

♦ کنترل قطع درختان: به منظور حفظ ظاهر و نغای طبیعی جزیره قطع درختان کنترل می‌گردد مجوز برای ساختن بناهایی بلندتر از ارتفاع درختان صادر نمی‌گردد.

♦ حداکثر سطح اشغال: حداکثر مساحتی که ساختمان‌ها می‌توانند در جزیره اشغال کنند ۲۰ درصد است و چنان‌چه پوشش گیاهی پاندازه کافی وجود داشته باشد که ساختمان‌های دو طبقه را از دید آقیانوس پنهان کند برای حفظ ناحیه خشکی اجازه ساخت این ساختمان‌ها داده می‌شود. برای هر ساختمانی که در تالاب احداث شود به همان اندازه فضا در جزیره باز خواهد ماند.

♦ کنترل کاربری ساحل در نواحی ساحلی: به منظور حفظ احساسی و تصویر جهان گردان از موقعیت ساحل، تمام اتاق‌های مهمان باید رو به ساحل، با حداقل پنج متر از ساحل طولی قابل دسترسی در مقابل هر اتاق باشد. شست و هشت درصد طول کل ساحل جزیره به بر اتاق مهمان، ۳۰ درصد برای امکانات تفریحی عمومی و ۱۲ درصد باقی‌مانده به فضای باز اختصاص می‌یابد.

♦ کنترل معماری ساختمان‌های تفریح‌گاه: تا این‌که تا حد ممکن، ساختمان‌ها و تاسیسات در محیط جزیره ادغام شوند، از آب و هوای استوایی استفاده کنند و مصالح ساختمانی محلی، از قبیل سقف‌های گالی پوش مصرف کنند.

♦ کنترل ارتفاع ساختمان‌ها: احداث بناهای بیش از دو طبقه مجاز نیست.

♦ طراحی اسکله‌های قایق: به طریقی که منجر به فرسایش ساحل یا جمع شدن گل نشود. قبلاً اسکله‌هایی با کف یک‌پارچه توپر ساخته می‌شدند که منجر به مشکلات زیست‌محیطی می‌شد. در حال حاضر اسکله‌ها باید روی تیر پایه‌ها ساخته شوند و آب در زیر آن‌ها جریان داشته باشد. طرح‌هایی برای ایجاد نواحی یا مناطق حفاظت شده دریایی که در آن‌جا کنترل‌های زیست‌محیطی شدیدتری اعمال خواهند شد در دست است.

در هر حال، جهانگردی در مالدیو به نحوی توسعه یافته که هیچ گونه آثار جدی زیست‌محیطی و اجتماعی، فرهنگی تولید نمی‌کند، قواید اقتصادی زیادی به وجود می‌آورد، و رضایت و توقفات جهان گردان را برآورده می‌سازد. توجه به این نکته خالب است که این دست‌یابی به این موفقیت علاوه بر سیاست دولت به یک برنامه ریزی محیطی گردشگری مبتنی بوده است.

۲. گردشگری و توسعه محیط در فیلیپین

فیلیپین به عنوان کشوری بزرگ متشکل از جزایر متعدد با گروه‌های قومی مختلف جاذبه‌های متنوع طبیعی و فرهنگی و سرگرمی‌هایی را به جهان گردان عرضه می‌کند. استانداردها، راهنمودهای توسعه در طرح جامع گردشگری کشور بر طبق برنامه ریزی محلی، حفاظت زیست‌محیطی احداث ساختمان و وسایل رفاهی سازمان‌دهی شده‌اند نمونه دیگر به کترگیری استانداردها و راهنمودها برای توسعه تسهیلات توریستی و طرح

ت. پایلاری محلی، توسعه برای منفعت رسائی به جامعه محلی طراحی می‌شود. بنابراین توجه به خواسته و منافع مردم محلی و توانمندسازی آن‌ها می‌تواند به پایدارسازی جوامع محلی کمک نماید. ۸

تجربیات برنامه‌ریزی زمین در توسعه گردشگری

سیاست‌گذاری‌ها و تصمیم‌های منجر به توسعه و فرآیندهایی که منجر به تصمیم‌گیری‌ها می‌شود باید از شرایط معین و رفتارها در همان محل توسعه پیروی کنند. در الگوهای جدید برنامه‌ریزی شهری برخلاف الگوی طرح‌های جامع سنتی، اصولاً تعیین تکلیف قطعی برای اراضی در حال یا آینده مورد نظر نیست و به همین دلیل در این طرح‌ها نقشه‌کوبی زمین به معنای دقیق کلمه وجود ندارد. این الگو معمولاً برنامه کلی کاربری زمین به صورت تدوین اهداف و راهبردها و سیاست‌های مختلف در موضوعات مختلف کاربری زمین تعیین می‌شود و تصمیم‌گیری در مورد جزئیات تفصیلی به عهده طرح‌های محلی یا اجرایی (موضوعی، موضعی و موردی) واگذار می‌گردد. گردشگری با حلیف گسترده آثار کالبدی، اقتصادی و اجتماعی پیشینیش فعالیت‌هایی قرار می‌گیرد که در صورت نادیده انگاشتن اولویت‌ها موجب ویرانی محیطه اختلال بوم‌شناختی نواحی طبیعی، صنعه به مناطق باستانی و تاریخی، آلودگی آب رودخانه‌ها، دریچه‌ها و آب‌های ساحلی، آلودگی هوا، آلودگی صوتی، آلودگی بصری، مخاطرات محیطی و مشکلات کاربری زمین ناشی از برنامه‌ریزی، ساخت و مهندسی ضعیف جاذبه‌های و تسهیلات توریستی می‌گردد. لذا کاربرد برنامه‌ریزی محیطی در توسعه پایدار گردشگری امری ضروری است. نگاهی به الگوها و تجربیات موفق جوامع، چارچوب برنامه‌ریزی و اولویت‌های کاربری زمین در توسعه گردشگری را آشکارتر می‌سازد.

۱. آثار گردشگری بر محیط و فعالیت‌ها در مالدیو

جمهوری مالدیو در جنوب غربی هند و غرب سری‌لانکا در اقیانوس هند واقع است. این کشور از ۲۶ آتول (جزیره مرجانی حلقه‌ای شکل که تقریباً یا کاملاً به دور تالابی کشیده شده است) که حدود ۱۲۰۰ جزیره پراکنده را در یک فاصله شمال-جنوب ۸۰۰ کیلومتری در برمی‌گیرد تشکیل شده است. جامعه آن اسلامی است و آداب و ارزش‌های مذهبی به شدت حفظ شده‌اند. مردم به یک زبان محلی تکلم می‌کنند. منابع طبیعی محدود هستند و اقتصاد عمدتاً مبتنی بر ماهی‌گیری و جهانگردی است. میانگین عدد اقامت جهان گردان حدود ۹ روز است. جهانگردی بین‌المللی تنها منبع درآمد کشور است و جهانگردی در حدود ۲۰ درصد تولید ناخالص ملی را تشکیل می‌دهد. در مالدیو تقریباً تمام توسعه جهانگردی از تفریح‌گاه‌های جزیره‌ای تشکیل شده است، ظرفیت دقیق هر جزیره تفریحی پس از بررسی نقشه پیشنهاد شده برای آن تفریح‌گاه و مشخص ساختن این که چگونه این طرح راهنمودهای فوق را برآورده می‌سازد و با کل محیط‌حور در می‌آید تعیین می‌شود. به عنوان مثال‌های مهم برای تعیین تعداد

جامع جهانگردی فیلیپین می‌باشد. این استانداردها نشان دهنده یک رویکرد دقیق زیست‌محیطی نسبت به ادغام تاسیسات و تسهیلات در محیط طبیعی شان است. در قالب اجرای این برنامه آثار ذیل حادث شده‌اند:

در مناطق ساحلی، تسهیلات نظیر استخرها و رستوران‌ها استفاده عمومی دارند و از نظر مکانی نزدیک و رو به ساحل قرار دارند ولی کماکان حداقل فاصله لازم را از ساحل حفظ نموده‌اند. تسهیلات اقامتی غالباً در زمین‌های مرتفع یا تپه‌هایی که از ساحل فاصله دارند ولی منظره خوبی ارائه می‌کنند قرار گرفته‌اند.

تسهیلات خدماتی، نظیر پارکینگ‌ها و ناحیه‌های وسایل رفاهی، در محل‌های مناسب وجود دارند ولی مزاحم یا مانع دیدن مناظر نیستند.

بر اساس طرح پاک‌سازی و تسطیح زمین به دقت انجام و اطمینان حاصل شد که جاذبه‌های خاص زیست‌محیطی نظیر تپه‌ها یا سایر شکل‌های طبیعی زمینی حفظ و تقویت شده‌اند. درختان تنومند و

سایر گیاهان مهم قطع یا کنده نشدند یا به آن‌ها آسیب نرسید در محل‌های ساحلی ناحیه‌های شنا کردن یا برداشتن صخره‌ها، مرجان‌های مرده و سایر مواد آماده شده‌اند.

ایجاد مناطق حائل ۵۰ متری در این مناطق که محصور و محوطه‌سازی شده‌اند هیچ‌گونه ساخت و سازی اجازه داده نمی‌شود در امتداد کل پیرامون نواحی تسهیلات توریستی از جمله زمین‌های گلف احداث شده‌اند.

بر اساس طرح خط ساحلی باید دست نخورده بماند تا جریان‌های طبیعی اکولوژیکی بتوانند ادامه یابند. یک منطقه کنار دریایی به فاصله ۲۰ متر از گیاهان ساحلی به طور اجباری در شرایط طبیعی‌اش باید حفظ شود، به جز برای محوطه‌سازی دقیق. هر گونه ساختمان‌سازی یا دیگر ساخت‌وسازها پس از ۴۰ متر عقب‌نشینی از خط گیاهان ساحلی امکان‌پذیر است.

بر اساس طرح اسکله‌ها، حفاظت ساحلی و موج‌شکن‌ها باید بر اساس مطالعه دقیق ویژگی‌های ساحل، آب و زیر آب طراحی شوند.

عقب‌نشینی‌های مختلفی براساس ساختمان‌ها رخ داده است. ساختمان‌ها ۵ متر از لبه ناحیه‌های سرسبز فاصله حداقل فاصله بین ساختمان‌ها، بسته به نوع ساختمان‌ها، از ۷ تا ۱۰ متر است. در محوطه‌سازی کاشت درختان با سایه بزرگ در طول جاذبه‌ها و پیاده‌روها، درختان نارنگل و جرم‌ها در طول لب دریا و بونه‌های گل و سایر گیاهان در جاهای مختلف پرتوی دارند. محوطه‌سازی رنگی یا کاشتن هماهنگ درختان و بونه‌های گل که در اوقات

مختلف سال شکوفه می‌زنند قابل دست‌یابی است. محوطه‌سازی باید نه تنها زیبایی و تقویت ویژگی طبیعی تفریح‌گاه بلکه نیاز به ایجاد خلوت، جذب صدا و جلوگیری از باد را در نظر داشته باشد.

مطالعات شرط‌های تراکم را بر مبنای تراکم ناخالص پیشنهاد می‌کند. حداکثر تعداد اتاق در یک هتل مورد نظر یا محل تفریحی، توصیه‌های تراکم بدین قرارند:

(تراکم بالا - ۶۰ تا ۸۰ اتاق در هکتار)

(تراکم متوسط - ۳۰ تا ۴۵ اتاق در هکتار)

(تراکم پائین - ۱۰ تا ۱۵ اتاق در هکتار)

(حداکثر ارتفاع ساختمان‌ها برای تسهیلات توریستی که در بیرون مناطق شهری ایجاد می‌شوند، به شرح ذیل می‌باشد: ساختمان‌ها چهار طبقه و ۱۶ متری برای توسعه‌های تراکم بالا، دو طبقه و ۱۰ متری برای ناحیه‌های با تراکم متوسط و پائین.)

جراحی کلی معماری تسهیلات توریستی باید به محیط و سبک‌های بومی ناحیه مورد نظر برای توسعه سازگار باشد. یا این وجود، این تفکر وجود دارد که ساختمان‌های جدید نباید تقلیدی از خانه‌های قدیمی باشند. ولی باید از سبک‌های سنتی الهام گرفته و با شرایط محیطی سازگار باشند بدین طریق یک سبک بومی مدرن می‌تواند شکل بگیرد. در ساخت و سازها از مصالح ساختمانی محلی تا حد امکان استفاده می‌شود. نتیجه

این‌که: به کارگیری عوامل برنامه‌ریزی محل، حفظ جاذبه‌های طبیعی و ظاهر محل‌های مورد نظر برای توسعه را برداشته است ایجاد مناطق حائل پیرامون محل‌ها آن‌ها را از هر گونه کاربری نامطلوب زمین اطراف در امان نگه داشت است و در مقابل کاربری زمین‌های اطراف را از هر گونه مزاحمت توسعه گردشگری حفظ نموده است. عقب‌نشینی‌های لازم از خطوط

ساحلی و سواحل در حفظ ظاهر طبیعی خط ساحل و جریان‌های اکولوژیکی بسیار مهم هستند و ساختمان‌ها از فرسایش ممکن و آسیب امواج در امان نگاه داشتن به علاوه این عقب‌نشینی‌ها دسترسی مردم به ساحل را بهتر ممکن نموده‌اند. فاصله‌ها بین ساختمان‌ها فضای خلوت بیش‌تری برای ساکنان این ساختمان‌ها ایجاد نموده و اجازه محوطه‌سازی در میان این ساختمان‌ها را داده است. برقراری تراکم‌های حداکثر برای ساختمان‌ها جهت حفظ خصوصیت مطلوب توسعه نقش بسیار

مؤثری را ایفا نموده است.

۳. طرح جامع جزیره امیرگریس، بلیز

بلیز در آمریکای مرکزی و در ساحل دریایی کارائیب واقع است. شهر بلیز که در ساحل واقع شده مرکز شهری اصلی است. شهر طرح‌ریزی شده و نسبتاً جدید بلموبان در مرکز اکنون پایتخت کشور است. ساحل و بخشی از بلیز، طولانی‌ترین صخره آبی حلقه نیم‌کره غربی است. در روی این صخره چندین جزیره قرار دارد که بزرگ‌ترین آن‌ها امیرگریس کای در شمال است.

توسعه اصلی گردشگری در امیریس کای و در شهر اصلی

برای انواع مختلف ناحیه‌های کاربری زمین، شبکه جاده‌ای و لایروبی رودخانه همراه با احداث بندر تجاری و اسکله حفاظت شده در مقابل توفان تمهیداتی در نظر گرفته شده است. به منظور حفظ کیفیت و شکل کنونی سان پدرو که شهری کوچک و مناسب برای عابر پیاده است، ارتفاع ساختمان‌ها به دو طبقه محدود شده است. به جز در دو ناحیه که احداث ساختمان‌های سه طبقه مجاز است.

شکل ساختمان مخلوط به طرح‌های سنتی می‌باشد. روکار ساختمان‌ها با چوب به رنگ سفید است و بالیون‌های نرده‌دار باز و بام‌های با شیب کم انواع متفاوت منطبق کاربری زمین برای شهر مشخص شده‌اند.

سیاست‌ها و رهنمودهای توسعه

در کلیه برنامه‌ریزی‌های موردی فوق توجه زیادی به ایجاد موازنه میان اهداف زیست‌محیطی، کاربری زمین و منافع اقتصادی و حفظ ویژگی موجود محیط‌های شهری و روستایی تا حد امکان صورت گرفته است. موارد مذکور بیان‌گر این مهم می‌باشد که برنامه‌ریزی مصرف و کاربری زمین در گردشگری امری حیاتی است. این امر سبب می‌شود به این مسائل پاسخ دهیم که چه چیزی را کجا، به چه اندازه و به چه شکل و سبکی باید ساخت و یا باید بر روی هر هکتار زمین به چه تعداد اتاق ساخته فضای سبز در نظر گرفت و سایر خدمات را تعبیه کرد. در یک جمع‌بندی می‌توان اصول و سیاست‌هایی که در برقراری پایداری محیط نقش بسیار مهمی را ایفا می‌کنند به ترتیب ذیل برشمرد:

● ایجاد ظرفیت‌های پذیرش: ناحیه‌های گردشگری و رعایت چارچوب آن و گزینش اشکال توسعه جهانگردی که مناسب‌ترین شکل برای محیط باشند به محدود ساختن اثرات منفی بر محیط کمک می‌کنند. کاربرد این اصول با در نظر گرفتن ویژگی‌های محلی هر سکونت‌گاه، در برقراری پایداری محیط بسیار مهم است.

● تراکم توسعه: معمولاً به صورت تعداد واحدهای اقامتی از قبیل اتاق‌های هتل می‌شود. تراکم توسعه، خصوصیت کلی توسعه را تعیین می‌کند.

● ارتفاع ساختمان‌ها: نیز در تعیین خصوصیت توسعه و ادغام ساخت‌وسازها در محیط بسیار مهم است. در بسیاری از تفریح‌گاه‌های روستایی، اجاره‌خانه‌ها نمی‌شود که ساختمان‌ها از ارتفاع درختان بیش‌تر باشند تا به خوبی با محیط طبیعی در آمیزند.

● بچکه مناطق جلیل با عقب‌نشینی ساختمان‌ها از امکانات رفاهی، خطوط ساحلی، جاده‌ها، مرزها، عقب‌نشینی‌ها به دلایل مختلف حکم اهمیت هستند برای مثال، عقب‌بردن‌های کافی از سواحل و خطوط ساحلی از آسیب دیدن به ساختمان‌های خط ساحلی جلوگیری می‌کنند، همچنین ظاهر طبیعی خط ساحل را حفظ می‌نماید و برای بازآفرینی و دسترسی عمومی به ساحل فضای کافی را در اختیار می‌گذارد.

سان پدرو نزدیک آن متمرکز است. پل‌ری دارای چند منطقه حفاظت شده زمینی و دریایی و چند محل باستان‌شناختی مایه‌است. که بعضی از آن‌ها برای گردشگران قابل دسترسی هستند. برای هدایت توسعه آینده گردشگری در این جزیره طرح جامع امبرگریس تهیه شد. این طرح از سه بخش اصلی تشکیل شده است: برنامه برای محل اقامت توریستی، اشتغال و جمعیت، سیاست‌های کنترل زمین در طرح: در سیاست‌های کنترل زمین توسعه شده است که نرخ توسعه محل اقامت تحت کنترل باشد به طوری که تا ۲۰۰۷ از حدود ۱۳۰۰ اتاق در هتل‌ها تجاوز نکند. به علاوه در هماهنگی با هدف حفظ ویژگی اجتماعی تقریبی در مقیاس کوچک تا متوسط، پیشنهاد شده است که هتل‌ها حداکثر بیش از ۶۰ اتاق نداشته باشند. سیاست توسعه کاربری زمین در طرح در شکل نشان داده شده است. این سیاست حاوی پنج عنصر کلیدی است به این قرار:

۱. حفظ تمام بخش شمالی جزیره در شرایط طبیعی‌اش.
۲. تعیین سه منطقه حفاظت شده خاص (علاوه بر منطقه حفاظت شده دریایی کنونی).
۳. محدود کردن ساخت‌وساز در ساحل شرقی فقط به یک منطقه خاص.
۴. گسترش و تقویت سان پدرو در درون یک منطقه خاص.
۵. ایجاد یک شهرک جدید در مرکز جزیره در میان تا درازمدت.

براساس این طرح سه تفریح‌گاه با تراکم کم در ساحل شرقی احداث گردید که هر یک چند هتل رو به دریا و حدود ۶۰ اتاق دارند، هر تفریح‌گاه یک مرکز تجاری و سرگرمی کوچک دارند و قطعات زمین را برای خانه‌سازی کارکنان فراهم نموده‌اند. هر هتل یک اسکله احداث نموده است که برای عموم و جهانگردان مقیم اطراف باز می‌باشد. راه‌های رسیده به ساحل در فواصلی کمتر از ۳۰۰ متر ایجاد گردید. یک تفریح‌گاه کانونی مشابه در ساحل غربی احداث شد.

براساس طرح چندین نوع از مناطق کاربری زمین مشخص گردید:

● هتل‌های حومه‌ای (۱۵۰ تخت در هکتار)، هتل‌های روستایی (۵۰ تخت در هکتار)، جهانگردی مسکونی (اقامتی) بیرون از سان پدرو (دو تراکم ۵ و ۱۰ خانه‌ای در هکتار)، مناطق حفاظتی طبیعت، مناطق حفاظت و ناحیه‌های هماهنگ شده خاص توسعه. این ناحیه‌ها جاهاتی هستند که به برنامه‌ریزی جامع و توسعه به وقت هماهنگ شده نیاز دارند. پنج ناحیه از چنین ناحیه‌هایی وجود دارند که در طرح نشان داده شده‌اند. چهار ناحیه تفریح‌گاهی و یک شهرک جدید در جزایر جزیره.

● طرح منطقه سان پدرو یک طرح مشروح کاربری زمین و منطقه‌بندی است. ناحیه کنونی شهر به سوی شمال و جنوب هسه قبلی گسترش یافته تا برای جمعیت ساکن ۸۰۰۰ نفری و نیز برای هتل‌های جدید، آپارتمان‌های تعطیلاتی و قطعات زمین برای خانه‌های بازنشستگی و تعطیلاتی ممکن لازم به وجود آید.

منابع:

- ۱- پستلو، آنتونی، ۱۳۸۲، محیط‌های پراکنده، دکتر مصطفی بهرام‌پور، انتشارات دانشگاه علم و صنعت.
- ۲- هیلد، برنارد، فرانس، ۱۳۸۲، طراحی شهری به سوی یک شکل پدیده شهر، دکتر بحرینی، شرکت پیدایش و برنامه‌ریزی شهری.
- ۳- جان مایلانکه، ۱۳۷۶، انشایی با محیط‌ها و معمار، سازمان پژوهش‌ها و فناوری‌های تهران.
- ۴- طایلی، محمودی، لاک، ماهنامه راه و ساختمان، مقاله توسعه پایدار، مقبول‌های نوین و متراجهای بیرونی، شماره ۲۵.
- ۵- سازمان جهانی جهانگردی، ۱۳۸۴، برنامه‌ریزی، نظری و عملی، نویسنده: دکتر محمود عثمانی، دانش فنی و پژوهش‌های فرهنگی.
- ۶- راجه، طاهر، ۱۳۸۳، مدیریت جهانگردی، دکتر محمد عربی، دانش فنی و پژوهش‌های فرهنگی.
- ۷- چاک، رای، ۱۳۸۲، جهانگردی در چارچوب جامع، دکتر علی اربابیان، دانش فنی و پژوهش‌های فرهنگی.

9- Action Strategy for Sustainable Tourism Development. As quoted in WTO, Sustainable Tourism Development, Guide for Local Planners. (Madrid-WTO, 2003), p.40

پانویس:

- ۱- سازمان جهانی جهانگردی، ۱۳۷۶، مدیریت جهانگردی، دکتر محمد عربی، دانش فنی و پژوهش‌های فرهنگی.
- ۲- سازمان جهانی جهانگردی، ۱۳۸۲، جهانگردی در چارچوب جامع، دکتر علی اربابیان، دانش فنی و پژوهش‌های فرهنگی.
- ۳- سازمان جهانی جهانگردی، ۱۳۸۲، جهانگردی در چارچوب جامع، دکتر علی اربابیان، دانش فنی و پژوهش‌های فرهنگی.
- ۴- سازمان جهانی جهانگردی، ۱۳۸۲، جهانگردی در چارچوب جامع، دکتر علی اربابیان، دانش فنی و پژوهش‌های فرهنگی.
- ۵- سازمان جهانی جهانگردی، ۱۳۸۲، جهانگردی در چارچوب جامع، دکتر علی اربابیان، دانش فنی و پژوهش‌های فرهنگی.
- ۶- سازمان جهانی جهانگردی، ۱۳۸۲، جهانگردی در چارچوب جامع، دکتر علی اربابیان، دانش فنی و پژوهش‌های فرهنگی.
- ۷- سازمان جهانی جهانگردی، ۱۳۸۲، جهانگردی در چارچوب جامع، دکتر علی اربابیان، دانش فنی و پژوهش‌های فرهنگی.
- ۸- سازمان جهانی جهانگردی، ۱۳۸۲، جهانگردی در چارچوب جامع، دکتر علی اربابیان، دانش فنی و پژوهش‌های فرهنگی.
- ۹- سازمان جهانی جهانگردی، ۱۳۸۲، جهانگردی در چارچوب جامع، دکتر علی اربابیان، دانش فنی و پژوهش‌های فرهنگی.
- ۱۰- سازمان جهانی جهانگردی، ۱۳۸۲، جهانگردی در چارچوب جامع، دکتر علی اربابیان، دانش فنی و پژوهش‌های فرهنگی.

اهداف، راهبردها و سیاست‌ها در عرصه‌های کاربردی زمین به جای طرح‌های جامع سنتی و ارزیابی نقشه کاربردی زمین) و اهمیت و کیفیت کاربردی‌های تفریحی و فضاهای گذران اوقات فراغت و فضای سبز، برنامه‌ریزی مصرف و کاربردی زمین در گردشگری ضروری است. گردشگری و محیط به یکدیگر وابسته‌اند. محیط (طبیعی و بشر ساخت)، جاذبه‌های فراوانی برای گردشگری فراهم می‌کند. برنامه‌ریزی محیط و بهره‌گیری از استانداردهای توسعه و رهنمودهای طراحی در احداث تأسیسات توریستی، نظیر ایجاد ظرفیت‌های پذیرش تراکم توسعه، ارتفاع و عقب‌نشینی ساختمان‌ها، نسبت مساحت زیر بنا، معماری و محیط‌سازی، این اطمینان را حاصل می‌نماید که گردشگری در راستای پایداری محیط توسعه می‌یابد و توقعات گردشگران و ساکنان را برآورده می‌سازد. بی‌شک کنترل‌های محکم و نظارت‌های مستمر در چارچوب تعامل و همکاری میان بخش‌های عمومی و خصوصی، ضامن اجرای سیاست‌های توسعه می‌باشد. روش‌های اجرای این سیاست‌ها باید برای شرایط محلی طراحی شوند. آنچه مشخص است برنامه‌ریزی زمین هم برای مقاصد توریستی توسعه یافته و کمتر توسعه یافته اثر بخش می‌باشد. برخی از اصول این برنامه‌ریزی که مبتنی بر تحلیل ظرفیت پذیرش می‌باشد در بسیاری از مناطق قابل استفاده می‌باشد. این نکته را نباید فراموش کرد که راهبردها و سیاست‌های تفریحی برنامه‌ریزی زمین در توسعه گردشگری که فرایندی دائمی نیز هست برای اجرا باید تاکید شوند. اجرا نه تنها این نامه‌ها و روش‌ها بلکه به نهاد سیاسی، رهبری، نیرومندی و تأمین منابع نیاز دارد که نهایتاً نسبت به دست‌یابی به توسعه پایدار می‌شود.

نسبت مساحت زیربنا؛ این نسبت که به درصد بیان می‌شود، مساحت کل زیربنای ساختمان‌ها به مساحت کل محل است. نسبت‌های زیربنا به تعیین خصوصیت توسعه و احساس باز بودن کمک می‌کند.

پوشش محل با ساختمان‌ها و سایر ساختارها به عنوان درصدی از محل که توسط ساختمان‌ها و ساختارها پوشیده شده است بیان می‌شود. نسبت‌های پوشش محل حداکثر، مقدار فضای باز و محیط‌سازی در توسعه را تعیین می‌کند.

فضای پارکینگ و فضای باز: مقدار محیط‌سازی و فضای باز دست‌یابی عمومی به زیرزمین گذاشتن خطوط آب، برق، تلفن و غیره تمام این موارد در کارآمدتر ساختن یک توسعه عمرانی مهم هستند. استانداردهای استفاده شده بسته به نوع مطلوب و ویژگی توسعه با یکدیگر تفاوت دارند به علاوه پذیرش ضوابط و استانداردهای مهندسی که باید در احداث تأسیسات زیربنایی استفاده شوند بسیار مهم است.

معماری و محیط‌سازی: رهنمودهایی برای برنامه‌ریزی محل و طراحی معماری و محیط‌سازی باید تصویب شوند، به علاوه این چگونگی انجام توسعه در محیط طبیعی و فرهنگی اثر می‌گذارند. این‌ها معمولاً به عنوان رهنمودها و نه استانداردها تهیه می‌شوند زیرا به انعطاف‌پذیری بودن و امکان دادن به قدرت تحلیل خلاق طراح نیاز دارند.

نتیجه‌گیری

برنامه‌ریزی و به طور اخص برنامه‌ریزی کاربردی زمین منجر می‌شود با گذشت زمان محیط پایدار بماند. با توجه به رویکردهای جدید در عرصه برنامه‌ریزی شهری (لاندوین

اسکان گردشگر در شهری تاریخی در آسیا

دان می، جنوسی، جبری و آل
فرصت، جنیل الله تاروش، مهدی، سعادی
دانشجویان کارشناس ارشد معماری، دانشکده معماری، دانشگاه شهید

تأثیر انواع هتل‌ها و خدمات جنسی ارائه شده قرار می‌گیرد. بعضی از شهرها به خاطر وجود بیش از اندازه هتل‌ها و رستوران‌ها معروف هستند. در مورد لاس‌وگاس، هتل‌ها و رستوران‌ها یکی از دلایل عمده گرایش و جذابیت شهر محسوب می‌شوند. به علاوه این شهر بخاطر قیمت نسبتاً ارزان همراه با کارکرد تفریحی هتل‌ها و رستوران‌ها نیز معروف می‌باشد. مکان خدمات گردشگری می‌تواند در مقایسه با سایر جنبه‌های شکل و کارکرد شهر مسائل زیادی را درباره شهر گردشگری بیان کنند. به عنوان مثال کشف اسمیت (۱۹۸۵) نشان داد که رستوران‌ها دارای تریب فضایی خاص در نواحی شهری می‌باشند که اطلاع از آن می‌تواند در ارزیابی مکان‌هایی که بیشترین گرایش را برای رستوران‌ها دارند، مؤثر باشد. او این‌گونه نتیجه گرفت که نزدیکی به خیابان‌های اصلی شلوغ، مراکز خرید پیاده، محله‌های مسکونی و بخش تجارت مرکزی (CBD) می‌تواند به طور متفاوت در موفقیت یا عدم موفقیت انواع مختلف رستوران‌ها مؤثر باشد. همین‌طور وال، دودبی چاه و هوچینسون (۱۹۸۵) دریافتند که صنعت هتل و هتل در تورنتو که قبلاً پراکنده بود حال در CBD و در امتداد راه‌های ارتباطی مهم از جمله فرودگاه متمرکز شده‌اند. پیرس (۱۹۸۷) طی تحقیقاتی در کرسیت چرچ واقع در زلاندنو دریافت که تعداد زیادی از هتل‌ها شهر نزدیک مرکز شهر قرار گرفته‌اند اما بسیاری از هتل‌های جدیدتر به صورت خطی در امتداد محور بزرگراه‌های اصلی ساخته شده‌اند. همچنین هتل‌های کوچک بسیار کمی در مرکز شهر به علت هزینه‌های بالای آن وجود دارند.

نواحی شهری به علت آن‌که جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی بسیار زیاد دارند غالباً مقاصد گردشگری مهمی محسوب می‌گردند. شهرها معمولاً جاذبه‌های متنوع و بزرگی شامل موزه‌ها، بناهای یادبود، آثارها، استادیوم‌های ورزشی، پارک‌ها، شهرهای، مراکز خرید، مناطقی با معماری تاریخی و مکان‌هایی مربوط به حوادث مهم یا افراد مشهور را داشته‌اند که این خود گردشگران بسیاری را جذب می‌کند. علاوه بر این حتی در صورتی که جاذبه‌های گردشگری در مناطق غیر شهری واقع باشند باز هم حجم زیادی از گردشگری در شهرها متمرکز می‌شوند. محل سکونت، سرویس غذای ارتباطات، حمل و نقل سایر خدمات گردشگری در شهرها واقع‌اند که بازدید کنندگان از مناطق اطراف شهر و خود شهر از آنها استفاده می‌کنند.

با این وجود گردشگری به ندرت در شهرهای بزرگ به عنوان صنعت غالب مطرح می‌باشد این خود ناشی از آن است که فعالیت‌های بخاری، صنعتی، اجرایی و مسکونی اهمیت گردشگری را تحت الشعاع خود قرار داده‌اند. به عقیده پیرس (۱۹۷۸) به همین علت است که گردشگری در شهرهای بزرگ غالباً کمتر از مراکز تفریحی کوچکتر که گردشگری در آنها نقش محوری و غالب دارد، مشهور است. همگام با توسعه گردشگری در نواحی شهری برای برآوردن نیازهای گردشگران، خدمات حمایتی بیش‌تری نظیر رستوران و محل اقامت ساخته می‌شود. اگر چه این نکته قابل ذکر است که بازدید کنندگانی که از خارج شهر می‌آیند تنها کسانی هستند که از این امکانات استفاده می‌کنند. توسعه زیر بنای گردشگری سهم زیادی در تغییرات شکل و کارکرد نواحی شهر داشته و تصویر شهر تحت

توزیع هتل‌های متمرکز شده‌اند. شکل یک، که از آشورت و تون بریج (۱۹۹۰) اقتباس شده است نشان دهنده تمایل هر یک از انواع هتل‌ها به تجمع در یک مکان می‌باشد. مدل فوق‌شن نوع مکان هتل را در نسبت به شهر تاریخی به شرح زیر نشان می‌دهد.

A. محدوده شهر تاریخی، B. محدوده ایستگاه قطار، C. امتداد خیابان‌های ارتباطی اصلی، D. تجمع هتل‌های کوچک، و پاتسون‌ها در نواحی جنوب، E. منطقه هم‌پوشی شهر تاریخی و شهر تجاری جدید، F. نواحی حاشیه‌ای، آشورت و تون بریج توضیح می‌دهند که هتل‌های واقع در محدوده A غالباً از قرن‌ها پیش فعالیت داشته‌اند بعضی از هتل‌های قدیمی‌تر در این مکان خنوب‌ریشی از جاذبه‌های تاریخی محسوب می‌گردند. توسعه مکان‌های B و C به پیشرفت‌هایی که در زمینه دسترسی به شهر انجام گرفته بر می‌گردد و موفقیت D هم در نتیجه وجود مناطقی است که در نزدیک یا درون مناطقی با امکانات رفاهی بالا واقع می‌باشند. هتل‌های E که غالباً بزرگ هستند و به منظور خاصی ساخته شده‌اند معمولاً این هتل‌ها بخشی از هتل‌های زنجیره‌ای بزرگ‌تر بوده و در محدوده فاصله قابل پیاده‌روی بین دو جاذبه مدرن و تاریخی قرار دارند و بالاخره هتل‌های F در حاشیه شهر تاریخی واقع شده‌اند که خود باعث جابجایی فضایی بین محل اقامت و سایر منابع گردشگری از جمله میراث تاریخی شده است. این هتل‌ها برای راحتی گردشگران که مایلند از جاذبه‌های خارج از ناحیه‌های شهری بازدید کنند ساخته شده است اما به علت آنکه در حاشیه شهر قرار دارند ممکن است سبب آن شود که بازدید کنندگان از هسته تاریخی شهر دلیل ننگند. دیوس (۱۹۹۴) طبقه‌بندی آشورت و تون بریج را در شنیدن منطقه کوچک در کانزاس "که تازه شکل گرفته بودند مورد بررسی قرار دارد تا ببیند که آیا طبقه‌بندی آن‌ها برای این مناطق نیز کاربرد دارد یا خیر؟ او دریافت که این مناطق تا حد بسیار زیادی از مدل شهر تاریخی - گردشگری به علت اندازه کوچکشان که مانع گسترش مجتمع‌های بزرگ خدمات گردشگری نظیر مسکن گردشگری می‌باشند متفاوت هستند. در عوض به این نتیجه رسید که اکثر سکونتگاه‌ها در مناطق کانزاس به شکل خطی در امتداد جاده ارتباطی به بزرگراه‌های بین ایالتی واقع شده‌اند. او همچنین این‌گونه نتیجه‌گیری کرد که تفاوت‌ها در نتیجه زمان و مکانی که اسکان اصلی آغاز شد به وجود آمده‌اند. به عقیده دیوس وجود مرزها و محدودیت‌ها در مدل آشورت و تون بریج که بر پایه تجارب اروپای غربی می‌باشد به طور ضمنی بیان شده است. در حالی که شهرهای کانزاس بر اساس الگوی شبکه‌ای در امتداد خطوط راه آهن شکل گرفته‌اند البته در این بین شباهت‌های نیز وجود دارد که از جمله اینکه مکان کارکردهای CBD در شهرهای کانزاس تغییر کرده است. اگر چه فاصله بین CBD های شهرهای کانزاس و بخش تاریخی بیشتر از آن‌چه آشورت و تون بریج مد نظر داشته، می‌باشند کمتر (۱۹۹۳) بر اساس تحقیقاتی که در اینباره‌های نیواگارا، نیویورک، اونتاریو

اگر چه در زمینه گردشگری شهری تحقیقاتی انجام گرفته که نمونه‌های از آن در بالای ذکر شد ولی با توجه به اهمیت فوق‌العاده و متداول بودن گردشگری شهری، این تحقیقات به

نست بسیار اندک است این وضعیت با توجه به شناخته شدن نقش و اهمیت گردشگری شهری در حال تغییر است با این وجود اکثر کارهایی که تا این تاریخ (۱۹۹۵) انجام شده بیشتر بر روی شهرهای جهان غرب متمرکز بوده است کمبود تحقیقات گردشگری شهری، مخصوصاً توزیع فضایی کارکردهای گردشگری در سایر

مکان‌ها وجود دارد. بنابراین این مقاله گامی اولیه در جهت فهم کاربری زمین در زمینه گردشگری و کارکردهای آن در شهرهای جهان در حال توسعه می‌باشد. در این مقاله مقایسه‌ای که در اروپا و آمریکای شمالی شکل گرفته‌اند در بافت شهری تاریخی در آسیا مورد بررسی قرار می‌گیرد.

مدل‌های گردشگری شهری

شهر تاریخی ناحیه‌ای خاص در درون شهر است که در آن شکل معماری و الگوهای ریخت‌ساز "مصنوعات بشری و ساختمان‌ها به همراه ادعای آن‌ها از گذشته به طور آگاهانه برای شکل‌دهی به میراثی وابسته به مکان بکار رفته است. اصطلاح شهر تاریخی به منطقه‌ای در درون ناحیه‌ی شهری اشاره دارد که جدا از مناطق جدید شهر می‌باشد و برای گروه‌های مختلف کاربران، از جمله ساکنان شهر، طراحان شهر و گردشگران منطقه‌ای تاریخی محسوب می‌شود. شهر تاریخی به احتمال قوی به آن منطقه از ناحیه شهری گفته می‌شود که از گذشته دور دائماً افرادی در آن سکونت داشته و بیشترین قدمت را از نظر سکونت دارا می‌باشد. شهر تاریخی می‌تواند به عنوان یکی از مهمترین منابع گردشگری و محل تمرکز فعالیت‌های گردشگری محسوب شود. با این وجود شهر تاریخی تنها کارکرد گردشگری ندارد. شهر تاریخی و گردشگری آن‌طور که توسط آشورت و تون بریج تعریف شده است منطقه‌ای است که در آن شهر تاریخی و کارکردهای مختلف گردشگری در درون یک شهر گردشگری هم‌پوشی دارند. آشورت (۱۹۹۰) و آشورت و تون بریج (۱۹۹۰) رده‌بندی از مکان‌های هتل‌ها برای طبقه‌بندی مؤسسات اسکان تجاری در شهرهای تاریخی پیشنهاد نمودند (شکل ۱). هتل‌هایی یکی از شاخص‌های اصلی وجود جاذبه‌ای گردشگری می‌باشند. بیرس (۱۹۸۷) بیان می‌دارد که هتل‌هایی اصلی‌ترین نماد تجلی گردشگری در شهر بوده و تعجب برانگیز نیست که با توجه به پیچیدگی‌های گردشگری در نواحی شهری، تحقیقاتی که به بررسی ساختار گردشگری در شهرهای بزرگ می‌پردازند به طور اساسی بر روی

تا سال ۱۷۹۰ ساختمان‌های مسکونی در کردگرد قسمت بیرونی مجموعه سلطنتی قرار داشتند از آن به بعد تا سال ۱۷۹۰ تعداد زیادی از مردم بین ویننگو و کادر یورز به صورت خطی در امتداد جلاد اصلی که از قصر به سمت کوه مرایی، آتشفشانی فعال یا چشم‌اندازی در سمت شمال کشیده شد بود، ساکن شدند. هر چند تا این زمان تعدادی از شهرهای اندونزی در چارچوب مدل هلندی طراحی شده بودند که در آن کانال‌ها، دیوارها، کلیسای جامع و معماری خانه شهر "منظور بود ولی یوگیاکارتا تا حدت‌ها از این تأثیرات بدور بود. در عوض شهر تحت تأثیر منهدم شکل شهری سنتی را دارا بود که در آن هسته‌های شهری به صورت الگوی خطی در یک ستون منظم گزینون را به کوه مرایی، کوه مقدسی در شمال شهر، و اقیانوس و ناحیه‌ای در جنوب که در افسانه‌ها و سنت‌های مذهبی از آن یاد شده است متصل می‌کند. همچنین به منظور حفظ منافع مستعمرانی در شهر در حال رشد توسط هلندی‌ها در سال ۱۷۶۵ ساخت قلعه وردیوگ در امتداد راه اصلی شمال - جنوب یوگیاکارتا و تزییرمی قصر سلطان شروع شد.

در ژوئن ۱۸۱۲ بعد از فتح جاوا توسط انگلیسی‌ها کراتون مورد حمله قرار گرفت و اشغال شد. این تنها موردی بود که دربار توسط نیروهای اروپایی مورد حمله قرار گرفته و تصرف می‌شد؛ که این خود بیش‌تر به خاطر تحقیر سلطنت به وقوع پیوست. چهار سال بعد مجدداً هلندی‌ها بر اندونزی حاکم شدند. در اواسط قرن نوزدهم جو بسیار بدی برای روستاییان جاوایی به علت مدخله و فساد دائمی اروپائیان در دربار ایجاد شده بود و انقلابی به رهبری شاهزاده دیبونگورو و بزرگ‌ترین پسر هماننگو برونوی سوم آغاز شد. این مناقشه که به جنگ جاوا معروف گشت از سال ۱۸۲۵ تا ۱۸۳۰ ادامه داشت.

در نتیجه اشغال مجدد جاوا تا به بعد از اعلام استقلال جمهوری اندونزی توسط هلندی‌ها در ژانویه ۱۹۴۶، پایتخت اندونزی، یوگیاکارتا را اشغال کردند. با این حال هلندی‌ها تحت فشار حملات ارتش جمهوری خواه به رهبری سوهارتو و همچنین محکومیت ملی اشغال اولیه، در هشتم دسامبر استقلال را به اندونزی بازگرداند. در پایان مناقشات پایتخت به جاواکارتا منتقل شد. از مطالب بالا هر چند که به طور موجز و مختصر بیان گراید می‌توان دریافت که یوگیاکارتا نقش مهمی را در تاریخ سیاسی اندونزی ایفا نموده است. بسیاری از منابع گردشگری کنونی شهر از گذشته نظامی و سلطنتی آن ناشی می‌شود. برای مثال قلعه وردیوگورگ اخیراً به صوزه انقلاب اندونزی تبدیل شده و در هسته تاریخی یوگیاکارتا به عنوان منبع مهم جذب گردشگری ایفای نقش می‌کند. موزه‌های دیگری نیز بقایای گذشته نظامی و سلطنتی شهر را نشان می‌دهند تاسیس شده است که بعضی از آن‌ها در درون بناهای اصلی مجموعه قصر برپا گردیده‌اند. همچنین از اواسط قرن بیستم برای بزرگداشت وقایعی که در قرون گذشته از لحاظ سیاسی دارای اهمیت بودند یادبودهای در سطح شهر بنا گردیده است. در محدوده شهری، قصر سلطنتی نظر گردشگران بین‌المللی

انجام داد. اصطلاح بخش تجارب گردشگری (TBD) را بکار برد. که این اصطلاح برای توصیف بخشی از شهر بکار می‌رود که در آن جاذبه‌های مورد علاقه بازدید کنندگان و خدمات به همراه کارکردهای CBD در یک جا قرار می‌گیرند. این با آنج ریگرت و استنس فیلد (۱۹۷۰) بخش تجارب تفریحی (RBD) نامیده‌اند متفاوت می‌باشد. به گونه‌ای که RBD به طور ضمنی به بزرگی کارکردهای گردشگری اشاره دارد در حالی که منطقه‌ای که در آن کارکردهای گردشگری و فعالیت‌های ساکنان آن منطقه هم پوشی دارند منظور گتر می‌باشد. شکل دو آنچه را که گتر از بخش تجارب گردشگری منظور دارد را نشان می‌دهد که شامل جاذبه‌های مرکزی، کارکردهای CBD و خدمات ضروری قابل دسترسی برای همه مسافران است.

اگر چه مثل‌های گتر، آشورت و تون بریج از موقعیت‌های متفاوتی ناشی می‌شوند ولی همه بر این نکته تأکید دارند که می‌توان مناطقی را در شهرها کارکردهای گردشگری تعیین و مشخص کرد که با سایر کارکردهای شهری هم پوشی داشته باشد. مدل آشورت و تون بریج را به دلیل توجه خاص آن به توزیع مسکن گردشگر (هر چند که این امر در درون بحث کل‌نری که در مورد ویژگی‌ها و خصوصیات شهر است مطرح شده) و تأکیدش بر شهرهای تاریخی، می‌توان با اطمینان بیشتری به موارد مشابه یعنی شهرهای تاریخی در مکان‌های دیگر تعمیم داد. بخش‌های بعدی، ماهیت گردشگری در یوگیاکارتا را در اندونزی مرور می‌کند و تفاوت‌ها و شباهت‌های بین تجربه آن شهر و موقعیت‌هایی که در مثل‌های آشورت و تون بریج و گتر توصیف شده مورد بحث قرار می‌دهد.

شهر یوگیاکارتا

یوگیاکارتا با جمعیتی در حدود ۴۱۷۰۵۹ نفر در سال ۱۹۹۰ پایتخت و مهم‌ترین مرکز تجاری استان جاوا ۲۵ در اندونزی می‌باشد. (شکل ۳) این شهر توسط سلطان‌ها منگوبرونوی ۲۶ اول در سال ۱۷۵۶ با تاسیس کراتون ۲۷ (قلعه نظامی و قصری سلطنتی) شکل گرفت. این مجموعه شامل امامتگاه سلطنتی مناطق مسکونی برای طبقه اعیان و اشراف قصر و تعدادی از فراد عادی بود که در درون دیوارهای مستحکم مجموعه قصر زندگی و کار می‌کردند. مسجد بزرگ یوگیاکارتا در حدود سال ۱۷۷۵ در بخش شمالی مجموعه قصر بنا گردید. این مسجد به خاطر نقش مذهبی‌اش برای گردشگران محلی بسیار شناخته شده و معروف است. همچنین در دوران این مجموعه، ناحیه‌ای تفریحی به نام تاماتساری در بین سال‌های ۱۷۵۸ و ۱۷۶۵ برای خانواده سلطنتی ساخته شد. این مجموعه تفریحی شامل اتاق‌هایی برای خوابه استخرهای شنا و حمام، تونل‌های زیرزمینی و چشم‌اندازی از باغ‌های بسیار زیبا قرار دارد. در این میان ساختمان‌های بلند دیده‌بانی، دیوارهای ضخیم، دروازه‌ها و راهروهایی که از باغ به قصر راه داشت نشان دهنده اهداف دفاعی می‌باشد.

را بیش‌تر به خوب جذب می‌کند. به طوری‌که در سال ۱۹۹۳ تعداد گردشگر خارجی از این مکان بازدید نموده‌اند. بنای یادبود یوگیا کمپالی^۳ که نگهداشت شکست نیروهای هلندی در یوگیاکارنا در سال ۱۹۴۹ می‌باشد که در داخل هسته تاریخی قرار ندارد ولی در بین گردشگران داخلی نسبت به بقیه جاذبه‌ها علاقمندان بیش‌تری دارد. یوگیاکارنا علاوه برداشتن میراث تاریخی، معمولاً به عنوان مرکز فرهنگی جاوا شناخته می‌شود و با سنت‌های غنی موسیقی، رقص، تئاتر و انواع صنایع دستی مثل چرم، جیت جلوه‌ای، سفال، نقاشی و تفره‌کاری نقش مهمی را در جذب گردشگر به این شهر بر عهده دارد.

شهر تاریخی یوگیاکارنا

سوجیا^۴ ۳۶ (۱۹۸۴) هسته تاریخی یوگیاکارنا را به صورت منطقه‌ای که کراتون (هسته اولیه شهر) را احاطه کرده و منطقه باریکی که به صورت خطی به سمت شمال در امتداد خیابان مالیبور و^۵ به سمت خطوط راه‌آهن گسترش یافته، تعیین کرده است. (شکل ۳) او به طور دقیق اهمیت فرهنگی و معماری منطقه‌ای از کراتون در امتداد خیابان مالیبور را به عنوان ناحیه‌ای تاریخی مورد بررسی قرار داده و پیشنهاد نمود که به سبب آن که این بخش اولین منطقه‌ای از شهر بوده که در آن افرادی ساکن شدند، باید از آن محافظت شود. همین‌طور سایر نمایندگان دولت و برنامه‌ریزان محلی نیز بر این امر تأکید کرده‌اند. اگر چه در هسته اولیه شهر میراث فرهنگی غنی وجود دارد ولی مهم‌ترین مکان‌های گردشگری مجموعه معبدهای بروبودور^۶ و برامبان^۷ مربوط به قرن نهم می‌باشند که به ترتیب در فاصله ۴۲ و ۱۷ کیلومتری از شهر واقع شده‌اند. این دو معبد بیش‌تر گردشگران بین‌المللی یوگیاکارنا را به خود جذب می‌کنند و هر کدام از آن‌ها سالانه بیش از یک میلیون بازدیدکننده دارند. بدین ترتیب جاذبه‌های تاریخی اصلی، خارج از مرکز شهر تاریخی واقع شده‌اند و هر کدام از این مکان‌ها سبب می‌شود که گردشگران را از مرکز شهر به نواحی اطراف و حتی به استان مجاور یعنی جاوای مرکزی بکشاند. با این وجود یوگیاکارنا به عنوان مرکزی برای سکونت، غذای حمل و نقل و سایر خدمات مورد نیاز بازدیدکنندگان از این مناطق را تأمین می‌کند.

رشد تدریجی گردشگری

در یوگیاکارنا

استان ویژه یوگیاکارنا و نواحی اطراف واقع در جاوای مرکزی دارای جاذبه‌های متعدد تاریخی، مدرن، فرهنگی و سنت‌هایی می‌باشند که سبب می‌شود یوگیاکارنا در همین مقصد گردشگری در اندونزی باشد و بعد از بالی^۸ بیش‌ترین بازدیدکننده را به خود جذب کند. با این وجود تا قبل از سال ۱۹۷۰ ورود گردشگران

بین‌المللی به یوگیاکارنا محدود بود ولی بعد از آن تاریخ به سرعت رشد کرد. در سال ۱۹۶۷ تعداد ۱۷۰ بازدیدکننده در هشت موسسه استیجاری که از بزرگ‌ترین موسسات یوگیاکارنا بودند ساکن شدند. این رقم در سال ۱۹۷۶ به ۵۸۰۰۰ بازدیدکننده افزایش یافت. در طی همین زمان تعداد گردشگران داخلی که در این مکان‌ها اقامت کردند از ۳۶۹۰۰ به ۷۸۸۰۰ گردشگر افزایش یافت. تعداد بازدیدکنندگان از شهر در دهه‌های ۱۹۷۰ تا ۱۹۸۰ به آرامی در حال افزایش بود. در سال ۱۹۸۸ تعداد ۵۷۰۴۵۰ گردشگر در هتل‌های یوگیاکارنا اقامت کردند و تا سال ۱۹۹۳ این رقم به ۹۱۰۲۵۱ گردشگر افزایش یافت. گردشگران داخلی در یوگیاکارنا همواره از گردشگران بین‌المللی بیش‌تر بوده برای مثال در سال ۱۹۹۳ تعداد ۶۱۰۸۱۸ گردشگر داخلی در هتل‌های شهر ثبت نام کردند در حالی که تعداد گردشگران خارجی ۲۹۹۴۳۳ نفر بود.

بیش‌تر رشد قابل توجه در دهه ۱۹۷۰ را می‌توان ناشی از افزایش قابلیت دسترسی و افزایش کیفیت اسکان گردشگران دانست. در سال ۱۹۶۸ در هر هفته فقط چهار پرواز بین جاکارنا و یوگیاکارنا انجام می‌شد در سال ۱۹۷۰ روزانه پروازهای وجود داشت که بعضی از این پروازها بین یوگیاکارنا و بالی بود. تعداد پروازها به رشد خود ادامه داد تا جایی که اکنون روزانه چندین پرواز بین یوگیاکارنا و جاکارنا و همین‌طور بین یوگیاکارنا و بالی و سارانایا^۹ و دیگر مقاصد داخلی انجام می‌شد. بدین ترتیب تعداد مسافران هوایی نیز از یوگیاکارنا به جاکارنا و بالی بین سال‌های ۱۹۷۲ تا ۱۹۷۶ بیش از ۱۶۰ درصد افزایش یافت. هر چند همه این مسافران، گردشگر محسوب نمی‌شدند ولی این رشد مسافرت گردشگری به داخل و خارج یوگیاکارنا را در این دهه نشان می‌دهد. در همان زمان سایر راه‌های ارتباطی به یوگیاکارنا بهبود یافت. که شامل آغاز فعالیت قطار شانته سریع اسیریمبا^{۱۰} به جاکارنا و بالعکس و اتوبوس‌های شبانه‌ای مجهز به تهویه هوا بود که یوگیاکارنا را به سایر شهرها، در جاوا و بالی متصل می‌کرد. بر خلاف بهبود زیاد قابلیت دسترسی، یوگیاکارنا تا هنوز هیچ پرواز بین‌المللی مستقیمی ندارد این امر ممکن است باعث شود که گردشگران به یوگیاکارنا بیش‌تر به عنوان مقصد فرعی نگاه کنند تا یک مقصد اصلی به این امر به وسیله حد پایین متوسط طول اقامت گردشگران، برخلاف تنوع جاذبه‌های عالی، که در حدود ۱/۶ روز در هر سفر برای گردشگران بین‌المللی و ۱/۶۸ روز برای گردشگران داخلی در سال ۱۹۹۳ می‌باشد قابل اثبات است.

تسهیلات تقاضای با پیشرفت‌های که در قابلیت دسترسی به وجود آمده افزایش یافته‌اند. هتل‌های گارونا^{۱۱} و مردکا^{۱۲} وقتی که اولین هتل درجه یک بعضی امبارو کویلاکس^{۱۳} ۴۵ در سال ۱۹۶۵ تأسیس شد فقط گاهی اوقات فعال بودند. اما تا سال ۱۹۸۷ تعداد ۱۶۰۰ اتاق با استانداردهای بین‌المللی در شهر وجود داشت. در حالی که این رقم در سال ۱۹۷۰ فقط ۲۰۰ اتاق بود. همین‌طور در سال ۱۹۷۸ تقریباً ۱۲۵۰ اتاقی در مهمان‌خانه‌ها و هتل‌های ارزان قیمت اضافی بود. در سال ۱۹۹۳ تعداد ۱۷۷۲ اتاق

تجارت گردشگری که در شکل ۲ نشان داده می‌شود سازگار می‌کند. علاوه بر این با توصیف شهر تاریخی که توسط آشورث و تون بریج ارائه شده نیز تناقض ندارد.

شکل ۳ توزیع اسکان تجاری در بوگیاکارنا را نشان می‌دهد. که تعدادی از مهمان‌خانه‌ها و هتل‌های متوسط در درون هسته تاریخی قرار دارند ولی بیش‌ترین تمرکز آن‌ها دقیقاً خارج از هسته تاریخی می‌باشد. نواحی متمرکز گردشگری در حوالی جالان "سروبیچیان" در کنار ایستگاه قطار واقع شده است. همچنین ناحیه‌ای مشابه نیز در قسمت جنوبی کرانئون در نزدیکی ایستگاه انوبوس قرار دارد. شهرت این دو ناحیه به خاطر وجود گردشگران با کوله‌پشتی است که اکثراً با قطار و انوبوس به بوگیاکارنا می‌آیند. این گونه گردشگران بخش اعظم بازدیدکنندگان از بوگیاکارنا را تشکیل می‌دهند. علاوه بر این دو ناحیه، انواع دیگری از نواحی مسکونی نیز به طور پراکنده در سراسر شهر وجود دارند که به هسته تاریخی نزدیک می‌باشند. شهر تاریخی دارای سه هتل ستاره‌دار است. هتل گارودا در منتهی‌الیه بخش شمالی خیابان مالدیپورو، قدیمی‌ترین هتل گردشگری در شهر است که خود بخشی از جاذبه‌های گردشگری شهر محسوب می‌شود. سایر هتل‌های ستاره‌دار در درون محدوده‌ی شهری و در طول خطوط حمل‌ونقل و به خصوص در امتداد جاده اصلی به فرودگاه قرار دارند. تعداد کمی از هتل‌ها در حاشیه شهر در امتداد جاده‌هایی که به سایر جاذبه‌ها و مناطق گردشگری منتهی می‌شود قرار گرفته‌اند. تجربه بوگیاکارنا با صنایع شهریهای تاریخی اروپایی غربی که توسط آشورث و تون بریج پیشنهاد شد تفاوت‌های جزئی دارد. بر خلاف شهرهای آمریکایی شمالی و اروپایی مکان اصلی CBD در شهر بوگیاکارنا تغییر نکرده است و مراکز اصلی تجاری و اجرایی هنوز در هسته تاریخی شهر قرار دارند. از آنجایی که بین مراکز گردشگری و تجاری شهر نمی‌توان تمایز غضایی قائل شد در منطقه‌ای خارج از بخشی که قبلاً به عنوان محدوده هم‌پوشی ذکر شد هم‌پوشی دیگری وجود ندارد (مکان E) به علاوه مهمان‌خانه‌های نوع D بسیار پراکنده‌اند و به استثنای مسروبیچیان و پرلوپرتامان که بهتر است دو مکان‌های B طبقه‌بندی شوند از نمونه‌های اروپایی که توسط آشورث و تون بریج ارائه شده تمرکز کمتری دارند. مشابهت‌هایی نیز میان این دو تجربه مشاهده می‌شود تنها سه هتل ستاره‌دار در بافت تاریخی شهر قرار دارند (مکان A) اکثر هتل‌های ستاره‌دار به این دلیل که شرکت‌کنندگان در تورهای گروهی از سایر نواحی داخلی به این شهر پرواز می‌کنند و در این هتل‌ها اسکان می‌یابند در طول جاده اصلی که به فرودگاه منتهی می‌شود قرار گرفته‌اند. در مناطق B در بوگیاکارنا مجتمع‌های از مهمان‌خانه‌ها و هتل‌های کوچک با قیمت متوسط در نزدیکی ایستگاه قطار و انوبوس بنا شده است. این مجتمع‌ها در پاسخ به سیل بازدیدکنندگان داخلی و گردشگری که با کوله‌پشتی سفر می‌کنند و سایر مسافران که معمولاً در هتل‌های بی‌ستاره اقامت می‌کنند احداث شده است. تعدادی هتل F در خارج از محدوده شهر در امتداد جاده اصلی که

استانداردهای بین‌المللی در هتل‌های ستاره‌دار و ۲۳۹۸ اتاق در مهمان‌خانه‌ها و هتل‌های متوسط در شهر بوگیاکارنا وجود داشت.

تغییرات حومه

با رشد گردشگری در بوگیاکارنا، در بعضی مناطق گردشگری اهمیت اقتصادی بیش‌تری نسبت به صنایع کوچک پیدا کرده است. این امر در چندین کامیونگ* (حومه‌های شهر) در سرتاسر شهر مشهود است. حومه تعدادی از شهرها تغییراتی داشته‌اند که این تغییرات هم در زمینه فعالیت‌های اقتصادی و هم در شکل فیزیکی حومه شهر بوده است. در تحقیقاتی که در مورد یکی از کامیونگ‌ها بوگیاکارنا یعنی سروبیچیان** در فاصله پیاپی ۱۰ کیلومتر از جاذبه‌های اصلی در مرکز انجام شد، در ماهی ۱۹۹۲) دریافت که بسیاری از ساکنین محله‌ها سکونت‌گاه‌های خود را تبدیل به تسهیلاتی برای گردشگران کرده‌اند که شامل مهمان‌خانه‌های شبانه‌روزی، مغازه‌های استیجاری و رستوران‌های کوچک می‌باشد. همچنین تا اوایل دهه ۱۹۷۰ پرلوپرتامان** مرکز صنایع روستایی از قبیل طراحی روی پارچه بود. با این وجود در طول دهه بعد از آن ساکنان این منطقه از موقعیت خود یعنی نزدیکی به مکان‌های صنعتی و درباری سود جسته و سکونت‌گاه‌ها و فعالیت‌هایشان را در جهت خدمات‌دهی به گردشگران تغییر دادند. این مناطق حومه‌ای (پرلوپرتامان و سروبیچیان) و نواحی مجاور امروزه گسترش یافته‌ترین مناطق گردشگری شهر از نظر انباشت رستوران‌ها، مهمان‌خانه‌های شبانه‌روزی، هتل‌های ارزان‌قیمت، مغازه‌ها، گالری‌های هنری و آژانس‌های مسافرتی و اجاره‌ای می‌باشند. شکل ۲ نقشه کاربری گردشگری زمین‌ها را در سیسروبیچیان که براساس کار میدایی در سال ۱۹۹۴ انجام شده نشان می‌دهد.

شهر تاریخی. گردشگری بوگیاکارنا

همان‌گونه که پیش از این بیان گردید تقریباً ۷۵ درصد جاذبه‌های گردشگری بوگیاکارنا در هسته تاریخی آن قرار دارد. با این همه، علاوه بر کارکرد گردشگری، در این ناحیه، اداره پست مرکزی، فروش‌گاه‌های بزرگ و مراکزترین مراکز خرید شهر که اکثر مشتری‌های آن‌ها ساکنان شهر هستند، قرار دارد. در امتداد هسته تاریخی شهرداری، استانداری و چندین اداره دولتی شامل گنابنگ آگالگ* (ساختمان دولت) اداره دولتی گردشگری و مراکز اجوابی دولت بوگیاکارنا قرار دارند. این ناحیه علاوه بر داشتن بیش‌ترین کاربری گردشگری از نظر تاریخی، نیز مهم‌ترین مرکز تجاری و اجرایی در شهر می‌باشد. از زمان شکل‌گیری بوگیاکارنا این ناحیه کارکرد CBD داشته و دارای نقش محدودی در صنعت و تجارت بوده است. از این نظر دیگر مناطق شهر در درجه دوم اهمیت قرار دارند. در حالی که خدمات گردشگری با فعالیت‌های دولتی و ارائه خدمات به ساکنین هم‌پوشی دارد تداخلی در کارکردها مشاهده نمی‌شود که این خود شهر تاریخی بوگیاکارنا را با تعریف پیشنهادی گتر، بخش

به پرامپتان^{۳۳} در شمال شرق و پروبونور^{۳۴} در شمال غرب و ساحل پارانتراپتیس^{۳۵} در سمت جنوب منتهی می شود واقع شده اند.

نتیجه گیری ها

در حالی که آشورت و تون بریج (۱۹۹۰) نمونه های زیادی از مکان های مختلف جهان را در کتاب مهم شان که درباره شهر تاریخی گردشگری است آورده اند ولی در مورد نمونه های آسیایی بحثی نکرده اند. کار گتر (۱۹۹۳) درباره منطقه تجاری گردشگری (TBD) در حای که تحقیقاتی را که در جاهای دیگر انجام شده مدنظر داشته ولی عیناً براساس تحقیق مقایسه ای آمریکایی شمالی بیان گردیده است. معقول به نظر می رسد که سوال کنیم آیا آن چه را که آن ها اظهار داشته اند را می توان در سطوح وسیع و در موارد دیگر هم به کار برد؟ آیا در محیط های فرهنگی دیگر هم همان نتایج به دست می آید. این سوالات از طریق مورد یوگیاکارنا در اینوفزی بررسی شدند. در حالی که یوگیاکارنا به جهت آن که جنبه های اصلی گردشگری در فاصله قابل توجهی از مرکز شهر و خارج از شهر تاریخی قرار دارند نمونه ای غیرمتعارف برای شهر تاریخی - گردشگری است ولی با این حال وجود توزیع فضایی کاربردی زمین برای گردشگری شباهت قابل ملاحظه ای به مثل های آشورت تون بریج و کتر دارند. علاوه بر این طبقه بندی مکان اسکان تجاری که توسط محققین فوق پیشنهاد شد برای یوگیاکارنا هم کاربرد دارد. هتل های مدرن بزرگ خیلی با نمونه های غربی تفاوت ندارند در حقیقت بعضی از آن ها توسط همان شرکت ها اداره می شوند یا به آن ها تعلق دارند. مسافرخانه ها اگر چه در دو

کمپونگ متمرکز شده اند ولی به طور کلی ویژگی های مکانی آن ها شبیه مهمان خانه های شهرهای غربی است و اگر چه از لحاظ کارکرد با یکدیگر قابل مقایسه اند ولی از نظر شکل و فرم با یکدیگر تفاوت دارند.

برای آن که مفاهیم و تحقیقات در سطح وسیع مورد پذیرش قرار گرفته و قابل تعمیم باشد باید در جاهای دیگر نیز مورد آزمون قرار گیرد. این مطالعه موردی قدیمی در این راستا می باشد زیرا مفاهیم موجود را در موقعیت جدیدی به کار برده است. ولی با این وجود روش های تحقیقی که مورد استفاده قرار گرفته کار توگرافیکتی و کیفی هستند. مقایسه ای دقیق تر شاید وقتی تسهیل شود که تکنیک های کمی مثل تجزیه و تحلیل و حذف الحرف معیار به کار برود همان گونه که قبلاً وال نودی جاه و هاجسون برای هتل ها به کار بردند. همچنین آزمون فرضیه ها در زمینه مرکز و پراکنندگی انواع تسهیلات شبیه به آن چه که اسمیت (۱۹۸۵) برای رستوران ها انجام می داد می تواند این مقایسه را دقیق تر نماید. وال نودی جاه و هاجسون پیش تر به توزیع متغیرها در طی زمان در یک شهر واحد پرداختند ولی اسمیت تاکید زیادی بر مقایسه های بین شهری داشته. اجرای وسیع چنین تکنیک هایی برای تجزی و تحلیل در مکان های مختلف و یا در مکان واحد در زمان های متفاوت ممکن است این فرصت را فراهم کند تا مقایسه های دقیق تری از توزیع فضایی پهندهی گردشگری در شهرها و در واقع در مکان های دیگر به دست آید.

این مقاله بر رویه ای نشر شده

The Journal of Tourism Studies, V. 6, No. 2, 1995

- 1- Dahanu, Thailand
- 2- Geoffrey wall
- 3- Yogyakarta
- 4- Ashkharh
- 5- Innsbruck
- 6- Gm
- 7- Pearce
- 8- Sawyers
- 9- Schick
- 10- Central Equinox District
- 11- Dulichu
- 12- Hutchinsan
- 13- Jernschan
- 14- New Zealand
- 15- Morphological
- 16- De Jers
- 17- Kamin
- 18- Nungun
- 19- Newyork
- 20- Ottawa
- 21- Toronto Business District
- 22- Hicker
- 23- Starbidd
- 24- Recreation Business District
- 25- Ayu
- 26- Hamaungku Heratou
- 27- Kanton
- 28- Tapan sirt
- 29- Vietnam
- 30- Calderaria
- 31- Meraup
- 32- Tyen Luian
- 33- Kudu Inaga
- 34- Chipporeu
- 35- Yogyakarta
- 36- Sultan
- 37- Malimau
- 38- Bemabuh
- 39- Beambua
- 40- Ika
- 41- Soribaya
- 42- Iltis
- 43- Glende
- 44- Merdika
- 45- Ambarwatu Palace
- 46- Karanggi
- 47- Nanyawajan
- 48- Demu wati
- 49- Prastoban
- 50- Gedung Agung
- 51- Ilang
- 52- Pongpooat
- 53- Pongpooat
- 54- Pongpooat

گردشگری، مهجور و پرامید

گفتگو با صلاح الدین محلاتی

فعالیت وی در آموزش دانشجویان، پژوهش‌های علمی، تربیت شاگردان فراوان و دغدغه‌های جدی وی در زمینه توریسم و ظرفیت‌های گردشگری ایران که چندان فعال نیستند، بود.

دکتر صلاح‌الدین محلاتی در سال ۸۱ بازنشسته شد، اما فعالیت پژوهشی و تحقیقاتی خود را در حوزه‌های پیش گفته به ویژه جهانگردی کم‌رنگ نکرد. وی در حال حاضر ساکن آمریکا بوده و در ایالت اوکلند به فعالیت خود و همکاری پژوهشی با دانشگاه اوهایو ادامه می‌دهد. دکتر محلاتی هر سال مدتی را در ایران می‌گذراند و به تحقیقات، مطالعات و بررسی مسائل گردشگری کشور می‌پردازد. دکتر محلاتی صاحب تالیفات فراوانی در حوزه‌های گردشگری و زیست‌محیطی می‌باشد و از آثار قلمی شاخص او به موارد زیر می‌توان اشاره داشت: فراسوی بر جهانگردی، جهانگردی شهری (ترجمه)، تجارت گرسنگی (ترجمه) و درک جهانی شدن.

تلاش فراوان و اهتمام وی در طول تمامی سال‌های سپری شده، معرفی ایران و استعدادهای بالقوه این کشور پهنای در حوزه گردشگری و تعیین راهبردهای مناسب در جهت تحقیق ایده‌آل‌های ذهنی به منظور شکوفایی این صنعت عظیم بوده است. سفرهای فراوان و مشاهده بی‌شرفی سایر ممالک و عقب‌ماندگی ایران در بحث گردشگری (غیرعم پتانسیل بسیار) دکتر را به ارائه مداوم راه‌حل‌های مختلف و می‌دارد سرعت کم توسعه و بی‌شرفی و منابع بسیار، از دردهای ملنگ‌گر صلاح‌الدین محلاتی است. وجود عنصری آگاه و فعال در زمینه گردشگری و توریسم که در آنسوی گیتی همچنان به امر تحقیق و پژوهش در این امور می‌پردازد ما را بر آن داشت تا از نتایج مطالعات وی سود برده و از این فرزند عیون در حد بضاعت بهره‌گیری.

دکتر صلاح‌الدین محلاتی فرزند مرحوم آیت‌الله بهاء‌الدین محلاتی (وفات ۱۳۶۰) متولد سال ۱۳۱۹ تحصیلات خود در مقطع کارشناسی را رشته جغرافیای انسانی در دانشگاه شیراز به پایان برد و کارشناسی ارشد را از دانش‌سرای عالی دریافت کرد.

وی در سال ۱۳۵۴ موفق به اخذ مدرک دکتری در رشته جغرافیا با گرایش جهانگردی از فرانسه شد. پس از بازگشت به ایران در مدرسه عالی خدمات جهانگردی و اطلاعات که توسط آقای دکتر عاملی تاسیس شده بود به تدریس پرداخت. این مدرسه در واقع اولین مرکز آموزش تحصیلات آکادمیک در خصوص جهانگردی و توریسم بود که به لحاظ سازمانی زیر مجموعه وزارت اطلاعات و جهانگردی وقت قرار داشت. مدرسه عالی خدمات جهانگردی اطلاعات با کادر نسبتاً جامع و کامل آموزشی به تربیت علاقه‌مندان خدمات جهانگردی و گردشگری در دوره کاردانی می‌پرداخت. فارغ‌التحصیلان این مدرسه در مراکز مرتبط به خدمات مختلف حوزه گردشگری می‌پرداختند و این آغاز حرکتی نوین در ایران برای ارتقا سطح توریسم بود. دکتر محلاتی علاوه بر اشتغال در مدرسه عالی با تدریس در دانشگاه تهران، تربیت معلم و شهید بهشتی (ملی) فعالیت علمی آموزشی خود را گسترش داد.

به دلیل پاره‌ای اختلافات و درخواست مدیران مدرسه عالی جهت تهیه گزارش‌های غیر واقعی از رشد جهانگردی در طول عمر رژیم پهلوی و عدم پذیرش آقای دکتر محلاتی، وی همکاری با مدرسه عالی را سال ۵۶ قطع و تدریس در دانشگاه‌ها را پی گرفت. بالاخره در شهریور ماه سال ۱۳۵۶ صلاح‌الدین محلاتی رسماً به عنوان هیات علمی دانشگاه شهید بهشتی (ملی) استخدام گردید. در تمامی سال‌های بعد دکتر به تدریس و پژوهش در حوزه جهانگردی و محیط‌زیست در دانشگاه اشتغال داشت و دانشکده علوم زمین شاهد

حولیا تعریف گردشگری و گردشگری شهری

چیست؟

در خصوص گردشگری و ابعاد مختلف آن ابتدا از مباحث اعتقادی آغاز می‌کنیم. در قرآن مجید قریب ۲۷ آیه به طور مستقیم و غیر مستقیم به بحث گردشگری اشاره می‌کند. هر یک از این آیات مفاهیم خاص و عمیقی را تحت عنوان سفر، سیر، سیاحت و ... عنوان می‌نمایند که مفاهیم بلندی در پی دارند. **قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ أَشَارَهٗ مُسْتَقِيمٍ** به گردش روی زمین دارد و در بیان‌های مختلف نتایج فراوان و متنوعی از آن را برمی‌شمرد. به عنوان مثال: **هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذَلُولًا فَامشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِن رِّزْقِهِ وَإِنَّهُ لَشَاوِرٌ** (ملک ۱۵). می‌فرماید: او کسی است که زمین را برای شما رام کرد، پس در آن سفر کنید و از روزی‌های خدا بخورید و بازگشت همه به سوی اوست.

در شریفه **قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ** حکیم به گردش شده است: گردش کنید در روی زمین و نگاه کنید به نحوه آفرینش هستی. امر شده است برای این موضوع و این عطلب خیلی اهمیت دارد. همچنین احادیث بسیاری در خصوص سفر و گردش داریم که کاملاً مستند و معتبر است و من در تالیفات خود به طور مفصل آن‌ها را نوشته‌ام. به هنگام سختی و تنگناهای زندگی سفر کنید، در شرایط پیچیده به سیاحت بپردازید. یا گردش روی زمین تنوع و آفریده‌های مختلف را نگاه کنید و عبرت بگیرید و ... نفس سفر موجب سلامتی روح و روان است. اگر مقداری دقیق‌تر بنگریم مبنای هستی، حرکت

و جابه‌جایی است، جنبش و حرکت در ذات هستی است. در فلسفه اسلامی، اصل وجود به حرکت است. سلب حرکت از کره زمین و موجودات آن در هر جایگاهی نیستی را به دنبال دارد. انسان از ابتدای وجود با تحرک و جابجایی و سفر زنده است و در طول زندگی هم این سفر و حرکت ادامه دارد و حتی در پایان نیز حرکت و سفر به جایگاه اولیه سیر زندگی را تکمیل می‌نماید. مسافرت (جهانگردی) در نهاد انسان است. سفر روح آدمی را رشد و ارتقاء می‌دهد و شناخت را گسترش داده و فراگیر می‌تواند. آموخته‌های در سفر ماندگار و جاودانه است و کارگاه‌های آموزشی در سفرها به پاس. سلامت روان جسم سالم به دنبال دارد. در مفاهیم اسلامی، بسیار در خصوص مسافرت، مقدمات آن، شکل، آداب و ... بحث شده ما دعای سفر داریم و تاکید فراوان به قرائت آن در هنگام سفر. در زمینه مسائل مادی نیز می‌توان عنوان کرد که در هیچ کجای کره زمین تمام نیازهای بشر رفع نمی‌شود و با توجه به تنوع نیازهای بشر امروز، انسان ناگزیر به حرکت و سفر برای رفع نیازهای فراوان خود است. دادوستدهای عادی و غیرمادی در سطح زمین توزیع است و دستیابی به آن جز با سفر میسر نیست. دادوستدهای فکری در همین راستا

است.

بنیان تمدن بشر براساس حرکت است. رشد تمدن‌های قدیمی براساس حرکت بوده و همین امر تحرک و بالندگی فرهنگ را به دنبال داشته است. اعتلای فرهنگ‌ها و رسوم و پذیرش آن‌ها در گرو حرکت و جابه‌جایی و صدور است. علیرغم پیشرفت‌ها جهان امروز و ابزار عین ارتباطی، باز هم این نیاز کاملاً برطرف نشده است (شنیدن کی بود مانند دیدن) تماس مستقیم، رویارویی و چشم در چشم شدن انسان‌ها دنیای مفهوم و معنا در خود دارد و قابل تبدیل به روش‌های دیگر نیست.

مسافرت، سفر و گردش به تمامی شئون زندگی مرتبط است و تاثیرات فراوان آن قابل چشم‌پوشی نیست. در قالب سفر بسیاری از داشته‌ها و نهایان‌ها بروز می‌یابد. سفر مؤید کار و کشف توان‌ها و استعدادها و فعال شدن چرخه اقتصاد است. گردش پول در داخل محبوس سفر حداقل نفع مادی گردشگری است. امروزه جهانگردی به صنعت تعبیر می‌شود و همان‌گونه که می‌دانید جزء سه صنعت بزرگ و پر درآمد دنیا است. عواید صنعتی شدن روشن است و در تمامی حوزه‌ها تاثیر خود را خواهد گذاشت. در زمینه گردشگری شهری هر شهر نماد تمدن و فرهنگ یک کشور است و در

وجه مختلف، شهرها ویژگی خاص خود را دارند. سابقه مدنیت در شهرها با گردشگری و مشاهده کشف و رویت می‌شود. مثلاً تهران قریب ۲۰۰ سال مرکز سیاسی، اقتصادی و ... کشور است و در هر یک از این حوزه‌ها سابقه طولانی آن در قالب بناها، اسناد،

مسافرت، سفر و گردش به تمامی شئون زندگی مرتبط است و تاثیرات فراوان آن قابل چشم‌پوشی نیست

علائق و ... قابل مشاهده است. مراکز گردشگری شهر تیلور رشد، کمال، بالندگی و سابقه مدنیت شهری است. با توجه به گسترش شهرهای ما و غنای فرهنگی آن‌ها (بناها، آثار، یادمان‌ها، میراث معنوی و فرهنگی ...) هر شهر می‌تواند به عنوان یک هدف کامل گردشگری مدنظر باشد و با توجه به وسعت کشور ما و مشکلات جابه‌جایی در زمان کوتاه، مثلاً هر شهر می‌تواند به صورت کامل اهداف یک سفر گردشگری را تأمین نماید.

عنصر زمان و بودجه برای مسافرت و سفر بسیار مهم است. زیرساخت‌های رسیدن به مراکز گردشگری باید فراهم شود. در شهر با سابقه تاریخی باید فضای پیاده‌روی به عنوان یکی از مقاصد گردشگری شهری مهیا و آماده باشد. قدم زدن در فضاهای مطلوب (فرهنگی، فضای سبز، بناهای ماندگار، ارزش‌های معماری و ...) بسیار تاثیرگذار و سفید است.

در بسیاری از کشورها برخی فضاها را فقط برای پیاده‌روی آماده می‌کنند و ورود اتومبیل ممنوع است. تاثیرات مخرب اتومبیل قابل انکار نیست. مقدمات لازم را برای استفاده تمامی گروه‌های مخاطب آماده می‌کنند. شنیده‌ام که

گردشگری را پذیرفته‌ایم و بنابراین با هیچ کجا هماهنگی نداریم. سفر و رفت و آمدها الزاماتی دارد که می‌بایستی قواعد و اصولی را رعایت کنیم. این الزامات متفاوت است و شاید ظاهراً برخی از آن‌ها برای ما قابل قبول نباشد. برداشت ما از اسلام با برداشت ترکیه از اسلام خیلی تفاوت دارد. علیرغم اشتراکات بسیار دو راه متفاوت را می‌پیمائیم. ترکیه در طول ۲۵ سال در اسر جهانگردی و توریسم پیشرفت بسیاری داشته است. ترکیه سال ۱۳۵۰ با ترکیه ۱۳۷۴ اصلاً قابل قیاس نیست. چرا که الزاماتی را پذیرفته‌اند. خیلی چیزها را عوض کرده‌اند اما ضرر نکرده‌اند، بلکه فواید آن را هم در زمینه‌های مختلف بدست آورده‌اند.

برای توریست و جهانگرد باید بستر مناسب آماده کرد و دنبال اقامت مستقیم مفاهیم نبود. شاهد مشاهده و تعمق اثر ماندگار و مطلوب خود را خواهد گذاشت. اعمال و رفتار ما خیلی بیش‌تر از گفتار موثرند و دنبال شیوه‌های مستقیم نباید رفت و اصلاً وظیفه هدایت نداریم. هدف مشاهده و تجربه برای آن‌ها و منافع و تبادل فرهنگی برای ما است. لکن دینکم ولی دین من راه و چاد را به شما می‌گویم اما انتخاب یا شعاست و وظیفه من بیان مطلوب است متأسفانه ما با جهانگردان مرابده نداریم برای حضور آن‌ها شرایط را ایجاد نکرده‌ایم یا این روش جهانگردی ما به جایی نخواهد رسید پیامبر اکرم (ص) مسجد را تبدیل به مرکز اجتماعی و دینی حتی بحث با دیگر ادیان قرار داده بود ولی ما ورود خارجی‌ها را ممنوع کرده‌ایم! چطور در این شرایط می‌توانیم انتظار تعامل داشته باشیم؟

■ برای توریست و جهانگرد باید بستر مناسب آماده کرد و دنبال اقامت مستقیم مفاهیم نبود ■

هر فعالیت مقتضیات خود را به دنبال دارد. رفتار و حرکات هر فعالیت در زمان و مکان متفاوت است. در فرهنگ ما بارها فراغ به معنای آزادی آمده است و دلیل افراد برای سفر (فراغت) بسیار مهم است. شرایط کشورهای همسایه ما را با ما مقایسه کنید: ترکیه، اردن، دبی و... اردن با جمعیت ۵ میلیون نفری در سال ۳ میلیون جهانگرد دارد. از بالا (هوایما) که به اردن نگاه کنیم، فقط بیابان برهوت است، یعنی جاذبه‌های گردشگری آن‌ها در مقایسه با ما اصلاً به حساب نمی‌آید ولی مدیریت مسأله مهم است و استفاده از داشته‌ها. اردن برنامه‌ریزی کرده برای سال ۲۰۶۰ تعداد گردشگردان (جهانگردان) ورودی را به عدد ۱۰ میلیون نفر برساند. در زمینه گردشگری و جهانگردی انعطاف‌پذیری و سازش‌پذیری با دیگران نیاز این زمان است. اگر وارد این بازی می‌شویم قواعد را باید می‌پذیریم و قوی و پررنگ تاثیرگذار باشیم.

بدون اغراق می‌گویم: "ایران در جهان بی‌نظیر است". یعنی نمره یک بودن ایران من را وابسته کرده است (البته عوامل دیگری هم دخیل هستند). طبیعت، تاریخ، مردم، ثروت‌های مادی و معنوی، فرهنگ و... مجموعه‌ای بسیار

در تهران هم چند خیابان به عنوان پیاده را آماده شده، اما باید کاربری آن‌ها مشخص و معین و با هدف گردش و اوقات فراغت باشد. بازار خرید با فضای پیاده‌روی متفاوت است. مثلاً فضای باغ ملی با بناها و میراث‌های ماندگار فرهنگی و فضای سبز می‌تواند مفید باشد. فضای سبز پارک فقط یک کاربری دارد. پیاده‌روی و بهره‌برداری از ارزش‌ها فرهنگی، تاریخی و... صرفاً تفریح نیست و پی‌آمدهای ماندگار فرهنگی دارد.

قطباً ضمن تشکر، در خصوص اهمیت گردشگری شهری و وجوه آن بفرمائید؟

به طور خلاصه، زندگی ماشینی امروز امان انسان‌ها را بریده است. زندگی آپارتمانی، محدودیت‌ها، فعالیت‌های تکراری روزانه، خستگی، آلودگی‌های مختلف زندگی شهری (صوتی، تصویری، ...) فرسایش روح و به هم ریختگی درون انسان‌ها به دنبال دارد. گردشگری شهری تعادل روحی را ایجاد می‌کند. در هر زمانی گردشگری شکل خاص خود را داراست. شیوه‌های متفاوتی برای تظیف زندگی شهری و آراش روانی وجود دارد. تاثیرات متقابل انسان و محیط می‌تواند شیوه‌ی زندگی را تغییر دهد و شهرتندی را معنا و مفهوم مطلوب‌تری بدهد.

شهری‌نورد بهره‌مند از امتیازات گردشگری شهری و تاثیرات روحی و روانی آن در حوزه‌های دیگر زندگی شهری جایگاه شهری‌نوردی مطلوب و حقوق و تکالیف متقابل خود را لمس خواهد کرد و شهر و شهروند آراش خواهند داشت.

در تمام دوران این بهره‌مندی از شهر وجود داشته است تا نیازهای روحی افراد را بر طرف کند. ما شاهد هستیم که در کشورهای پیشرفته از ساعات کار کم می‌شود (بدون کسر حقوق) تا افراد و شهروندان زمان بیش‌تری برای فراغت، گردش و تفریح داشته باشند. بازدهی مطلوب‌تر هدف تصمیم‌گیران است که حاصل خواهد شد. امروزه در برخی محافل علمی "تمدن اوقات فراغت" مطرح شده است. برخی از اندیشمندان معیار توان‌گری و پیشرفت را بهره‌مندی از اوقات فراغت می‌دانند. تاثیرات مثبت اوقات فراغت مفید و مثمر ثمر علاوه بر زندگی شخصی در فعالیت و کار اجتماع هم موثر است.

قطباً در گردشگری، امروز ما الگوها و نمونه‌های خارجی را مدنظر قرار داده‌ایم و گزیده‌برداری کرده‌ایم و یا چارچوب قدیمی و سنتی خود (سفرهای نوری، سفرهای زیارتی) را گسترش می‌دهیم؟

روش دوم به شکل نامطلوب دنبال می‌شود. ظواهری از خارج را کپی‌برداری کرده‌ایم، اما تعاریف جدید صنعت

انسان در قبال وجود اوست. از تمام زیبایی‌های آفرینش می‌توان این شناخت را تحصیل کرد و با گردش سفر و حرکت این مهم حاصل می‌شود. بفرمایش مولوی:

نطق آب و نطق خاک و نطق گل

هست مخصوص حواس اهل دل

و یا:

ما سمعیم و بصیریم و خوشیم

با شما نامحرمان، خاموشیم

اگر اهل دل باشید تمام این زیبایی‌های پراکنده در سراسر دنیا با شما سخن می‌گویند و شما به عبادت خداوندی که دیده‌اید خواهید شناخت.

چگونه این نگرش را در بحث جهانگردی چگونه باید حاکم کرد و گسترش داد؟

باید گفت، باید نوشته به منابع مراجعه کرد. وظیفه ما تبلیغ و ارشاد است. با عمل و زبان باید تلاش کرد انسان به زینت عقل آراسته شده است و راه عقل و خرد را انسان نطقی می‌پذیرد. من در کتاب "درآمدی بر جهانگردی" با آیات قرآن

و استدلال و با سندهای معتبر مثل تاریخ طبری و بهارالتوار مسائل را طرح و اثبات کرده‌ام. با رفتار آینه و گفتار آن‌ها طریق را معرفی کنیم. خداوند قدرت اندیشیدن به انسان‌ها داده است و گفته راه و چاه کدام است. تمام ابعاد هم دیده شده و گفته شده است و ابهامی نیست (اليوم اكملت لكم دينكم و انعمت عليكم نعمتاً). در مباحث ما دنبال تحمیل عقیده نبایند باشیم بلکه با رعایت روابط و قواعد اجتماعی باید حرفه استدلال و منطق خود را بیان کنیم.

بهره‌برداری از این مجموعه
بی‌نظیر رعایت استانداردهای
جهانی را با حفظ اصول کلی ما
می‌طلبید.

چگونه در خصوص مدیریت مسأله هم اگر مطلبی دارید بفرمائید؟

به نظرم اصول کلی مدیریت مسأله روشن است. حالا این که تصدی به عهده چه کسی باشد و حوزه فعالیت چقدر باشد مراتب بعدی است. اما نکته مهم این که مدیریت در این حوزه اختیار و اقتدار می‌خواهد تا آن چه کارشناسی و برنامه‌ریزی شده، نتایج لازم و مطلوب را به دنبال داشته باشد. مثلاً شهرداری تهران اقدامات خوبی را شروع کرده است. شرکت تهران گشت برنامه گشت‌های کوتاه و خوبی را برگزار می‌کند که خیلی جالب و مفید است. شهرداری‌ها با توجه به حیظه وظایف قانونی بسیار در حوزه گردشگری به ویژه گردشگری شهری موثر و تاثیرگذار هستند. از تجارب مناطق و دیگر جاها هم باید حتماً استفاده کرد و بحث گردشگری را هم وسعت بخشید و هم عمق داد.

عظیم برای ایران ایجاد کرده است و استفاده و بهره‌برداری از این مجموعه بی‌نظیر رعایت استانداردهای جهانی را با حفظ اصول کلی ما می‌طلبید.

حتی جهانگرد فرهنگی هم نیازهای معمولی و طبیعی خود را دارد. ملزومات و درخواست‌ها نباید با خواست‌های من هماهنگ و هم‌رنگ باشد. با تحمیل شرایط از سوی ما کار به جایی نخواهد رسید.

چگونه چه راه‌حل‌های را پیشنهاد می‌کنید؟

مسأله خیلی مهم و دارای وجوه مختلف است. تمام مسائل یک کشور به هم مرتبط است. امنیت نیاز اول است در تمامی شئون، امنیت سرمایه‌گذاری، امنیت جانی و... نظام‌ها و واقعیت‌های داخل یک کشور را نمی‌توان انکار کرد و چشم به آن‌ها بست. نظاره‌گر خارجی مجموعه را می‌بیند و تصمیم سفر می‌گیرد. زیرساخت‌ها را باید مهیا کرده هم در بخش سخت‌افزار و هم در بخش نرم‌افزار.

"ان الله جميل و يحب الجمال". زیبایی‌ها را باید به دیگران هم نشان داد. همه زیبایی را ستایش می‌کنند. آیا شکل زندگی ما در بحث گردشگری با این مفهوم سازگاری دارد؟

مجموعه زیبای حرم در شهر مقدس چقدر برای گردشگران قابل استفاده است؟ چقدر در معرفی موزه‌های متنوع، معماری، تاریخ و... همین مجموعه حرم مقدس رضوی در مشهد برای گردشگران مذهبی ما، تلاش و فعالیت شده است.

مجموعه‌های فرهنگی ما غریب هستند. به آمار مراجعه کنید. حتی آمار ناچیز و تعداد کم مراجعین هم گویای مطلب نیست. بازدیدکنندگان موزه، بناها و... چقدر به عمق و ارزش‌های نهفته در اشیاء و فضاها آشنایی دارند. تازه برای خیلی‌ها همین اندک هم قابل مشاهده نیست. عظمت و زیبایی انسان‌ها را قطعاً تحت تاثیر قرار می‌دهد و این عظمت در تمامی ابعاد قابل مشاهده است نه فقط مثلاً بزرگی بنا! مثلاً در مورد عبادت‌گاه‌ها، این فضاها باید به شما آرامش بدهد و ما کجای این هدف جا گرفته‌ایم. رنگ غالب (پوشش) جامعه ما کدام است. در آمیزه‌های اسلامی لباس سفید برای تولد، عبادت، عروسی و ازدواج، زیارت (حج)، سفر، اعیاد و مرگ سفارش شده است. چقدر عاشقیم؟! تاثیرات روحی و روانی رنگ‌های تیره را قطعاً کاری نداریم. مگر ما بیان: "الدنيا مزرعة الآخرة" را نشنیده‌ایم. چقدر از زیبایی‌های آفریده خدا برای تقرب به خدا بهره می‌بریم. در حدیث قدسی داریم که خداوند در پاسخ ملائک در مورد هستی و آفرینش انسان می‌فرماید: "من گنجینه‌ای (گنجی) نهان بودم (گنت کنزاً مخفياً...) و برای شناساندن خود به آفرینش هستی و جهان پرداختم" و این شناخت و وظیفه

مشاور حقوقی

• جمشید رضایی
• فرهنگ ققیه لاریجانی

موضوع که در مقولات مختلف تخلفات ساختمانی کدام نظر قانونی است یا غیرقانونی، یا خود کمیسیون است که در این خصوص کمیسیون مذکور با بررسی جمیع جهات و تطبیق قواعد و مقررات قانونی یا موضوع تخلف می‌بایست با اکثریت آراء اعضاء مبادرت به صدور رأی نماید. چنانچه هر یک از طرفین (متخلف یا شهرداری) نسبت به رأی صادره اعتراضی داشته باشند می‌توانند به رأی مذکور اعتراض نمایند و پرونده به کمیسیون تجدیدنظر ارسال گردد. ب- اما از این نظر که آیا به لحاظ حقوقی نظریه مذکور صحیح است یا خیر باید گفته مطابق مقررات مندرج در ماده صد و نهم ذیل آن، مالک می‌بایست در احداث بنا چند موضوع را رعایت نماید مانند اصول شهرسازی، فنی و بهداشتی و همچنین احداث بنا مطابق به مشخصات مندرج در پروانه بدیهی است عدم رعایت هر یک از موارد مذکور تخلف محسوب و قابل طرح در کمیسیون ماده صد است. وظیفه کمیسیون پس از طرح موضوع این است که اولاً عدم رعایت هر یک از موارد مذکور را محرز بداند ثانیاً در صورتی که عدم رعایت ضوابط و مقررات مورد نظر قطع تمام یا قسمتی از بنا را ایجاد نماید وفق تبصره یک مبادرت به صدور رأی تخریب نماید و الا براساس نوع کاربری و استفاده از ملک رأی به پرداخت جریمه نماید بنابراین در صورتی که کمیسیون ماده صد تخلف را محرز ندانست رأی به تیرته متخلف مغایر با حکم صریح قانون بوده و نه تنها موجهی برای تشویق مالکین به افزایش فضاهای خدماتی و مشاعی نیست بلکه موجب تجری مالکین به تخلف از ضوابط و مقررات ساخت و ساز می‌گردد. مضافاً اینکه نادیده گرفتن تخلفات ساختمانی به منظور تشویق مالکین به افزایش فضاهای خدماتی خارج از حدود صلاحیت کمیسیون ماده صد است. بعلاوه در تبصره ماده صد در مورد تخلفات پیش گفته هیچ سکوت یا اجمال یا ابهامی نیز وجود ندارد.

♦ احتیاطاً همانگونه که استحضار دارند براساس بند ۳

یکی از کارکنان محترم شهرداری کرج سوال نموده‌اند. ضمن تشکر از دست‌اندرکاران ماهنامه شهرداریها که موجبات اطلاع و آگاهی و بهره‌برداری شاغلین در شهرداری‌های سراسر کشور از مسائل و موضوعات مختلف از جمله "حقوقی" را فراهم می‌نمایند. تقاضا دارم در صورت امکان به این سوال حقوقی بنده در زمینه کمیسیون ماده صد جواب بدهید. مدتی است که یکی از کمیسیون‌های ماده صد بنا به دلایل ذیل‌الذکر نسبت به اضافه بنای زائد بر پروانه در بخش مشاعات ساختمانی از قبیل زیرزمین، پلوت و خریشته رأی تیرته صادر می‌نماید این دلایل عبارتند از: ۱- سکوت قانون در تبصره ذیل ماده صد راجع به اضافه بنا در قسمت مشاعات ساختمان. ۲- تشویق مالکین جهت افزایش فضای خدماتی و مشاع ساختمان. شایان ذکر است که در صورت صدور رأی تیرته در مرحله بدوی به استناد تبصره ۱۰ ماده صد قابل اعتراض است. و در صورت اعتراض رأی صادره از کمیسیون تجدیدنظر قابل اعتراض در دیوان عدالت اداری است. حال سوال این است که آیا این نظر و اقدام کمیسیون فوق‌الذکر صحیح و قانونی است یا خیر؟ اگر قانونی هست چرا کمیسیون‌های دیگر در موارد مشابه از این نظر تبعیت نمی‌کنند. از طرفی به نظر می‌رسد این دوگانگی باعث سوال و ابهام برای شهروندان می‌شود و ایجاد بدبینی می‌نماید. زیرا بعضی از کمیسیون‌ها اقدام به صدور جریمه می‌نمایند و برخی دیگر رأی تخریب صادر می‌نمایند.

♦ این کارمند محترم می‌بایست از دو منظر مورد بررسی قرار گیرد. اول اینکه آیا نظریه کمیسیون ماده صد دائر بر صدور رأی تیرته قانونی است یا خیر؟ دوم اینکه آیا از نظر حقوقی و ضوابط و مقررات حاکم بر کمیسیون ماده صد و تخلفات ساختمانی، نظریه یادشده صحیح است یا خیر؟
لش- از منظر اول باید گفت که کمیسیون ماده صد قانون شهرداری در واقع مرجعی شبه قضایی است و تشخیص این

ماده ۱۳ قانون تشکیل شوراهای آموزش و پرورش در استانها، شهرستانها و مناطق کشور مصوب ۷۲۱۰/۲۶ مجلس محترم شورای اسلامی، پنج درصد عوارض صدور پروانه‌های ساختمانی، تفکیک زمین، پذیره و نوسازی به عنوان عوارض مدرسه‌سازی در نظر گرفته شده و توسط شهرداری وصول و به حساب آموزش و پرورش واریز می‌گردد. با عنایت به قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی وضع و وصول عوارض از تولیدکنندگان کالا، ارائه‌دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی (موسوم به قانون جمع عوارض)، آیا عوارض مذکور در حال حاضر نیز قابل وصول می‌باشد یا خیر؟

○ همانطور که می‌دانید مطابق تبصره ۲ ماده ۵ و ماده ۱۰ قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض از تولیدکنندگان کالا، ارائه‌دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب سال ۱۳۸۱ (موسوم به قانون جمع عوارض)، کلیه قوانین و مقررات عام و خاص که در زمینه عوارض و سایر وجوه به شهرداری‌ها تخفیفات و معافیت‌های قائل شده را لغو نموده است. اگر به پنج درصد عوارض آموزش و پرورش مندرج در قانون تشکیل شوراهای آموزش و پرورش در استانها، شهرستانها و مناطق کشور توجه نمائید ملاحظه خواهید فرمود که عوارض مذکور نه از مصدق تخفیف است نه معافیت بنابراین حکم تبصره ۲ ماده ۵ و ماده ۱۰ قانون فوق ناظر به عوارض یاد شده نمی‌باشد به علاوه حکم ماده یک قانون جمع عوارض نیز متعرض عوارض پیش گفته نشده است. علیهذا عوارض پنج درصد آموزش و پرورش کماکان به قوت خود با قیمت و شهرداری‌ها می‌بایست وفق مقررات آن را وصول نمایند جهت اطلاع بیشتر باید بگویم که در سال گذشته به‌خشنامه‌ای با امضاء ریاست محترم سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور به کلیه معاونین عمرانی استانداری‌ها ارسال و بر لزوم وصول عوارض آموزش و پرورش تأکید شده است.

◆ احتراماً به اطلاع می‌رساند نظر به اینکه شهرداری نسبت به تصویب طرح تملک زمینی از اراضی مازاد بر طرح تفصیلی و به عمق ۸۰ متری معابر در جهت بهسازی بافت مربوطه در کمیسیون ماده پنج قانون تأسیس شوراهای عالی شهرسازی و معماری ایران اقدام نموده و مالکین املاک فوق معضاً درخواست صدور مجوز تعمیرات و بازسازی ملک خود را دارند لطفاً اعلام نمائید آیا املاک فوق نیز مشمول قانون تعیین وضعیت املاک واقع در طرح‌های دولتی و شهرداری‌ها می‌باشند یا به نحو دیگری با نامبردگان رفتار شود؟

○ تا زمانی که طرح مورد نظر به تصویب کمیسیون ماده پنج قانون تأسیس شوراهای عالی شهرسازی و معماری ایران نرسیده، املاک واقع در مسیر آن تابع قانون تعیین وضعیت املاک واقع در

طرح‌های دولتی و شهرداری‌ها نمی‌باشد. به عبارت دیگر منظور که از سؤال این شهردار محترم برمی‌آید، شهرداری طرح پیشنهادی خود را جهت بهسازی بافت فرسوده به کمیسیون ماده پنج ارسال نموده است ولی هنوز به تصویب کمیسیون نرسیده است. در این صورت مالک از کلیه حقوق مالکانه برخوردار است.

◆ نظر به اینکه سازندگان مسکن و شهرسازی در نقاطی از شهر ابتدا از طریق کمیسیون ماده ۱۲ نسبت به صدور رأی موافقت اقدام و سپس ضابطه به تجمیع و تفکیک پلاک‌های مذکور نموده و شورای طرح تفکیکی که در حال حاضر منطبق با طرح تفصیلی می‌باشد مطابق ماده ۱۰۱ قانون شهرداری‌ها به شهرداری واگذار و قطعات تفکیکی نیز به اشخاص واگذار گردیده و در حال حاضر مالکین پلاک‌های فوق‌الذکر که برابر رأی کمیسیون ماده ۱۲ اراضی آنها موافقت اعلام شده است یا در دست داشتن اسناد مالکیت از طریق مراجع قضایی حکم بر غیرمواف بودن پلاک‌ها علیه مسکن و شهرسازی دریافت و از شهرداری تقاضای خسارت عرضه در مسیر را می‌نمایند خواهشمند است موضوع بررسی شود آیا خسارت شورای مذکور برعهده شهرداری بوده یا پرداخت خسارت و تأمین زمین معوض بر عهده مسکن و شهرسازی است؟

○ مطابق ماده ۱۰۱ قانون شهرداری، معابر و شورایی که از تفکیک اراضی حاصل می‌شود به‌طور رایگان در اختیار شهرداری قرار می‌گیرد. انقضای رأی کمیسیون ماده ۱۲ توسط دادگاه موجب برای پرداخت قیمت اراضی واقع در معابر و شورایی یاد شده به مالک نمی‌باشد. از آنجا که تفکیک توسط سازمان مسکن و شهرسازی صورت گرفته است و شهرداری نیز با فرض مالکیت سازمان مذکور اقدام به تأیید نقشه تفکیکی نموده لذا با لغو مالکیت دولت (مسکن و شهرسازی) در دادگاه سازمان یاد شده مسئولیت پرداخت خسارت وارده به مالکین از جمله اراضی واقع در معابر را برعهده خواهد داشت و شهرداری مسئولیتی در این زمینه ندارد.

◆ همانطور که می‌دانید براساس قانون صدور مجوز احداث بنا (پروانه ساختمان بر و کف) برای فضاهای آموزشی مصوب سال ۱۳۸۶، وزارت آموزش و پرورش و شوراهای شورایی حوزه علمیه برای ساخت مدارس و حوزه‌های علمیه از پرداخت هرگونه عوارض و هزینه‌های صدور پروانه به شهرداری‌ها معاف می‌باشند. حالیه در بعضی از شهرداری‌ها چنین عنوان می‌شود که موضوع مورد اشاره و مصوبه قانونی ارتباطی با عوارض نوسازی نداشته و نسبت به مطالبه عوارض نوسازی از مدارس اقدام می‌نمایند لطفاً اعلام فرمائید آیا عوارض نوسازی مشمول قانون صدرالذکر می‌گردد یا خیر؟

○ همانگونه که در عنوان قانون ماده واحده صراحتاً اشاره شده است، قانون مورد نظر صرفاً ناظر بر احداث بنا برای

قضایای آموزشی و معاقبت آنها از پرداخت هرگونه عوارض و هزینه‌های صدور پروانه می‌باشد. به عبارت دیگر ساخت متراوس و حوزه‌های علمیه از کلیه هزینه‌ها و عوارضی که در هنگام صدور پروانه شهرداری‌ها مطالبه می‌نمایند، معاف هستند و این معافیت به سایر عوارض شهرداری از جمله عوارض نوسازی که سالانه اخذ می‌شود نمی‌گردد.

کمیسیون ماده ۱۰۰ قانون شهرداری در رسیدگی به ادعای تخلف ساختمانی می‌بایستی ضمن توجه به قدمت ساختمان، جریمه را بر مبنای ارزش معاملاتی زمان وقوع تخلف تعیین نماید.

تاریخ: ۱۳۷۸/۲/۲۵

شماره دادنامه: ۲۲

کلاس پرونده: ۲۷۲/۷۷

رای هیات عمومی دیوان عدالت اداری

با عنایت به ماده ۱۰۰ قانون شهرداری و تبصره‌های آن و اصول و قواعد حاکم بر کیفیت رسیدگی به ادعای تخلفات ساختمانی در کمیسیون‌های بنوی و تجدیدنظر ماده ۱۰۰ قانون شهرداری دادنامه شماره ۲۷۲ مورخ ۱۳۷۶/۴/۳۱ شعبه نوزدهم دیوان، در پرونده کلاس ۱۳۲۲/۷۵ مبنی بر لزوم رسیدگی و تحقیق پیرامون محل و موقعیت ملک از حیث احراز وقوع آن در داخل یا خارج از محدوده شهر و تشخیص قدمت ساختمان و تعیین جریمه بر مبنای ارزش معاملاتی زمان وقوع تخلف موافق اصول و موازین قانونی تشخیص داده می‌شود. این رای به استناد قسمت اخیر ماده ۲۰ قانون دیوان عدالت اداری برای شعب دیوان و سایر مراجع ذیربط در موارد مشابه لازم الاتباع است.

رئیس هیات عمومی دیوان عدالت اداری سید ابوالفضل موسوی تبریزی

مسابقه*

شماره: ۱۳۷۸/۴/۲۲ ۲۷۲/۷۷ / ۵

تاریخ: ۱۳۷۸/۲/۲۵ شماره دادنامه: ۲۲ کلاس پرونده: ۲۷۲/۷۷

مرجع رسیدگی: هیات عمومی دیوان عدالت اداری

شاکلی: آقای علی پناهی

موضوع شکایت و خواسته: اعلام تعارض آراء صادره از شعب ۱۹ و ۲۰ دیوان عدالت اداری

مقدمه: الف: شعبه نوزدهم در رسیدگی به پرونده کلاس ۱۳۲۲/۷۵ موضوع شکایت آقای احمد قهرمانی به طرفیت شهرداری بناب به خواسته اعتراض به رای کمیسیون تجدیدنظر ماده صد قانون شهرداری به شرح دادنامه شماره ۲۷۲ مورخ ۱۳۷۶/۴/۳۱ چنین رای صادر نموده است:

نظر به اینکه اولاً شاکلی ادعا نموده است که در سال ۱۳۶۲ احداث بنا نموده و در آن موقع محل ملک خارج از محدوده شهر و جزء اراضی روستا بوده و نیاز به کسب مجوز از شهرداری نبوده است و حال آنکه اولاً کمیسیون درباره صحت و سقم این ادعا بررسی نموده و ثانیاً در تعیین جریمه مبتداً و ماخذ احتساب جریمه مشخص بر رای صادره از جهات فوق‌الذکر ایراد وارد است.

بنا به مراتب حکم به نقض رای معترض علیه و ارجاع پرونده جهت رسیدگی مجدد به کمیسیون هم عرض صادر و اعلام می‌گردد.

ب: شعبه بیست و دو در رسیدگی به پرونده کلاس ۱۰۷۲/۷۲ موضوع شکایت آقای علی پناهی به طرفیت شهرداری بناب (کمیسیون تجدیدنظر ماده صد شهرداری) به خواسته اعتراض به رای کمیسیون تجدیدنظر ماده صد شهرداری به شرح دادنامه ۱۶۶۴ مورخ ۱۳۷۶/۷/۲۲ چنین رای صادر نموده است: از بررسی لوراق محتویات پرونده و ملاحظه دلائل اقامه شده در خصوص مورد ادعای شاکلی صورت نگرفته است و تصمیم مورد اعتراض موافق قانون انجام یافته، بنابراین موجبی در مورد اجابت خواسته شاکلی وجود نداشته است.

این رو حکم به رد شکایت وی صادر و اعلام می‌گردد.

هیات عمومی دیوان عدالت اداری، در تاریخ فوق به ریاست آیت‌الله موسوی تبریزی و با حضور روسای شعب دیوان تشکیل و پس از بحث و بررسی و انجام مشاوره با اکثریت آراء به شرح آتی مبادرت به صدور رای می‌نماید:

مرجع:

روزنامه رسمی شماره: ۱۵۸۷۵-۶۰۱۳۷۸/۶

رای شماره ۳۳۸ هیات عمومی دیوان عدالت اداری در خصوص لبطال مصوبه مربوط به اخذ عوارض ایمنی و کنترل ساخت استخرهای خصوصی مصوب ۱۳۸۲/۱۱/۷
 شماره: ۶۶۲/۱۸۵/۵
 ۱۳۸۶/۱۸۲۰
 تاریخ: ۱۳۸۶/۵/۱۲
 شماره دادنامه: ۳۳۸
 کلاس پرونده: ۶۶۲/۱۸۵

مرجع رسیدگی: هیات عمومی دیوان عدالت اداری.

شاکلی: آقای امیرحسین مخلص - خاتم فرزانة مصطفی نژاد

موضوع شکایت و خواسته: ابطال مصوبه مربوط به اخذ عوارض ایمنی و کنترل ساخت استخرهای خصوصی مصوب ۱۳۸۲/۱۱/۷ شورای اسلامی شهر تهران

مقدمه: شکایت به شرح دادخواست تقدیمی اعلام داشته‌اند پس از احداث ساختمان در سه طبقه و احداث استخر در زیرزمین، هنگام اخذ عدم خلافی جهت پایانکار متأسفانه شهرداری منطقه ۲۲ به استناد ماده واحده حفاظت و نگهداری و نحوه وصول عوارض استخرها مصوب شورای اسلامی شهر تهران به تاریخ ۱۳۸۲/۱۱/۸ ادعای پرداخت عوارض استخر از طرف مالکان گردید. اولاً، در متن ماده واحده اشاره شده به استناد تبصره یک ذیل ماده پنج قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه‌دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب ۱۳۸۱ مجلس شورای اسلامی ایران. حال با توجه به عنوان قانون مذکور که از متن عنوان آن بیابانسته آیا اخذ عوارض از استخرهای خانگی که برای استفاده شخصی و خانوادگی احداث شده‌اند، ربطی به تولیدکننده کالا یا ارائه‌دهندگان خدمات یا کالای وارداتی دارد؟ ثانیاً، مصوبه مورد شکایت قابلیت عطف به‌مناسقب شدن را ندارد. با توجه به جمیع جهات مذکور لبطال مصوبه مربوط به اخذ عوارض ایمنی و کنترل ساخت استخرهای خصوصی مصوب ۱۳۸۲/۱۱/۷ شورای اسلامی شهر تهران مورد نقاضا است. رئیس شورای اسلامی شهر تهران در پاسخ به شکایت مذکور طی نامه شماره ۱۶۰/۱۹۰۲۰ مورخ ۱۳۸۵/۱۰/۱۲ اعلام داشته‌اند، تبصره یک ذیل ماده ۵ قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم (موسوم به تجمع عوارض) به عوارض محلی اشاره نموده است. عنوان "عوارض محلی" نیز در بند (ب) ماده یک آیین‌نامه اجرایی این قانون مصوب ۱۳۸۱/۱۲/۲۸ به شرح آبی تعریف شده است. "عوارضی است که به استناد تبصره یک ماده ۵ قانون و با رعایت مقررات مندرج در قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵/۲/۱ و آیین‌نامه اجرایی آن توسط شوراهای اسلامی کشور وضع می‌گردد." حسب مندرجات بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵/۲/۱ و اصلاحی ۱۳۸۲/۷/۶ تصویب نوبح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تعیین نوع و میزان آن در صلاحیت شورای اسلامی شهر است. در مورد عطف به‌مناسقب شدن مصوبه مورد شکایت با توجه به تاریخ مراجعه شکایت جهت پرداخت عوارض متعلقه و اخذ پایانکار (۱۳۸۵/۴/۵) به روشنی مشهود است که ملک موضوع بحث مشمول مقررات مندرج در مصوبه مورد شکایت می‌گردد. هیات عمومی دیوان عدالت اداری در تاریخ فوق با حضور رؤسا و مستشاران و دادرسان علی‌البدل شعب دیوان تشکیل و پس از بحث و بررسی و انجام مشاوره با اکثریت آراء به شرح آبی میادرت به صدور رای می‌نماید.

رای هیات عمومی

به صراحت بند یک ماده ۲۵ قانون تشکیلات شوراهای اسلامی کشور مصوب ۱۳۶۱ وضع عوارض توسط شورای اسلامی شهر منوط به عدم تکالیفی در آمد شهرداری برای تأمین هزینه‌های شهرداری یا رعایت تناسب امکانات اقتصادی محل و خدمات ارائه شده است که به شرح تبصره یک ماده ۵ قانون موسوم به تجمع عوارض مصوب ۱۳۸۱ و بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ در حدود وضع عوارض محلی جدید و یا افزایش نرخ عوارض محلی با رعایت مقررات آن تبصره و همچنین با توجه به سیاست عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می‌شود تجویز شده است. بنابراین ماده واحده مورخ ۱۳۸۲/۱۱/۷ که به تصویب شورای اسلامی شهر تهران رسیده و به موجب آن به منظور ایجاد تعادل و گسترش فضای ورزشی در کلیه نقاط شهر تهران اقدام به وضع عوارض از استخرهای اختصاصی در منازل و مجتمع‌های مسکونی و مصرف درآمد حاصل از آن در نقاط مجرور از قضا‌های مذکور کرده است به لحاظ اینکه متضمن اهداف مقنن و تحقق و اجتماعی شرایط قانونی لازم نیست، خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات قانونی شورای اسلامی شهر تشخیص داده می‌شود و مستنداً به قسمت دوم اصل یکمصد و هفتاد قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و بند یک ماده ۱۹ و ماده ۳۲ قانون دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۸۵ ابطال می‌گردد.

عدالت هیات عمومی دیوان عدالت اداری معاون قضائی دیوان اداری - مقدسی فرد

آموزش و پرورش بوده و شهرداری هیچ مسوولیتی در این خصوص ندارد. ۲- با توجه به توضیح ارائه شده، شهرداری مجاز به مطالبه سند مالکیت پلان نقشه ساختمانی و سایر ضوابطی که برای صدور پروانه ازمایش است نمی باشد و مسوولیت رعایت این قبیل ضوابط بر عهده آموزش و پرورش می گردد. بنابراین احداث فضاهایی در این مدارس که از آنها به عنوان فضای آموزشی استفاده نمی گردد مانند خوابگاه، شمول قانون یاد شده نمی گردد.

♦ آیا اخذ عوارض حق مرغوبیت املاک واقع در مسیر طرح های عمرانی قانونی است یا خیر؟ در صورت منفی بودن، برای این املاک که در مسیر ایجاد خیابان های جدید قرار گرفته و ارزش املاک چندین برابر خواهد شد و نیز در اجرای طرح مشکلات عدیده ای را ایجاد می کند چه راهکاری برای اخذ عوارض وجود دارد؟

○ مطابق قانون راجع به لغو حق مرغوبیت مصوب سال ۱۳۶۰، دریافت حق مرغوبیت غیرقانونی بوده و شهرداری حق ندارد از املاکی که در اثر اجرای طرح افزایش مرغوبیت پیدا می نمایند وجهی تحت عنوان حق مرغوبیت مطالبه و وصول نمایند. اما از آنجا که از یک طرف در نتیجه اجرای طرح های شهری برخی املاک افزایش قیمت قابل توجهی پیدا می نمایند و از طرف دیگر شهرداری برای اجرای طرح های مذکور منحل پرداخت هزینه های گزاف و قابل توجهی می گردند که در وضعیت کنونی با توجه به وضعیت نابسامان و بحرانی درآمد آنها ایجاد می نماید که بخشی از هزینه ها از مالکین املاکی که املاک آنها در نتیجه اجرای طرح افزایش قیمت پیدا می کنند وصول شود لذا شهرداری می تواند با تصویب شورای اسلامی شهر و در قالب تعرفه عوارض و تحت عنوان عوارض بر ارزش افزوده درصدی از افزایش قیمت یاد شده را از مالکین چنین املاکی وصول نماید.

♦ با توجه به اینکه برخی از مواد و تبصره این نامه استخدامی کارکنان شهرداری های کشور موضوع مصوبه شماره ۶۴۰۱۸/ت/۲۵۳۴۲/هـ مورخ ۸۱/۱۲/۸۴ هیات محترم وزیران به استناد نامه شماره ۶۴۷۴/۹۵۲۰۷ مورخ ۸۲/۱۲/۲۶ دبیر محترم هیات بررسی و تطبیق مصوبات دولت با قوانین و مقررات عمومی کشور مورد ایراد و لغو گردیده و طی نامه شماره ۳۰۹۶۱۰۳۳/ت مورخ ۸۴/۲/۳۰ معاونت محترم هماهنگی امور عمرانی وزارت کشور به استناداری ابلاغ و متعاقباً طی نامه شماره ۶۳۱۰/۴۲ مورخ ۱۳۸۴/۶/۱۶ استانداری محترم گلستان به شهرداری های تابعه استان جهت اقدام قانونی اعلام و ارسال نموده است مقتضی است در خصوص نحوه اجرای مواد و تبصره مورد اشاره پاسخ لازم را مبذول فرمائید.

○ ایراداتی که هیات محترم بررسی و تطبیق مصوبات دولت با قوانین و مقررات عمومی کشور نسبت به برخی مواد و تبصره این نامه های مصوب هیات وزیران می گیرد پس از قطعی شدن ایرادات مذکور، مواد و تبصره مورد ایراد قابلیت اجرایی خود را از دست می دهد.

♦ همان گونه که می دانید برای خرید اراضی و املاک مورد احتیاج دولت و شهرداری ها لایحه قانونی خرید اراضی و املا مورد احتیاج دولت و شهرداری ها مصوب ۱۳۵۸/۹/۳ وجود دارد مطابق ماده ۲ لایحه قانونی مذکور، در صورتی که بین مالک و شهرداری در انجام معامله یا تعیین قیمت و میزان خسارت و ارزیابی حقوقی که اشخاص در اراضی و املاک موضوع این قانون دارند به منظور حل اختلاف در هر استان هیاتی مرکب از رئیس دادگستری و مدیرکل ثبت و رئیس شورای استان تشکیل می شود. لطفاً بررسی و اعلام نمایید آیا حکم مذکور به قوت خود باقیست یا منسوخ شده است؟

○ به منظور خرید و تملک اراضی و املاک واقع در مسیر طرح های دولتی و شهرداری که مورد نیاز دستگاه مذکور می باشد و همچنین نحوه تقویم آنها، لایحه قانونی نحوه خرید و تملک اراضی و املاک برای اجرای برنامه های عمومی، عمرانی و نظامی دولت مصوب ۵۸/۱۷/۷ و قانون نحوه تقویم اراضی و املاک و اراضی مورد نیاز شهرداری ها مصوب ۱۳۷۰ حکم می باشد. نحوه خرید و تملک املاک و اراضی مورد نظر وفق مقررات مذکور به دو طریق توافق و یا ارزیابی هیات کارشناسی صورت می پذیرد. در واقع هیات سه نفره کارشناسی (موضوع ماده ۴ لایحه قانونی نحوه خرید و تملک و تبصره یک ماده واحده قانون نحوه تقویم) جایگزین هیات موضوع ماده ۲ لایحه قانونی خرید اراضی و املاک مورد احتیاج دولت و شهرداری ها مصوب ۵۸/۳/۳ شده است. علیهذا حکم ماده ۲ لایحه قانونی اخیر منسوخ است.

♦ مطابق قانون صدور مجوز احداث بنا (پروانه ساختمانی و بروکف) برای فضاهای آموزشی، شهرداری ها مکلف گردیده اند پروانه ساختمانی مدارس را بدون رعایت تشریفات و فقط با اعلام بروکف صادر نمایند و از سوی دیگر دریافت اسناد مالکیت و سایت پلان نقشه ساختمانی و گزارش بازدید مامور فنی شهرداری از الزامات صدور پروانه می باشد و عدم رعایت آنها در آینده شهرداری و آموزش و پرورش را با مسائل و مشکلاتی در امر اجرا روبه رو خواهد کرد. ضمن این که صدور کلیه پروانه های ساختمانی برای مراکز آموزشی رایگان می باشد لطفاً ارتسناد فرمائید که منظور قانون صدرالذکر از عبارت بدون تشریفات صدور پروانه ساختمانی چه می باشد و آیا مشمول موارد مذکور می باشد یا خیر؟ آیا فضاهایی که در مرکز آموزشی (مدرسه) برای استفاده جهت خوابگاه احداث می شود نیز مشمول معالیت از پرداخت عوارض می گردد یا خیر؟

○ ۱- مستند به تبصره ۱ و ۲ ماده واحده قانون صدور مجوز احداث بنا (پروانه ساختمانی و بروکف) برای فضاهای آموزشی، ظرف ۱۵ روز از تاریخ وصول درخواست آموزش و پرورش صرفاً با اعلام بروکف محل احداث مدرسه اقدام به صدور مجوز نماید. مسوولیت رعایت ضوابط و مقررات فنی و شهرسازی در احداث بنای مورد نظر بر عهده

آن قسمت از مواد و تبصر این نامه استخوانی کارکنان شهرداری‌های کشور که مورد ایراد واقع شدند، نیز از این مقوله مستثنی نبوده و نسخ شده تقبی می‌گردد. اما جهت اطلاع بیشتر باید عرض نمایم که موضوع ایراد گرفته شده و دلایل و مستندات ارائه شده توسط هیات مزبور، قابل توجه و امان نظر جدی است. زیرا اگر به صدر نامه هیات نظر بیکتیم خواهیم دید که هیات محترم تطبیق اصل و اساس این نامه مذکور را مخلوش و خلاف قانون دانسته است و در قسمت‌های بعدی نامه به ذکر برخی از مواد و تبصر این نامه یاد شده که با قوانین مغایرت دارند اشاره شده است. واقعیت این است که هیات تطبیق معتقد است که مطابق لایحه قانونی شمول قانون استخدام کشوری درباره کارکنان شهرداری های سراسر کشور (غیر از شهرداری تهران) مصوب ۱۳۵۸/۲/۳، کلیه مستخدمین شهرداری‌ها و موسسات تابعه و وابسته به آنها تابع قانون استخدام کشوری هستند.

♦ ضمن تشکر از ارائه پاسخ به سوالات و ابهامات شهرداری‌ها در ماهنامه تخصصی شهرداری‌ها به استحضار می‌رساند که اینش هرداری به منظور اجاره دادن محل بازار روز واقع در شهر اقدام به نشر آگهی در روزنامه نمود. پس از آن ۱۵ پیشنهاد کامل به شهرداری ااصل و در موعد مقرر در جلسه هیات عالی معاملات شهرداری مطرح و مناقضی که با بالاترین مبلغ اجاره‌بها را پیشنهاد نموده بود به عنوان برنده مزایده انتخاب و مراتب به اداره قرارداد جهت عقد قرارداد منعقد و سپرده نفرت دوم و سوم نیز به آنان مسترد گردید. پس از عقد قرارداد با برنده مزایده و گذشت حدود دو ماه از اجرای قرارداد، شهرداری با اعتراضات زیاد شهروندان و غرقه‌داران از نحوه مدیریت و عملکرد برنده مزایده مواجه گردید و پس از بررسی‌های کارشناسی از نحوه مدیریت و عملکرد وی مشخص گردید که نامبرده توان مدیریت بازار روز را ندارد و در نهایت شهرداری در اجرای یکی از بندهای قرارداد نسبت به فسخ یک‌طرفه آن اقدام نمود. سوال این است که آیا شهرداری می‌تواند بدون برگزاری مزایده جدید یا نفر دوم متقاضیان که بیشترین مبلغ را پیشنهاد نموده قرارداد منعقد نماید یا خیر؟

○ از آنجا که مزایده برگزار شده برای اجاره بازار روز منجر به عقد قرارداد (به مدت دو ماه) با برنده مزایده شده است لذا شهرداری پس از فسخ قرارداد مجاز به انعقاد قرارداد جدید با نفر دوم نیست. مطابق ماده ۸ این نامه ملی شهرداری‌ها، انعقاد قرارداد با نفر بعدی در صورتی تجویز شده است که نفر اول حاضر به انجام معامله و انعقاد قرارداد نشود و در صورتی که با نفر اول قرارداد منعقد شده باش و پس از آن به هر دلیل پس از اجرای آن قرارداد فسخ شود، موجبی برای انعقاد قرارداد با نفر بعدی وجود ندارد. (ماده ۸ - هرگاه برنده مناقصه یا مزایده از انجام معامله خودداری کند یا پس از ابلاغ قانونی حداکثر تا هفت روز حاضر به انعقاد قرارداد نشود سپرده او به نفع شهرداری ضبط و قرارداد با نفر بعدی منعقد خواهد گردید و در صورتی که برندگان دوم و سوم نیز ظرف مهلت هفت روز پس از ابلاغ قانونی حاضر به عقد قرارداد نشوند سپرده آنان به نفع شهرداری ضبط خواهد شد.)

رای شماره ۳۱۶ هیات عمومی دیوان عدالت اداری در

خصوص شماره ۵/۶۳۹/۸۳۱ ابطال بند ۶۳ مصوبه مورخ ۱۳۷۹/۱۰/۱۶ شورای اسلامی شهر ارومیه
تاریخ: ۱۳۸۶/۵/۲
شماره دادنامه: ۳۱۶
کلاس پرونده: ۶۲۹/۸۲
مرجع رسیدگی: هیات عمومی دیوان عدالت اداری.
شاکي: آقای پرویز نوری
موضوع شکایت و خواسته: ابطال بند ۶۳ مصوبه مورخ ۱۳۷۹/۱۰/۱۶ شورای اسلامی شهر ارومیه.

مقدمه: شاکي به شرح دادخواست تقدیمی اعلام داشته است مفاد نامه شهرداری ارومیه مشخص می‌دارد که شهرداری طرف شکایت که مواجه با ابطال بند ۷-۴ ضوابط و مقررات اجرائی طرح تفصیلی ارومیه طی حکم شماره ۳۸۶-۳۸۷ مورخه ۱۳۷۸/۱۱/۲۴ هیات عمومی دیوان عدالت اداری شده بود، این بار تبصره ۴ قانون تعیین وضعیت املاک واقع در طرح‌های دولتی و شهرداری‌های مصوب ۱۳۶۷ را ستمسک قرار داده و به شرح نامه فوق‌الذکر به شورای اسلامی شهر ارومیه پیشنهاد نموده است به منظور تعیین همان اهداف غیرشرعی و غیرقانونی خود و به عنوان جایگزینی برای بند ۷-۴ ضوابط و مقررات اجرائی طرح تفصیلی ارومیه درصدهایی از املاک اشخاص (در مرحله موافقت با تفکیک یا افزایش اراضی در داخل محدوده شده) به عنوان سهم شهرداری و به منظور تهیه معوض اراضی و به صورت رایگان، به تملک شهرداری درآید و شهرداری ارومیه همانکون مستثنا به مصوبه شورای شهر، در مرحله تفکیک یا افزایش اراضی اشخاص، درصدی از املاک آنان را یا به صورت رایگان تملک می‌نماید یا پانهای درصد مذکور را نقضاً متقاضی دریافت می‌نماید و در همین راستا ملک متعلقه به ملک واقع در محدوده قانونی شهر ارومیه که از طریق هیات موضوع مواد ۱۴۲ و ۱۴۸ قانون اصلاحی قانون ثبت به دو قطعه افراز شده است، از شمول مصوبه معترض عنه معصون نمانده و من غیر حق، بهای درصد مقرر در مصوبه از موکل وصول شده است. بند ۶۳ مصوبه مورخه ۱۳۷۹/۱۰/۱۶ شورای اسلامی شهر ارومیه به شرح دلایل ذیل غیرقانونی و غیرشرعی می‌باشد: ۱ - قسمت اخیر ماده ۱۰۱ قانون شهرداری (اصلاحی ۱۳۴۵) مقرر می‌دارد که معابر و شوارع عمومی که در اثر تفکیک اراضی احداث می‌شوند متعلقه به شهرداری است و مقنن با ذکر این عبارت که شهرداری در قبال آن هیچ وجهی به صاحب آن پرداخت نخواهد کرد، حقوق قانونی شهرداری‌ها را در خصوص موافقت با تفکیک اراضی صرفاً و منحصرأ تملک رایگان معابر و شوارع حاصل از تفکیک تعیین و احصاء نموده و ملاحظه م‌گردد که قانونگذار در این ماده قانونی و سایر قوانین اجازه اخذ تعدادی از قطعات تفکیکی را به صورت رایگان جهت موافقت با تفکیک نداده است خصوصاً که به موجب آراء متعدد صادره از هیات محترم عمومی دیوان عدالت اداری الزام ملک یا مالکین به واگذاری قسمتی از ملک خود به شهرداری یا سازمان‌های دیگر در قبال تفکیک خلاف اصل تسلیط و در تضاد با حق مالکیت مشروع اشخاص تشخیص داده شده است. ۲ - بدون هیچ‌گونه تردیدی داخل محدوده هر شهر، داخل در محدوده توسعه و عمران شهر قرار دارد و از مزایای قانونی مربوطه اعم از تفکیک و افزایش ملک به قطعات

کوچکتر و احداث ساختمان در قطعات مفروزه برخوردار است و مقنن در تبصره ۴ قانون تعیین وضعیت املاک واقع در طرح‌های دولتی و شهرداری‌ها مصوب ۱۳۶۷ در مقام آن نبوده که این اختیار را به شهرداری‌ها اعطاء نماید که در موقع تقاضای تفکیک و لغو ترازی واقع در داخل محدوده شهر از مالکین آنها درصدی را به صورت رایگان به عنوان مبالغه‌ای برخوردار می‌کنند یا احداث ساختمان اخذ نماید. بلکه مستقیماً از تبصره ۴ قانون تعیین وضعیت املاک واقع در طرح‌های دولتی و شهرداری‌ها مصوب ۱۳۶۷ (خصوصاً عبارت ... احتیاج به توسعه محدوده مزبور طبق طرح‌های مصوب توسعه شهری، مورد تأیید مراجع قانونی قرار بگیرد، مرجع مذکور می‌تواند در مقابل موافقت یا نقضانی صاحبان اراضی برای استفاده از مزایای ورود به محدوده توسعه و عمران شهر ...)، تجویز دریافت درصدی از این املاک به صورت رایگان، منوط به حلوت حالتی گردیده که اراضی اشخاص در خارج از محدوده شهری شهرها واقع شده و با تصویب مراجع قانونی ذی‌ربط به محدوده توسعه و عمران شهر وارد می‌شوند و به دیگر بیان و با ملحوظ نظر قرار دادن مفهوم مخالف تبصره یاد شده اراضی و املاک اشخاص که سابقاً و یا در حال حاضر در داخل محدوده شهرها واقع می‌باشند از شمول قانون مذکور خروج موضوعی دارند. با عنایت به مراتب استدعای رسیدگی و ابطال بند ۶۳ مصوبه مورخ ۱۳۷۹/۱۰/۱۶ شورای اسلامی شهر ارومیه را دارم. ریاست محترم شورای اسلامی شهر ارومیه در پاسخ به این شکایت طی نامه شماره ۲۲۳۹ مورخ ۱۳۸۴/۸/۲۲ اعلام داشته‌اند وضع عوارض محلی با توجه به بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات و وظایف شوراهای اسلامی مصوب ۱۳۷۵ از اختیارات شورای اسلامی شهر بوده و مواد ۷۹ و ۸۰ قانون فوق نحوه و مرجع ذی‌صلاح رسیدگی به اعتراضات مربوط به مصوبات شوراهای اسلامی شهرها را مشخص نموده است بنا به مراتب فوق صدور حکم به رد شکایت معروضه مورد استدعاست. شهرداری ارومیه در پاسخ به شکایت مذکور طی نامه شماره ۱۵/۵۸۱۵ مورخ ۱۳۸۴/۶/۱۶ اعلام داشته‌اند ۱- وضع عوارض محلی با توجه به بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات و وظایف شورای اسلامی از جمله اختیارات شورای اسلامی شهر بوده و شهرداری نیز پس از قطعی شدن مصوبه و عدم اعتراض فرماندار یا سایر مسؤولان اجرایی مکلف به اجرای آن می‌باشند. ۲- مصوبه مورد درخواست ابطال تنها در شهر ارومیه اعمال نمی‌شود بلکه در کلیه شهرها چنین درصدهایی از مالکین به منظور تأمین معوض املاکی که در مسیر طرح‌های عمرانی قرار می‌گیرند اخذ می‌گردد و اختصاص به ارومیه ندارد. ۳- مصوبه مذکور ناظر به اراضی بایر است در حالی که نوعیت اصلی پلاک ملایر با توجه به رای کمیسیون ماده ۱۲ و سابقه محل به صورت "باغ" و مورد ایتضای وی مشمول مقررات و احکام "باغ" خواهد بود و صدور سند مالکیت از سوی اداره ثبت به نام شاکتی در اجزای ماده ۱۳۷ اصلاحی تحت عنوان (زمین منحصر) محل اشکال بوده و مشارالیه قبل از تغییر نوعیت ملک از طرق مراجع قانونی حق درخواست ابطال مصوبه اراضی بایر را ندارد. بنا به مراتب فوق صدور حکم به رد شکایت معروضه مورد استدعاست. دبیر محترم شورای نگهبان در خصوص ادعای خلاف شرع بودن مصوبه مورد شکایت طی نامه شماره ۸۵/۳۰/۱۶۵۳۶ مورخ ۱۳۸۵/۵/۲۴ اعلام داشته‌اند: "عطف به نامه شماره هـ ۶۳۹/۸۳/۱ مورخ

۱۳۸۴/۱۲/۲۷ موضوع بند ۶۳ مصوبه مورخ ۱۳۷۹/۱۰/۱۶ شورای اسلامی شهر ارومیه در جلسه مورخ ۱۳۸۵/۵/۴ فقهایی شورای نگهبان مورد بحث و بررسی قرار گرفت که نظر شورا به شرح زیر اعلام می‌گردد: اطلاق بند ۶۳ مصوبه ۱۳۷۹/۱۰/۱۶ شورای اسلامی شهر ارومیه نسبت به زمین‌های خارج از محدوده خلاف موازین شرع شناخته شد. هیات عمومی دیوان عدالت اداری در تاریخ فوق با حضور روسا و مستشاران و دانشوران علی‌البدل شعب دیوان تشکیل و پس از بحث و بررسی و انجام مشوره با اکثریت آراء به شرح آتی مبادرت به صدور رای می‌نماید.

رای هیات عمومی

به موجب نظریه شماره ۸۵/۳۰/۱۶۵۳۶ مورخ ۱۳۸۵/۵/۴ فقهایی محترم شورای نگهبان اطلاق بند ۶۳ مصوبه مورخ ۱۳۷۹/۱۰/۱۶ شورای اسلامی شهر ارومیه نسبت به زمین‌های خارج از محدوده خلاف موازین شرع شناخته شده است و همچنین با عنایت به قانون تعیین وضعیت اراضی و املاک واقع در طرح‌های دولتی و شهرداری‌ها مصوب ۱۳۶۷ و الزام واحدهای مزبور به پرداخت بهای معادله اراضی مذکور به مالکین آنها و اعتبار اصل تسلط و حرمت مالکیت مشروع بند ۶۳ مصوبه مورخ ۱۳۷۹/۱۰/۱۶ شورای اسلامی شهر ارومیه که مفهم اختصاص قسمتی از اراضی بایر به شهرداری به طور رایگان در زمان تفکیک اراضی مزبور و به منظور تأمین معوض اراضی واقع در طرح‌های شهرداری می‌باشند به شرح فوق‌الذکر خلاف احکام شرع و قانون و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر ارومیه در وضع مقررات است و بدین جهت بند ۶۳ مصوبه فوق‌الذکر مستثناً به اصل ۱۷۰ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و بند یک ماده ۱۹ و ۲۲ قانون دیوان عدالت اداری ابطال می‌شود.

عدالت اداری - مقدس فرد هیات عمومی دیوان عدالت اداری معاون قضائی دیوان

رای شماره ۵۰۷ هیات عمومی دیوان عدالت

شماره اداری در خصوص ابطال قسمتی از اساسنامه هـ ۲۰۵/۸۴/۲ شرکت‌های وابسته به شهرداری ۱۳۸۶/۷/۱۸ شرکت‌های وابسته به شهرداری

تاریخ: ۱۳۸۶/۷/۱۸

شماره دادنامه: ۵۰۷

کلاس پرونده: ۲۰۵/۸۴

مرجع رسیدگی: هیات عمومی دیوان عدالت اداری.

شماکی: شهرداری اهواز

موضوع شکایت و خواسته: ابطال قسمتی از اساسنامه شرکت‌های وابسته به شهرداری

مقدمه: شماکی به شرح دادخواست تقدیمی اعلام داشته است: ماده ۲۸ قانون شهرداری مقرر داشته است: "مؤسسات وابسته به شهرداری از قبیل لوله‌کشی، آب، برق، تئوسترتی که دارای شخصیت حقوقی بشوند می‌توانند با اصول بازرگانی اداره شوند. اساسنامه این قبیل مؤسسات باید به تصویب انجمن شهر و موافقت وزارت کشور برسد." شهرداری اهواز در غیاب انجمن شهر و قبل از تشکیل شورای شهر اهواز به تجویز ملکه مذکور درصد تنوین اساسنامه برای سازمان

اتوبوسرانی، سازمان عمران کلرون، سازمان مدیریت و نظارت بر تاکسیرانی، سازمان پایانه‌های مسافربری به عنوان موسسات وابسته به خود بوده است. لذا به تجویز ماده ۲۲ قانون شهرداری و مقررات شق ۱۵ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شورای اسلامی کشور، مصوب مورخ ۱۳۷۵/۳/۱ درخواست تصویب اساسنامه برای موسسات مزبور از وزارت کشور نموده است. اساسنامه‌های مربوط را به وسیله کارشناسان خود به طور یکجانبه تهیه و به قائم مقامی شورای شهر اهواز تصویب سپس از طریق استثنائی خوزستان جهت اجراء به شهرداری اهواز ابلاغ نموده است. در بند ۱۷ و ماده ۱۲ اساسنامه سازمان مدیریت و نظارت بر تاکسیرانی و بند ۱۶ ماده ۱۱ اساسنامه سازمان پایانه‌های مسافربری قید شده است اصلاح و تجدیدنظر در مواد اساسنامه را وزارت کشور بنماید. با عنایت به نص صریح بند ۱۵ ماده ۷۱ قانون تشکیلات و انتخابات شورای اسلامی کشور... مصوب ۱۳۷۵/۳/۱ تصویب اساسنامه و موسسات و شرکت‌های وابسته به شهرداری پس از تشکیل شورای اسلامی شهر از وظایف و اختیارات شورای مذکور می‌باشد، قائم مقام مذکور در تصویب اساسنامه قانوناً محدود و مقید به تشکیل شورای اسلامی شهر اهواز بوده است و از زمان تشکیل شورای مذکور به بعد فاقد چنین اختیاری بوده است. لذا اطلاق شقوق مزبور در اساسنامه‌های یاد شده که اصلاح و تجدیدنظر در موارد اساسنامه را بدون قید (تا زمان تشکیل شورای شهر اهواز) در اختیار انحصاری وزارت کشور قرار داده است مغایر با نص صریح قانون یعنی بند ۱۵ ماده ۷۱ قانون مابالذکر می‌باشد که تصویب اساسنامه موسسات و شرکت‌های وابسته به شهرداری را با تأیید و موافقت وزارت کشور از وظایف و اختیارات شورای اسلامی شهر احصاء نموده است. شهرداری اهواز بنا به مقتضیات زمان و به منظور رفع اشکالات موجود در جهت حسن تمشیت امور مربوط به سازمان‌های وابسته به خود تغییراتی را در رابطه با اصلاح ارکان و ساختار اعضای شورای سازمان و هیات مدیره ضرور می‌داند لذا لایحی را در این زمینه به شورای اسلامی شهر اهواز تقدیم نموده. شورای شهر نیز آنها را تصویب کرده است. لیکن فرمانداری شهرستان اهواز به استناد اینکه هر گونه اصلاح و تجدیدنظر در موارد اساسنامه انحصاراً با وزارت کشور می‌باشد که با پیشنهاد شورای سازمان امکان پذیر است و تصویب آن از حیث اختیارات و وظایف قانونی شورای شهر خارج می‌باشد، مخالفت خود را اعلام داشته است. در حالی که با توجه به ماده ۸۴ قانون شهرداری و بند ۱۵ ماده ۷۱ قانون شوراهای اسلامی، وزارت کشور مرجع تصویب کننده اساسنامه‌های سازمان‌های شهرداری نمی‌باشد تا نسبت به تغییر اساسنامه اعتراض نماید، وزارت کشور صرفاً جنبه تأییدی دارد نه تصویبی. با توجه به مطالب مذکور تقاضای ابطال موارد فوق‌الذکر را دارد. مدیرکل دفتر امور حقوقی وزارت کشور در پاسخ به شکایت فوق طی نامه شماره ۲۲۶۰۲/۶۱ مورخ ۱۳۸۲/۶/۱۳ اعلام داشته‌اند: ۱- مستند به ماده ۸۴ قانون شهرداری اساسنامه موسسات وابسته به شهرداری باید به تصویب شورای اسلامی شهر و موافقت وزارت کشور برسد. ۲- مطابق بند ۱۵ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵، اساسنامه موسسات و

شرکت‌های وابسته به شهرداری‌ها علاوه بر تصویب شورای اسلامی شهر بایستی به تأیید و موافقت وزارت کشور برسد. لذا اعتبار قانونی و قابلیت اجرا یافتن مفاد اساسنامه موسسات و شرکت‌های یاد شده منوط به تأیید و موافقت وزارت کشور با محتوای آنها است. وزارت کشور بنا به مأموریت‌های قانونی محوله ضمن بررسی قانونی و همه‌جانبه اساسنامه‌های مذکور، در صورت مغایر نبودن مفاد آنها با قوانین و مقررات مربوط به شهرداری‌ها و شوراهای و اهداف و وظایف قانونی و ضمن تأیید، با اجرای آنها موافقت می‌نماید. بدیهی است در صورتی که شهرداری قصد اصلاح و تجدیدنظر در مورد اساسنامه مصوبی را داشته باشد، بایستی مقررات مندرج در ماده ۸۴ قانون شهرداری و بند ۱۵ ماده ۷۱ قانون شوراهای را رعایت نماید و دلیل ذکر عبارت اصلاح و تجدیدنظر در مواد اساسنامه انحصاراً با وزارت کشور است. رعایت قوانین مذکور و پیشگیری از اصلاح و تغییر مواد اساسنامه موسسات و شرکت‌های مذکور و اعمال سلیقه شهرداران و... برخلاف اهداف و وظایف مأموریت‌های قانونی پیش‌بینی شده برای شهرداری‌ها و نیز سایر قوانین و مقررات موضوعه می‌باشد. در اجرای ماده ۸۴ قانون شهرداری و بند ۱۵ ماده ۷۱ قانون شوراهای هم‌اکنون نیز شوراهای اسلامی و مراجع ذی‌ربط در سازمان‌های تابعه شهرداری می‌توانند پیشنهادات خود را در خصوص اصلاح و تجدیدنظر در اساسنامه‌های مربوط را جهت تأیید به وزارت کشور ارائه نمایند. با توجه به مطالب مذکور رد دعوای شاکی مورد تقاضا است. هیات عمومی دیوان عدالت اداری در تاریخ فوق با حضور روسا و مستشاران و ظفریان علی‌البدل شعب دیوان تشکیل و پس از بحث و بررسی و انجام مشاوره با اکثریت آراء به شرح آتی مبادرت به صدور رای می‌نماید.

رای هیات عمومی

به موجب ماده ۸۴ قانون شهرداری "موسسات وابسته به شهرداری از قبیل لوله‌کشی آب، برقی اتوبوسرانی که دارای شخصیت حقوقی بشوند، می‌توانند با اصول بازرگانی اداره شوند. اساسنامه این قبیل موسسات باید به تصویب انجمن شهر و موافقت وزارت کشور برسد. و همچنین به صراحت بند ۱۵ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ تصویب اساسنامه موسسات و شرکت‌های وابسته به شهرداری از جمله وظایف شوراهای اسلامی شهر به شمار رفته و منوط به تأیید و موافقت وزارت کشور گردیده است. بنابراین بندهای ۱۶ و ۱۷ از اساسنامه‌های مورد اعتراض که مقرر داشته اصلاح و تجدیدنظر در مواد اساسنامه انحصاراً با وزارت کشور است. بدیهی است شورای سازمان نیز می‌تواند پیشنهاد اصلاح و تجدیدنظر در مواد اساسنامه را به وزارت کشور پیشنهاد نماید. معیار حکم صریح عفتن در باب تفویض مسوولیت تصویب اساسنامه سازمان‌های مذکور به شورای اسلامی شهر است و مستنداً به قسمت دوم اصل ۱۷۰ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و بند یک ماده ۱۹ و ماده ۳۳ قانون دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۸۵ بندهای مزبور ابطال می‌شود.

عدالت اداری - مقدسی فرد هیات عمومی دیوان عدالت اداری معاون قضائی دیوان

شیفتگان ایران زمین جهانگردانی از سالهای دور

● دهن جلالی

می‌شود. از بزرگترین‌های آن که یکی از مهمترین رویدادهای تاریخ اجتماعی و اقتصادی نیز شمرده می‌شوند، قانون اصلاح تقویم کشور است. این قانون در ۱۱ فروردین ۱۳۰۴ خورشیدی به تصویب مجلس شورای ملی می‌رسد و به موجب آن تمامی اداره‌های دولتی، دستگاه‌ها و مؤسسات اداری، اقتصادی، تجاری و کسبه موظف شدند به حلی نام برجهای نجومی کهن که اسمهای عربی، پارسی و دانش یونانی دارند، مانند: حمل، ثور ... از تمامی فارسی ماههای فروردین، اردیبهشت و ... بر پایه‌ی تقویم جلالی به کار گرفته شود.

بررسی سند این سند به تاریخ ۱۶ ختم ۱۳۰۴ به اعضای مدیرالملک - از سوی رئیس‌الوزرا (نخست وزیر) رسیده است. در این هنگام نخست وزیر و فرماندهی کل قوا، کسی جز سردار سپه نیست. این نامه ۴ روز پس از تصویب قانون اصلاح تقویم، یعنی ۱۶ فروردین ۱۳۰۴ برابر با ۱۹۲۵ میلادی تلگراف شده است و برای همین همزمانی نیز نام برج حمل بجای فروردین به کار رفته. در این سند از حکام «فرمانداران» کاشان و استهبان خواسته شد تا به سه نفری که برای دیدار از آثار و آیینی قدیمی به این دو شهر می‌آیند، مراقبت کامل بشود و حفظ احترام و تهیه آسایش و راحت و تسهیل مسافرت آنان به عمل آید.

شاید این سند را بتوان یکی از نخستین سندهای گردشگری ایران به شمار آورد. سند دارای ویژگیهایی است که پس از گذشت هشتاد و اندی سال چشمگیر می‌نماید. برای دریافت این ویژگیها به پیشزمینه‌ای از تاریخ سیاسی - اجتماعی باز می‌گردیم. به سال‌های آغازین سده‌ی چهاردهم خورشیدی به روزگاری که فراموشی دودمان فاطری پایان یافته و کودتای ۱۲۹۹ سید ضیاء و دولت مستعجل وی نیز برچیده شده است. پیشزمینه‌ی سنا اینک ۲۶ بهمن ماه ۱۳۰۳ خورشیدی است. مجلس شورای ملی فرماندهی کل قوا را از احمدشاه (پاد ۱۲۲۷-۱۲۴۴ ق) ستانده و به سردار سپه، رضاخان سپه است. در پایان همین سال، چهارم اسفند ماه مجلس طرح بازگشت احمدشاه را به ایران یکسره رد کرده و عملاً سردار سپه بالاترین قدرت و شخصیت غیر قاجاری است که می‌تواند بر آریکه‌ی پادشاهی ایران تکیه بزند. پس از کابینه‌ی سیاه سیدضیاء، رضاخان مخالفان خود و شورشگران را از میدان مبارزه‌ی قدرت به در کرده است که واپسین آنها شیخ خزعل، در ۲۴ آذرماه ۱۳۰۳ از پای در می‌آید. سردار سپه همراستای با این کارهای لشکری، پاران و همزمان رای به تغییر امور کشوری بر می‌انگیزد. ایران آرام آرام با دگرگونی‌هایی در زمینه‌ی اجتماعی و فرهنگی رو به رو

اداره تلگرافی دولت علیه ایران

از: تهران، به: اصفهان، نمره کتاب: ۷۰، تاریخ وصول: ۱۶ حمل ۱۳۰۲، توضیحات: فوری،
سنه: ۴-۱۳۰۲، اسم گیرنده: سید

به حکام کاشان و اصفهان مخابره شود: آقایان مستر جردن و مستر پاتن و پروفیسور پوپ

آمریکایی برای ملاحظه آثار و ابنیه قدیمه به آن حدود مسافرت می نمایند. لازم است در موقع توقف آنها در حوزه حکمرانی خودتان مراقبت کامل در حفظ احترامات و تهیه آسایش و راحت و تسهیل مسافرت آنها به عمل آورده و در راهنمایی و همراهی به آنها برای ملاحظه ابنیه و آثار و عمارات قدیمه و اشیای صنعتی از مساعدت و مواظبت خودداری ننمایید که مدت مسافرت آنها به سهولت و راحت منقضى شده، مقضى المرام مراجعت نمایند. ۱۶ حمل ۱۳۰۲، از طرف رئیس وزراء، مدیرالملک

آوازه گر و آموزگار مسیحی آمریکایی که ۲۲ سال از عمر خود را در ایران به کارهای آموزشی و بویژه تربیتی گذراند. شهرت او و همسرش به خاطر تلاش آنان در همین زمینه است. وی از ۱۸۹۹ تا ۱۹۵۸ رئیس دبیرستان آمریکایی تهران بود. در این سال که دبیرستان به کالج [دانشسرا] تبدیل شد، وی ریاست آن را یافت و تا سال ۱۹۰۴ که وزارت فرهنگ [آموزش و پرورش] اداره‌ی مدرسه را به عهده گرفت رئیس آن بود و در ۱۹۲۱ بازنشسته شد. در ۱۹۱۶ کالج لاهوت دانشگاهی دکترى در الاهیات و در ۱۹۲۵ کالج واشینگتن و جفرسون دانشگاه دکترى در حقوق را به وی دادند. جوردن شخصیتی پرکشش داشت و ورزشکار بود. همراه با همسرش خدمات مهم و عمیقی در پیشرفت تعلیم و مخصوصاً تربیت نمود. بیشتر هم میهمانش او را می شناسد، اما در ایران بویژه تهران نامی شناخته است. وزارت فرهنگ به پاس خدماتش در ۱۹۲۰/۱۲۹۹ خ. مدال و نشان درجه ۲ علم و در ۱۹۳۰/۱۹۲۹ خ. مدال و نشان درجه ۱ اول فرهنگستان را به وی اعطا نمود. در ۱۹۴۴ که دگر بار به ایران آمد، یکی از تالارهای دبیرستان البرز به افتخار وی نامگذاری شد و در ۱۹۲۵/۱۲۳۱ خ. تدریس نیمه‌تمامی از وی در این تالار بر پا گردید که ظاهراً یگانه محسمه سلیس مسیحی است که در یک کشور اسلامی بر پا شده است. همسرش نیز سالی پس از وی وفات یافت.

III) پاتون، فرانسیس ال (۱۸۲۳ - ۱۹۲۲ م) آموزگار، آوازه گر مسیحی آمریکایی در برمودا زاده شد. استاد الهیات دانشگاه پرینستون بود. وی از ۱۸۸۸ تا ۱۹۰۲ ریاست دانشگاه پیشگفته را نیز داشت.

میهمانان سه تن آمریکایی سرشناس، پروفیسور پوپ، دکتر جوردن و دکتر پاتون هستند که برای نخستین بار چنین فرمائی ویژه دیناردهی آنان صادر شده است. میهمانانی غیرنظامی که دو تن از آنان، پروفیسور پوپ و دکتر جوردن، بویژه شخصیت های نام آشنای این سرزمین هستند. برای دانستن ارزش این سند، شناخت این میهمانان، سودمند خواهد بود.

I) پوپ، اوتر ایم ۱۸۶۹ - ۱۸۸۱ م خورشیدانسان آمریکایی و کوشش بنیادآوازه‌ی هنر ایرانی. دانش آمیخته‌ی دانشگاه بران در ۱۹۰۵، استاد دانشگاه کالیفرنیا شد و در ۱۹۲۵ م / ۱۳۰۴ خ. به بعد به سرپرستی ۲۰ گروه اعزامی پوششی به ایران شد. در بازه‌ی این سالان، درباره‌ی هنر ایران پژوهشهایی فراوانی نمود. نخست مشاور انتخابی هنری دولت ایران بود و سه سال بعد مشاور هنر ایرانی موزه‌ی پنسیلوانیا شد. از ۱۹۲۵-۱۹۲۵ مشاور بنیاد هنر اسلامی شیکاگو بود. سه نمایشگاه جهانی برای هنر ایران برگزار نمود (فیلاادلفیا ۱۹۲۶، لندن ۱۹۳۱، نیویورک ۱۹۳۵). از ۱۹۳۶ م / ۱۳۱۵ خورشیدی استاد انتخابی تاریخ هنر ایرانی دانشگاه تهران شد. مدتی بنیاد ایرانی شهر نیویورک بود و از ۱۹۴۷ - ۱۹۵۲ رئیس بنیاد آسیایی شد. از سوی دولت ایران نشان تاج و نشان علمی درجه‌ی یک، فرهنگستان ایران به او داده شد (۱۳۴۳ خ). پوپ ۵ سال بعد (۱۹۶۹ م) در سمراز ترک گذشت و بنا بر وصیت آق او را در پای "پل خواجو" به خاک سپردند. از کارهایش: قالی های باستانی شرق (۱۹۲۶) مقدمه‌ای بر هنر ایران (۱۹۳۰)، بررسی هنر ایران آثار گرانمایی هنر ایران (۱۹۴۶)، معماری ایرانی (۱۹۶۲). بسیاری از آثار وی به فارسی گردآوری شده است.

II) جوردن / جردن، سمیوئل مارتین (۱۸۷۱ - ۱۹۵۲ م)

عنه
۱) آندیستون، مکتف پورسوله -
مركز و مصلحان جامر و Mallan
استاد و فرهنگ‌پژوهان، پاپ نام
۱۳۳۵
۲) آندیستون از سلامت نهادگویی در ایران
در عینت خدمت و مدیریت و مکتف
رئیس دفتر رئیس جمهور
به‌دلیل ملاحظاتی چند و بیشتر وزارت
فرهنگ و ارشد اساتذی زاب نامی بود
۱۳۳۵
۳) نازک المعرفه، خورشید به خورشیدی
خلایق حسن مکتف - فرهنگ‌پژوهی
کتابخانه‌ی ملی و پاپ سومیه (۱۳۳۱)
۴) مکتف، پاپ پورسوله روح ایران
پاپ فرهنگ‌پژوهان و پاپ مکتف ۱۳۳۵

1) Pope, A. U
2) Jordan, S. M
3) Paton, F. I.

یک انگلیسی عهد سلطنت الیزابت یکی فرانسوی آشنا به دربار ورسای و یک رومی خود را در دربار شاه عباس بزرگ غریب احساس نمی کردند (پ. ۵، متاشه).

ایران عهد صفوی، مسافران بسیاری را به خود دیده است برخی از آنان نمایندگان سیاسی بودند که برای عقد قرارداد نظامی یا بازرگانی به ایران سفر می کردند یا بازرگانی بودند که در جستجوی بازار تازه‌ای برای فروش اجناس خود به این سرزمین می آمدند یا اعضای هیئت‌های مذهبی بودند که میهمان‌نوازی ایرانیان آنان را به این نقاط کشانده بود، بعضی نیز مسافراتی بودند که فقط برای لذت مسافرت به ایران می آمدند.

سلسله صفوی پس از حدود ۸۵۰ سال (از فروپاشی ساسانیان تا بر آمدن صفویه) دولتی متمرکز، نیرومند، باشکوه، فرهنگ گستر و هنرپرور به وجود آورد که از ثمرات آن وحدت ملی و سیاسی و رونق گسترده با دولت‌های خارجی بود. در زمان شاه عباس، بار دیگر ستاره بخت و اقبال ایران درخشید و اقتصاد ایران یک بار دیگر شاهد نوره‌ای پررونق و درخشان شد. در این زمان ایران و به ویژه اصفهان مرکز آمد و رفت دول اروپایی و آسیایی شد. به گونه‌ای که بیش از ۵۰ سفارت‌خانه در اصفهان تأسیس شد. تحت لوای امنیت سیاسی و نظامی این دوران، کاروانسراها در شهرها و جاده‌ها بنا شد مراکز حمل و نقل کالا رونق گرفته کارگاه‌های صنعتی افزایش یافت و هنرمندان ارج و قرب یافتند و هنرشان را عرضه کردند. وقتی به اعمال شاه عباس نظری اجمالی می افکنیم، در کنار اندیشه رفاه برای مردم، تفکر ارتباط با دیگر ادیان، مردمان و سرزمین‌ها را نیز درمی یابیم. کارهای او باعث شد که مردمان سرزمین‌های دیگر به ایران بیایند و تجارت کنند و نهایتاً ایران را معرفی کنند تا جایی که اگر گفته‌های دقیق مسافران متعدد اروپایی نبود، مطالعه تاریخ سیاسی و اقتصادی ایران در زمان صفویه غیر ممکن می شد.

آزادی مذهبی ایران در زمان شاه عباس ستودنی بود. مسیحیان از آزادی کامل (در به جا آوردن آیین خود) برخوردار بودند. شاه عباس هنگامی که پیروز میدان وارد لبروان و گرجستان شد جمعیت ارمنه مستقر بر نوار مرزی را با خود به اصفهان آورد و در محله‌ای در جنوب زاینده رود اسکان داد و برای ساخت کلیساها همت گماشت. وی به این ترتیب گام به گام به اروپاییان مسیحی نزدیک شد و با آنان علیه عثمانی‌ها متحد شد. ارمنه که دارای تجارب طولانی و موفق در امر تجارت بین‌المللی به ویژه با اروپاییان بودند و به دلیل هم‌مسلكی با اروپاییان و حمایت‌های دولتی، در قاصه اندکی توانستند به ثروت هنگفتی برسند که نتیجه‌اش به سود ایران تمام می شد. شاردن اشاره می کند که فقط در جاهای اصفهان او توانسته تعداد ۱۴۰ خانه مسکونی بباید که از نظر زیبایی، شکوه و جلال با کاخ‌های سلطنتی برابری می کردند. اگر به قبرستان ارمنه و کلیساهایی که در اصفهان قرار دارند نظری بیفکنیم مقبره‌های متعلق به اتباعی از کشورهای فرانس، انگلستان، آلمان، لهستان، هلند، قزاقستان، استرالیا و آمریکا می یابیم که تأییدی بر پذیرش و

شاه عباس و گردشگری

• اثرش لورنقاوی

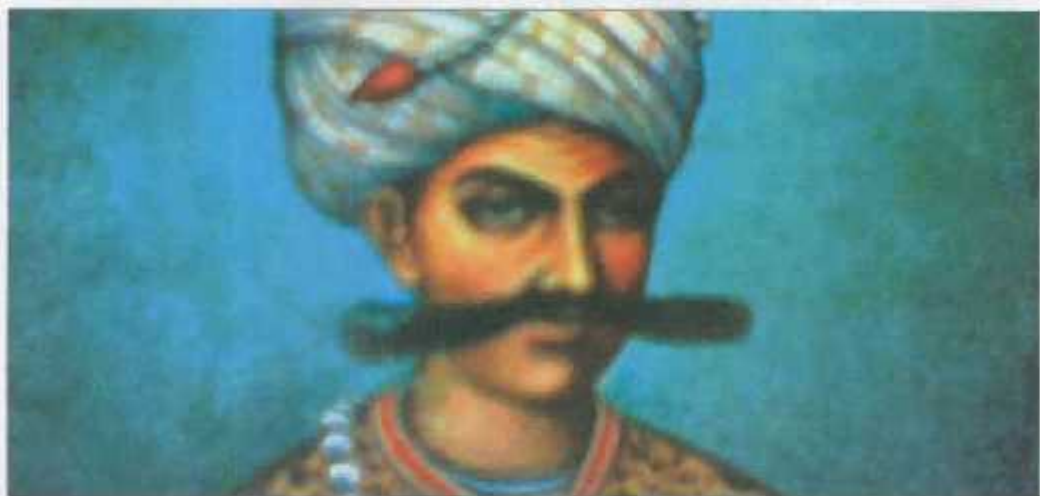

انتخاب ایران به عنوان ماضی برای خاورچیان است. اصفهان نهایتاً شهری بود که زرتشتیان، مسیحیان، یهودیان و مسلمانان در آن با هم زیستی کامل می‌زیستند.

از طرفی دیگر، دربار شاه عباس مهد پرورش هنرمندان، ادبا و دانشمندان شد و هنرهایی همچون خوشنویسی، نقاشی، کاشی‌کاری، فرش‌بافی و معماری دوباره رونق گرفتند. در زمان او باغ‌شهرها و باغ‌ها و پل‌ها و راه‌ها ساخته شد. بازارها و راه‌های تجاری اهمیت بیشتری یافتند و همه این‌ها به ثروتمند شدن کشور کمک می‌کرد. در یک کلام تصمیماتی که شاه عباس درباره اداره سرزمینش می‌گرفته بازتاب خوبی در جهان بیرون داشت و ایران را یک کشور با ثبات معرفی می‌کرد. اثرات تفکرات و تصمیمات

کشورها ایجاد امنیت در کشور و در مرزها، زیباسازی شهرها (به ویژه پایتخت و شهرهای مهم و مقدس) و بنا کردن بناهای باشکوه را نام برد. غالب این است که برخی از کاروانسراهای شاه عباسی هم اکنون نیز به عنوان هتل مورد استفاده قرار می‌گیرند که نمونه بسیار معروف آن همان هتل شاه عباسی معروف اصفهان و کاروانسرای مورچه‌خورت است. بعضی از کاروانسراهای دوران شاه عباس جایگاه رصد آسمان شب برای علاقه‌مندان است. رصد آسمان در دل کویر ایران در صورت تلیفات مناسب یکی از انواع گردشگری درآمدزا برای کشورمان خواهد بود. شاه عباس با شرکت در اعیاد علی به احیا و رونق آنها کمک کرد. به طور مثال وی مراسم آب‌پاشان را دوباره مرسوم کرد که هم اکنون هم کمابیش

وی نیز گردشگران اروپایی را به ایران می‌کشاند. شاردن از کسانی است که در دوره صفویه به ایران مسافرت کرده بود. او در شرح مسافرتش حتی آثار باستانی ایران و البته تاریخی را ذکر کرده است و اطلاعاتی که وی راجع به ایران به دست داده، به مدت ۲ قرن به عنوان تنها منبع مطالعاتی در این زمینه تلقی می‌شد. به نظر یکی از مستشرقین: «کتاب وی بهترین کتابی است که ما را با خلیت ایران آشنا می‌سازد».

سیاست خارجی شاه عباس رویکرد ایران و اروپا را در زمانی که پلاعی عثمانی گریبان ایران را گرفته بود، بهبود بخشید. به یک نمونه توجه کنید: سر آنتونی شرلی که برای ایجاد اتحاد میان ایران و اروپا به ایران سفر کرده بود، هنگامی که به عنوان سفیر کبیر شاه ایران به اروپا برمی‌گشت نامه‌ای در دست داشت که در آن از طرف شاه عباس چنین نوشته شده بود: «... شما سلاطین، که به مسیح عقیده دارید، بدانید که این شخص بین من و شما ایجاد دوستی نموده است...».

اگر از بعد گردشگری به اقدامات شاه عباس نظری بیهکنیم به مولودی بسیاری می‌توان اشاره کرد که بعضی از آن‌ها در ادبیات امروز گردشگری با عنوان زیرساخت‌ها مطرح می‌شوند. به غیر از مواردی که در بالا به آن‌ها اشاره شد، می‌توان ساخت تاسیسات رفاهی بین‌راهی، اتصال شهرها با ایجاد شاهراه‌ها، تسهیل دینی و ساخت کلیساها و در پس آن به نوعی دعوت از سرمایه‌گذاران دیگر

رایج است. شرکت در مراسم و رویدادهای ملی و مذهبی، یکی از علاقه‌مندی‌های گردشگران دنیاست که با توجه به گوناگونی این آیین‌ها و مراسم در ایران، ظرفیت‌های قابل بررسی هستند. شاه عباس در میدان نقش جهان بازی‌ها و ورزش‌های ملی همچون چوگان را برقرار ساخت که امروزه می‌توان به عنوان میراث معنوی از آن‌ها یاد کرد و حتی با مدیریت کارآمد می‌توان نوعی از گردشگری ورزشی را بر مبنای آن گسترش داد. وی همچنین مسابقات قلیق‌رانی را در زاینده‌رود و در کنار پل‌های تاریخی رونق بخشید. نصف جهانی که شاه عباس باقی‌اش بود، بعدها شهری شد که آندره مالرو درباره‌اش می‌گوید: «چه کسی می‌تواند ادعا کند که زیباترین شهر دنیا را دیده، در حالی که اصفهان را ندیده باشد؟ یا این که جان تیلور، رمان‌نویس و شاعر قرن بیستم‌ویکم می‌نویسد: «هرگاه که در میانه‌ی میدان نقش جهان می‌ایستیم این حسن ناخودآگاه بر من غلبه می‌کند که بر فراز بام کل هستی پای نهاده‌ام.» همه این تعریف‌ها و تمجیدها از کسانی که دنیا‌نماشان را می‌شناسد و به خاطر دارد، اصفهان و ایران روزگار دوران شاه عباس را به نوعی نوستالژی شیرین تبدیل کرده که هر گردشگری آرزوی دیدنش را داشته باشد. هر چند شاه عباس با نگاه گردشگری سیاست‌هایش را تبیین نمی‌کرد ولی با نگاه امروزی می‌توانیم او را در زمره پیشانیان رونق گردشگری در همان سال‌ها و سال‌های بعد بدانیم.

گامهای بلند تبریز

در گردشگری شهری

گفتگو با مهندس علیرضا قوین شهردار تبریز

گفتگو با مهندس علیرضا قوین شهردار تبریز

فرصتی دست داد تا بازی دیگر با آقای علیرضا نوین، شهردار کلاتشهر تبریز به گفتگو بنشینیم اما این بار نه در دفتر کارش در تبریز که در غرفه شهرداری تبریز در نمایشگاه خدمات شهری و در جزیره کیس. آن هم در پی سفری دور و دراز، از خشکی و دریا به ویژه آن که تازه از گرد راه رسیده بود و خسته آقای شهردار همچنان باروی گشاده به گفتگو نشست همچنان که در تبریز دیده بودیم. آن گفتگو در بزرگداشت یکصدمین سال شهرداری در ایران رخ داد و در شماره ۸۷ ماهنامه از زیر چاپ در آمد. این بار انگیزه پیشتر موضوع گردشگری شهری و تلاش های خستگی ناپذیر او بود و شهرداری تبریز در این زمینه که ما را به گفتگو نشاند.

تبریز این شماره‌ی ماهنامه ویژه گردشگری است و ما شهر تبریز را یکی از کلاتشهرها می‌دانیم که جاذبه‌های گردشگری خوبی از نظر ما دارد. جناب آقای شهردار می‌خواهیم در این زمینه گفتگویی با شما داشته باشیم اگر موافق هستید پرسش‌ها را مطرح کنیم.

□ البته بفرمایید.

تبریز گردشگری از دید شما به عنوان یک شهردار چیست؟

□ این نمایشگاه که در این جا برپا شده برای اخذ تجارب همکاران در ۱۱۰۰ شهرداری کشور، مخصوصاً کلاتشهرهاست و این فرصتی برای بازخوانی عملکرد خودمان در شهرداری تبریز هم هست. بحث گردشگری امروزه یکی از صنعت‌هایی است که دولت‌مردان همه‌ی دنیا برای الگوهی کشورمان روی آن برنامه‌ریزی می‌کنند. یعنی برای اداره شهرها، امروزه صنعت گردشگری حرف اول را می‌زند. اگر چه ما تا به امروز فکر می‌کردیم نفت تاریک‌کننده‌ی بدون هزینه‌ای که با حداقل هزینه صاحب آن می‌شویم اما اینک به این نتیجه رسیده‌ایم که ما صاحب اصلی این همه مخازن نفتی و زیرزمینی نیستیم. این‌ها تعلق به آیندگان هم دارد و نباید همه‌ی آن را استفاده کنیم. خوشبختانه امروزه در کشور ایران و مخصوصاً استان خودمان از دهه‌ی گذشته توجه بیشتری برای صنعت توریسم و گردشگری شده است. شهر تبریز با تمدن ۳۵۰۰ ساله، از قدیم به خاطر جلوه‌ی ابریشم محل عبور و مرور تجار بوده که از آن‌جا می‌گذشته در واقع تبریز در محل تلاقی اروپا و آسیا بوده است. از نظر صنعت و تجارت

نیز آوازه‌ی بلند داشته از قدیم تاریخ‌نویسان بزرگی چون ابن‌خلکان آمدند و از تبریز گزارش تهیه کردند. من به گزارش ابن‌خلکان اشاره می‌کنم، او تبریز را یکی از باغشهرهای بزرگ که فضای سبزش بی‌نظیر بوده دانسته است. یا اشاره می‌کنم به تاریخ قرن هشتم که بزرگ‌ترین شهرک دانشجویی دنیا به نام ربع رشیدی در تبریز واقع بوده با ۱۵۰۰ استاد و بیش از ۳۰ هزار دانشجو و طلبه که در آن جا سرگرم به تحصیل بودند. امروزه تبریز بر آن است که همان ربع رشیدی را زنده کند، خوشبختانه در سازمان ملل همین سه ماه پیش هم این کار ثبت شد و مسوولان استان و شهرداری مصمم هستند که این شهرک دانشجویی دنیا در قرن هشتم را زنده کنند. از موارد دیگری که برای بودجه سال ۸۷ تنوین کرده‌ایم پارک ارگ عیاش‌شاه در کنار مصلای تبریز است که به خواست خدا سال آینده به بهره‌برداری می‌رسیم. و پارک قبلی را زنده می‌کنیم. با نمادهای با ارزش تری این پارک احیا خواهد شد. در بحث بازار تبریز که قبلاً هم گفته بودم بزرگترین بازار سربوشده‌ی دنیا است. ما در سال گذشته از نظر تأسیسات بازار، ایمنی، خدمات شهری و مخصوصاً از نظر سرویس‌های بهداشتی بازار، کارهای بسیار خوبی انجام دادیم. به کمک میراث فرهنگی تلاش داریم که بازار تبریز را دوباره به گردشگران معرفی کنیم. و در این ۲ سالی که من هشتم آثار آن را می‌بینیم هر چند که ما گردشگر درمانی نداریم ولی بیمارستان قلب شمال کشور در تبریز است. از ترکیه ارمنستان، آذربایجان به نام گردشگر به تبریز می‌آیند یکماه در تبریز می‌مانند و عمل جراحی خود را انجام می‌دهند با هزینه‌ی مناسب‌تر از کشور خودشان و به زانبوم‌شان برمی‌گردند. ما از این بستر استفاده می‌کنیم. یعنی

می‌بینیم تعداد هتل‌ها و مهمانسراهای ما در امری که داریم بالا رفته و شهرداری تصمیم گرفته بزرگ‌ترین هتل ۵ ستاره را امسال با مشارکت یک شرکت ترک شروع کند. شهرداری‌ها با توجه به درآمدهای ناپایداری که تا به امروز داشته‌اند از تراکم قروشی و ساخت‌وساز شهر را می‌گردانند. رسیده‌ایم به این که ما هم باید برویم دنبال گردشگر. الان ما داریم پارک مدیای تبریز را می‌سازیم در واقع مدیای تبریز پارکی است از اقلر باستانی خود تبریز و آذربایجان. نماها و ماکت‌های خوب و بزرگ سفارش داده‌ایم که به خواست خدا اگر به تبریز آمدید وارد پارکی خواهید شد که در آن تمامی آثار فرهنگی ما را به شکل ماکت‌هایی با ۵ متر عرض و ۳ متر ارتفاع خواهید دید.

با کارت‌های الکترونی که توضیحات را به صورت ترکی، فارسی و انگلیسی بازگو خواهند کرد که البته هدف بیشتر نسل جوان خود تبریز است که با گذشته‌ی شهر تبریز بیگانه هستند. هر گردشگری که وارد تبریز شود در عرض ۲ ساعت با کل آذربایجان در یک مقیاس کوچکتر آشنا خواهد شد. ما بزرگترین پروژه‌ی زیبایی شهر تبریز همین عهده‌انگاری را که قول داده بودیم به زاینده‌رود تبدیل کنیم امسال شروع کردیم که ۶ کیلومتر را بازسازی می‌کنیم. امید دارم که سال آینده در دهه‌ی فجر حداقل ۵۰ درصد آن آماده بشود. سد شهید مدنی که سال آینده افتتاح می‌شود و با برآب کردن آن آبراه که از وسط شهر می‌گذرد متظار داریم به زیبایی‌های شهر افزوده بشود. اگر بخواهیم از بُعد گردشگری بگوییم زمین بزرگترین موزه‌ی کشور را با نام "موزه‌ی فرهنگ شمال غرب کشور" شهرداری با انتخاب مکان مناسب در اختیار میراث فرهنگی گذاشت که جناب آقای مشائی آمدند کنگ زدن آن در ساخت این موزه با ما شریک هستند. ما به خواست خدا موزه‌ی فرهنگی تاریخی شهر تبریز را در همان مجموعه ایجاد می‌کنیم. در منطقه شهرک باغ‌میشه واقع در کنار میدان شهید فهمینه موزه‌ی خود شهر و شهرداری را که قول داده بودیم راه‌اندازی کردیم که در واقع اولین موزه‌ی شهرداری‌های ماندست با قدمت ۱۰۰ ساله که در اولین قدم زیرزمین خود شهرداری را آماده کرده‌ایم. و تا پایان سال آینده کل مجموعه شهرداری را منتقل خواهیم کرد. و اولین‌های تبریز در یکصد سال گذشته همه به همان جا منتقل می‌شوند و خود کاخ عمارت شهرداری به عنوان بزرگترین موزه‌ی شهرمان میزبان گردشگران خواهد بود.

توسعه‌ی صنعت گردشگری سرمایه‌گذاری کنند زمین را تقریباً رایگان در اختیارشان قرار می‌دهد. به نظر من، ما اول باید آماده باشیم که اگر مهمانی وارد شد بی جا و مکان نمائند یا گردشگر نگوید ما هتلی یا کیفیت بالا پیدا نکردیم. مسئله دوم مردم ما هستند. امروزه شهروندان ما باید با اخلاق شهروندی خودشان جلای گردشگر باشند. ما باید از کشورهای توسعه یافته یاد بگیریم آن‌ها در این موارد با تمهیداتی پرکشش گردشگر را دعوت می‌کنند. من ۱۰ روز پیش در استانبول دیداری با شهردار آنجا داشتم. ایشان صحبت کردند تصی را در اختیار ما گذاشتند تا از شهر استانبول بازدید بکنیم. ایشان آمده بودند در حاشیه دریا برای گردشگری حتی برای گردشگران داخلی خودشان امکاناتی فراهم کرده بودند مثلاً برای صرف یک چای و شام که مردم برای تفریح می‌آمدند و ساعت فراغت را با یک چای، شام یا نهار می‌گذرانند. یا همین پل گلیلی که آن‌ها هم دارند و ما هم داریم. ما در قسمت بالای پل نمایشگاهی را ایجاد می‌کنیم تا گردشگران هم از نظر آموزش بیایند و فناوری و تکنولوژی را یاد بگیرند و هم از بالای آن شهر تبریز را تماشا کنند. در همین بحث می‌توان به قسمت‌های هنری اشاره کرد ما که بین‌الملل هنر تئاتر در ایران هستیم نمایشنامه‌هایی را که در صد سال گذشته نوشته شده است در دست داریم. ولی امروزه می‌بینیم متأسفانه تبریز تلااری برای اجرای تئاتر ندارد. اخیراً که به ترکیه رفته بودیم اینها را دیدیم با شورای اسلامی شهر تبریز تصمیم‌مان این شد که حداقل دو تئاتر خانه یا دو فرهنگسرای ویژه‌ی اجزای تئاتر بسازیم. ساخت سینما را هم شروع کرده‌ایم. ما در مرکز شهر ۶ سینما داریم اینها را در نقاط مختلف شهر تبریز می‌پراکنیم.

سینمای جدید را در خود مجموعه شهرداری تبریز طراحی کرده‌ایم که امینوارم ۲ سال آینده به بهره‌برداری برسد. بنابراین از نظر درآمدی اول باید بسترهای را ایجاد بکنیم که الان تقریباً زیر متوسط هستیم. و باید تلاش بیشتری انجام دهیم. اما از نظر درآمد بودجه‌ی ما کمتر از ۱۰ درصد است. مثلاً همین قوناق‌ترامایی را که ۸۰ سال پیش بوده می‌خواهیم دوباره راه‌اندازی کنیم. با انجام این کارها به گردشگری رونق خواهیم داد. فکر می‌کنیم به خواست خدا ۳۰ تا ۳۵ درصد از بودجه را در ۱۰ سال آینده از این راه کسب کنیم رقم بالایی خواهد بود. الان می‌دانید که درآمدهای شهرداری ۵۰ درصد با تراکم فروشی، املاک شهرداری و نهایتاً سرقفلی و موارد محدودی که از تجمیع عوارض می‌گیریم حاصل می‌شود که این قابل قبول برای اداره‌ی شهر نیست.

چند گردشگران لزوماً باید ایرانی باشند یا می‌توانند از مسافران فرامرزی هم باشند یعنی از کشورهای همسایه بیایند نظر شما در این مورد چیست؟

اولاً: یک تبریزی باید خودش راوی فرهنگی باشد. یعنی اگر کسی به شهر تبریز آمد و گفت ارگ علیشاه کجاست شهروند تبریزی نگوید نمی‌شناسم یا نمی‌دانم کجاست. پس خود تبریزی‌ها

چند جایگاه گردشگری شهری را در اقلام درآمدی شهرداری چگونه می‌بینید؟

برای گردشگری باید بسترهای را آماده بکنیم مثلاً شهر تبریز از نظر مهمانسرا و هتل‌ها بسیار فقیر است یعنی ما تا سال گذشته تنها یک هتل پنج ستاره داشتیم که امسال دومی هم گشایش یافت که امینوارم سومی را هم افتتاح کنیم. اما الان دولت و مسئولان استان و هم شهرداری برای کسانی که می‌خواهند بیایند و برای

مسافری را آماده کرده‌ایم. پارک‌های مسافری که مجهز هستند به تاسیسات رفاهی، امکانات اولیه در ۳ نقطه‌ی خوب تبریز برپا خواهد شد. بنابراین ما پذیرای مهمانان توریستی خواهیم بود و اسامی نسبت به سال گذشته با امکانات و رفاه بیشتری آماده‌ایم و همچنین تبریزگردی هم به مدت ۲ روز (همان ۲ روز اول تعطیلات) راه خواهیم انداخت. اگر استقبال بشود برای روزهای بعد خود شهرداری کل مناطق دینی شهر تبریز را به صورت رایگان برای مهمانان توریستی ارائه خواهد داد. همان‌طور که گفتیم دو هتل یکی ۵ ستاره و یکی ۳ ستاره افتتاح شده یعنی به ظرفیت تخت‌های هتل تبریز ۱۰۰۰ تخت اضافه شده که این هم فرصت خوبی برای مهمانان توریستی است.

سوال: به عنوان آخرین پرسش واقعا شما برای گردشگران و مخصوصاً هموطنان مان که به تبریز می‌آیند چه تمهیدی برای آموزش آنان و نهادینه کردن گردشگری شهری دارید؟ یعنی وقتی گردشگر می‌آید سراغ بازار نرود و به جاذبه‌های که شما با این زحمت فراهم کرده‌اید گرایش پیدا کند؟

□ اولاً مردم ما هوشیار هستند و برای تجارت این‌ور و آن‌ور نمی‌روند. دین مبین ما با آموزه‌های خود سفر را برای زیبایی‌های که خدا آفریده است، در گذشته‌های دور همان شهرها و بلاد را توصیه می‌کند. خداوند می‌خواهد قنرتش را نشان دهد که آدم‌ها با نژادهای گوناگون و زبان‌های مختلف و با قومیت‌های مختلف زندگی خوبی در کنار هم داشته باشند. با ابتکارات و کارهای خلاقانه که در همه استان‌های کشور ما دیده می‌شود، من فکر می‌کنم مردم ما از این فرصت‌ها استفاده می‌کنند. ما در ورودی‌های شهرمان گردشگر را به حال خود رها نخواهیم کرد. یک پذیرایی اولیه خواهیم داشت و با راهنمایی‌هایی که راهنمایان میراث فرهنگی و شهرداری مشترکاً انجام خواهند داد، برنامه‌ی روزانه خودمان را به آنان ارائه کرده و می‌گوییم که آن‌ها را کجا باید ببریم و اتوبوس رایگانی که در خدمت‌شان خواهد بود و فکر می‌کنم خرید هم قسمتی از برنامه‌های ما خواهد بود. از جهت صنایع دستی و زیبایی‌های که در هر شهر وجود دارد و نهایتاً در هنگام ورود می‌برسیم شما چشمتان باز است به شهرمان می‌آید و تبریز را چگونه شهری می‌بینید؟ در برنامه‌های صنایع شهر تبریز که با همکاری شهرداری پخش می‌شود این را اضافه خواهیم داد. هر روز دوربین ما و میکروفتن گزارشگران صدای شهر به مراکز مسافران و هتل‌ها می‌رود و نظر گردشگران را می‌پرسد و از تعدادی وعده خواهیم گرفت که در موقع برگشت به شهر خودشان نظرشان را به ما بگویند. این کار در سال ۸۶ انجام شد که فکر می‌کنم گردشگران با دست پر به شهرشان بازگشتند، از این جهت که کاملاً تبریز شهری متفاوت یا شهری بود که در تاریخ خوانده بودند. و این سفر خوب برای آن‌ها مانند برگه‌ی می‌نمود که برایشان ورق خورده باشد. این‌بار سال ۱۳۸۷ سالی پربار باشد. به ویژه که بعد از برگزاری انتخابات مجلس شورای اسلامی می‌خواهیم که روزها و ایام خوشی را همراه با مهمانان توریستی در شهر تبریز داشته باشیم.

سوال: با سیاست از وقتی که در اختیار ما گذاشتید.

باید راوی، توجیه‌گر یا مترجم خوبی برای توسعه گردشگری و آثار فرهنگی‌مان باشند. دوم این که ما محدود نیستیم. همین ده روز پیش، هفته‌ی فرهنگی تبریز را در استان تریپوزان، استان گیزسون و استان ریزه ترکیه برگزار کردیم. از دیشبست ماه هفته فرهنگی تبریز را در استانبول و خرداد ماه در ایروان برگزار می‌کنیم. یعنی این که ما تبریز را قبل از این که خود آنها بیایند در همان‌جا برایشان معرفی می‌کنیم، زیبایی تبریز، آثار تبریز و قدمت تبریز را معرفی می‌کنیم. این کار را باید انجام دهیم از آن طرف هم آنها به تبریز می‌آیند. کشور آذربایجان و ترکیه تقاضای ما داریم. صنعت گردشگری در واقع صنعتی است که برای ایجاد تقاضا و برقراری سمیتمت‌ها و دوستی‌هاست. ما در واقع با صلح و دوستی‌ها می‌توانیم همدیگر را بپذیریم. کشورهایمان را معرفی می‌کنیم و مافع بحث‌های سیاسی شویم. زیرا بحث‌های سیاسی ارتباطات برادری را به هم می‌زند. من فکر می‌کنم این گونه ارتباطات، منظوم گردشگری و آمد و رفت مردم از دو کشور این موارد را به حداقل برساند. مثلاً سال آینده برای برگزاری هفته فرهنگی کشورهای هم‌جوار برنامه خواهیم داشت و الان هم برای هفته فرهنگی هم‌جوار داریم که فروردین ماه در تبریز برگزار می‌شود. که آقای قانر تویباش برای شهریور ماه از ما وقت گرفته‌اند که در تبریز هفته فرهنگی استانبول را برگزار کنیم. اسامی میدان و خیابان مشترک در تبریز و استانبول و کشورهای هم‌جوار داریم طراحی می‌کنیم. بنابراین از کشورهای هم‌جوار و خود شهر انتظار داریم که تبریز را در دنیا به عنوان شهری که حتی از پایتخت (تهران) هم سابقه بیشتری دارد معرفی نمایند. وقتی در مونیخ یا شهردار مونیخ صحبت می‌کردیم دیدم تبریز را بهتر از من می‌شناسد. گفتیم چطور؟ پاسخ داد از طریق کتاب‌ها، اینترنت، مطبوعات و علاقه‌مندی خودشان. پس ما با رفت‌وآمد بیشتر می‌توانیم این موارد را توسعه دهیم. ما الان داریم بزرگ‌ترین مرکز تجاری جهانی فرش را در تبریز برپا می‌کنیم. در ۳ سال آینده این مرکز به تمام خواهد رسید از آلمان، فرانسه و کشورهای مختلف گردشگر برای انتخاب و خرید فرش و یا همان گردشگری که ما دنبالش هستیم. از آثار باستانی تبریز دیدار می‌کنند. الان چند تا کار که ما در مقیاس جهانی دنبال آن هستیم مثل ساختمان تجارت جهانی تبریز را شروع کرده‌ایم. ۱۰ طبقه اجرا شده و ۲۵ طبقه از آن هنوز مانده که اگر انجام بگیرد من برای آینده تبریز و برای جذب گردشگر، بالا رفتن درآمد و برقراری روابط دوستانه و اعتماد شهروندان به همدیگر، چشم‌انداز خوبی را پیش‌بینی می‌کنم.

سوال: نوروز، تبریز شاید آب‌وهوای گرمی نداشته باشد ولی شما چه تمهیداتی برای کار گردشگری انجام داده‌اید؟

□ هفت‌سینی که شما الان دارید می‌بیند در ۵ میدان اصلی تبریز زینت داده می‌شود. ما در واقع ۵ منطقه خوب شهری و پارک‌های

سبزی و عوامل
سبزه سبزان دل
بی جسم اربعان
بقی انسان‌هایی
ی حیات را در

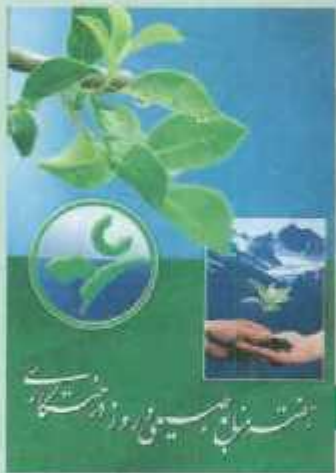
در نظام پیوند حلقه
حیات بخش مانند
انگیز و دلفریب شد
میدواند منابع طلا
به شمار می آید
شیفتگی طبیعت

ماده سبزی در کتاب سبز

سبزی در نظام پیوند حلقه حیات بخش مانند انگیز و دلفریب شد میدواند منابع طلا به شمار می آید شیفتگی طبیعت

سبزی در نظام پیوند حلقه حیات بخش مانند انگیز و دلفریب شد میدواند منابع طلا به شمار می آید شیفتگی طبیعت

پشت‌ساز سبزی از روزگار است

شهر سبز کوچولوها

پروژه الفبای شهر سبز

پروژه الفبای شهر سبز در راستای ارتقای آشنایی کودکان با طبیعت و محیط زیست و همچنین تقویت مهارت‌های نوشتاری و خوانداری در قالب یک بازی آموزشی طراحی شده است. این بازی شامل ۲۶ کارت با تصاویر و کلمات مرتبط با طبیعت است که می‌تواند به عنوان یک ابزار آموزشی در مدارس و مراکز فرهنگی مورد استفاده قرار گیرد.

به باور ما آموزش به شهروندان می‌بایست در تمامی سطوح به صورت مستمر ادامه داشته باشد. در میان گروه‌های مخاطب شهروندان کوچک و به ویژه دانش‌آموزان مقطع ابتدائی جایگاه خاص و ممتازی دارند. آموزش به کودکان سرمایه‌گذاری ماندگار برای سال‌های بعد خواهد بود. به فرموده امیرالمومنین (ع)
(العلم فی النصر کالتقش فی الحجر) علم آموزی به کودکان همانند تراش روی سنگ ماندگار و پلرچاست، یکی از مراکز آموزشی شهر تهران به مناسبت هفته منابع طبیعی و روز درختکاری، اقدام به توزیع پرورشیه‌های آموزشی برای دانش‌آموزان و والدین آن‌ها نموده است که اقدامی ارزشمند و قابل تقدیر می‌باشد. جالب‌تر آن‌که این اقدام به صورت مستقل توسط مجتمع آموزشی انجام شده و نهادهای ذیربط مشارکتی در تولید آن نداشته‌اند و کار تماماً توسط مجتمع انجام پذیرفته است. اقدام شایسته و مکمل مدرسه، توزیع گلدان‌های گل در بین دانش‌آموزان و آموزش روش‌های نگهداری آن‌ها در منزل می‌باشد که دانش‌آموزان عملاً با نحوه کاشت و نگهداری گیاهان آشنا می‌شوند و گزارش روزانه ثبت شده و بعد از مدت معینی گلدان‌های گل توسط دانش‌آموزان به مدرسه برده شده و در داخل باغچه‌های متعدد مدرسه کاشته خواهد شد. ظاهراً غرس نهال در محوطه مدرسه هم جزء برنامه‌های هفته منابع طبیعی در این مجتمع آموزشی بوده است که امری نیکو و قابل تقدیر است.
صفحه الفبای شهر به منظور آرج نهادن به فعالیت‌های مختلف آموزشی در حوزه شهروندی به انعکاس فعالیت‌های این چنینی می‌پردازد.

بسیار امیدواریم که در این زمینه فعالیت‌های شما را در این شماره از مجله ما ببینیم

۲۲ شهریور سال هشتم شماره ۸۷

شهر داران و شهروندان

ترجمه مجید خواجهساری

طول یک روز کاری، صبح را با ملاقاتی از بیمارستان کودکان شروع کرد، ظهر را در مراسم کلنگ‌زنی محلی برای بی‌خانمان‌ها در مرکز شهر گذارند و قبل از این که روز به پایان برسد، در قسمت دیگری از رم به کلینیک توانبخشی بیماران سرپایی سرزد. شهردار رم، عینکی و قد بلند است. ۵۲ سال دارد و بیش از آن که شبیه یک شهردار باشد به استادان اقتصاد شباهت دارد اما شهروندان رم، او را به خاطر حضور پررنگش در امور اجرایی پایتخت ایتالیا ملقب به "لوله‌کش" کرده‌اند! لوله‌کش مشهور شهر رم البته مثل لوله‌کش‌های واقعی همیشه و در هر زمان در دسترس مردم نیست اما برای ارتباط با اهالی رم به ابتکار جالبی دست زده است. شهرداری رم شبکه‌ای ارتباطی متشکل از کارمندان شهرداری و مشارکت‌کنندگان داوطلب دارد که آقای والتر ولشرونی را مستقیماً با خانه‌های شهروندان مرتبط می‌کند و به خصوص شهروندانی که نمی‌توانند به سادگی به شهردار رم علاقات کنند از طریق این شبکه با آقای شهردار در ارتباط قرار می‌گیرند. گذشته از این برنامه ابتکاری، ولشرونی برنامه‌های جدید و جالبی هم برای کمک به سالمندان دارد. به ابتکار آقای شهردار ۵۰۰ جوان موتورسوار غذا و داروی سالم‌خوردگان را به آن‌ها می‌رسانند و یا آن‌ها را در کارهای روزمره‌شان کمک می‌کنند. شهرداری مانند ولشرونی در اروپا از شهرت بالایی برخوردارند و شهرتشان هم بیش‌تر به دلیل تحولات بزرگی است که در نحوه اداره شهرها ایجاد کرده‌اند. شهرداری‌های مانند شهردار شهر رم علاوه بر

لندپشه‌های بزرگ و برنامه‌ریزی‌های کلان روسای جمهور و نخست‌وزیران را کنار بگذارید. این شهرداران هستند که زندگی روزمره ما را اداره می‌کنند. انتقاد از ساخت و سازهای شهری، شکایت کسیه محلی به خاطر خط‌های اتوبوس و اعتراض‌هایی که شهروندان برای تعمیر شدن شهر می‌کنند؛ همه و همه نکاتی هستند که به ما می‌گویند چرا کار شهرداران اروپایی یا نمایش توانایی‌های خود در جمع‌آوری زباله‌ها، روان‌سازی ترافیک، حل مشکل مسکن، توسعه تجاری، کنترل جرائم و جناب و زیباتر کردن شهرها قضاوت می‌شوند. فیورلو لاگواردیا، شهردار مشهور نیویورک در سال‌های ۱۹۳۴ تا ۱۹۴۵ جمله معروفی دارد که می‌گوید: "برای تمیز کردن خیابان یا ساختن لوله فاضلاب، روش‌های جمهوری خواهانه یا دموکرات و سوسیال وجود ندارد بلکه تنها یک راه درست یا یک راه غلط در پیش روی ما است." یا این مقدمه بد نیست یا شهرداری‌ها که رهبری ساخت اروپایی دوراندیش را بر عهده دارند ملاقات کنید.

مشهورترین لوله‌کش شهر رم!

شهرداری‌ها که در اداره شهرهای خود دست به فعالیت‌های متفاوت می‌زنند معمولاً بیش از دیگران مورد توجه افکار عمومی، رسانه‌ها و حتی سیاستمداران بانفوذ قرار می‌گیرند. والتر ولشرونی، شهردار رم که یکی از مشهورترین و مهم‌ترین شهرهای جهان است مردمی "بیش‌فعال" است که گفته می‌شود از صبح تا شب در تکاپو و رفقت و آمد است. شهردار رم، اخیراً در

عمومی و رسمی در فرانسه قرار دارد و شاید هم همین وجهه سیاسی اوست که سبب شده تجربه "یک حمله کشنده" را هم در پرونده کاری خود به عنوان شهردار داشته باشد. برتراند دلاتویی در سال ۲۰۰۲ از سوی مردم بیکاری که ظاهراً چندان علاقه‌ای به سیاست‌مداران نداشت چاقو خورد اما توانست از این سوءقصد چن سالم به در ببرد و همچنان به کار خود در مقام شهردار یکی از مهم‌ترین شهرهای جهان باقی بماند. درست ۶ هفته پس از این سوءقصد شهردار پاریس به دفتر کارش در شهرداری بازگشت و اعلام کرد که درهای شهرداری همچنان به روی همه باز می‌ماند! دلاتویی ۵۶ سال دارد و از آن‌جا که در مکتب فرانسویس مبتغان رشد کرده همیشه به سیاست علاقه داشته و فعالیت‌های سیاسی‌اش را هم در شهر پاریس متمرکز کرده است. چالب این‌که شهردار پاریس متولد تونس است و پایتخت فرانسه را برای اولین بار در سن ۱۸ سالگی دیده است. خودش می‌گوید در همان ۱۸ سالگی و در اولین دیدار از پاریس مطمئن شده است که زندگی‌اش بدون این شهر ادامه نخواهد یافت!

شاید چالب‌ترین ایده شهردار پاریس ایده کار و زندگی در کنار هم باشد. او مصمم است که پاریس را همان‌طور که برای کار کردن مناسب است به جایی برای زندگی کردن هم تبدیل کند. دلاتویی معتقد است در شهری مانند پاریس کار شهردار تنها هماهنگی برای حرکت به موقع قطارها نیست بلکه باید محیط شهری برای زندگی بهبود پیدا کند. اما بهترین ابتکار دلاتویی ایجاد مسیر پیاده‌رو تفریحی در کنار رودخانه سن است. این مسیر ۳ کیلومتری که از سال‌ها پیش بزرگ‌راهی برای عبور اتومبیل‌ها بوده است به دستور شهردار پاریس در ماه جولای و همچنین روزهای تعطیل بسته می‌شود و به صورت پلاژی برای تفریح خانواده‌ها در می‌آید.

برلین؛ شهر موسیقی

وقتی پول کم بیاید و اعتبارات شهر کاهش پیدا کند معمولاً اولین کاری که انجام می‌شود پایین آوردن هزینه‌های غیرضروری است و این اتفاقی است که در برلین و برای شهردار

شهرت از این موهبت هم برخوردارند که گوشه‌ای بایستند و از دیدن سیاستمدارانی که تنها می‌توانند آرزوی چنین موفقیت‌هایی را داشته باشند لذت ببرند. برای ولترونی بهترین راه اداره شهر، "دیدن و شنیدن" تا حد امکان است. "فرانسسکا فیلیپی"، گزارش‌گر روزنامه "اساگرو" که ۱۵ سال سابقه فعالیت در حوزه شهری دارد می‌گوید: "شهردار رم همیشه در بین مردم است." ولترونی دومین شهرداری است که در سال ۲۰۰۱ و با رای مستقیم مردم انتخاب شد. ولترونی بهبود خدمات عمومی را مهم‌ترین شاخصه زندگی شهری روم به‌رشد می‌داند و اعتبار و ارزشی که رمی‌ها برای او قائل‌اند هم پیش‌تر به خاطر همین موضوع است. شهردار رم البته از فعالیت‌های فرهنگی و هنری هم غافل نمی‌ماند و برگزاری کنسرت‌های رایگان سالیانه در "کلازیوم" و همکاری با سوپراستارهایی مانند پل مک کارتنی، سیمون و گزافونکل، موفقیت مردمی بزرگی برای او به شمار می‌آید. ولترونی البته مخالفان خودش را هم دارد. رقبای اجتماعی و سیاسی او و از جمله "آنتونیو تاجالی" از حزب قوزای ایتالیا اقدامات تاثیرگذار ولترونی را تایید می‌کنند اما مجموعه کارهایش را بیش‌تر نمایش می‌دانند تا واقعیت. اما ولترونی این حرف‌ها را چندان جزی نمی‌گیرد. او می‌گوید: "مهم این است که مردم رابطه نزدیکی یا شهردار خود داشته باشند. این بهترین راه برای مردمی است که خولهان شرکت اجتماعی در زندگی شهری خود هستند."

پاریس؛ جایی برای زندگی

برتراند دلاتویی شهردار پاریس همیشه در راس آرای انتخابات

حمله رسانه‌ها قرار گرفته و همیشه نوک تیز پیکان انتقادات به سویش بوده اما با وجود این، این بار هم و به سادگی انتخابات دور گذشته شهردار لندن به شهرداری برگزیده شد. اهالی لندن به "کن لیونگستون" لقب "مرد خندان در مقابل منتقدان" را داده‌اند. اما انگار نظر مطبوعات و مردم در انگلستان چندان منطبق بر هم نیست. روزنامه‌های انگلیسی شهردار لندن را به خاطر سیاست‌های جنجالی‌اش "کن قرمز" یا "کن آتشین" لقب داده‌اند. او که این روزها در اوج فعالیت‌های سیاسی خود قرار دارد، ۶۱ ساله است و بیش از نیمی از عمرش را صرف فعالیت‌های سیاسی کرده است. بعد از یک دهه فعالیت در

حکومت‌های محلی، سیاست‌مدار حزب کارگر در سال ۱۹۸۱ به ریاست شورای لندن بزرگ که در آن زمان بدنه اجرایی پایتخت انگلستان بود انتخاب شد. قبل از اولین انتخابات شهرداری لندن در سال ۲۰۰۰ میلادی، لیونگستون از حزب کارگر به خاطر تخطی از قول و قرارهایش در حمایت از کاندیدای رسمی این حزب در انتخابات، اخراج شد اما در نهایت نماینده حزب کارگر را در انتخابات شهرداری شکست داد. او که برنده دو دوره گذشته انتخابات شهرداری لندن بوده است، هم اکنون خود را برای دور سوم انتخابات شهرداری پایتخت انگلستان آماده می‌کند. شهردار لندن از معدود شهردارانی است که توانسته طرح موفق دریافت پول از وسایل نقلیه‌ای که خواستار ورود به مرکز شهر هستند را اجرا کند. خودش می‌گوید: این طرح تنها چیزی است که در ۲۳ سال زندگی عمومی‌ام، از آن چه فکر می‌کردم بهتر در آمد.

قبل از اجرای این طرح، لندن مثل بسیاری از شهرهای دیگر اروپا با شبکه قفل شده‌ای از خودرو و ترافیک سنگین مواجه بود اما با اجرای این طرح و در حال حاضر وسایل نقلیه حرکت روان‌تری دارند و تراکم در مرکز شهر تا ۲۰ درصد کاهش داشته است. با وجود این گویا موفقیت طرح کن لیونگستون چندان قطعی هم نبوده است چرا که معاهده‌داری که در مرکز شهر مستقر هستند گزارش‌هایی مبنی بر کاهش ۵/۵ درصدی فروش کالاهایشان داده و با اجرای این طرح مخالفت کرده‌اند.

محبوب این شهر افتاد. اگر چه بار سنگین بدعی‌های شهرداری برلین منجر به کاهش چشم‌گیر بودجه شهر شد اما کلاوس ووریت شهردار این شهر هنوز و همچنان یکی از محبوب‌ترین سیاست‌مداران برای مردم به شمار می‌رود. شاید القاب زیادی را بتوان به کلاوس ووریت شهردار برلین داد اما به هیچ وجه نمی‌توان او را به سنتی بودن منجمد کرد. بعد از جنگ جهانی دوم، دیوار برلین فرو ریخت. آثار جنگ و تقسیم آلمان باعث از بین رفتن ۱۰۰ هزار شغل در برلین شد. ۳۰ هزار برلینی در آن سال‌ها به حومه‌های شهر پناه بردند. این مآخراها بدی‌های شهر را به بالای ۵۹۷۴ میلیارد دلار رساند. ووریت ۵۱ ساله در آن سال‌ها مجبور شد استخرهای شنا را تعطیل کند، ساخت کاری معلمان را بدون افزایش دستمزدهایشان افزایش دهد و دستمزد کارکنان شهرداری را تا مدتی ثابت نگاه دارد. در همین حال شهردار آینده‌نگر برلین با سرمایه‌گذاری در شهر تلاش کرد تا چانه‌های برلین را افزایش دهد. هنگامی که ستلا موسیقی جهان از هامبورگ به برلین نقل مکان کرد، آقای شهردار هم بیکار نشست و با استفاده از این فرصت طلایی، برلین را به عنوان "شهر موسیقی" به جهان معرفی کرد و درباره اقدام خود گفت: "مهم‌ترین دستاورد این حرکت کشاندن جوانان خلاق به برلین است." ووریت که تمام عمر خود را در برلین گذرانده است، با اقدامات خود توانست وضعیت زادگاهش را از آن چه در هنگام فرو ریختن دیوار مشهور برلین بود ارتقا بخشد و به همین دلیل هم محبوبیت زیادی در میان شهروندان برلینی به دست آورد. با وجود این شهردار مقتدر و نوگرایی برلین هم مخالفانی دارد و بسیاری از مردم به مدیریت مالی او انتقاد دارند. کلاوس ووریت اخیراً از دولت فدرال اعتبارات بیش‌تری تقاضا کرده است و معتقد است به این راحتی‌ها نمی‌توان برلین را از چالغای که در آن هست بیرون کشید. اما منتقدان او می‌گویند که این چاله همان چالغای است که شهردار برلین با اقدامات نامناسب و غیرکارشناسی‌اش در حال عمیق‌تر کردن آن است. از سوی دیگر ووریت توصیه‌های کسانی را که از او می‌خواهند وقت کمتری به قرار گرفتن جلوی دوربین‌های تلویزیونی اختصاص دهد چندان توجهی ندارد و کمتر در جلسات هیات مدیره شهر حضور پیدا می‌کند.

لندن؛ مدیریت ترافیک

کن لیونگستون؛ شهردار جنجالی لندن بارها و بارها مورد

منافع و مزار گردشگری برای میراث فرهنگی

کلایی ساختارهای زیربنایی کشور است. با این وصف بخش‌های غیردولتی تلاش‌هایی را آغاز کرده‌اند تا دولت‌ها را به اتخاذ اقداماتی در این جهت در چارچوب طرح‌های دولتی و خصوصی تشویق کند. در مواردی سازمان‌های غیردولتی حتی برای جلب کمک‌های مالی یا سازمان‌های دولتی به رقابت برخاسته‌اند.

سهام میراث در اشاعه و ترویج جهان‌گردی یعنی یکی از بزرگ‌ترین صنایع در جهان، مورد پذیرش همگان قرار گرفته است. رابطه بین میراث و جهان‌گردی آشکار است و صنعت میراث برای همه دولت‌ها، اجتماعات محلی و مالکان خصوصی سودآور بوده است. دولت‌ها، اجتماعات محلی و مالکان خصوصی هیچ یک را نیازی نیست که برای تحصیل سود از این رابطه تشویق شوند. مسأله مهم کمک متقابل میراث و جهان‌گردی به یکدیگر و به خصوص این نکته است که میراث کالایی صرفاً در خدمت جهان‌گردی نباشد. اعتبار آن کاهش نیابد و از بین نرود، بلکه متناسبات حمایتی متقابل بین آن دو برقرار گردد. محدود بودن ظرفیت و گنجایش بناها و مراکز شهری برای پذیرش بازدیدکنندگان مورد توجه قرار گرفته است. از آن‌جا که تعداد بیش از اندازه بازدیدکنندگان، تأثیرات مخربی بر وضعیت حفظ بناها و محوطه‌ها و محیط پیرامون آن‌ها دارد، جهان‌گردی نیز تأثیری معکوس بر مراکز شهری، تاریخی می‌گذارد که خود با معضل تخریب بناها، رفت و آمد مہار تشننی اتومبیل‌ها و آلودگی هوا روبه‌رو هستند. در اروپا و آمریکای شمالی در مورد حفظ میراث دیدگاه‌ها و مسائل متفاوتی مطرح است. هر چند از موفقیت‌های بسیار سوزها از نظر درآمدزایی و یا سخاوت موسسات تجاری حامی آن‌ها سخن گفته می‌شود اما موزه‌داران به نحو فزاینده‌ای به گردآوری و عرضه مجموعه‌ها برای رضایت عموم و به خصوص جهان‌گردان و به زبان پژوهش‌های بنیادی، گرایش یافته‌اند. آن‌ها هراس دارند که صنعت میراث حاصلی نداشته باشد جز ایجاد گروه فشار سیاسی قدرتمند و بنیادگرا، دیدگاهی تجارت‌پیشه و قوی، صنعتی خدماتی و نازل، تصویری سطحی و نازل از گذشته. تبدیل میراث به کالا و پلتر از آن‌کار دسترسی مناسب به گذشته مشروع جامعه‌ای که تنجاکاوی لولیه‌اش اساس اعتبار بخشیدن به میراثش محسوب می‌شود. در عصری که ملاحظاتی غیر علمی انگیزه ایجاد بسیاری از موزه‌های جدید است داشتن نگرش انتقادی نسبت به سوابق‌های غلوآمیز و فرصت‌طلبانه ضروری است. غالباً واژه‌هایی نظیر فرهنگ عامیانه و گسترش دموکراسی بر مسأله بازار و مستوق آرا سربوش می‌گذارد. هر روز در هر مکان تاریخی و در هر موزه فرصت هدایت مردم جهان به شناخت بهتر خود از طریق برقراری ارتباط بین فرهنگ‌ها و تفسیر میراث فرهنگ از دست می‌رود.

حفظ بناها و مکان‌های تاریخی یکی از نخستین زمینه‌های فرهنگی است که دارای برخی منافع اقتصادی بوده است. برای مثال در دهه ۱۹۷۰ برنامه توسعه سازمان ملل متحد و بانک جهانی برای حفظ بناهای تاریخی و توسعه صنایع دستی یعنی زمینه‌هایی که می‌توان آن‌ها را برحسب بازه‌های صرفاً اقتصادی توجیه کرد منطقی را اختصاص دادند. بازسازی و استفاده مجدد از بناهای تاریخی در مراکز شهری تاریخی برای مضارک عمومی و به عنوان ساختمان‌های دولتی و غالباً به صورت موزه‌ها می‌تواند صرفه‌جویی در هزینه‌ها باشد و حتی به احیای بنیاد و شالوده اقتصادی محلات قدیمی شهر کمک کند و منبع درآمد و اشتغال باشد. شمار دهه ۸۰ در انگلستان با عنوان "محافظت درآمدزاست" سریعاً طرفدارانی در جهان یافت. همان‌طور که شمار "محافظت عامل توسعه است" از جهت نظری و عملی مشروعیت پیدا کرده است. با این همه پیوند فرضیات اقتصادی و روند حفظ آثار که غالباً بر ارزش‌های بیگانه بوده همواره سادتمندانه نبوده است. شکاف عمیق میان فقر و ارزش‌های حفاظت‌گرای نشأت گرفته از غرب را نمی‌توان با مفروضی از محیط‌زیست ساخته شده پر کرد که برای مثال گرایش به حمایت از اقدامات تجاری تخیله‌گرایانه دارد و متناسبات ظریف و شکننده‌ای را مختل می‌سازد که سطوح اقتصادی موجود زندگی در محلات بافت شهری سنتی و بافت ساختمانی مربوط به آن را ولو به صورت ناپدیدناپذیر به هم پیوند می‌دهد. حفظ یک بنا در مراکز شهری در صورتی موفقیت‌آمیز خواهد بود که متناسبات بین محیط ساختمانی، کیفیت‌ساز و کلر شهری (حمل و نقل، فاضلاب، جمع‌آوری زباله‌ها، مراکز تفریحی و تفریح آن) مالکیت زمین، رشد و تراکم جمعیت مسکن، مسائل بهداشتی و فقر مدنظر قرار گیرد. در برخی از شهرهای جهان تلاش شده است تا از بروز این فاجعه جلوگیری شود و ابتکارات محلی توسعه اجتماعی را امکان‌پذیر ساخته که خود ارتقای سطح زندگی مردم را در پی داشته است. کارکنان بخش خدمات عمومی، برنامه‌ریزان، معلمان و سایر متخصصان موسسات جدیدی را تأسیس کرده‌اند که هدف‌شان کمک به ساکنان محلات و اجتماعات محلی برای حفظ میراث

فرهنگی است.

دل‌مشغولی رهبران این موسسات بازدهی فرهنگی و آموزشی و نه مالی است. توجیه نامین هزینه‌های حفظ میراث تاریخی به خصوص در شهرهای جنوب به دلیل وجود فقر و عدم

ابر شهرهای سبز راه حل شهرنشینی امروز

است. برنلمه ریزان همچنین توسط طراحی دوباره سازمان شهری برای ایجاد کار و ایجاد مناطق مسکونی بیش تر هستند این کار از جداسازی شهرها به مناطق مسکونی، تجاری و صنعتی عطفش تر است. دکتر این طرح های بزرگه هنوز روی کاغذ هستند. اما شهرهای بسیاری، هم اکنون طرح های اکویستی دارند. مثلا، در خانه های نوساز میلیون که هزینه ساخت آن ها حدود ۵۰ میلیون دلار استرالیا (۴۰ میلیون دلار آمریکا) است. باغ های معلق، توریین های آبی و سلول های خورشیدی به کار رفته اند. این توریین ها و سلول های خورشیدی، حدود ۸۵ درصد الکتریسیته مورد استفاده در ساختمان ها را تأمین می کنند.

از طرفی، آب باران در سقف خانه ها ذخیره شده و حدود ۷۰ درصد آب مصرفی خانه ها را تأمین می کند. در برلین، ساختمان جدیدالتاسیس رایشنگ (پارلمان) با استفاده از سوخت های طبیعی، همچون کربن و روغن های گیاهی، ۹۴ درصد انتشار دی اکسید کربن را کاهش داده است. در سن دیگویی کالیفرنیا، با کاهش استفاده از کامیون، مقدار عتاق در شهر، به طور فاحشی کم شده است.

در استرالیا، حدود ۱۵۰۰ دوچرخه اطراف حومه وینا بین مردم توزیع شده است. شهر ری جلوبک در ایسلند، از اولین مصرف کنندگان وسایل حمل و نقل هیدروژنی است و در شانگهای دولت با استفاده از پارانه نصب پنل های سقفی، حدود ۱۰۰ هزار پنل خورشیدی در سقف خانه ها تعبیه کرده است. در حال حاضر، در چندین شهر چین طرح اکوشهر در حال آزمایش است.

الگوهای شهرنشینی

متأسفانه در ۱۰۰ سال گذشته توسعه شهرها روند اشتباهی را طی کرده است. طراحان شهرها، طوری شهرها را ساخته بودند که گویی، منابع زمین پایان ناپذیرند و مواد زاید مشکل خاصی برای جهان ایجاد نخواهند کرد. بدتر آن که، بنای شهرها بیش از بهره وری انسان بر پایه ماشین ها بود. پیشرفته ترین کشور در ساختار نوین شهری، آمریکا است. در این کشور، معماری همچون فراتک لیوید، طرح کلی ای از شهرهای مدرن ارائه کرد. امروز، این طرح تبدیل به الگویی جهانی شده که از شهرهایی مانند میلتن انگلستان تا شهرهایی در برزیل از آن استفاده می کنند. در حال حاضر، طراحان و معماران معتقدند که در درجه اول باید شرایط اجتماعی و محیطی شهرها را بهبود داد و سپس به فکر کاهش استفاده از ماشین بود. آن ها می گویند که ماشین های هیدروژنی و ماشین هایی که با جریان برق کار می کنند و هیچ گونه مواد سمی از خود به جا نمی گذارند، برای جامعه امروز کافی نیستند. هنوز در شهرها به خیابان های فرالوان، آزادراه ها و پارکینگ های شهری نیاز هست.

آن چه هم اکنون اهمیت دارد، بررسی شکل گیری شهرهای

مهاجرت روستاییان به شهرها، پدیده ای اجتماعی است که در همه شهرهای جهان اتفاق افتاده و باعث رویدادهای محوری در تاریخ بشر شده است.

در سال ۱۹۰۰، بیش تر جمعیت جهان در روستاها زندگی می کردند و تنها ۱۰ درصد جمعیت در شهرها بودند. در سال ۲۰۰۷، بنابر گزارش تقسیمات منطقه ای سازمان ملل، برای اولین بار در تاریخ بشر، شهرنشینی بیش از روستاشینی شد.

رشد بی سابقه ابرشهرها که در حال حاضر شمارشان به ۲۰ رسیده است، مشکلات اجتماعی و محیطی زیادی یا خود همراه داشته است. تنها ۲ درصد سطح زمین را شهرها اشغال کرده اند، اما مصرف کننده سه چهارم منابع طبیعی سالانه هستند و در سال، میلیون ها تن زباله و گازهای گلخانه ای نیمه تجزیه شده تولید می کنند و مواد سمی فرالوانی را وارد رودخانه ها می کنند.

شهرنشین ها، برای تولید غذای خوب و کاغذ مورد نیازشان، آسیب های جبران ناپذیری به ذخایر آب، خاک و جنگل ها وارد می کنند. مثلا در لندن، برای تأمین منابع مصرفی مردم، فضایی برابر با ۱۷۵ میلیون برابر فضای شهری لازم است.

اگر به ابرشهرهای اروپایی به اندازه ابرشهرهای آمریکایی اجازه توسعه و ترقی داده شود، آسیب های ناشی از آن فاجعه آمیز خواهد بود. دانشمندان محاسبه کرده اند که در تقسیمات اکولوژیکی، سهم هر نفر از منابع زمین حدود ۱/۸ هکتار خواهد بود. امروز سهم مناطق روستایی در این تقسیمات اکولوژیکی ۱/۶ هکتار، در شانگهای ۷ هکتار و در نواحی شمال شرق و جنوب غرب آمریکا حدود ۹/۷ هکتار است.

بازگرداندن جمعیت جهان به مناطق روستایی اختیاری نیست. استانداردهای زندگی مدرن، به این معنی است که میان روستاشینیان و شهرنشینان تفاوت آن چنانی وجود ندارد.

تقسیم سیاره به قطعه زمین های کوچک که مردم بتوانند در آن ها خودکفا زندگی کنند، فجایع فرالوانی به بار خواهد آورد. اگر ما واقعا در صدد حفاظت از آن چه در طبیعت به جای مانده هستیم، باید برای بهبود کیفیت زندگی ملت های در حال توسعه، به فکر ایجاد گونه جدیدی از شهرها باشیم. اندازه یک شهر، مقیاس اقتصادی تولید انرژی، بازیافت و حمل و نقل عمومی را در آن شهر معین می کند. شهرهای جدید، حتی می توانند نیازهای خود را نیز برطرف کنند. اگر شهرها انگل های جهان نشوند، می توانند زندگی قابل دوامی را برای جمعیت روبه القجر جهان ایجاد کنند.

این مهم زمانی اتفاق می افتد که شهرها درست ساخته شده باشند. دولت ها، برنامه ریزان، معماران و مهندسان با این نظریه به آینده های تازه تری دست یافته اند و در فکر راه های جدیدی برای ایجاد ابرشهرهای سبز هستند. شیوه های آن ها بر پایه ۲ اصل اساسی است: بازیافت هر آن چه ممکن است و کاهش استفاده از ماشین تا حد ممکن. بنابراین تأکید بر گسترش ساختارهای انرژی کارآمد و افزایش استفاده از وسایل حمل و نقل عمومی

جدید و چگونگی توسعه آن‌هاست. اولین راه ممکن و موثر برای کاهش اتومبیل‌ها در شهر، ساخت شهرها به گونه‌ای است که مردم بتوانند با وسایل حمل و نقل عمومی، به راحتی خود را به محل کارشان برسانند.

در بسیاری از کشورها این طرح در حال اجراست. بعضی طراحان معتقدند که با زندگی در ساختمان‌های بلند و شهرهای تازه ساز، دسترسی مردم به فضای سبز کمتر و کمتر خواهد شد. آن‌ها معتقدند مردم برای یک زندگی سالم و شاد نیاز به فضای سبز و طبیعت دارند. در حال حاضر، عقیده این دسته از طراحان موجب ایجاد بحث‌هایی با طراحان نواندیش شده است. اما آیا به راستی زندگی اکولوژیکی جدید با شاد و سلامت بودن مردم در تناقض است؟

شهرهای کم مصرف

طراحان در پی کم کردن مصرف انرژی در شهرهای بزرگ هستند. آن‌ها در مطالعات وسیع خود، با حلی‌آبادها رویه‌رو شده‌اند. با این‌که حلی‌آبادها ساخته دست مردم عادی و بدون هیچ گونه نظارت طراحان حرفه‌ای ساخته شده‌اند، اما نمونه کوچکی از شهرهای نوساز هستند. حلی‌آبادها هم بسیار متراکم هستند اما خلاف شهرهای نوساز، کم ارتفاع‌اند. کوچه‌ها و خیابان‌های آن‌ها، بیش‌تر برای عبور پیاده‌ها مناسب است تا اتومبیل. از طرفی، ساکنان این حلی‌آبادها، از مواد دورریز شهرهای بزرگ برای ساختن زندگی‌شان استفاده می‌کنند. به عبارتی، آن‌ها این مواد دورریز را بازیافت می‌کنند و این خود یکی از بزرگ‌ترین هدف‌های شهرهای نوساز است. درست است که در این مناطق، مراقبت بهداشتی و امنیتی زیادی وجود ندارد، اما تحرک و سرزندگی گمشده در شهرها را می‌توان به راحتی در این مناطق یافت. طراحان گمان می‌کنند که در کنار آشوب‌ها و ناآرامی‌های این حلی‌آبادها، می‌توانند چیزهایی پیدا کنند که در ساخت زیربنای شهرهای نوساز مفید باشد. حتی شهرهایی که بنای آن‌ها زیاد بلند نیست، هم می‌توانند متراکم شوند و زندگی بدون اتومبیل را تجربه کنند. همچنین آن‌ها می‌توانند از انرژی ذخیره شده از این راه و بازیافت مواد دور ریختنی در ساختن مواد مختلف از فاضلاب تا کاغذ ساندویچ استفاده کنند. در کنار همه این‌ها، شهرهای جدید باید طبق علاقه مردم ساخته شوند. راه‌حل مناسب برای ساختن شهرها بنا به علاقه مردم و متناسب با زندگی امروز، این است که مردم و اکولوژی با هم متصل شوند.

بزرگش‌ها نشان داده که با افزایش ساخت شهرهای متراکم (شهرهایی به سبک جدید)، میزان انرژی مصرفی اتومبیل‌ها، کاهش می‌یابد. انرژی مصرفی در حمل و نقل شهرهای در حال توسعه عمومی، مانند هوستون، به مراتب بیشتر از انرژی مصرفی در حمل و نقل شهرهایی با معماری کم ارتفاع مانند لندن و کینیاگ است. اما با متراکم شدن هرچه بیشتر شهرها، با مشکلات متفاوت دیگری رویه‌رو می‌شویم. شهرهای متراکم، هوا را گرم‌تر از معمول می‌کنند، چرا که سنگ بتن و آسفالت به مراتب گرما و انرژی بیش‌تری جذب می‌کنند و توانایی آن‌ها در انعکاس این گرما و انرژی، بسیار کمتر از منابع طبیعی همچون سبزه آب و درختان است. این مواد مصنوعی، انرژی و گرمای جذب شده را در شب آزاد می‌کنند. از طرفی، وسایل نقلیه، وسایل تهویه هوا و وسایل الکتریکی نیز گرما آزاد می‌کنند و ساختمان‌های بلند نیز از پراکنده شدن این گرما توسط باد جلوگیری می‌کنند.

بنابراین، دمای هوای این شهرها حدود یک درجه سانتی‌گراد در روز و ۶ درجه سانتی‌گراد در شب گرم‌تر از هوای اطراف است. هرچه شهری متراکم‌تر شود این تأثیرات بیشتر می‌شود. در شهرهای بزرگ متراکم، با استفاده از وسایل تهویه هوا، هوای داخل ساختمان قابل تحمل می‌شود. در یک روز گرم، وسایل تهویه هوا می‌توانند از هر وسیله و ماشین دیگری انرژی بیش‌تری مصرف کنند. مبارزه برای کاهش مصرف انرژی در بسیاری شهرها آغاز شده است. معماران و طراحان سعی دارند با طراحی دوباره ساختمان‌ها، تابش مستقیم خورشید به داخل را کم کنند، وسایل تهویه را افزایش دهند و هوا را با استفاده از فواره‌های آبی و استفاده از رنگ‌های روشن خنک‌تر کنند.

یکی دیگر از راه‌های کم کردن

مدتی سابقه در
Hamshahri.com

گردشگری درها را به روی زنان می‌گشاید

شود. به گزارش ایستاد، شعار امسال روز جهانی گردشگری به زنان اختصاص داشت و بر اهمیت زنان در صنعت گردشگری، توسعه نقش و سعت آن‌ها در حوزه گردشگری و برجسته‌سازی و اهمیت دادن به نقش زنان در کشورهای در حال توسعه تأکید می‌کند. اما گردشگری نه تنها باید امکان فعالیت زنان را در این حوزه آماده کند، بلکه باید زمینه رشد و پیشرفت فعالیت‌های آن‌ها را هم در این صنعت ایجاد کند.

از زنان فعال در سمت‌های مدیریتی در حوزه گردشگری به آمیکاسونتی وزیر فرهنگ و گردشگری کشور هند و نیلوفر بختیار وزیر گردشگری پاکستان می‌توان اشاره کرد. آمیکاسونتی از سیاستمداران کشور هند است که در سمت مدیریتی وزیر فرهنگ و گردشگری این کشور فعالیت می‌کند و عضو کنگره ملی هندوستان است. آمیکاسونتی در سال ۱۹۴۳ میلادی در لاهور پاکستان متولد شد و ساکن شهر دهلی است. او از سال ۲۰۰۲ میلادی عضو کمیته حمل و نقل، فرهنگ و گردشگری هند شده و حضور فعالی در صنعت گردشگری هند داشته است. وی از ژانویه سال ۲۰۰۶ میلادی به سمت وزیر فرهنگ و گردشگری کشور هندوستان منصوب شد. نیلوفر بختیار نیز وزیر گردشگری کشور پاکستان است که پیش از آن، مدتی مشاور نخست‌وزیر در امور زنان پاکستان بوده است.

سازمان جهانی گردشگری (UNWTO) روز جهانی گردشگری در سال ۲۰۰۷ را به عنوان یک فرصت مناسب برای پیشرفت و موفقیت زنان در صنعت گردشگری جشن می‌گیرد. سازمان جهانی گردشگری هر ساله از سال ۱۹۸۰ به این سو در تاریخ ۲۷ سپتامبر برابر با ۵ مهر، روز جهانی گردشگری را جشن می‌گیرد. شعار سال ۲۰۰۷ این سازمان، زنان و دست‌یابی آنان به موفقیت در صنعت گردشگری است. سازمان جهانی گردشگری در سال ۲۰۰۷ کشور سریلانکا را برای میزبانی جشن روز جهانی گردشگری انتخاب کرده و شعار آنان این است: گردشگری درها را برای زنان باز می‌کند. این شعار در راستای اقدامات مداوم برای حمایت از اهداف توسعه در هزاره سوم سازمان ملل متحد است: ترویج برابری زنان و مردان و توانمندسازی زنان، انتخاب این شعار و برگزاری این جشن به این منظور صورت می‌گیرد تا نقش مهم گردشگری در به وجود آوردن فرصت‌ها، ایجاد اشتغال، فقرزدایی و توسعه در کشورهای جهان نمایان شود.

زنان نقش‌های مهمی در طول تاریخ در جامعه داشته و توانسته‌اند تأثیرات بسزایی در موفقیت‌های حساس اجتماعی و سیاسی بگذارند. روز جهانی جهانگردی هر سال با شعاری از سوی سازمان جهانی جهانگردی سازمان ملل (UNWTO) گرامی داشته می‌شود تا در آن سال، توجه ویژه‌ای به آن موضوع

استفاده از بتن پام‌های پوشیده از گیاهان برای خنک کردن و تصفیه هوای شهرها

پشت بام‌ها تان سرسبز!

و اطراف ساختمان‌ها تولید شده و دماهای محلی در شرایطی که ساختمان با بتن برهنه و بتن پوشیده از پوشش گیاهی شکل گرفته است سنجیده شد. هم اکنون در کشوری همچون سوئیس برخی پشت‌بام‌ها از پوشش‌های گیاهی مناطق آلپ پوشیده شده‌اند که به خاک کمی نیاز داشته و استفاده از آن‌ها عمومیت یافته است.

یک قرن پیش، پرجمعیت‌ترین شهر جهان لندن، ۶/۵ میلیون نفر جمعیت داشت. امروز توکیو با جمعیت ۳۴ میلیون نفر، پرجمعیت‌ترین شهر جهان است. عامل اصلی رشد توکیو، مهاجرت مردم از مناطق روستایی به شهرها بوده است. در این میان مصرف انرژی به یکی از معضلات عمده زندگی شهرنشینی، به خصوص در کلان‌شهرها تبدیل شده است.

مثل سازی‌های کامپیوتری نشان داده‌اند که استفاده از پوشش گیاهی روی پشت‌بام خانه‌ها و دیوارها باعث خنک شدن شهرهای گرم می‌شود. به گزارش مهر، دانشمندان می‌گویند می‌توان با پوشاندن ساختمان‌ها از پوشش‌های گیاهی، نیاز استفاده از سیستم‌های تهویه هوا در روزهای گرم را به میزان قابل توجهی کم کرد و به ذخیره سازی انرژی پرداخت.

بر اساس گزارش نیوساینست، پژوهش‌های جدید در مدرسه معماری ولز در دانشگاه کاردیف انگلیس نشان داده است که پشت‌بام‌های سبز و دیوارها می‌توانند دمای محلی را بین ۳/۶ تا ۱۱/۳ درجه سانتی‌گراد خنک‌تر کنند که البته نوسان آن به شهر مورد نظر بستگی دارد. در این پژوهش‌ها با استفاده از مدل سازی‌های کامپیوتری، شرایط آب‌وهوایی کوچکی در داخل

و سلول‌های خورشیدی به کار رفته‌اند. این توربین‌ها و سلول‌های خورشیدی حدود ۸۵ درصد الکتریسیته مورد استفاده در ساختمان‌ها را تامین می‌کنند. از طرفی، آب باران در سقف خانه‌ها ذخیره شده و حدود ۷۰ درصد آب مصرفی خانه‌ها را تامین می‌کند.

در برلین، ساختمان جدید پارلمان با استفاده از سوخت‌های طبیعی، همچون کربن و روغن‌های گیاهی، ۹۲ درصد انتشار دی‌اکسیدکربن را کاهش داده است. در سن دیه گوی کانقوتیا، با کاهش استفاده از کامیون، مقدار متان در شهر، به طور فاحشی کاهش یافته است. در استرالیا، حدود ۱۵۰۰ دوجرخه، اطراف وینا بین مردم توزیع شده است. شهر ری جلوبک در ایسلند، از اولین مصرف کنندگان وسایل حمل‌ونقل هیدروژنی است و در شانگهای دولت با استفاده از یارانه نصب پیل‌های سقفی، حدود صد هزار پیل خورشیدی بر سقف خانه‌ها نصب کرده است. در حال حاضر، در چندین شهر چین پروژه آکو، شهر مورد آزمایش قرار گرفته است. همچنین در سیستم کشاورزی جدید، ریشه گیاهان در مایع یا زلی قرار می‌گیرد که همه موادغذایی مورد نیاز گیاهان را تامین می‌کند. این سیستم در سنگاپور، بوگوتا (کلمبیا) و مونترال (کانادا) بسیار مورد استفاده است. در این شیوه، نیازی به خاک نیست و بر پشت‌بام‌ها می‌توان آن را به راحتی به کار گرفت. حتی با کمی خلاقیت، با استفاده از این روش‌های کشت بر پشت‌بام، شهرها می‌توانند مواد غذایی مورد نیاز خود را تامین کنند. کشاورزی در شهرهای بزرگه منافع دیگری نیز دارد. یکی از این منافع، دسترسی کشاورزان شهری به ذخایر غنی شده، همچون کودهای غنی در شکل فاضلاب انسانی است. براساس گفته کویس اسکات، از مؤسسه

بین‌المللی آب و خاک سیرلانکا، حدود ۶۰ درصد زمین‌های زراعی شهری، هم زمان با مواد بولور که از فاضلاب شهرها گرفته می‌شوند، آبیاری و تغذیه می‌شوند. دولت‌ها باید از تصفیه فاضلاب از موادی مانند پتوزن‌ها و نگهداری مواد غذایی مفید آن‌ها از این روش حمایت کنند.

کشاورزی در شهرها موجب تولید فضای سبز و کاهش حمل‌ونقل در داخل شهر می‌شود و از فرسایش خاک جلوگیری می‌کند و همچنین موجب پاکیزه ماندن آب و هوا نیز می‌شود. اما حتی اگر نخواهیم به استفاده‌های کشاورزی از محیط‌های شهری و به خصوص پشت‌بام‌ها فکر کنیم، حداقل فایده کاشت گیاهان در پشت‌بام‌ها، ایجاد فضای سبز، تصفیه هوا، تأثیرات روحی و روانی مثبت و بالاخره همان‌طور که در این پژوهش جدید ثابت شده است، کاهش مصرف انرژی است. با توجه به ساختار شهر تهران، انجام چنین پروژه‌هایی توسط شهروندان و البته با حمایت شهرداری تهران می‌تواند شهرمان را از خیلی از معضلات کلانشهری نجات دهد و البته برای چنین کاری شهروندان باید پیش‌قدم شوند.

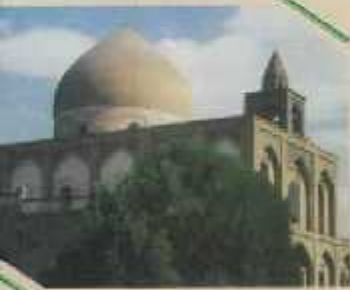
طراحان و معماران شهری معتقدند که در درجه اول باید شرایط اجتماعی و محیطی شهرها را بهبود داد و سپس به فکر کاهش استفاده از ماشین بود. رشد بی‌سابقه ابرشهرها که در حال حاضر شمارشان به ۲۰ رسیده است مشکلات اجتماعی و محیطی زیادی با خود همراه داشته است.

تقریباً ۲ درصد سطح زمین را شهرها اشغال کرده‌اند، اما مصرف کننده سه چهارم منابع طبیعی سالانه هستند و دو سال، میلیون‌ها تن زباله و گازهای گلخانه‌ای نیمه تجزیه شده تولید می‌کنند و مواد سمی فراوانی را وارد رودخانه‌ها می‌کنند. شهرتشن‌ها، برای تولید غذا، چوب و کاغذ مورد نیازشان، آسیب‌های جبران‌ناپذیری به ذخایر آب خاک و جنگل‌ها وارد می‌کنند. برای مثال، در لندن، برای تامین منابع مصرفی مردم، فضایی برابر با ۱۲۵ میلیون برابر فضای مسکونی شهر لازم است. اگر به ابر شهرهای اروپایی، به‌نظر ابرشهرهای آمریکایی اجازه توسعه و ترقی داده شود، آسیب‌های ناشی از آن فاجعه‌آمیز خواهد بود.

در تقسیم‌بندی‌های اکولوژیک، سهم هر نفر از منابع زمین حدود ۱/۸ هکتار خواهد بود. امروز سهم مناطق روستایی در این تقسیمات اکولوژیک، ۱/۶ هکتار، در شانگهای ۷ هکتار و در نواحی غربی آمریکا حدود ۹/۷ هکتار است. استانداردهای زندگی مدرن، به این معنی است که میان روستائیشان و شهرتشنیان تفاوت آن چنانی وجود ندارد. اگر واقعاً درصدد حفاظت از آن‌چه در طبیعت به جای مانده هستیم، باید برای بهبود کیفیت زندگی، به فکر ایجاد گونه جدیدی از شهرها باشیم. اندازه یک شهر، معیار اقتصادی تولید انرژی، بازیافت و حمل‌ونقل عمومی را در آن شهر معین می‌کند. شهرهای جدید

کشاورزی در شهرها موجب تولید فضای سبز و کاهش حمل‌ونقل در داخل شهر می‌شود و از فرسایش خاک جلوگیری می‌کند و همچنین موجب پاکیزه ماندن آب و هوا نیز می‌شود

می‌توانند همه نیازهای خود را نیز برطرف کنند. در این میان گیاهان نقش عمده‌ای دارند. اگر شهرها انگل‌های جهان نشوند، می‌توانند زندگی قابل‌دوامی را برای جمعیت رو به انفجار جهان ایجاد کنند. این مهم زمانی اتفاق خواهد افتاد که این شهرها درست ساخته شده باشند. خوشبختانه اکثر دولت‌ها، برنامه‌ریزان، معماران و مهندسان با این نظریه به ایده‌های تازه‌تری دست یافته‌اند و در فکر راه‌های جدیدی برای ایجاد ابرشهرهای سبز هستند. شیوه‌های آن‌ها بر پایه ۲ اصل اساسی قرار دارد: بازیافت هر آن‌چه ممکن است و کاهش استفاده از ماشین تا حد ممکن. بنابراین تأکید بر گسترش ساختارهای انرژی کارآمد و افزایش استفاده از وسایل حمل‌ونقل عمومی است. برنامه‌ریزان اکثر شهرهای مهم دنیا، همچنین در صدد طراحی دوباره سازمان شهرها برای ایجاد کار و ایجاد مناطق مسکونی پیش‌تر هستند. این کار از جداسازی شهرها به مناطق مسکونی، تجاری و صنعتی، بهتر است. اکثر طرح‌های بزرگ، هنوز روی کاغذ هستند اما شهرهای بسیاری، هم اکنون پروژه‌های اکوژستی دارند. مثلاً، در خانه‌های نوساز میلیون‌ها باغ‌های معلق، توربین‌های آبی

قصری در اعماق زمین

زمانی مسکو فقط شامل کرملین و ناحیه اطراف آن می‌شد و به خاطر مساحت بسیار کم، گردش در این شهر فقط حدود ۱۰ دقیقه طول می‌کشید. در آن زمان اصلاً نیازی به وسایل نقلیه نبود، اما بعدها به علت گسترش، نیاز به وسایل نقلیه کاملاً محسوس شد. در قرن شانزدهم اولین درشکه‌ها در مسکو ظاهر شدند و با پیشرفت فناوری، سامانه حمل‌ونقل در مسکو نیز توسعه پیدا کرد. سرمایه هوا و جمعیت بسیار زیاد مردم را به استفاده هر چه بیش‌تر از وسیله‌ای به نام مترو ترغیب می‌کنند به هر حال زیرزمین هم گرم‌تر است و هم حمل‌ونقل بدون ترافیک انجام می‌شود. اتوبوس، تریلی بوس (اتوبوس برقی)، تراموا (قطار برقی) و تاکسی از انواع گوناگون وسایل نقلیه به حساب می‌آیند. البته همه آن‌ها قابل استفاده و مهم هستند، اما با حرکت در خیابان‌های مسکو به خصوص به هنگام ترافیک سنگین مجبور می‌شوید حداقل سرعت را داشته باشید به همین دلیل باید برای حمل‌ونقل سریع مسافران ایده‌ای به کار گرفته می‌شد که فاقد مشکلات وسایل نقلیه دیگر باشد و در خیابان حرکت نکنند. ۱۴۰ سال پیش اولین بار ایده کشیدن خطوط راه‌آهن در زیرزمین به فکر یک شهروند لندن رسید که بوس‌ها نیز از آن به خوبی استقبال کردند. در دهه ۱۹۳۰ کار ساخت مترو در مسکو آغاز شد. از سال ۱۹۳۲ تا ۱۹۳۵ اولین خط متروی این شهر از ساکوینسکی تا ایستگاه یارک کولتوری به طول ۲/۱۱ کیلومتر ساخته شد و تعداد مسافران جابه‌جا شده طی شش‌هفته روز ۱۷۷ هزار نفر برآورد شد که یک رکورد به حساب می‌آید. از زمان تأسیس مترو در مسکو حدود ۱۰۰ میلیارد مسافر جابه‌جا شده است.

متروی مسکو ۲۹۲/۹ کیلومتر طول، ۱۲ خط و ۱۷۶ ایستگاه دارد. به طور متوسط روزانه ۶/۸ میلیون نفر از این وسیله سریع، راحت و امن برای رفت‌وآمد استفاده می‌کنند. جابه‌جایی این تعداد مسافر یک رکورد در اروپا محسوب می‌شود. هر خط دارای رنگ مخصوص به خود بوده و علاوه بر داشتن شماره نام‌گذاری نیز شده است. طولانی‌ترین خط ۴۱/۵ کیلومتر طول دارد و شمال و جنوب مسکو را به یکدیگر متصل می‌کند. بد نیست بدانید شرکت متروی مسکو بیش از ۲۵ هزار نفر کارمند و کارگر دارد.

باید به این نکته بسیار مهم اشاره کرد که یکی از تفاوت‌های اصلی متروی مسکو با سایر متروهای موجود در دیگر کشورها زیبایی، ظرافت و هنری است که در ساخت و طراحی ایستگاه‌ها به کار گرفته شده است. هر یک از ایستگاه‌های مترو مسکو به سالن‌های یک کاخ شباهت دارد. معماری در ایستگاه‌های متروی مسکو حرف اول را می‌زند، چرا که واقعاً منحصر به فرد است و هر کدام از ایستگاه‌های مترو به خصوص ایستگاه‌هایی که در مرکز شهر واقع شده‌اند بساز یک موزه هستند. در سال‌های جنگ جهانی دوم ایستگاه‌ها به عنوان پناهگاه مورد استفاده قرار گرفتند.

علاقه وافر شهروندان مسکو به مطالعه، قطارهای مترو را به کتابخانه متحرک تبدیل کرده است. در واگن‌ها کمتر کسی را می‌بینید که روزنامه یا کتابی در دست نداشته باشد. پیر و جوان در حال مطالعه هستند و از وقت خود در مترو به بهترین صورت استفاده می‌کنند. نکته آخر این که بیش‌تر کارکنان به ویژه راهبرهای قطارها (راننده) بانوان روسی هستند.

Hamrahubi M27

یک طرح استثنایی

خواهد بود و در حال حاضر، هر سال مسابقه فرمول ۱ گرانند پریکس شانگهای، در آنجا انجام می‌شود. شهر دیگر، شهری بندری است. از این شهر کشتی‌های بزرگ که در ۳۰ کیلومتری جنوب دریای چین ساخته می‌شوند سزویس دهی می‌شود. این شهر توسط پلی به منطقه اصلی مربوط می‌شود و شهر چهارم در چانگ‌سینگ خواهد بود. ساکنان کوتی این شهرها، درآمدی برابر یک چهارم شهرهای بزرگ دارند. اما چشم به آینده این مناطق دوخته‌اند. اما ما چنگ‌لیانگ مسئول برنامه توسعه جزیره، به چیزی دیگری می‌اندیشد. این برنامه مخصوص یک جزیره اکولوژیکی است. ما می‌خواهیم از روش صنعتی کردن منتهی به سود روش‌های جدید چشم‌پوشی کنیم. چانگ‌سینگ یک منطقه سبز راهبردی در شانگهای است. اما شانس توسعه شیوه‌های جدید زندگی در این منطقه وجود دارد. شکل کلی شهر چانگ‌سینگ به صورت منطقه‌ای کم‌ارتفاع و در حال توسعه خواهد بود. نه منطقه‌ای محلول از ساختمان‌های ۱۰۰ طبقه اطراف شهر را نیز جنگل‌ها، مزرعه‌ها، دریاچه‌ها و زمین‌های گلف احاطه خواهند کرد. از ابتدای ۲۰۰۲، کارگران ساختمانی شروع به ساختن شهری به نام دانگ‌نان در سواحل شرقی جزیره کرده‌اند. این طرح شهری به مساحت ۸۶ کیلومتر مربع را نشان می‌دهد که تا سال ۲۰۳۰، حدود نیم میلیون جمعیت خواهد

یکی از حومه‌های شهر شانگهای می‌تواند نمونه جالبی برای همه شهرهای سرسبز جهان شود. چانگ‌سینگ بزرگ‌ترین جزیره آب‌رختی جهان است. جزیره‌ای در توده‌های گل و ماسه دلتای یانگ‌تسه. اندازه این جزیره از سال ۱۹۵۰ تاکنون، دو برابر شده است. قرار است یک تونل و پل ۲۵ کیلومتری، چانگ‌سینگ را به منطقه اصلی شانگهای وصل کند. در حال حاضر، تنها راه دسترسی به این جزیره، قایق‌های قدیمی هستند. با این قایق‌ها، فاصله بین این جزیره تا شانگهای را که چهارمین شهر بزرگ جهان و یکی از بزرگ‌ترین مناطق تجاری ناحیه به حساب می‌آید، می‌توان در ۲۰ دقیقه طی کرد. در مناطق پایین‌نشین شانگهای، در هر یک چهارم کیلومتر، حدود ۲۲۰۰۰ نفر زندگی می‌کنند. تراکم این شهر چهار برابر نیویورک است که جمعیتی برابر جمعیت شانگهای دارد. در حال حاضر، شانگهای حدود ۴ هزار ساختمان دارد که همه بیش از ۳۰ طبقه هستند. طی ۱۵ سال رشد بی‌سابقه، طراحان شهر از شانگهای نمایی ساخته‌اند که فیلم Blade runner را برای همگان زنده کرده است. در حوالی شانگهای، ۱۰ شهر ماهواره‌ای در حال ساخت است که چهارتای آن‌ها جمعیتی حدود نیم میلیون خواهند داشت. یکی از شهرها، یک شهرک دانشگاهی است. شهر دیگر، یک شهر اتومبیل است که شامل کارخانه‌های اتومبیل‌سازی

داشت. دانگ‌تان، شهری با جمعیتی متعادل، خالی از انومبیل، با انرژی‌ای قابل بازیافت و فضای سبز خواهد بود. دانگ‌تان، تجربه بزرگ چین در اکولوژیک کردن کشور خواهد بود. ماچنگ می‌گوید: «ما با مشکل کمبود انرژی و محیط‌زیست از بین رفته روبه‌رو هستیم. ما باید تأثیرات اکولوژیکی را کم کنیم. از این لحاظ، دانگ‌تان برای شانگهای و جامعه اهمیت خاصی خواهد داشت. چین، با سرعت قابل توجهی در حال پیشرفت در شهرسازی است. در حال حاضر، ۹۰ شهر در چین وجود دارند که هر یک جمعیتی بیش از یک میلیون دارند و پیش‌بینی شده است که در ۳۰ سال آینده حدود ۴۰۰ میلیون روستایی به شهرهای این کشور مهاجرت کنند. اثرات اکولوژیکی شانگهای در هر نفر، چهار برابر میلیون جمعیت کنونی چین است. با موفق شدن طرح دانگ‌تان، ثابت خواهد شد که برای ثروتمند ماندن شهرهای بزرگ لازم نیست آسیب‌های جبران‌ناپذیری به جهان وارد شود. از آغاز این طرح تاکنون، همه دانشمندان محیط‌زیست معتقدند که قبل از جابه‌جایی حتی یک سنگ، تأثیرات اکولوژیکی باید تا حد ممکن کاهش یابد. در این طرح، حدود ۲/۲ هکتار زمین به هر کس تخصیص داده شده است. این در حالی است که جمعیت دانگ‌تان، تقریباً یک سوم جمعیت کنونی شانگهای است. برای تحقق این هدف، محققان و دانشمندان در حال بررسی چگونگی طراحی حمل‌ونقل، انرژی و سامانه مواد دور ریختنی و چگونگی پراکندگی بهینه جمعیت هستند. انرژی دانگ‌تان به طور کامل از منابع قابل تجدید تأمین خواهد شد. با کمک انرژی ذخیره‌شده در توربین‌های بادی و پنل‌های خورشیدی، فاضلاب شهر (تغییر دهنده‌های بی‌هوازی) تبدیل به بیوگاز خواهد شد. از این بیوگاز در آسبزی، گرم کردن خانه‌ها و نواید انرژی استفاده خواهد شد. نیم میلیون نفر جمعیت این شهر، در ۳ منطقه مختلف برای جذب توریست، زندگی خواهند کرد. خلاف همه شهرهای شلوغ،

دانگ‌تان شهر آرام خواهد بود. در دانگ‌تان، مدرسه‌ها، مغازه‌ها و مراکز سرویس‌رسانی، همه نزدیک محل سکونت افراد خواهند بود. از طرفی، معیار کفای برای گذر عابران نیز تعبیه خواهند شد تا مردم به راحتی به همه جا رفت‌وآمد کنند. تراکم این شهر به حدی نخواهد بود که ایجاد دمای زیاد کند. بیش‌تر مردم این شهر در بلوک‌های ۶ تا ۸ طبقه زندگی خواهند کرد. هوای این بلوک‌ها با تهیه هوای طبیعی عوض خواهد شد و نیازی به هواکش‌های مصنوعی نخواهد بود. برای اولین بار در این منطقه، ۳ نوع سامانه ذخیره آب وجود خواهد داشت. سامانه ذخیره‌های آب آشامیدنی و سامانه ذخیره‌های آب مصرفی که آب خاکستری نام دارد و مخلوطی از آب رودخانه‌های جزایر اطراف و آب فاضلاب‌ها خواهد بود و از آن برای شست‌وشو و آبیاری باغ‌ها و مزرعه‌ها استفاده خواهد شد. با این سامانه مصرف آب‌های شیرین تا دو سوم کم می‌شود. جلوگیری از استفاده انومبیل‌ها هم ضروری است. عبور و مرور انومبیل در شهر ممنوع نخواهد شد، اما رانندگی نیز در آن آسان نیست. یک جاده برای عبور و مرور وسایل نقلیه در شهر احداث خواهد شد. چراغ‌های راهنمایی این جاده، به نوعی طرح‌ریزی خواهند شد که به طور اتوماتیک حق تقدم را به اتوبوس‌های هیدروژنی بدهند. موثر بودن یا نبودن سیاست ضد انومبیلی بعداً مشخص خواهد شد. فاصله دانگ‌تان تا انتهای جاده شانگهای، چند کیلومتر بیش‌تر نخواهد بود. طراحان امیدوارند که شهروندان و توریست‌های این شهر، وسایل نقلیه خود را خارج شهر پارک کنند و با دوچرخه یا اتوبوس یا پای پیاده به داخل شهر بروند. طرح‌ریزی کلی شهر به شکلی خواهد بود که اتوبوس‌ها و دوچرخه‌ها به راحتی در آن رفت‌وآمد خواهند کرد، اما عبور و مرور برای انومبیل‌های شخصی و دیگر انومبیل‌های شخصی و دیگر انومبیل‌های گازسوز در این شهر بسیار سخت خواهد بود.

چگونه یک شهر پرمساله به یک شهر مطلوب تبدیل شد؟

احیای شهر قدیم اسلو

شهر ایجاد کردند

روند طراحی مشارکت‌های مردمی

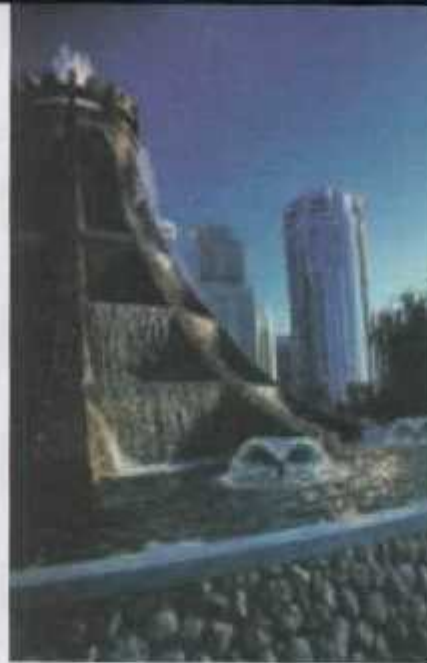
اواخر دهه ۱۹۸۰ میلادی منبران و شوراهای محلی مسوول بهداشت و خدمات اجتماعی شهری شدند. این طرح توسط برنامه بهداشت محیط وزارت

بهداشت نیروی حمایت می‌شد و در نخستین اقدام برای عملیاتی کردن طرح شهر قدیم اسلو انتخاب شد. نخستین کارگاه طرح در سال ۱۹۹۰ برگزار شد که در این کارگاه حضور گروهی مردمی چشمگیر بود. در این کارگاه عمده‌ترین مشکلات منطقه شامل ترافیک آلودگی صوتی و هوایی، مسکن نامناسب کمبود فضاهای سبز و فضاهای بازی برای کودکان و مشکلات اجتماعی مطرح شد. بر پایه این کارگاه گزارشی توسط موسسه محیط شهری نیروی منتشر شد که نمایانگر غفلت مسوولان شهری در این منطقه بود. برای برطرف کردن بسیاری از این مشکلات حکومت‌های محلی ناپول بودند و عزم و تصمیم‌گیری نهادهای عمومی مانند شهرداری شورای شهر و برخی از وزارتخانه‌ها با مشارکت مردم را می‌طلبید. بعد از بررسی‌های صورت گرفته روی مشکلات کارگاه دوم با حضور متخصصان مانند مهندسین ارفیک و معماران تشکیل شد. هر یک از این کارشناسان طرح‌های خود را ارائه دادند که در جمعیتی کارگاه راجل‌های بلندمدت چشم‌انداز اسلو در سال ۲۰۰۰، احداث تونل‌های ترافیکی، بازسازی محله‌های قدیمی و ترمیمی از جمله بازکردن وسطی و غیره مطرح و برنامه‌ریزی شد. در بهار ۱۹۹۱ وزارت محیط‌زیست نیروی برنامه خود را برای رشد محفظه‌زیست در این منطقه با هدف ایجاد فرصت‌های شغلی ارائه کرد و طرح در مقیاس کوچک آغاز شد. به تدریج نتایج طرح در سطح شهر نمایان شدند و مثبت اجتماعی در محیط‌های شهری برای مردم مفهوم تازه‌ای پیدا کرد. فضاهایی از شهر به ساخت شهر برای کودکان اختصاص پیدا کرد که کودکان در اجرائی و ساخته شدن این مکان نقش فعالی داشتند. تمام اقداماتی که طی این سال‌ها در شهر قدیم اسلو انجام گرفته اگر چه هنوز نواقصی دارد و مشکلات اقتصادی ساکنان این منطقه باقی است اما امید در بین مردم نفوذ پیدا کرده و باعث ایجاد جاذبه و جوش فراوان در بین آنها شده است. همچنین این طرح مشارکت‌های اجتماعی را بین مدیران محلی با شهروندان نهادینه کرد و به‌طوری‌که شهروندان از ارائه ابتکارات خود را ارائه می‌دادند. در سال ۱۹۹۳ سازمان محیط‌زیست شهر قدیم اسلو تاسیس شد که با طرح‌های سازمان سرانه فضای سبز در این محفظه به شدت افزایش پیدا کرد. در نهایت نتایج این طرح به کاهش آلودگی‌های صوتی و هوایی، افزایش فضای سبز و جاذبه‌های تفریحی، کاهش ترافیک و غیره منجر شد. احداث تونل‌های ترافیکی از نزدیک مناطق مسکونی کاست و از آسب رساندن به بهای ترمیمی شهر جلوگیری کرد. همچنین برنامه‌های برای ترمیم خانه‌های صد ساله شهر تلاش دیده شد و در برنامه‌های دیگر وضعیت خیابان‌ها با گسترش سنگفرش‌ها و خطوطا دوچرخه سواری بهبود یافت. هم‌اکنون با بهبود کیفیت محیط شهری در شهر قدیم اسلو، مسوولان شهری فرصت‌مند با اقدامات فرهنگی و اقتصادی کمیونتهای دیگر شهر را نیز بر طرف کنند.

شهر قدیم اسلو واقع در محفظه داخلی پایتخت نیروی با مشارکت‌های مردمی در مدت ۱۰ سال تغییر شکل داد و به یک محیط مطلوب شهری تبدیل شد. شهر اسلو ۶۶۰ هزار نفر مسکن دارد که بین ۲۵

منطقه شهری تشکیل شده‌اند. شهر قدیم اسلو یکی از این مناطق است که ۲۳ هزار نفر در آن زندگی می‌کنند و بیشتر ساکنان آن از طبقه کارگرند. نرخ رشد جمعیت در این منطقه بسیار سریع است به طوری که این رشد حدود ۸ درصد در سال تخمین زده می‌شود. در سال‌هایی که چندان دور شهر قدیم اسلو از نظر بسیاری از استانداردهای شهری در سطح پایینی قرار داشت. بزرگی مثال سطح آلودگی مردم وضعیت خوبی در این محله نداشت و هنوز با وجود اصلاحات فراوان این مشکل باقی‌مانده است. همچنین نرخ بیکاری شهر قدیم دو برابر بیشتر از میانگین بیکاری اسلو بود. یک سوم جمعیت این محفظه را مهاجران و افراد کم‌آمد تشکیل می‌دادند و پایین بودن استانداردهای محیطی و کمبود فضاهای سبز و پارکها مشکلات ساکنان شهر قدیم را بیشتر نمایان می‌کرد. بالا بودن آلودگی‌های صوتی و هوایی، ترافیک سنگین و وجود خطوط ریلی از جمله مسائلی بودند که کیفیت زندگی در شهر قدیم اسلو را به شدت تهدید می‌کردند. یک دهه پیش این محفظه به عنوان یکی از محروم‌ترین مناطق نیروی شناخته می‌شد اما با ابتکاری که در منطقه با مشارکت مردم رخ داد رشد منفی به رشد اجتماعی، فرهنگی و محیطی مثبت تبدیل شد. اصلی‌ترین اهداف طرح ابتکاری بهبود وضعیت محیط زیست مسکن، وضعیت بهداشتی، اشتغالزایی و سرمایه‌گذاری در بناهای تاریخی شهر بود. شهر قرون وسطی اسلو در سال هزار میلادی در محفظه فعلی شکل گرفت و در سال ۱۲۰۰ میلادی به عنوان پایتخت نیروی شناخته شد. امروزه بقایای این شهر قدیمی با وجودی وجود دارد اما احداث خطوط راه‌آهن باعث تخریب بسیاری از قسمت‌های این شهر شده است. در عین حال شهر قدیم اسلو کلیت تبدیل شدن به یکی از جاذبه‌های اسلو و حتی کشور نیروی را دارد. برای یکی از گرانبه‌ترین پارکهای قرون وسطی اروپای شمالی در این محفظه واقع است. شهر قدیم اسلو جوامع مردمی بسیار فعالی دارد که در طول ۱۵ سال اخیر به طور ویژه سازماندهی و سازماندهی شده‌اند و همین اجتماعات در طول این سال‌ها تغییرات فراوانی را در

ساخت اولین شهر پاکیزه جهان

می‌شوند و سیستم خنک کننده برج‌ها نیز با انرژی بادی کار می‌کند به طوری که تسمیم و جریان هوای بیابان را تبدیل به هوای تصفیه شده و معتدل می‌کند. ارتفاع هیچ کدام از خانه‌ها به بیش از ۵ طبقه نمی‌رسد و برای دستیابی به سیستم متعادل و مطلوب روشنی خورشید و سایر نقشه جغرافیایی این شهر از شمال شرقی تا جنوب شرقی گسترش می‌یابد. ما برای ساخت این شهر به گذشته رجوع کردیم و زمان به عقب برگشته است به طوری که پهنای بیش تر جاده‌های شهری ۳ متر و طول آن‌ها ۷۰ متر در نظر گرفته شده است.

همچنین برای برقراری جریان هوای متعادل، سقف خانه‌ها کاملاً به ورود هوا به داخل خانه کمک می‌کند و از گرمای بیش از حد داخل خانه در تابستان جلوگیری می‌کند. نکته قابل توجه این که مسافتی که شهروندان با وسایل نقلیه طی می‌کنند، به بیش از ۲۰۰ متر نمی‌رسد.

لوندن افزود: "سعی می‌کنیم شهر ماسدار را بر پایه استانداردهای بین‌المللی معماری بسازیم. این شهر تنها ۲ ماه از سال را با گرمای شدید روبه‌رو است و بقیه سال هوای آن به طور کامل مرطوب است. ما تلاش می‌کنیم تعادل روشنی، گرما و سرما در این شهر به خوبی حفظ شود."

به گفته لوندن، رویای معماری این شهر تنها ساخت شهری جدید است و هزینه‌های اولیه برای ساخت این شهر، صرف انرژی‌های جایگزین خواهد شد. به طوری که ۸۰ درصد از سقف خانه‌ها به سیستم و تکنولوژی تولید انرژی خورشیدی مجهز هستند.

ابوظبی، پایتخت امارات متحده عربی و بزرگ‌ترین شهر امارات و مهم‌ترین و اصلی‌ترین عضو سازمان کشورهای صادرکننده نفت اوپک است. شاید شهری با این ویژگی‌ها، آرمان شهر یا شهری تخیلی به نظر بیاید، شهری بدون هیچ‌گونه آلودگی اما می‌توان گفت که این رویای زیست‌محیطی روزی به واقعیت تبدیل می‌شود.

شیخ محمد بن زاید آل نجیان، شاهزاده ابوظبی در مراسمی که در خصوص تولید انرژی‌های جایگزین در امارات برگزار شد از ساخت شهری بدون ضایعات کربنی در صحرائی ابوظبی خبر داد. این پروژه با نام "تدبیر ماسدار" بر عهده ماسدار شرکت سازنده گسترش انرژی‌های جایگزین پاک و بادوام است.

شیخ زاید تاریخی معینی برای شروع ساخت این شهر مشخص نکرد. وی گفت: "۱۵ میلیون دلار برای سرمایه‌گذاری ابتدایی اولین مرحله از ساخت این شهر و گسترش انرژی سبز و ساخت بزرگ‌ترین تشکیلات برقی هیدروژن جهان در نظر گرفته‌ایم. وی افزود: "انجام مقدمات ساخت ماسدار، اولین شهر بدون کربن جهان از سه آینده صورت می‌گیرد."

به گفته سلطان جابر، مدیر پروژه ماسدار، مبلغ اولیه ۱۵ میلیون دلار صرف هزینه‌های زیرساختی شهر، پروژه‌های تولیدی انرژی‌های جایگزین همانند انرژی خورشیدی، احداث مراکز تحصیلی و تحقیقات در خصوص تولید انرژی‌های پاک خواهد بود. وی افزود: "در این شهر بزرگ‌ترین پایگاه تولید انرژی هیدروژن جهان با ظرفیتی بالغ بر ۵۰۰ مگاوات ساخته خواهد شد." این کارشناس پیش‌بینی کرد در چهار سال اول ساخت این شهر چیزی نزدیک به ۱۵ هزار نفر در آن سکونت خواهند داشت و پس از ساخت کامل شهر جمعیت آن به ۵۰ هزار نفر می‌رسد. سلطان جابر ساخت شهری بدون کربن را کاری عملی و شدنی می‌داند.

طراحی ساخت این شهر بر عهده نورمن فاستر، آرشیتکت انگلیسی است. جازاد لوندن، شریک ارشد هیئت معماران "نورد فاستر" در لندن گفت: "ما برای ساخت این شهر انگیزه و شوق فراوانی داریم و در این ۹ ماه اخیر گروه عهده‌دار طراحی این شهر را تشکیل داده‌ایم. ما را برای ساخت شهری پاک دعوت کرده‌اند و ساخت این شهر در منطقه‌ای بسیار گرم مستلزم ایجلا شرایط خاص و امکانات ویژه‌ای خواهد بود. به نحوی که تمامی ساختمان‌های این شهر به شکلی مترکیم در کنار یکدیگر ساخته

جنبش سبز علیه نابودی جنگل‌های بارانی

اجرای کارخانه روغن خرما در کشور مالزی اعلام کرده است که این حرکت اعتراضی تأثیر زیادی بر تجارت این روغن گیاهی خواهد گذاشت به ویژه اگر سبب ایجاد بی‌ثباتی در قیمت شود.

به گفته وی وقتی یک ماده تولیدی مورد انتقاد قرار گیرد و سپس برخی نیز از خرید آن خودداری کنند این کار به معنی کاهش تقاضاست و به وضوح سبب کاهش قیمت آن و ضعف در تولید خواهد شد. وی اظهار داشته است که تولید و پرورش روغن خرما تنها عامل نابودی درختان نواحی بارانی نیست زیرا این محصول نیز مانند هر محصول کشاورزی دیگری در زمین‌ها و اراضی قانونی کشت می‌شود. اما دوست‌داران زمین می‌گویند در حدود ۹۰ درصد از اورانگوتان‌های ساکن در این منطقه اکنون نابود شده‌اند و اگر این تخریب‌ها در نواحی جنگلی به پهانه گسترش کشاورزی ادامه یابد، تنها گونه میمون آسیا ظرف ۱۲ سال آینده منقرض خواهد شد. معترضان از فروشگاه‌های انگلستان که این ماده روغنی را عرضه می‌کنند خواسته‌اند به عنوان شرکای تجاری در تولید و توزیع این محصولات، مسوولیت اجتماعی خود را بپذیرند.

کشت درخت خرما هم اکنون بیش از ۳ میلیون هکتار از جنگل‌های مالزی را به خود اختصاص داده است.

شرکت‌های تولیدکننده و فرآوری این ماده گیاهی نیز به سرعت در کشورهای همسایه مالزی نظیر اندونزی که همگی در منطقه جنگل‌های گرمسیری قرار دارند، رو به گسترش هستند. سرعت گسترش این مزارع به حدی است که اکنون بالغ بر ۶ میلیون هکتار از زمین‌های این کشور به کشت این ماده غذایی و صنعتی اختصاص یافته است.

فعالان محیط‌زیست در مالزی دست به یک اقدام دسته‌جمعی علیه استخراج و تولید نوعی روغن گیاهی به نام روغن خرما زدند.

روغن خرما به عنوان یک ماده غذایی در طیف انواع دیگری از مواد روغنی از مواد آرایشی گرفته تا سوخت‌های زیستی و غیر فسیلی کاربرد دارد. به گزارش رویترز با توجه به گسترش تولید و مصرف این ماده غذایی و صنعتی در کشورهای اروپایی و آمریکایی، طرفداران محیط‌زیست در این کشورها به گسترش سریع مزارع کشت و پرورش این گونه گیاهی اعتراض کرده‌اند.

معترضین اعلام کرده‌اند که کشت و پرورش این گیاه سبب نابودی جنگل‌های گرمسیری و نابود شدن بسیاری از گونه‌های کمیاب حیات وحش در این نواحی شده است.

دانشمندان هشدار داده‌اند که مصرف و تولید سوخت‌های زیستی احتمالاً خود عاملی است که سبب تسریع جریان گرم شدن زمین خواهد شد. استدلال دانشمندان یاد شده این است که به موازات تشویق و ترغیب کشاورزان و تولیدکنندگان به تولید این قبیل سوخت‌ها، کشاورزان نیز اقدام به سوزاندن و نابودی جنگل‌های گرمسیری و کاشت و برداشت این گونه گیاهان برای تأمین سوخت می‌کنند. این دو حالی است که جنگل‌های گرمسیری و درختان موجود در آن هم اکنون مهم‌ترین عامل در جذب گازهای گلخانه‌ای است.

حزب صلح سبز طی بررسی‌های گسترده‌ای اعلام کرده است که جنگل‌های اندونزی بخش مهمی از جنگل‌های رو به نابودی جهان را تشکیل می‌دهد که طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۵ با سریع‌ترین سرعت ممکن نابود شده‌اند. یوسف بصیرون، مدیر

آمستردام شهر جزیره‌ها

آمستردام،

در واقع ونیز

شمال اروپاست چرا

که پایتخت پادشاهی هلند

بر قرار بود جزیره کوچک که با ۴۰۰

پل به یکدیگر متصل می‌شوند قرار دارد.

آمستردام به عنوان پایتخت فرهنگی، تاریخی و تجاری هلند شناخته می‌شود. اما محل استقرار وزارت خلع‌ها و ادارهای دولتی و همچنین ملکه هلند در لاهه است.

این شهر ۲۰۷ کیلومتر مربعی، حدود یک میلیون و ۷۰۰ هزار نفر جمعیت دارد و سنگ بنای آن در قرن ۱۳ میلادی گذاشته شد. در قرن سیزدهم، وقتی مردم محلی، روی رودخانه آمستل سد زدند، بخشی از دلتاهای این رودخانه خشک و به محلی برای زندگی تبدیل شده بنابراین شهر جدید را آمستل نامیدند چرا که نام در زبان انگلیسی و هلندی به معنای سد است. با گذشته زمان این نام به آمستردام تغییر پیدا کرد. ۱۶۵ کانال آبی در این شهر وجود دارد که در واقع شریان‌های اقتصادی شهر هستند. در این کانال‌ها از قایق‌های توریستی تا کشتی‌های بزرگ تجاری تردد می‌کنند.

ساختمان‌های رنگارنگ و قدیمی به شهر جاوه خاصی داده‌اند و خیابان‌های شهر کاملاً سنگفرش شده‌اند. کاخ سلطنتی آمستردام که توسط ژاکوب وون کامپن طراحی و در سال ۱۶۴۸ ساخته شد یکی از جاذبه‌های این شهر است. این کاخ سالن شهرداری شهر هم بود اما با ورود لوئیس ناپلئون به شهر در سال

۱۸۰۸ به کاخ

سلطنتی تبدیل شد. امروزه

این کاخ برای دیدارهای رسمی ملکه هلند تدارک

دیده شده و در برخی از روزها هم برای بازدید عموم باز است.

آمستردام شهر سوسیز است هر چند در مرکز شهر ازدحام زیادی

وجود دارد اما به دلیل متنوعیت تردد خودروها در برخی از

بخش‌های شهر و نوسازی سیستم حمل و نقل عمومی تقریباً در

هیچ جای آمستردام اثری از ترافیک و آلودگی هوا نیست. در

آمستردام فضاهای کوچک سبز فراوانی دیده می‌شود اما

بزرگ‌ترین پارک این شهر، وندل است که با ۴۹ هکتار بیش‌ترین

فضای سبز شهری را به خود اختصاص می‌دهد. در کنار این

پارک گلپسای جامع و قدیمی شهر واقع شده که با قدمتی نزدیک

به ۶۰۰ سال یکی دیگر از جاذبه‌های شهر را به وجود آورده است.

محراب این کلیسا ۱۰ متر ارتفاع دارد و آلبرت ویکن پیکرتراش

مشهور هلندی تنها ۲۰ سال را صرف ساختن محراب کلیسا کرد!

اگر چه هلند با گل‌هایش شناخته شده اما پایتخت فرهنگی

و تجاری این کشور با نمادهای بسیاری شناخته می‌شود که هر

گردشگری را به خود جذب می‌کند به طوری که حتی

رستوران‌ها، کافی‌شاپ‌ها و مغازه‌های رنگارنگ همراه با

موزه‌های شهر به عنوان نمادهای شهر محسوب می‌شوند.

ساماندهی حاشیه نشینان در دهلی

مقامات دهلی نو، با اتخاذ سیاست‌های جدید در اسکان زائغه‌نشینان، تصمیم به سازماندهی بی‌خانمان‌های حاشیه‌نشین هند، کرده‌اند.

دولت‌مردان کشور هند با اختصاص قسمت عمده طرح توسعه سیاست‌های اسکان زائغه‌نشینان به اسکان حومه‌نشینان پایتخت سعی دارند بخش نخست برنامه‌های سالم‌سازی چشم‌اندازهای شهری و از بین بردن طبقه فقیر را در هند به مرحله اجرا درآورند. مرحله مقدماتی این طرح به احداث و ساخت ساختمان‌های ۴ طبقه با حداقل امکانات یک زندگی بسیار ساده در حومه شهر که پیش از این محل زندگی زائغه‌نشینان یا به اصطلاح همان حومه‌نشینان شهری بوده است، اختصاص داده شده است. یک گروه ویژه متشکل از کارشناسان معماری شهری، زیباسازی شهری و خدمات شهری به همراه یک شرکت بزرگ آبوهوا سازی برای تغییر روند زندگی حومه‌نشینان دهلی نو، تصمیم به احداث خانه‌هایی کوچک با زیربنایی به مساحت ۲۴/۵ مترمربع، که دارای یک اتاق، آشپزخانه و سرویس بهداشتی و بالکن است، کرده‌اند. قیمت هر یک از این آپارتمان‌ها یکصد و ۵۵ هزار روپیه ارزیابی شده که دولت یک هزار و پنج روپیه آن را به صورت تسهیلات دولتی در اختیار صاحبان این بناها قرار خواهد داد تا پس از جابه‌جایی و سکونت دائمی قرض خود را در اقساط بلندمدت به دولت پس دهند. هر یک از داوطلبان خرید

این واحدهای مسکونی باید مبلغی در حدود ۶۰ هزار روپیه به فروشندگان این ساختمان‌ها پرداخت کنند. البته اتحادیه توسعه اسکان زائغه‌نشینان شهری که متولی اصلی اجرای این طرح به شمار می‌آید نیز ۴۰ هزار روپیه را به عنوان وام به آنان پرداخت خواهد کرد. پیش‌بینی‌های صورت گرفته توسط کارشناسان امور شهری این نوید را به دولت‌مردان هند داده که اجرا و گسترش طرح‌های این چنینی در کنار آموزش‌های انسانی و اطلاع‌رسانی‌های مفید و به موقع نه تنها معضل فقر و حومه‌نشینی را از بین خواهد برد بلکه کمک خواهد کرد، چشم‌انداز متفاوت‌تری از کشور پرجمعیتی همچون هندوستان به تصویر کشیده شود. آن‌ها اعلام کرده‌اند بدون کمک و توجه عمده دولت به این طرح‌ها به هیچ عنوان نمی‌توان مشکلات ناشی از حومه‌نشینی و پیامدهایی را که این طبقه از اجتماع برای کشور به دنبال می‌آورد را از بین برد و یا کاهش داد. دولت هند همچنین در نظر دارد با تشکیل کمیته‌ای متشکل از نمایندگان احزاب مختلف پارلمان به سرپرستی بخش امنیت شهری، طرح‌هایی را به مرحله اجرا درآورد که از بین بردن طبقه‌ای با نام زائغه‌نشینان، در الویت قرار گیرد.

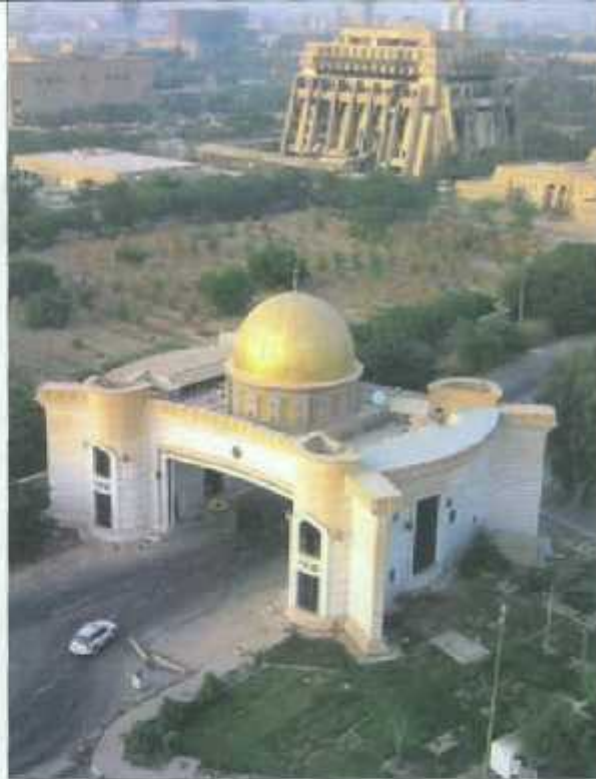
خدمات شهری مخصوص مادران و کودکان در آنتالیا

طرح ارائه خدمات پایه‌ای شهری به مادران و کودکان در شهر آنتالیا باعث دگرگونی این شهر در طول ۵ سال شد. طرح آهستگی که برای ارائه خدمات پایه‌ای شهری است، به طور آزمایشی در سال ۱۹۸۹ و در شهر آنتالیا برکنه اجرایی شد. این طرح به طور رسمی در سال ۱۹۹۴ به پایان رسید اما ۵ سال بعد از اجرا به دلیل موفقیت‌آمیز بودن آن، انکارا نیز از این طرح به عنوان طرح پایه‌ای مناطق شهری استفاده کرد. فرماندار آنتالیا و رئیس اداره سلامت این شهر با کمک یونیسف به دلیل توجه به جایگاه مادران و کودکان در شهر، طرح آزمایشی خود را در سال ۱۹۸۹ آغاز کردند. هدف اصلی طرح، ایجاد نمونه‌ای از خودکفایی و مشارکت در توسعه اجتماعات شهری بود. قبل از اجرای طرح، مطالعات مردم‌شناسی در سطح شهر و از توده مردم انجام شد. بر پایه مطالعات مردم‌شناسی و بعد از تکمیل آن، ۳۰ زن گروه هسته‌ای جمعیت داوطلبان توسعه شهری را تشکیل دادند که در این راستا گام‌های مؤثری در بهبود محیط اطراف خود برداشتند. با تاسیس خانه اطلاعات شهری راه برای حضور زنان در موسسه‌هایی مانند مدارس، بیمارستان‌ها و شهرداری‌ها باز شد. خانه اطلاعات شهری همچنین به عنوان یک نهاد یوبایی اجتماعی شناخته شد چرا که بسیاری از جلسه‌های جمعیت زنان داوطلب توسعه شهری در این مکان برگزار می‌شود. در سال ۱۹۹۱ دو کمیته برای حمایت از کودکان و زنانی که در محل‌های مسکونی نامناسب زندگی می‌کنند تشکیل شد که یکی از آن‌ها کمیته اجرایی طرح بود. کمیته اجرایی طرح شامل پزشکان مرکز سلامت معلمان مدارس و روسای اجتماعات بودند که به ارتقای سطح محیط‌زیست و سلامت جامعه می‌پرداختند. طرح با سرمایه‌گذاری متوسط بیش رفت به طوری که میانگین بودجه طرح در هر سال بین ۷۰ تا ۱۵۰ هزار دلار در تغییر بود.

این طرح تأثیرات زیادی بر جامعه شهری آنتالیا گذاشت به طوری که نقش زنان در اداره شهر بالا رفت. ۳۰۰ فرصت شغلی یا این طرح برای زنان به وجود آمد و بسیاری از آن‌ها بعد از آموزش، با ورود به این جمعیت مسوولان را کمک می‌کردند. کمک‌های دولتی به این طرح از سال ۱۹۹۴ قطع شد اما جمعیت کار نظارتی خود را در رابطه با توجه به محیط‌زیست سلامت و کاهش آلودگی هوا انجام می‌دهد. این طرح به بهبود تأسیسات اجتماعی، سلامت مادران و کودکان، رشد درآمد، بالا بردن کیفیت سطح محیط‌زیست می‌پردازد. طرح ارائه خدمات شهری به مادران و کودکان در واقع یک طرح مشارکتی قوی است که با کمک زنان سطح کیفیت خدمات برای استفاده آن‌ها ارتقا یافت و توسعه‌های فرهنگی، اجتماعی و حتی اقتصادی خوبی را به دنبال داشت.

Tehrannemrooz.249

مدیریت شهری برای بغداد و ایروان

استفاده از توان، تخصص و تجربه مدیران خارجی مدت‌هاست که به یکی از الگوهای توسعه در کشورهای مبدل شده است و نمونه این امر را حتی در کشور خودمان هم بارها دیدیم. خبر در خواست شهرداری‌های ایروان و بغداد برای استفاده از توان مدیریت شهری، غرور انگیز و جالب است؛ خبری که از علاقه‌مندی مدیران ارشد کشورهای ارمنستان و عراق برای الگو قرار گرفتن مدیریت پایتخت جمهوری اسلامی ایران حکایت می‌کند.

ایروان

شهر ایروان بزرگ‌ترین شهر ارمنستان و پایتخت این کشور است. که جمعیتی بالغ بر یک میلیون و ۲۰۰ هزار نفر را در خود جا داده است. ایروان در دامنه کوه آرارات و بر کرانه رود هرازدان بنا شده است. این شهر در سال ۱۹۹۱ و پس از استقلال ارمنستان از اتحاد جماهیر شوروی، بلافاصله شروع به تغییر چهره کرد. این شهر در تقسیمات کشوری تابع هیچ استانی نیست و در واقع در مرز ۲ استان مختلف قرار دارد. ارتفاع این شهر از سطح دریا بین ۶۰۰ متر تا ۱۳۰۰ متر است. ایروان از مراکز مهم و اصلی صنعتی، فرهنگی و علمی منطقه قفقاز به حساب می‌آید. خطوط راه‌آهن گسترده‌ای از این شهر منشعب شده و شهر مرکز بازرگانی فرآورده‌های کشاورزی است. علاوه بر این، کارخانه‌های ایروان در زمینه فرآوری فلزات، ماشین‌افزار، لوازم برقی، شیمیایی، بافندگی و غذایی فعالیت دارند. ایروان دارای شهردار پایتخت ارمنستان است. شهردار ایروان ۲ قائم‌مقام دارد که هر کدام وظایف خاصی دارند. ۲ مشاور، دبیر کل مطبوعاتی، دستیار و رئیس نیروی انسانی دیگر کسانی هستند که در ساختار سازمانی شهرداری ایروان به شهردار کمک می‌کنند. رئیس امور معماری هم زیر نظر مستقیم شهردار کار می‌کند که وی نیز چند اداره را مدیریت می‌کند. هوای ایروان در فصل زمستان سرد و با بارش‌های متنوب همراه است. از این رو شهروندان همواره در فصل

زمستان آمادگی مواجه شدن با برف و سرما را دارند. دمای هوا در این شهر در ماه ژانویه که سردترین ماه سال به حساب می‌آید تا ۱۵ درجه زیر صفر کاهش یابد و این در حالی است که در ماه آگوست گرمای هوا در ایروان به ۳۰ درجه سانتی‌گراد می‌رسد.

بغداد

بغداد، پایتخت عراق با حومه حدود ۸ میلیون نفر جمعیت دارد و بیش از ۲ دهه جنگ و تحریم، پایتخت این کشور را که یکی از زیباترین پایتخت‌های عربی به حساب می‌آید به شهری با امکانات بسیار پایین تبدیل کرده است. بغداد دیگر آن شهر تاریخی نیست که در قصه‌ها از آن به عنوان شهری زیبا و مدرن نام برده می‌شد. در حال حاضر بسیاری از سامانه‌های شهری از ارائه خدمات باز مانده‌اند که عمده دلیل آن تحریم جنگ و متعاقب آن حضور پرشمار اشغال‌گران بوده است. اکنون در وسعاً بولوارها و خیابان‌ها، دیوارهای بتنی به چشم می‌خورد. برخی معابر با سیم‌های خاردار مسدود شده و برخی از فضاهای باز شهری و همچنین اماکن عمومی به عنوان مقر نیروهای حفاظتی احزاب و نهادهای مختلف اشغال شده‌اند و این در حالی است که تعدادی از کوچه‌ها، معابر و حتی خیابان‌های قرعی بغداد هم توسط گروهی از احزاب و نهادهای دولتی به بن‌بست تبدیل شده‌اند و این علاوه بر خیابان‌ها و اماکنی است که نظامیان آمریکایی، نیروهای امنیتی، ارتش و پلیس عراق در اختیار داشته و یا مسدود کرده‌اند. صابر العیسوی، شهردار بغداد بارها از احزاب و نهادها خواسته اماکن مربوط به شهرداری را تخلیه کنند و معابر را برای عبور و مرور باز کنند تا شهر به حالت اولیه باز گردد. بغداد از نظر امنیتی هم مشکلاتی دارد و هر از چند گاهی صدای انفجارهای مهیب این شهر را آزار می‌دهد. انفجارهایی که سطح بغداد را با خون آغشته می‌کند. ترور افراد هم امری بسیار عادی به حساب می‌آید. بد نیست بدانید که افراد مسلح ناشناس ۲ سال پیش حاتم مرزا حمزه شهردار پیشین بغداد را در جنوب این شهر هدف قرار داده و از پای درآوردند.

گزارش مقدماتی برنامه ریزی پارک های

گردشگری جوانان در شهر کرمانشاه

مؤلفه: سوسن مسافر (آرژانتین) / رشد طراحی شهری /
(مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهری کرمانشاه)

که باشند)، باید مقطع نقل قرار گیرد و نمی توان بدون توجه به اینکه برای چه گروه سنی و برای چه عملکردی قرار است برنامه ریزی شود، فضایی را تخصیص داد. نام ترنر در کتاب شهر همچون چشم لنز، City as landscape، فضاهای رنگی را برای انواع فضاها و انواع سنین، مورد توجه قرار داده است. وی معتقد است که توجه جوانان و جوانان به فضاهای قرمز، زرد و نارنجی علاقه دارند. همچنین می گویند جوانان به فضاها و امکاتی که در آن وقایع مهم رخ می دهد، جایی که همسالان خود را می بینند و با آنها آشنا می شود، ورزش و انواع خوراکی ها باشد تمایل شدید دارند. علاوه بر آن، فضاهای باشگاهی یا پارک هایی که ویژه تفریحات خاص هستند، می تواند بیشترین هرجان را ایجاد کند. فضاهایی که در آن پرواز هواپیماهای مدل یا قایق پلای یا خودروهای مسابقه و یا بادبادک بازی، مثال همین خوبی برای این مورد به شمار می روند. اگر قرار است که چنین فضاهایی نیز برای پارک ها گردشگری جوانان در نظر گرفته شود می توان علایق، سلیقه و سرگرمی های مورد علاقه سنی جوانان کرمانشاهی را مورد توجه قرار داد. از جمله این سرگرمی ها می توان به دوچرخه سواری، فوتبال، ورزش های

برنامه ریزی مقدماتی پارک های گردشگری جوانان برای شهر کرمانشاه

جوانان سرمایه های ملی هر کشور هستند. به طور مسلط، توجه به روحیه و نیاز جوانان در آینده کشور، تأثیر به سزایی دارد. نیاز جوانان به فضاهایی که در آن به شکوفایی روح و شخصیت و سلامت جسم برسند، یک امر کاملاً بدیهی است. از جمله این فضاها، می توان به پارک ها، اماکن ورزشی، مراکز فرهنگی، هنری و ... اشاره کرد. مایه بسی خوستندی است که سازمان های مرتبط، نیاز جوانان را یافته و در پی رفع آن می باشند. پارک های گردشگری جوانان نیز در پی رفع نیاز جوانان از طرف سازمان ملی جوانان مطرح شده است. مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر کرمانشاه در جهت همکاری با آن سازمان، گزارشی مقدماتی برنامه ریزی پارک های گردشگری جوانان را ارائه می دهد و امیدوار است که آن گام اولیه برای جوانان، مفید و مؤثر واقع شود.

پارک های گردشگری جوانان

بی شک، توجه به سن استفاده کننده از فضا (از هر نوع فضایی

باستانی، تیراندازی و اشاره کرد. در ضمن توجه به نیاز جوانان برای تخصیص فضای و پارک‌های گردشگری جوانان باید به شکل و رنگ فضایی که مورد علاقه آنهاست، توجه تام شود. زیرا که رنگها دارای روحیه‌ای خاص، اشکال هندسی ویژه و اصوات و موسیقی خاص خود می‌باشند. در اینجا لازم است شرح مختصری در مورد تئوری‌های جدید مربوط به فضاهای مناسب با حال و هوای سنین جوان پرداخت شود، که نخستین آن‌ها عبارتند از:

فضای قرمز:

هیجان آور است. چون رنگ قرمز نماد خون و طبیعت وحشی است. در نتیجه نماد جدیت و نشاط می‌باشد و لذت، شادی و تحرک را تقاضی می‌کند. شدت میل به زندگی را نمایان می‌سازد. اشکال هندسی مبین روحیات فضای قرمز است. می‌تواند به شکل مربع مستطیل باشد. این رنگ چیزی شبیه صدای ترومپت در موسیقی است.

فضای زرد:

فضای زرد یعنی کنجکاو، همه چیز را دیدن، همه چیز را شنیدن، همه چیز را بویدن و همه چیز را لمس کردن است. جوان می‌خواهد همه چیز را تجربه کند تا بالاخره موهایش را سفید کند. داشتن امید از ویژگی‌های زرد است اشکال هندسی نمایانگر روحیات فضای زرد می‌تواند به شکل مثلث باشد. زوایای گوشه‌دار، حسن کنجکاو را بر می‌انگیزد. این شکل در طراحی برای جوانان بسیار به کار می‌رود.

فضای نارنجی:

ترکیبی از قرمز و زرد است. این فضا همراه با خنده و تفریح است. تماشاگر بودن یا در معرض تماشا بودن از لذت‌هایی است که فضای نارنجی آن را ایجاد می‌کند. رنگ‌های قرمز، زرد و نارنجی، برون‌گرا بودن افراد علاقه‌مند به این رنگها را نشان می‌دهد. از نظر اشکال هندسی، رنگ نارنجی، مجموع مثلث، مربع و مستطیل است یعنی چند ضلعی. این اشکال به همراهی رنگ‌های نظیرشان می‌تواند در طراحی فضاها، عناصر و تجهیزات مربوط به جوانان، در ترکیب‌های خوش یا دیگر رنگها و شکل‌ها به کار گرفته شوند تا فضاهایی متناوب با روح جوان به وجود آورند. فضاهایی که امید، نشاط و شادمانی را القاء نمایند.

معیارهای مکان‌یابی و شکل‌دهی به پارک‌های گردشگری جوان:

برای اینکه پارک‌های گردشگری جوانان به صورت فضایی مناسب تخصیص داده شود، لازم که معیارها و ضوابطی را رعایت نمود. اگر داده‌هایی ما که همان به کارگیری معیارها و ضوابط است مناسب باشد می‌توان انتظار بهترین ستاره‌ها را داشت. برخی از معیارهایی که در مکتب‌یابی و تعیین شکل و

برنامه پارک‌های گردشگری جوانان، ضرورت دارد که به آن توجه شود، در ذیل آورده شود:

۱. موقعیت دسترسی به پارک برای جوانان مناسب باشد. بدین منظور، رعایت موارد زیر در انتخاب مکان پارک ضرورت دارد:

۱.۱. از نظر شبکه حرکتی و ارتباطی، کلیه امکانات حمل و نقل عمومی، برای دسترسی به پارک مورد توجه قرار گیرد. نیاز به شبکه دسترسی در بندهای زیر به تفصیل بیان گردیده است که عبارتند از:

۱.۱. الف: مسیرهای پیاده منتهی به پارک در نظر گرفته شود. به ویژه مسیرهای بین مراکز آموزشی، ورزشی، فرهنگی و سایر کاربری‌های مرتبط با فعالیت جوانان با پارک‌های گردشگری جوانان با دقت لازم در نظر گرفته شود.

۱.۱. ب: مسیرهای دوچرخه تا حد امکان مطابق استانداردهای برای دسترسی به پارک به صورت امن در نظر گرفته شود. بیش بینی محل توقف و نیز محل کرایه دوچرخه و موتور نیز ضرورت دارد.

۱.۱. ج: دسترسی مناسب اتوبوس و تعبیه ایستگاه‌های لازم در کنار پارک مورد توجه واقع گردد. در ضمن در مکان‌یابی پارک توجه به خطوط اتوبوسرانی موجود نیز لازم است.

۱.۱. د: محل توقف و ایستگاه‌های لازم برای توقف تاکسی‌ها و راهی‌ها/اتوبوس‌ها، کرایه‌های با مسیر ویژه ارتباط دهنده پارک به مراکز فعالیت جوانان، از نظر فضایی و عملکردی پیش بینی گردد.

۱.۱. ح: سطح پارکینگ سر پوشیده و رومبز دسترسی مناسب مطابق استانداردهای جهانی برای پارک‌ها الزامی است.

۱.۱. و: پیشنهاد می‌گردد، علاوه بر وسائط نقلیه و مسیرهای فوق الذکر، روش‌های ایتکاری دیگری نظیر تراموا، کالسکه (مترو در صورت وجود)، مورد توجه قرار گیرد. این گونه وسائط علاوه بر امکان دسترسی، خود عامل جذاب برای جذب گردشگران خواهند بود.

۲.۱. در مکان‌یابی پارک‌های گردشگری جوانان، علاوه بر ارتباط پارک و ارتباط آن با سایر کاربری‌های شهری، همجواری‌ها، سازگاری‌ها، ناسازگاری‌ها مورد توجه قرار گیرد. این موارد عبارتند از:

۱. الف: مطلوبیت همجواری پارک‌ها با مراکز مناطق شهری (city centers).

۲.۱. ب: مطلوبیت همجواری پارک‌ها با کاربری‌های مورد استفاده مستمر جوانان شامل مراکز آموزش، دانشگاهی، آموزشگاه‌های مراکز ورزشی، هنری، فرهنگی تفریحی.

۲.۱. ج: پرهیز از امکان ایجاد ارتباط (سنتیم و غیر مستقیم) اعم از بصری، فرهنگی، روانی و ... پارک‌های گردشگری با مراکز مشرب و محله‌های مشربون به مفاسد اجتماعی و کاربری‌های نامطلوب (نظیر ولش‌ها، مراکز صنعتی آلودگی‌زا، بیمارستان‌ها، محلات فاقد ضابطه، مناطق فاقد حسن شهرت و اثرات سوء احتمالی روانی اجتماعی، فرهنگی که می‌تواند به رفاه و تعالی رادر جوانان خدشه‌دار کند).

۲.۲.۱: با توجه به ایمنی، امنیت و وجود احساس امنیت در مکان‌های فضایی
 در توضیح تعریف ایمنی می‌توان گفت: ایمنی مجموع اقدامات و پیش‌بینی‌هایی است که افراد را از خطرات احتمالی جانی و فیزیکی بر حذر دارد. (مثلاً آتش‌سوزی، تصادفات، مصنومیت و ...) ایجاد امنیت را می‌توان به مجموعه اقدامات و پیش‌بینی‌هایی نسبت داد که امنیت فردی، اجتماعی، روانی و فکری افراد را تأمین سازد. (مثلاً حمله سارقین، تروریسم، تروریسم، تهدید و ...)

توجه به احساس امنیت بدین معناست که افراد در هر محیطی که هستند، احساس آرامش و ایمنی از نظر روانی داشته باشند. اینکه چگونه می‌توان، احساس امنیت را در پارک‌های گردشگری جوانان به وجود آورد، به راهکارها و روش‌هایی بستگی دارد که مورد استفاده قرار می‌گیرد. مثلاً حضور نظارت اجتماعی در پارک‌ها، وجود فضاهایی صریح و روشن و به دور از پیچیدگی‌های نامطلوب و خطرناک استفاده از تور مناسب و سایر پیش‌بینی‌های لازم به طور مثال، احداث پارک گردشگری جوانان در مناطق خارج از شهر یا دور از مراکز جمعیتی، می‌تواند احساس امنیت را هم برای جوانان و هم برای خانواده‌هایشان از بین ببرد، حتی اگر از لحاظ ایمنی، پارک کاملاً تجهیز شده باشد.

۲. پیش‌بینی تسهیلات و امکانات مناسب به منظور تقویت و سلامت روح و روان و جسم جوانان (علاوه بر تسهیلات عمومی که بایستی در کلیه پارک‌ها موجود باشد)

۱.۲. امکانات ورزشی: پیش‌بینی فضاهای مناسب و مطابق استاندارد، ترجیحاً به صورت روباز برای حداقل چهار رشته ورزشی بومی محبوب منطقه و مورد علاقه جوانان. برای مثال دوچرخه سواری (که بسیار با عملکرد پارک سازگار است)، فوتبال گول کوچک اسکیت و آلبال و ...

۲.۲. امکانات فعالیت‌های گروهی و جمعی: پیش‌بینی ایجاد آمفی تئاتر روباز، برای تسهیل تجمعات جوانان، تعبیه محل‌هایی برای کمپینگ و یا اتراق در پارک اختصاص فضاهای مناسب برای گردش‌های علمی متناسب با دروس راهنمایی و دبیرستان، ایجاد فضاهای مناسب برای استراحت و نشستن گروهی جوانان.

۳.۲. تسهیلات و امکانات تفریحی ویژه سنین ۱۵ تا ۲۹ سال: به طور مثال بازی‌های کامپیوتری و نظایر آن، محل‌های مناسب برای عکسبرداری از مراسم‌های ویژه (برای مثال، در حال حاضر در شهر کرمانشاه مراسم عروس گردان و عکسبرداری و فیلمبرداری در پارک‌های عمومی مراسم گردیده است) پیش‌بینی فضاهای مناظر و پرسیکتیوهای لازم، می‌تواند مورد توجه قرار گیرد. مخصوصاً اینکه می‌توان اینگونه مراسم‌ها را به طرف پارک‌های گردشگری جوانان هدایت کرد. (محل اتراق (الاجاق) و یا صفا حد به صورت دسته‌جمعی، نصب نمک‌های غذاخوری، فضاهایی برای سرگرمی‌های ویژه (بازی مثال، پرواز هواپیماهای مدل، مسابقه ربات‌ها، مسابقات مهارتی و رکورد دار نظیر بازی‌های محلی) و یا حتی کلتور بازی

(کلتور بازی یکی از علائق جوانان ایرانی بوده و هست) ولی به دلیل اینکه معمولاً این تفریح را بدون در نظر گرفتن ملاحظات لازم اخلاقی و در پشت بام‌های خصوصی انجام می‌گیرد، همسایه‌ها ناراضی هستند. بنابراین می‌توان، این تفریح را به مکان‌هایی هدایت کرد که هم علائق جوانان مورد توجه قرار گرفته باشد و هم آرامش همسایه‌ها و هم ملاحظات اجتماعی در گرفته شود. هدایت عادات اجتماعی به سوی عادات جدید و حذف مضرات آن از سنت‌های حسته پیامبر است.

۴.۲. پیش‌بینی ایجاد حداقل یک نوع مرکز فرهنگی در پارک که از جمله این مراکز فرهنگی، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:
 الف) کتابخانه (ب) موزه (ج) گالری‌های نمایش (د) تئاتر، سینما (ح) کانون‌های جوانان (و) فرهنگسرای ویژه (ز) سالن اجتماعات

کد) و سایر فعالیت‌های فرهنگی به فراخور نیاز جامعه
 ۳. نحوه ساماندهی نوع و سبک طراحی، شیوه اجراء و به کارگیری عناصر فضایی و مصالح، اشکال و رنگ‌ها، باید به گونه ای باشد که با روح و سلیقه و ذائقه گروه سنی ۱۵ تا ۲۹ سال، هماهنگی تام داشته باشد. (چنانچه اشاره شد) بدین منظور، موارد زیر مطرح می‌گردند:

۱.۳. استفاده از رنگ‌های مناسب با روحیه جوان، استفاده از نور مناسب و نورپردازی‌های پر انرژی (نور موضعی، اسپات، نورهای رنگی یا شدت زیاد و موج)

۲.۳. توصیه به استفاده از به کارگیری سبک‌های آینه‌ها، گزاف، مدرن، با تکنولوژی متاخر و همگام با زمان

۳.۳. ایجاد فضاهای دارای هیجان و پر رمز و راز و قابل اکتشاف.

۴.۳. توجه به موسیقی در محیط و متناسب با سلیقه جوانان و نیازهای جوانان از موسیقی محلی.

۵.۳. پیش‌بینی فضاهای عملکردی به منظور ارائه و انتقال آموزش‌های غیر رسمی و غیر مستقیم، به طور مثال از طریق ارائه انواع هنرهای دستی، ایجاد پاتل‌های ثابت برای نقاشی، گسترش‌های خودجوش در هوای آزاد

۶.۳. عرضه کارگیری هنرهای تجسمی در طراحی المانها، اثاثیه، مبلمان شهری در پارک، مطابق سلیقه جوان

۷.۳. جاری ساختن روح طبیعت با به کارگیری حضور مناسب آب، گیاه، جانوران و حیوانات در فضاهای مختلف پارک (پرنده قفسی، حوضچه‌های ماهی و ...) به دلیل نیاز فطری و علاقه جوانان به مخلوقات و آیات هستی.

برنامه‌ریزی فیزیکی و محتامیه سطوح پارک‌های گردشگری جوانان

تقسیمات‌های گذشته، ویژگی‌های ضوابط و فضاهای مورد نیاز پارک‌های گردشگری جوانان، مورد بررسی قرار گرفت. در اینجا ضروری است، به برنامه‌ریزی فیزیکی و برآورد حداقل مساحت مطلوب برای تخصیص پارک‌های گردشگری جوانان پرداخته شود تا در این فضاها که با ضوابط و ویژگی‌های گفته

شده، طراحی و تجهیز خواهند شد. پارک‌های مناسب روحیه نسل جوان، احداث گردد. برای رسیدن به این هدف، جمعیت شهر کرمانشاه برای مقاطع مختلف برنامه از سال ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۰ (افق طرح) محاسبه می‌گردد. پس جمعیت جوان بین ۱۵۲۹ سال بین سال‌های ۹۰-۱۳۸۵ بر آورد می‌شود و برای جمعیت جوان (۱۵۲۹ ساله) شهر کرمانشاه، فضای سبز مورد نیاز جوانان بر اساس سرانه حداقل مطلوب و حداکثر مطلوب به دست می‌آید و در نهایت، مساحت پارک‌های گردشگری جوانان از سهم فضای سبز مورد نیاز جوانان تعیین می‌گردد. در گزارش طرح جامع شهر کرمانشاه برای سال‌های ۸۵ و ۹۵ مطابق جدول شماره (۱) پیش‌بینی گردیده است. با توجه به برآورد رسمی مرکز آمار ایران از جمعیت کرمانشاه برای سال ۱۳۷۹ و بر اساس

پیش‌بینی‌های مشاور طرح جامع، در این گزارش نرخ رشد ۳ درصد برای دوره ۲۰ ساله توسط مشاور انتخاب گردیده است که این نرخ رشد با نرخ رشد ۲/۱۶۶ درصد که توسط مرکز آمار ایران محاسبه شده است، اختلاف ۳۴ درصد را نشان می‌دهد. به نظر می‌رسد، برای شهر کرمانشاه که دارای نرخ رشدی بالاتر از حد کشور ایران است و نیز در جهت محرومیت زدایی و توسعه یافتگی شهر، دوراندیشانه است که همان نرخ رشد ۳ درصد مشاور برای محاسبه مورد استفاده قرار گیرد. جمعیت شهر برای سال‌های ۱۳۸۰ و ۱۳۹۰ با همان نرخ رشد ۳ درصد محاسبه گردیده است. جدول پایین، جمعیت شهر کرمانشاه را در سال‌های ۱۳۷۵، ۹۰، نشان می‌دهد.

جدول شماره یک - جمعیت سال‌های ۱۳۷۵، ۹۰ شهر کرمانشاه

سال	۱۳۷۵	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۵	۱۳۹۰
جمعیت	۶۷۸۳۸۶	۷۵۳۵۰۰	۷۸۶۳۳۵	۹۱۱۶۹۴	۱۰۵۶۹۰۳
خانوار	۱۵۰۰۹۹	۱۷۱۲۵۰	۱۷۸۷۳۵	۲۱۴۰۱۳	۲۴۱۶۲۴
بعد خانوار	۴/۵	۴/۴	۴/۴	۴/۳	۴/۲

عمومی مسکن و نفوس سال ۱۳۷۵-۲۸ درصد بوده است. لیکن برای دقت عمل بیشتر جمعیت ۱۹.۵ سال که از افق طرح مشمول سنین جوان ۱۹.۱۵ سال قرار خواهند گرفت، ملاک عمل قرار ندهد. این رقم با در نظر گرفتن پارامترهای دیگر، تعدیل گردیده و در جدول شماره (۲) آمده است. سرانه‌های فضای سبز مطابق با برنامه‌ریزی جامعه فضای سبز کرمانشاه در ردیف سوم از جدول شماره (۲) برای محاسبه مساحت کل فضای سبز مورد نیاز جمعیت جوان سال‌های ۸۰، ۸۵، ۹۰ مورد استفاده قرار گرفته است. تا بتوان مساحت پارک‌های گردشگری جوان را محاسبه کرد. جدول صفحه بعد، برنامه‌ریزی تخصیص فیزیکی پارک‌های گردشگری جوانان را در سال‌های مختلف در شهر کرمانشاه نشان می‌دهد.

* جمعیت سال شهر کرمانشاه بر اساس سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۷۵ می‌باشد.
** جمعیت سال ۱۳۷۹ شهر کرمانشاه بر اساس برآورد رسمی مرکز آمار ایران می‌باشد.
با استفاده از جدول شماره یک و هرم شهرستان کرمانشاه در سال ۱۳۷۵، می‌توان تعداد جوانانی که دارای جنود سنی ۱۵.۲۹ سال در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ هستند را محاسبه نمود. در شکل یک، هرم سنی جمعیت شهرستان کرمانشاه نمایش داده می‌شود.
در سال ۱۳۷۵، نسبت جمعیت ۱۵.۲۹ سال در شهرستان کرمانشاه (نقاط شهری)
شکل (۱): هرم سنی شهرستان کرمانشاه بر اساس سرشماری

جدول شماره (۲) - جدول برنامه‌ریزی تخصیص فضای پارک‌های گردشگری کرمانشاه تا افق طرح جوانان شهر

سال	۱۳۷۵، موجود	۱۳۸۰	۱۳۸۵	۱۳۹۰
جمعیت کل شهر کرمانشاه (نفر)	۶۷۸۳۸۶	۷۸۶۳۳۵	۹۱۱۶۹۴	۱۰۵۶۹۰۳
جمعیت ۱۵.۲۹ سال	۲۳۷۳۵/۴	۲۷۵۲۵۲	۳۱۹۰۹۳	۳۶۹۹۱۶
سرانه فضای سبز به متر مربع	۶	۱۳-۱۵	۱۲-۱۵	۱۵-۱۸
فضای سبز مورد نیاز جوانان به متر مربع	حداقل مطلوب	-	۲۲۰۳۰۲۴	۵۵۴۸۷۲۰
	حداکثر مطلوب	-	۴۱۲۸۷۸۰	۶۶۵۸۲۸۸
مقدار مساحت تخصیص یافته به پارک‌های گردشگری از سهم فضای سبز مورد نیاز قشر جوان به متر مربع	حداقل مطلوب	-	۱۶۵۱۵۱۲	۲۶۶۲۳۹۵/۲
	حداقل مطلوب	-	۱۳۲۱۲۱۰	۲۲۱۱۹۲۹/۶

لازم به یاد آوری است که شهر کرمانشاه در سال ۱۳۷۵، دارای سرانه فضای سبز ۶ مترمربع و مساحت فضای سبز ۴۱۵۹۴۲۹ متر مربع بوده است. که در حال حاضر ۵۸۲۳۳۰ مترمربع، می‌تواند سهم پارک‌های تخصصی گردشگری جوانان از کل پارک‌های موجود باشد. برای رسیدن به رقم حداقل مطلوب (۱۳۲ هکتار) برای سال ۱۳۸۰، تأمین ۷۳/۹ هکتار فضای سبز گردشگری جوان، ضروری خواهد بود. همچنین با توجه به اینکه کیفیت مسکن شهر کرمانشاه از لحاظ مساحت و دیگر شاخص‌های کیفی، درصد مطلوب نمی‌باشد و متوسط اطاق در اختیار خانوار ۲/۶ است و مهمتر از همه شاخص سکونت خانوار در مسکن، رقم ۳۵/۷ درصد از مسکن برای اسکنان دو یا سه خانوار و یا بیشتر، مورد استفاده قرار می‌گیرد. جدول شماره (۳)، نمود کیفیت سکونت در شهر کرمانشاه در سال ۱۳۷۵ می‌باشد.

جدول شماره (۳): کیفیت مسکن در شهر کرمانشاه از نظر تعداد خانوار ساکن در یک واحد مسکونی

جمع	پیش از سه خانوار	سه خانواری	دو خانواری	تک خانواری	تعداد خانوار ساکن در یک واحد مسکونی
۲۱۰۰	۲۲/۱	۲۶/۸	۲۶/۳	۲۶/۸	درصد نسبت به کل

دست آمده پارک‌های گردشگری جوانان (که در جدول بالا ارائه گردید)، در مناطق پنجگانه شهر کرمانشاه ضرورت دارد. بدین معنی که پارک‌های گردشگری جوانان در هر منطقه برای استفاده اهالی همان منطقه احداث خواهند شد و ایجاد یک پارک برای کل شهر به هیچ وجه توصیه نمی‌گردد. چگونگی تقسیم و توزیع این پارک‌ها و مسکن‌هایی مناسب آن‌ها در گزارش طرح جامعه فضای سبز به تفصیل مورد بررسی قرار می‌گیرد که از حوصله این گزارش خارج است.

منبع برگرفته از گزارش طرح جامع شهر کرمانشاه بخش مطالعات مسکن، آمار سال ۱۳۷۵
بنابراین ضرورت توجه بیشتر به تأمین فضای سبز برای جوانان و به عبارت دیگر، تلاش برای رسیدن فضای سبز در حد امکان از جدول شماره سه احساس می‌گردد و لذا توصیه مشاوره که تلاش برای رسیدن به حد بالایی مطلوب سرفه است. مورد تأکید مجدد قرار می‌گیرد.
کلام آخر اینکه، تقسیم و توزیع مناسب سطوح فضای سبز به

• عباس سیامکی
گزارشی فضای سبز مشهد

تنوع در بوستان

گزارشی از تنوع کارکردها در بوستان وحدت مشهد

فضای سبز و کارکردهای زیست محیطی و سایر ویژگی های یک بوستان شهری، اتفاقات، امکانات و فعالیت های متنوع دیگری است که کامل کننده یک فضای پویای شهری می باشد. فضای سبز به لحاظ معماری و شهرسازی - زیست محیطی - منابع طبیعی و ...، هر تعریفی داشته باشد، در ساده ترین تعریفی که شاید بتوان برای آن بیان کرد چنین است: "باز آفرینی طبیعت در محیط شهری است" به نحوی که اغلب یا بخشی از ویژگی های مطلوب طبیعت از جمله زیبایی و سرسبزی - آرامش و امنیت - الحاح خوش، هماهنگی - پایداری - توازن - تنوع - تعادل فیزیکی و معنوی و ... در آن ظهور و بروز کرده باشد. با چنین تعریفی برای آنکه تأثیرات مادی و معنوی فضای سبز بر شهر و شهروندان محقق شود، انتظار می رود فضا، امکانات، ابنیه و همه فعالیت هایی که در پارکها وجود دارند تأثیری مشابه تأثیر طبیعت بر روح و جسم انسانها داشته باشند.

مشاهدات نشان می دهد که شهروندان از بوستانهایی که معماری و طراحی منظر آنها به طبیعت و ویژگی های آن نزدیکتر است اقبال بیشتری دارند. در حالی که ممکن است بوستانهای محلی و منطقه ای که فاقد این ویژگی هستند در نزدیکی و در دسترس آنان باشد. علاوه بر تأمین نیازهای زیست محیطی و ویژگی های روانی مثبتی که بوستانها بوجود می آورند، کارکردهای متنوع و متعدد دیگری نیز به همراه آن قابل دستیابی است. برخی از این کارکردها که چنیه سخت افزاری دارند مانند میداين - معابر - ابنیه و نظائر آن به اقتضای معماری و ساختمان هندسی محوطه ها از قبل طراحی و اجرا شده است. برخی دیگر نیز براساس سیاست ها و برنامه های طراحی شده توسط مدیران مانند مراسم و آیین های مذهبی و

فعالیت های فرهنگی و ورزشی در این مکانها اجرا می شوند. البته فضای سبز و بوستانهای شهری به حکم آن که نماینده طبیعت در شهرها هستند می بایست این هر دو را همراه و همزمان و به طور هماهنگ داشته باشند تا قادر باشند نقش قابل انتظار خود را به شایستگی ایفا کنند. براساس طبقه بندی های رسمی، این ویژگی ها در یک پارک منطقه ای قابل اجرا است. بنا بر این یک بوستان شهری می بایست به گونه ای طراحی و ساخته شود که نیازهای همه اقشار، ستین و گروه های مختلف اجتماعی را متناسب با زمانی که در آن حضور دارند (که معمولاً بین ۱ تا ۵ ساعت است) تأمین کند. این کار باید به گونه ای باشد که گذران این چند ساعت علاوه بر ایجاد احساسی خوش آیند و خاطره آمیز، موجب تقویت و تعمیق رفتارها و هنجارهای اجتماعی، فرهنگی شود. در غیر اینصورت فضای بوستانها یا آنکه ممکن است زیبا و سرسبز باشند اما اثر وجودی آنها در نهایت نباید به جنایی، احساس خستگی، تکرار و سرگردانی بینجامد. بنابراین به نظر می رسد احداث بهره برداری و مدیریت بوستانهای منطقه ای و شهری فراتر از دانش و مهارت باغبانی یا معماری، نیازمند بهره مندی طیفی از علوم و فنون مرتبط است تا با تعامل و همراهی هوشمندانه این علوم و فنون، بتوان بخشی از وجه طبیعت گونه بوستانها و فضای سبز شهری را به منصف ظهور گشاند. گزارش حاضر براساس همین دیدگاه، به معرفی کثرت کارکردهای متنوع فرهنگی - تفریحی - اجتماعی و ورزشی در بوستان وحدت می پردازد. البته این معرفی بیش از آنکه ادعای عملکرد باشد ارائه پیشنهادی برای مدیران - طراحان و تصمیم گیران شهری است. امید است این نوشتار برای ایجاد و توسعه فضاهای جدید شهری ملهم از طبیعت و ویژگی های آن سودمند واقع شود.

مشاهدات نشان می دهد که شهروندان از بوستانهایی که معماری و طراحی منظر آنها به طبیعت و ویژگی های آن نزدیکتر است اقبال بیشتری دارند. در حالی که ممکن است بوستانهای محلی و منطقه ای که فاقد این ویژگی هستند در نزدیکی و در دسترس آنان باشد. علاوه بر تأمین نیازهای زیست محیطی و ویژگی های روانی مثبتی که بوستانها بوجود می آورند، کارکردهای متنوع و متعدد دیگری نیز به همراه آن قابل دستیابی است. برخی از این کارکردها که چنیه سخت افزاری دارند مانند میداين - معابر - ابنیه و نظائر آن به اقتضای معماری و ساختمان هندسی محوطه ها از قبل طراحی و اجرا شده است. برخی دیگر نیز براساس سیاست ها و برنامه های طراحی شده توسط مدیران مانند مراسم و آیین های مذهبی و

فرهنگی و هنری این فعالیت ها در پس زمینه ای از آرامش و امنیت حاکم بر فضای بوستان، دو چندان بوده است.

(تصویر ۵)

همچنین تراس ساختمان مرکزی بوستان فضای بسیار مناسبی برای تجمع و برگزاری گردهمایی ها و مراسم عمومی است که تاکنون چندین مورد هیات های مذهبی و سازمان های فرهنگی از این فضا برای برگزاری جشن های میلاد ائمه استفاده کرده و شهروندان و مراجعہ کنندگان به بوستان نیز از برنامه های متنوع و پرشور آنها بهره مند شده اند. کتابخانه بوستان با حداقل ۱۵۰۰۰ جلد کتاب، سالن های مطالعه خواهران و برادران و کلاس آموزش و سالن مجلات و نیز نمایشگاه و فروشگاه کتاب که در شش ماه اول سال در یکی از محوطه های بوستان برگزار می شود از امکاناتی هستند که وجه فرهنگی این مجموعه را تقویت و تکمیل کرده اند. (تصویر ۶)

نماز جماعت ظهر و عصر و مغرب و عشا از جمله فعالیت های مستمر این بوستان است که با استقبال بسیار قابل توجه مراجعہ کنندگان به بوستان همه روزه عطر معنوی نماز را در فضای سبز بوستان و پراکنده پایگاه سلامت اجتماع که برای ارائه مشاوره و آموزش های گروهی روحی و روانی خانواده ها و تقویت و ارتقاء هنجارهای جامعه تاسیس شده است به همت یک جمعیت غیر دولتی و با مساعدت نهادهای دولتی ذیربط در یکی از بخشهای بوستان مستقر و روزانه و بطور رایگان خدمت رسانی می کند. (تصویر ۷)

د) کارکرد آموزشی و اطلاع رسانی

یکی از قطعات فضای سبز بوستان که در مجاورت کتابخانه واقع شده به گونه ای طراحی و ساخته شده است که در آن غالب گونه های زینتی سازگار با اقلیم خراسان و مشهد در باغچه هایی کاشته شده و نام و مشخصات آن با تابلو به بینندگان معرفی شده است. که علاوه بر کارکرد زیبایی و زیست محیطی از این طریق شناسایی گونه های گیاهی سازگار با اقلیم نیز آموزش داده می شود. نمایشگر سنجش آلودگی متعلق به سازمان حفاظت محیط زیست از جمله امکانات دیگری است که در بوستان وحدت قرار دارد. (تصویر ۸)

همچنین ساخت و بهره برداری از ساعت آفتابی و تابلو آموزشی مربوطه، برگزاری جلسات انجمن نجوم برای دانش آموزان و علاقه مندان فعالیت ها و امکانات آموزشی دیگر این مجموعه محسوب می شوند. (تصویر ۱۰)

ه) کارکرد ورزشی

در مجاورت بوستان وحدت و به فاصله یک عرض خیابان مجموعه ورزشی وحدت احداث شده است که علاوه بر زمین بازی فوتبال - والیبال - بسکتبال و اسکیت، دارای سکوی تماشاگران - سرویس بهداشتی و امکانات روشنایی کافی و کامل و راهپای دسترسی از محله ها و خیابان های مجاور است که فضای بسیار مناسبی برای ورزش جوانان - دانش آموزان و علاقه مندان به ورزش بوجود آورده است. (تصویر ۱۱)

استفاده از فضای با طراوت این بوستان در صبحگاه نیز

معرفی بوستان وحدت مشهد

مجموعه فرهنگی ورزشی تفریحی وحدت با اینکه دارای پیشینه ای چند ده ساله (گورستان و سپس جنگل شهری) بوده اما در سال ۱۳۸۰ شمسی با اعتباری بالغ بر ۱۵ میلیارد ریال و در زمینی به وسعت ۱۷ هکتار افتتاح و به بهره برداری رسید.

الف) کارکرد اجتماعی و رفاهی

مهمترین ویژگی این بوستان فاصله کم آن با حرم مطهر است که باعث شده تا زائرین مستقر در کمپ زائر این بوستان با طی مسافتی کوتاه به صورت پیاده به حرم مشرف شده و در بازگشت از زیارت اوقات فراغت خود را به سیاحت در بوستان بگذرانند. سکوهایی اقامت که در سایه سار درختان کمپ زائر و در مجاورت پارکینگ بوستان وحدت قرار گرفته این امکان را فراهم کرده است تا زائرین به اندازه کافی و همزمان به خودرو - مراکز خرید - سرویس های بهداشتی و مراکز تفریحی دسترسی داشته باشند که این ویژگی در کمتر نقطه ای و بلکه در هیچ نقطه دیگر شهر یافت نمی شود. (تصویر ۱)

ب) کارکرد زیست محیطی و تفریحی

سرسبزی - تنوع و زیبایی مهمترین ویژگی های یک بوستان مطلقه ای هستند که بوستان وحدت این هر سه را به شایستگی داراست. استفاده از عوارض طبیعی زمین - تنوع چشم اندازها - درختان انبوه باغچه های متنوع گل و گیاه، آبشار - آب نما - جوی آب، دریاچه و برکه و صدای دلنشین ریزش و جلبابی آب - باغ ژاپنی یا المانها و سه ویژگی اصلی خود یعنی آب سنگ و چوب، باغ صخره ای و سطوح چمن کاری وسیع و غیر هم سطح، جلوه هایی از این زیبایی سرسبزی و تنوع هستند که خواسته اصلی و زمینه ای حضور شهروندان و زائرین را فراهم می آورند. همچنین قایقرانی - غرقه های مواد غذایی - بازیهای رایانه ای و تلوپ بازیهای زمستانه از دیگر سرگرمی های این مجموعه تفریحی است. (تصویر ۳ و ۲)

ج) کارکرد فرهنگی

وجود سالن نمازخانه نسبتاً وسیع (۲۰۰ متر مربع) علاوه بر مناسبک دینی مثل نماز جماعت فضای کافی را برای تشکیل جلسات اداری و برگزاری کلاسها و درود های آموزشی مختلف فراهم کرده است. از جمله این فعالیت ها نرمشهای صبحگاهی بانوان - کلاسهای نهضت سوادآموزی برای کارکنان کم مواد فضای سبز - جلسات گروه درمانی (NA) (یک NGO بین المللی فعال در زمینه ترک اعتیاد است) که همه این فعالیت ها کاملاً مستمر و بدون وقفه حدود چهار سال است در ادامه داشته و روزانه در سه نوبت با روتق خاص تشکیل می شود. که البته ابتدایی ترین تاثیر مثبت برگزاری مستمر جلسات تردد چند نوبته اعضا (حدود ۲۰۰ نفر در هر نوبت) و ایجاد امنیت در محیط بوستان است. (تصویر ۴)

امفی تئاتر بوستان با گنجایش ۴۰۰ نفری خود در مناسبت های مختلف محل برگزاری مراسمی از قبیل آیین تعزیه خوانی - تئاتر خیابانی - نمایش عروسکی و جشن های میلاد ائمه و مناسبتهای مذهبی و ملی است. که البته تاثیرات اجتماعی -

میلانی تا برنامه ریزان و تصمیم گیران (برای همفکری و طرح ایده های نو در جهت گسترش و توسعه اینگونه برنامه ها و اقدامات است. بدیهی است که فضای سبز - بطور عام و بوستانهای شهری، بطور خاص - توانایی اصلی و شایستگی واقعی خود را که نمایندگی طبیعت در جامعه شهری است بهتر و آشکارا به نمایش می گذارند.

به امید آنکه بوستانهای شهری علاوه بر فضایی زیبا - سبز و با طراوت - انقدر ایمن - سازنده - و بویا محیطی باشند که مناسب ترین عرصه را برای رویارویی ، تعامل و همبستگی محلی و جمعی و در نهایت تقویت ارتباطات اجتماعی را فراهم آورند .

اشتیاق ورزش کردن را اعم از زن و مرد و کودک برای ورزش در محیط بوستان دو چندان کرده است (تصویر ۱۳)

اگر چه ممکن است هریک از موارد اشاره شده در این گزارش در سایر بوستانهای شهری وجود داشته و یا حتی در وضعیتی بهتر و مناسب تر ساخته شده و یا اجرا شود، اما به طور مسلم تجمع و مهمتر از آن تعامل این امکانات و فعالیت ها امری است نسبتا خریب و منحصر به فرد که البته به لطف خداوند و همت مسئولین شهرداری مشهد و منطقه ۵ - در بوستان وحدت میسر شده و عسیر توسعه و تکامل خود را طی می کند. یا این حال آنچه در این گزارش آمده است بیشتر طلب مساعدت (از مدیران

گردشگری سبز، بهترین گزینه برای ایران

● حمید سرخام
عضو هیات علمی مؤسسه آموزش عالی اکتو

علت آن نیز تمایل زیاد مردم جهان برای سفر به نقاط مختلف و تسهیل امکانات حمل و نقل بود. در این دوره گروه‌هایی پیدا شدند که تنها با دید اقتصادی به جهانگردی می‌نگریستند و عمدتاً در پی نقاط خوش آب و هوا و اماکن طبیعی بودند تا مردم را از مناطق مختلف جهان به سوی آن‌ها کوچ دهند. در این وضعیت مهم‌ترین دغدغه، یافتن مکانی برای اقامت و پذیرایی از افراد بود اما حضور انبوه جهانگردان در یک نقطه، زیبایی و لطافت محیط را به هم می‌ریخت و به فرهنگ و اجتماع مردم بومی آسیب‌هایی را وارد می‌ساخت. این بوهم ریختگی محیط و آسیب‌های ناشی از فعالیت جهانگردان، موجب طرح تفکرات دیگری شد که متضمن حفظ محیط‌زیست و آسایش گردشگران و مردم به شکل نوامان بود. بدین ترتیب پس از جهانگردی انبوه، جهانگردی جایگزین گسترش پیدا کرد که خود به گروه‌های مختلفی مانند گردشگری شهری، روستایی، ایلیاتی، سلامتی، اکوتوریسم، ماجراجویانه، مسوولانه و... تقسیم می‌شود و ما به مجموع آن‌ها گردشگری سبز می‌گوییم. تحول از گردشگری انبوه به گردشگری جایگزین، همراه با دگرگونی‌هایی در نگاه به مقوله جهانگردی بود. در ابتدای امر ملاحظان توسعه جهانگردی تنها به جنبه‌های مثبت این توسعه توجه داشتند و استدلال می‌کردند که

اگر بخواهیم از صنعت جهانگردی تعریف مشخصی داشته باشیم که متناسب با نگاه جمهوری اسلامی ایران به این مقوله باشد باید بگوییم جهانگردی یک فعالیت فرهنگی صنعت از فطرت جست‌وجوگر انسانی است. یا این وجود برآورده ساختن خواست‌ها و نیازهای گردشگران، مستلزم به وجود آمدن مجموعه‌ای از نگاه‌های اقتصادی است که روی هم فعالیت یا صنعتی را ایجاد می‌کنند و ما به آن صنعت جهانگردی می‌گوییم.

امارهایی که از مطبوعات سازمان جهانی جهانگردی استخراج شده‌اند، نشان می‌دهند که در حال حاضر جهانگردی حدود ۱۱ درصد از تولید ناخالص ملی مجموع کشورهای جهان را به خود اختصاص می‌دهد و ۲۰۰ میلیون شغل ایجاد کرده است. به گونه‌ای که ۸

جهانگردی یک فعالیت فرهنگی صنعت از فطرت جست‌وجوگر انسانی است

درصد از مجموع نیروهای شاغل در جهان در بخش گردشگری مشغول به کار هستند. براساس پیش‌بینی‌ها تا سال ۲۰۱۰ میلادی که هر ساله ۵/۵ میلیون شغل در بخش گردشگری ایجاد خواهد شد و رشد متوسط سالانه جهانگردی در جهان ۲/۲ درصد خواهد بود.

جهانگردی تا رسیدن به وضعیت کنونی، مراحل مختلفی از توسعه را پشت سر گذارده است. اولین شکل توسعه این صنعت، جهانگردی انبوه بود که پس از جنگ جهانی دوم به وجود آورد و

جهانگردی، فعالیتی اشتغالزای آرزو و همراه با تعاملات فرهنگی است. اما به مرور زمان و با مشاهده تاثیرات ناخوشایند گردشگری بر نظم اجتماعی و محیطی مناطق گردشگری، گروه دیگری یافت شدند که توجه را به عوارض منفی توسعه جهانگردی معطوف ساختند این گروه اشتغالات ناشی از توسعه جهانگردی را غیرپایدار، غیرتخصصی و فصلی می‌دانستند و می‌گفتند که توسعه جهانگردی سبب می‌شود تا از منابع محلی، سودی برای شرکت‌های سرمایه‌گذار بین‌المللی فراهم شود و سودی برای مردم بومی عاید نگردد.

از این گذشته اعتقاد داشتند که توسعه امکان‌گامتی و تفریحی چشم‌اندازهای زیبایی طبیعی را از میان می‌برد. حتی در تعامل فرهنگی جهانگردی نیز جامعه میزبان به سمت ارضای نظرات گردشگران حرکت می‌کند و آداب و سنت این جامعه بدل به یک کالای نمایشی می‌شود که ممکن است تغییر هویت محلی را به دنبال نیابد. استدلال دیگر این بود که توسعه جهانگردی ساختار خانواده را به هم

می‌ریزد زیرا اشتغالات سنتی با اشتغالاتی که حضور گردشگران ایجاد می‌کند، متفاوت است و کارهای راحت‌تر و تیزتر گردشگری، باعث می‌شود که کسی به دنبال کارهای سخت‌تر نباشد. همچنین حضور گردشگران در محیط‌های اغلب توسعه نیافته موجب کمبود در رفع نیازهای محلی و گرانی و تورم می‌شود غیر از این‌ها توسعه مناطق بر اثر توسعه گردشگری، متوازن نیست و چون افراد از همه نقاط به نقاط خوش آب و هوا کوچ می‌کنند، تعادل منطقه‌ای به هم می‌ریزد.

با این استدلال‌ها عده‌ای توسعه جهانگردی را در حد یک گناه می‌دانستند و قائل به جلوگیری از آن بودند اما به تدریج در کنار مخالفان و مدافعان توسعه جهانگردی، گروه سومی شکل گرفتند که معتقد بودند باید جنبه‌های مثبت گردشگری را توسعه داد و از آثار زیانبار آن کاست. از این‌جا بود که "جهانگردی جایگزین" شکل گرفت و امروزه جهانگردی سبز یا فرهنگی یا پایدار، اشکال تکامل یافته همین نوع از جهانگردی هستند در واقع جهانگردی در این مرحله تبدیل به یک رشته مستقل علمی شد که به آن از منظر علوم انسانی و به عنوان یک معرفت‌نویین نگاه می‌شود. مدافعان جهانگردی جایگزین باور داشتند که مطالعه در حوزه جهانگردی باید نظام‌مند باشد و تمام عناصر شکل دهنده این نظام باید جز به جز شناسایی گردد و ارتباط شان با یکدیگر بررسی شود. آنان می‌گفتند وقتی به توسعه جهانگردی ملی فکر می‌کنیم، باید هم به ویژگی کشورهای جهانگرد فرست توجه داشته باشیم و هم به ویژگی کشورهای جهانگردپذیر و باید درنهایت، چه نیازهایی سبب می‌شود افرادی برای بازدید از اماکن یا دیدار با افراد از کشوری به کشور دیگر سفر کنند. این تفکرات سنگ‌بنای ایجاد یک شاخه نوین برای تربیت و آموزش نیروی انسانی بود که همان رشته جهانگردی است و امروزه در جهان

کمر دانشگاه مدیریت یافت می‌شود که فاقد رشته مدیریت جهانگردی باشد.

در جریان تکامل رویکردهای برنامه‌ریزی برای توسعه جهانگردی، رویکردی که بیش از سایر رویکردها مقبولیت یافت توجه به گردشگری پایدار بود. بدین معنی که گردشگری را به عنوان مکمل همه شیوه‌های امرار معاش انسان‌ها در مناطق گردشگری پذیر ارزیابی می‌کرد. در عین حال وقتی از جهانگردی پایدار سخن می‌گوییم، اشکالی از جهانگردی را مدنظر قرار می‌دهیم که علاوه بر رفع نیازهای جهانگردان در دوران اعلی، مانعی برای بهره‌برداری نسل‌های آینده از منابع گردشگری نباشد. منابع جهانگردی معمولاً به ۵ گروه

در جریان تکامل رویکردهای برنامه‌ریزی برای توسعه جهانگردی، رویکردی که بیش از سایر رویکردها مقبولیت یافته توجه به گردشگری پایدار بود

تقسیم می‌شوند: طبیعی، فرهنگی، رویدادی، فعالیتی و خدمتی. تسهیلاتی، البته در برنامه توسعه جهانگردی ایران که در سازمان ایرتگردی و جهانگردی سابق تدوین شده است. منابع جهانگردی به سه دسته تقسیم می‌شوند: طبیعی، انسان ساخت و سایر. اما به باور من برخورد ۵ مقوله‌ای کارسازتر است. وقتی به این

منابع تسهیلات و خدمات گردشگری اضافه می‌شود، منبع به جاذبه بدل می‌گردد. معمولاً گفته می‌شود که کشور ما جزو ۱۰ کشور اول جهان از نظر جاذبه‌های گردشگری است. در حالی که ما فقط ممکن است به لحاظ منابع غنی باشیم، اما به لحاظ جاذبه‌های گردشگری در سطح بین‌المللی قوت چندانی نداریم. ما برای تبدیل منابع گردشگری خود به جاذبه با موانعی رویه‌رو هستیم. نخستین مانع این است که در برنامه‌ریزی‌های خود به شکل مشتری مدار حرکت نمی‌کنیم و فاقد استانداردهای ویژه گردشگری متناسب با جمهوری اسلامی ایران هستیم.

از این گذشته کسانی که در رده اول برخورد با گردشگران هستند، معمولاً قادر نیستند که با یک زبان غیر از زبان فارسی با آن‌ها رویه‌رو شوند. همچنین به طوری که گفته شد جاذبه‌های ایران در سطح بین‌المللی بسیار محدود، ناچیز و پراکنده است و اگر کسی بخواهد از جاذبه‌هایی که در سطح بین‌المللی برای ایران ثبت شده، بازدید کند باید یک هفته تا ۱۰ روز در ایران اقامت کند. ما در گذشته بازارهای آمریکا و اروپا را برای جذب گردشگر داشتیم که امروزه آن‌ها را از دست داده‌ایم و جایگزین هم پیدا نکرده‌ایم. عبور از این موانع مستلزم نوآوری است. نوآوری هم در محصول گردشگری ارائه این محصول به جهانیان و هم در شناخت بازارهای جدید و راهکارهایی برای جذب مشتریان جدید. حرکت ما طی سال‌های گذشته برای نفوذ در بازارهای بین‌المللی چندان موفقیت آمیز نبوده و برای ورود به بازارهای جدید با برنامه و مناسب‌تر عمل کرد.

در این شرایط، بهترین راه برای استیلا بر این هراس، توسعه گردشگری داخلی با همان استانداردهایی است که گفته شد. اگر زیرساخت‌های گردشگری داخلی ما استحکام لازم را پیدا کند، هراس برنامه‌ریزان از نفوذ در بازارهای بین‌المللی کاهش

می‌یابد در این مورد باید یک تقسیم‌بندی از انواع گردشگران داشته باشیم. گردشگران را می‌توان به ۴ گروه تقسیم کرد:

- اول، درون مرزی؛ یعنی اتباع یک کشور که درون همان کشور گردش می‌کنند.
- دوم، بیرون مرزی؛ یعنی اتباع یک کشور که در خارج از آن کشور گردش می‌کنند.
- سوم، بین‌المللی؛ یعنی اتباع سایر کشورها که به کشور ما می‌آیند.

● چهارم، گردشگری ملی؛ یعنی هم اتباع یک کشور و هم خارجیانی که در آن کشور به گردش درمی‌آیند.

طبیعتاً نوع برنامه‌ریزی برای هر یک از این چهار عده متفاوت است اما باید نخست منابع گسترش هر یک از آن‌ها را به درستی شناخت. در حال حاضر برای گسترش گردشگری بین‌المللی منابع زیادی در کشور ما وجود دارد که مهم‌ترین آن‌ها عبارتند از:

۱. نبود خطوط هوایی بین کشور ما و کشورهای جهانگردپرست
۲. محروم ماندن بخش گردشگری کشور از فناوری اطلاعات (عالی‌رغم این‌که سایر بخش‌های اقتصادی از این فناوری در حد قابل‌قبولی بهره‌مند شده‌اند)

۳. عدم استفاده از ویژگی چهار فصل بودن کشور به گونه‌ای که رونق گردشگری کشور فقط در اوایل بهار و در تابستان است و در سایر فصول رکود محسوسی به چشم می‌آید.

۴. ضعف تبلیغات گردشگری در درون و بیرون کشور و عدم تبلیغ برای جلوه‌های شاد و زیبا که معرف ویژگی منحصر به فرد جاذبه‌های گردشگری ما باشند. در واقع در این مورد جاذبه‌هایمان را درست مشابه جاذبه‌های کشورهای رقیب

معرفی می‌کنیم و نه متفاوت از آن‌ها.

۵. عدم تجهیز منابع گردشگری خصوصاً منابع طبیعی. در این مورد باید اشاره کنیم که مناطق طبیعی گردشگری ما قطعه‌قطعه شده و به مالکان خصوصی واگذار می‌شوند و مردم در دیدار از این مناطق فقط با دیوار ویلاها مواجه می‌گردند! اکنون وقت آن است که این نوع مناطق، ملی اعلام شوند و از مالکیت خصوصی به در آیند.

۶ - فقدان نظام اطلاعات مدیریت گردشگری

برای عبور از این جوانغ و رسیدن به گردشگری پایدار باید سه موضوع مهم را در نظر بگیریم. نخست این‌که مردم باید در تصمیمات مربوط به توسعه گردشگری مشارکت داشته باشند و از این مشارکت منفعتی عاید آن‌ها شود. دوم آن‌که باید کیفیت جاذبه‌های گردشگری را در حد استانداردهای بین‌المللی ارتقا

دهیم و سوم این‌که باید تنگناهایی را که موجب می‌شوند منافع حاصل از گردشگری به کشورهای محلی و مردم بومی نرسد برطرف سازیم. توسعه پایدار و یکپارچه گردشگری نیازمند اراده محلی و مشارکت عامه است و سند توسعه پایدار گردشگری باید تدریجاً آمایش مناطق گردشگریز کل کشور باشد و منافع همه عناصری را که

گردشگری سبز متکی به سرمایه‌های طبیعی و بر گرفته از فرهنگ بومی است و در همه مناطق کشور به یک شکل هدایت و برنامه‌ریزی نمی‌شود.

آورده‌ای را به این بخش تزریق کرده‌اند لحاظ کند. به نظر من گردشگری مناسب برای کشور ما گردشگری سبز است و گردشگری سبز، گردشگری منطبق با وضعیت عادی مردم است به گونه‌ای که مکمل فعالیت روزمره آن‌ها باشد. گردشگری سبز متکی به سرمایه‌های طبیعی و بر گرفته از فرهنگ بومی است و در همه مناطق کشور به یک شکل هدایت و برنامه‌ریزی نمی‌شود.

Tehranemrooz.359

فقر آموزش پژوهش و تخصص در فضای سبز شهری

تحقیق و تدوین: رحیم بیرامزاده آذر
کارشناس فضای سبز

حرکت در آورد و از این همه تضییع منابع و امکانات جلوگیری نماید و دوباره کاری‌ها را به حداقل برساند.

برخی چنین تصور می‌کنند که در مقوله فضای سبز شهری وقتی زمین، سرمایه، نیروی انسانی و نهاده‌ها در اختیار باشد دیگر نیازی به آموزش، پژوهش و تخصص نیروی انسانی نمی‌باشد چرا که با بدیهی‌ترین معلومات می‌توان محیط‌های شهری زیبا یا فضای سبز مطلوب ایجاد نمود و همین وضعی که در شرایط فعلی فضای سبز شهری کشور دچارش است. در حالی که همین بدیهی‌ترین معلومات در اثر پژوهش‌ها به دست آمده از طریق آموزش انتقال داده شده و به صورت تخصص در آمده است. در کشور ما متأسفانه علیرغم اهمیت روز افزون مقوله فضای سبز برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری کافی در این خصوص از طرف دستگاه‌های برنامه‌ریز و اجرایی ذی‌ربط صورت نمی‌پذیرد. هرم تصمیم‌سازی، برنامه‌ریزی، اجرایی و نظارت در مورد فضای سبز شهری بدین صورت است که در رأس هرم سازمان شهرداری‌های کشور در طبقه پایین تر از آن دفاتر فنی استانداری‌ها و بعد معاونت خدمات شهری شهرداری‌ها می‌باشد و در پایین‌ترین سطح سازمان پارک‌ها در مراکز استان‌ها یا شهرهای پرجمعیت و یا واحد فضای سبز در میکروشهراها می‌باشد. که عدم توجه به اصول نگهداری فضای سبز، اجرایی

ناهنجاری‌های زندگی ماشینی سبب گردیده بشر امروزی هر چه بیش‌تر خود را محتاج به طبیعت و عناصر موجود در آن بداند و فضای سبز شهری به عنوان نماینده و تداعی‌کننده طبیعت واقعی بیرون شهری روز به روز اهمیتش بر انسان بیش‌تر آشکار می‌گردد.

انسان شهرنشین به دلیل گرفتاری‌های روزمره زندگی که امکان قرار گرفتن در دامان طبیعت برایش چندان مهیا نبوده و بیش‌تر با عامل‌های بی‌روح زندگی ماشینی مانوس می‌باشد به ناچار از فضای سبز شهری محدود و مصنوع دست خویش استفاده می‌نماید. مسلماً ایجاد و خلق چنین فضاهایی با کارکرد اکولوژیکی و زیبا سازی در ترون محیط‌های شلوغ شهری که پیوسته همانند سلول‌های سرطانی به صورت افقی و عمودی در حال رشد می‌باشد کاری بس دشوار و هزینه‌بر است بایستی با تلفیق بسیاری جنبه‌ها شامل اقلیم، بافت فیزیکی و اجتماعی شهری، فرهنگ عمومی مردم، موقعیت جغرافیایی، معماری سنتی و مدرن و ... کاری انجام داد که علاوه بر استفاده بهینه از عرصه‌های محدود شهری باعث ارضاء خلاء روحی و روانی افراد جامعه را فراهم آورد در این زمینه آموزش، پژوهش و تخصص مهم‌ترین فاکتورهایی هستند که می‌تواند موتور محرکه توسعه، بهینه‌سازی و باژیری فضای سبز شهری کشور را به

نمودن طرح‌های توسعه‌ای به روش آزمون خطا، غیر تخصصی بودن حجم گسترده‌ای از طرح‌های اجرایی فضای سبز کارآمدی سیستم موجود را زیر سؤال می‌برد دلایل این امر مفصلاً بحث خواهد شد.

پیامدهای عدم توجه کافی به آموزش، پژوهش و تخصص در زمینه فضای سبز شهری:

همانند سایر بخش‌های عمومی کشور در این بخش نیز پژوهش زیر بنای توسعه بوده در مسیر پژوهش است که بسیاری از مشکلات اجرایی و تخصصی برطرف می‌گردد در این مسیر به یافته‌های جدید در مورد فضای سبز دست پیدا می‌کنیم. یافته‌های بدست آمده از پژوهش‌ها را برای اینکه در سطح وسیع بین متخصصان گسترش دهیم مجبور به آموزش می‌باشیم آموزش علاوه بر افزودن اطلاعات علمی متخصصان و بالابردن انگیزه مشارکت در عموم مردم باعث بروز جهش در توسعه و نگهداری فضای سبز شهر می‌گردد. سرآمد پژوهش و آموزش تربیت افراد متخصص و شهروند وظیفه‌شناس است ولی متأسفانه تا به حال آن چنان که شایسته است میدان فعالیت افراد متخصص در زمینه فضای سبز باز نبوده است. آموزش شهروندان به صورت اصولی و علمی صورت نگرفته است اگر بخواهیم جایگاه آموزش، پژوهش و تخصص را در هرم تصمیم‌گیری و اجرایی بررسی کنیم می‌بینیم که از اهمیت بسزایی برخوردار نمی‌باشد که به چند مورد پیامدهای این بی‌توجهی اشاره می‌گردد.

الف. عدم برگزاری کافی و یا پایین بودن سطح علمی کارگاه‌های آموزشی فضای سبز با استفاده از تکنیک‌های آموزشی روز برای تربیت عوامل مرتبط با فضای سبز شهرداری‌ها.

ب. عدم اختصاص اعتبارات جهت انجام طرح‌های تحقیقاتی و پژوهشی در زمینه فضای سبز شهری.

ج. کم توجهی به استفاده از افراد متخصص و نقش سازنده NGOها در فعالیت‌های فضای سبز شهری.

د. رعایت نمودن تعادل در اختصاص اعتبارات توسعه‌ی فضای سبز بین شهرهای بزرگ و کوچک پیامدهای عدم توجه به آموزش، پژوهش و تخصص در زمینه فضای سبز چیزی است که جلوی چشم همگان است قابل کتمان نمی‌باشد. علی‌رغم صرف هزینه گزاف هنوز فضای سبز مطلوب شهری با سرانه نزدیک به سطح استاندارد نداریم. ابتدایی‌ترین پژوهش‌ها انجام نمی‌شود، اغلب طرح‌های اجرایی بدون پشتوانه علمی بوده، بیشتر روئینایی کار می‌شود نه زیربنایی و...

به طبع تقسیم ناهم‌دلتانه امکانات در کشور بین کلان شهرها و شهرهای با وسعت و جمعیت کم در مورد توسعه فضای شهری و بهبود سیمای شهر که با ایجاد فضای سبز، بهبود معیار عمومی و استفاده از مبلغان شهری امکان‌پذیر بوده در این موارد نیز میکروشهرها مورد بی‌مهری واقع می‌شوند خیلی چیزهایی که در شهرهای بزرگ تحقیقات و پژوهش‌های مختلف و

سرمایه‌گذاری‌های کلان در مورد آن‌ها صورت می‌گیرد در شهرهای کم جمعیت بی‌اهمیت تلقی می‌گردد. اجرای فضای سبز در اکثر موارد بدون توجه به اصول علمی طراحی فضای سبز، تلفیق معماری سنتی یا معماری نوین، فرهنگ مردم، اقلیم، گونه‌های گیاهی و بسیاری موارد دیگری صورت گرفته و می‌گیرد. کمتر شهری را می‌توان یافت که طرح جامع یا طرح آمایشی فضای سبز شهری در آن کار شده باشد. که موارد ذکر شده علاوه بر توضیح حقوق شهروندان صرف هزینه گزاف و بسیاری مشکلات دیگر را سبب می‌شود که این موارد کارآمدی سیستم را به زیر سؤال می‌برد.

آموزش

آموزش از لحظه تولد تا لحظه مرگ انسان جریان دارد. البته این جریان به صورت مستقیم (کلاسیک) و غیر مستقیم (استنباطی) صورت می‌پذیرد در طریقه غیر مستقیم انسان با استفاده از قوه ادراک و تشخیص خویش جریان جاری را تحلیل و به صورت یک منبع اطلاعاتی در ذهن خود ذخیره می‌کند و به تناسب موقعیت در زندگی روزمره از آن استفاده می‌کنند که این اطلاعات کمتر زوال می‌یابند. در روش مستقیم مطالب آموزشی در زمینه‌های گوناگون با توجه به نیاز شخص با استفاده از تکنیک‌های دخیل در یادگیری توسط فرد دیگری در جریان آموزش به انسان منتقل می‌گردد و انسان بر اساس فاکتورهای دخیل در یادگیری اطلاعاتی را کسب می‌کند این گونه اطلاعات به دلیل کثرت تمام و کمال قابل ذخیره سازی در مغز انسان نمی‌باشد و به مرور زمان زوال می‌یابند یک فرد متخصص با استفاده از دو جریان آموزشی عمل می‌کند در صورتی که آموزش کلاسیک به روز، جدید و پیوسته نباشد چندان متمرکز نخواهد بود بدین دلیل دوره باز آموزی افراد متخصص جهت آشنایی با یافته‌های علمی جدید یک امر اجتناب‌ناپذیر است مقوله‌ای که کمتر در این سیستم مورد توجه است. آموزش در زمینه فضای سبز نیز به کمک فنون آموزشی و وسایل دیناری و شنیداری نتایج حاصل از پژوهش‌ها و تجربه‌ها را در قالب برنامه‌های آموزشی به فراگیران انتقال دهن است. (دکتر مرتضی خوشخوی)

تنها از طریق آموزش است که اطلاعات علمی اولیه و یافته‌های جدید به فراگیران منتقل می‌شود البته کیفیت آموزش بسیار مهم است مجریان آموزشی و تربیت افراد متخصص در کشور دانشگاه‌ها بوده و مجریان آموزش شهروندی لول آموزش و پرورش به صورت کلاسیک و بعد صفا و سیمای مطبوعات و شهرداری‌ها می‌باشند. آموزش مختص به نیروهای فعال در زمینه فضای سبز نمی‌باشد بلکه آموزش در جایگاه‌های دیگری مثل مدارس، سطح جامعه باید وجود داشته باشد متولی آموزش در سطح مدارس مسلماً آموزش و پرورش بازوان پرتوان آموزش کشور می‌باشد که باید با استفاده از تکنیک‌های آموزشی در محتوی کتب درسی و یا به صورت فوق برنامه آموزش‌های لازم در خصوص اهمیت وجودی فضای سبز و سایر مسائل

موارد یا شکست مواجه شده بدون اینکه کسی مسؤول باشد چه ترکیب بذری چمن در مناطق مختلف مناسب است؟ تناوب و مقدار آبیاری چمن در مناطق مختلف چقدر است؟ مناسبترین روش مبارزه با آفات و امراض فضای سبز چیست؟ مناسبترین زمان و الگوی مناسب کاشت گل و گیاه در مناطق مختلف کدام است؟ چگونگی استفاده از تقویت کننده‌های گیاهی؟ چگونگی تولید نهال‌های سالم و جدید؟ تولید بذرهای F1 و ... همه اینها مواردی است که نیاز به انجام طرح‌های پژوهشی دارد امید است روزی برسد که اهمیت پژوهش به تصمیم‌گیران کلان فضای سبز آشکار شود.

تخصصی

تخصص مقوله‌ای است که امروزه اهمیتش بر همگان آشکار است کسی که به اسلحه تخصص مسلح می‌باشد در میدان فعالیت‌های تخصصی به آسانی تن به شکست نمی‌دهد متخصص کسی است که با بهره‌گیری از دانش خود در جریان فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و ... سرعت ایجاد می‌کند. ضربت شکست در کارها را پایین می‌آورد عملکرد و درصد موفقیت را بالا می‌برد ولی مناسبانه در بخش فعالیت‌های فضای سبز تخصص مقوله‌ای فراموش شده است به دلیل تبلیغات منفی بر اینکه فارغ التحصیلان دانشگاه‌ها از دانش فنی و تخصص کافی برخوردار نیستند و بیشتر در فعالیت‌های فضای سبز از تجربی کارها استفاده می‌شود اصول علمی کافی جهت توان سنجی علمی پیمانکاران فضای سبز صورت نمی‌گیرد. آزمون‌های علمی در جذب نیروهای فعال در بخش فضای سبز به درستی و صحیح صورت نمی‌گیرد. فرقی بین متخصص و غیر متخصص فضای سبز در این است که فرد متخصص با بهره‌گیری از دانش فنی اقدام به فعالیت می‌کند ولی فرد غیر متخصص بر اساس یکسری تجربیات بدست آمده در روند کارها که امکان اشتباهش بالاست اقدام به فعالیت می‌نماید.

تحلیل سیستم تصمیم‌گیری کلان فضای سبز کشور

ما در این سیستم با آمار سازی سروکار داریم همه ساله آمارهای نجومی از ایجاد فضای سبز و کاشت درخت در کشور منتشر می‌شود که به جرأت می‌توان گفت با واقعیت فاصله بیش از ۵۰٪ دارند. در واقع ما بر روی صفحات کاغذ درخت می‌کاریم نه در روی زمین. البته این گفته بدان معنی نیست که کل سیستم را به زیر سوال ببریم بلکه قصد این است که نارسایی‌ها و ناکارآمدی‌هایی که در این سیستم وجود دارد را بیان کنیم. شاخه اجرایی که این سیستم در شهرداری‌ها وجود دارد از قدرت اجرایی مطلوبی بخصوص در میکروشهراها برخوردار نیستند در این شهرها فضای سبز زیر نظر مستقیم معاونت‌های خدمات شهری اداره می‌شوند در واحدهای خدمات شهری به دلیل تراکم کاری بیشتر فضای سبز یک مقوله فراموش شده بوده و یا به صورت فصلی اداره می‌شود و اکثراً مسؤولین خدمات شهری کسانی هستند که آشنایی کافی با مقوله فضای سبز

شهرنشینی داده شود ولی متأسفانه در سیستم آموزش و پرورش کشور آموزش در این زمینه در سطح بسیار پایینی قرار دارند و اصلی‌ترین عامل آن نبودن یک ارتباط نزدیک بین دست‌اندرکاران فضای سبز با برنامه‌ریزان آموزشی آموزش و پرورش می‌باشد نمود حتی یک اصله درخت در اکثر مدارس کشور به بی‌اهمیت بودن فضای سبز در محیط‌های مدارس تأکید می‌نماید.

پژوهش

پژوهش الفبای توسعه بوده و عدم توجه به آن زیر ساخت‌های توسعه را متزلزل می‌سازد به رغم توسعه دانش بشری ناگزیر به پذیرش پژوهش در زمینه فضای سبز نیز می‌باشیم که موفق به گشودن دریچه‌های جدید در بحث طراحی منظرهای شهری سودمند برای شهروندان باشیم. در کشورهای جهان سوم به دلیل پایین بودن سطح زندگی پژوهش بیشتر در زمینه‌های افزایش تولیدات کشاورزی و غذایی مطرح می‌باشد. در حالی که در کشورهای پیشرفته پژوهش در تمام زمینه‌ها در سطح بسیار مطلوب صورت می‌گیرد و کشورهای توسعه نیافته و یا در حال توسعه با پرداخت هزینه‌های گزاف از نتایج پژوهش آن‌ها استفاده می‌کنند. پژوهش در زمینه فضای سبز با توجه به گستره عملیاتی فضای سبز در شهرهای کشور به صورت پراکنده و بسیار جزئی و ناچیز بوده به این دلیل فضای سبز شهری در کشور به صورت شهردار پسند اجرا می‌گردد نه شهروند پسند. به جرأت می‌توان گفت حتی یک نمونه پژوهش علمی در خصوص نظر سنجی از شهروندان در مورد پارامترهای فضای سبز اجرایی مثل طراحی، نوع گونه گیاهی، نوع رنگ و ... صورت نگرفته است به این دلیل طرح‌های فضای سبز اجرایی زود زوال پذیرند و ناخودآگاه آماج تخریب توسط شهروندان قرار می‌گیرد. سازمان پارک‌ها و فضای سبز شهر تهران، ایستگاه تحقیقات گل و گیاه لاهیجان، باغ گیاه‌شناسی کرج چند مرکزی هستند که در خصوص جنبه‌های مختلف فضای سبز، گل و گیاه طرح‌های پژوهشی اجرا می‌کنند که بسیار ناچیز بوده است. به غیر از این چند مرکز در چند واحد دانشگاهی رشته مهندسی طراحی محیط، باغبانی در سطح کارشناسی ارشد و دکتری وجود دارد و پژوهش‌هایی در زمینه فضای سبز به صورت پایان‌نامه‌های دانشجویی صورت می‌گیرد. اینجا این سؤال مطرح می‌شود که آیا واقعاً این مراکز پژوهشی در کشور جوانگوی نیازهای تخصصی فضای سبز در کشور می‌باشند یا نه؟

اگر بخواهیم حجم ضرر و زیانی که سالانه به دلیل عدم انجام طرح‌های پژوهشی در زمینه فضای سبز متحمل می‌شویم حساب نماییم رقم‌های نجومی به دست خواهد آمد. ساده‌ترین و ابتدایی‌ترین طرح پژوهشی در زمینه فضای سبز طرح‌های سازگاری گل و گیاه با شرایط اقلیمی مناطق مختلف می‌باشد در حالی که در اکثر موارد بر طبق یکسری استدلال‌های غیر علمی از طرف تصمیم‌گیران اقدام به وارد کردن گونه‌های غیر بومی و کاشت وسیع آن بدون انجام طرح سازگاری می‌گردد که در اکثر

شناسی با همکاری دانشکده‌های کشاورزی و منابع طبیعی در سطح استان‌ها.

۷- برگزاری بازدیدهای داخل و خارج از کشور برای کارشناسان فضای سبز جهت بازدید از مراکز تولیدی و تحقیقاتی فضای سبز جهت آشنایی با طراحی محیط و منظر.

۸- تدوین آئین نامه اجرایی برای شهرداری‌ها مبنی بر استفاده از متخصصین فضای سبز و مهندسان مشاور فضای سبز در امر توسعه و نگهداری فضای سبز شهری توسط سازمان شهرداری‌های کشور.

تدارک و به صورت تخصصی با فضای سبز برخورد ندارند. نیروی انسانی کافی و کارآمد در بخش فضای سبز بکار نمی‌گیرند. تقویم کاری فضای سبز را رعایت نمی‌کنند و بسیاری معضلات دیگر. امروزه با توجه به اهمیت روز افزون مقوله فضای سبز واقعاً وقت آن رسیده است که قید و بندهای پاکیز اداری را رفع نموده و اقدام به ایجاد مدیریت و سیستم جدید فضای سبز در شهرداری‌ها نماییم. و از این همه تزیین منابع جلوگیری و جهت داشتن شهرهای سبز و آباد گام‌های اساسی برداریم.

۹- حمایت از انتشار مجلات علمی-پژوهشی در خصوص فضای سبز شهر توسط سازمان شهرداری‌ها و شهرداری‌های کشور.

۱۰- حمایت و دخالت دادن تشکل‌های مردمی NGOها مرتبط با فضای سبز در نگهداری و توسعه فضای سبز شهرها.

۱۱- اختصاص اعتبارات کافی جهت انجام طرح‌های جامعه و آمایشی فضای سبز شهری و عملیاتی نمودن آن توسط شهرداری‌ها.

نتیجه‌گیری

با وجود رویه موجود در مورد فقر آموزش، پژوهش و تخصص در زمینه فضای سبز کشور واقعاً دورنمای توسعه فضای سبز شهری کشور را باید چطور می‌توانیم توسعه دادیم؟ شرایط کنونی بار مسؤلیتی تصمیم‌گیران کلان و متخصصان فضای سبز بسی دشوار است. که در تزیین دانش و آگاهی‌های لازم در خصوص اهمیت فضای سبز به دست اندرکاران اجرایی و عامه مردم شهرتسین مطلوب‌تر عمل نمایند. در حال حاضر باید نسبت به مقوله فضای سبز نگرش جدیدی ایجاد کنیم.

چشمها را باید شست جور دیگر باید دید.

پیشنهادات

۱- تدوین برنامه‌های آموزشی متناسب با استانداردهای آموزشی در رابطه با اهمیت فضای سبز و فرهنگ شهرتسینی در کتب درسی.

۲- ارائه برنامه‌های تبلیغی- ارشادی در خصوص اهمیت فضای سبز و درخت و درختکاری به عامه مردم از طریق رسانه‌های گروهی به صورت هشتمند.

۳- اطلاع رسانی کافی به مردم در شهرها با استفاده از امکانات شهرداری‌ها و منتهای روابط عمومی در رابطه با اهمیت فضای سبز و لزوم مشارکت شهروندان.

۴- تدوین برنامه‌های آموزشی مطابق با استانداردهای آموزشی برای نیروهای شاغل در فضای سبز و تربیت نیروهای کارآمد توسط شهرداری‌ها که در این مقوله اجرای کارگاه‌های آموزشی-توجیهی جهت بازآموزی نیروهای شاغل در این بخش بسیار مفید خواهد بود.

۵- ایجاد مراکز تحقیقاتی کاربردی در چهار نقطه کشور یعنی در چهار اقلیم مختلف و اجرای طرح‌های پژوهشی با همکاری سازمان پارک‌های موجود در آن اقلیم و تعمیم دادن نتیجه تحقیقات در عملیات اجرایی فضای سبز.

۶- مطالعه و تحقیق در خصوص امکان ایجاد باغ‌های گیاه

منابع و مأخذ
خوشگوی مرندی، ۱۳۶۱، گذرش
آموزش و پژوهش در فضای سبز
انتشارات سازمان پارک‌ها و فضای سبز
شهر تهران
نقشه تولید: شخصی نگارنده

شهری برای دوست داشتن

عباس لقمانی

حمل و نقل در وین

در میان درختانی کهن و پارک‌های زیبا، در هوایی به پاک‌ی هوای جنگل، پرندگان دورادور کودکی را فرا گرفته‌اند که به بازی مشغول است. در دور دست‌ها اتومبیل‌ها با چراغ‌های روشن در روزی آفتابی در حرکت هستند. در شبکه‌چی پیر از گذشته می‌گوید و گردشگر نمی‌داند دوربین را به کدام سو نشانه رود. در یک سو کلاخی عظیم و در سوی دیگر مجسمه‌های بزرگ گذشته دور را به خاطر می‌آورد. تنها حسای تکان خوردن برگ‌های درختان که در ورزش نسیم به رقص مشغولند سکوت را می‌شکنند. وین در روزی آفتابی، جزیره آرام در دریای صنعتی اروپاست. همه چیز در این شهر به آرامی در جریان است. در دور دست‌ها از دودکش کارخانه‌ها فقط بخار کمی که به آسمان زبانه می‌کشد، نشان از شهری صنعتی دارد. از هیچ اتومبیلی دودی به فضا متصاعد نمی‌شود. آرامش و سکوت همراه با زیبایی محیط از مشخصه‌های این شهر است.

هماهنگی محیط زیست با طبیعت را در هیچ نقطه اروپا نمی‌توان بهتر از وین ترک کرد. مناطق مرکزی به روی خودروها بسته شده‌اند و عابر پیاده کودکان را رها کرده تا به بازیگوشی بپردازد. همه جای این شهر پارک است و سرسبز. جنگل فقط چند ایستگاه با مرکز شهر فاصله دارد و در جاده‌های جنگلی اثری از زیاله نیست. عابر پیاده به هر سو که نظر می‌افکند زیبایی و طراوت است و فراموش می‌کند که در نزدیکی شهری میلیونی است. وین شهری برای دوست داشتن است.

چراغ‌ها را روشن کنید! در هوایی آفتابی و آسمانی آبی که کوه‌های زیبای آلپ را با سایه روشن درختان و صخره‌ها به بهشتی بی‌مانند در میان اروپا تبدیل کرده است، با ورود به مرز اتریش این تابلو که در کنار بزرگراه به چشم می‌خورد، حیرت‌انگیز می‌نماید. در اتریش اتومبیل‌ها موظف هستند حتی در روز، با چراغ روشن رانندگی کنند. در این کشور که طبیعت زیبایی آن زبان زد است و آمیزه‌ای از هماهنگی طبیعت و انسان را در همه جا می‌توان دید، زندگی شهرنشینی نیز قواعد خاص خود را دارد. در شهر وین که سیستم حمل و نقل شهری آن در اروپا نمونه است، هر کس قادر است برنامه روزانه خود را به گونه‌ای تنظیم کند که به هر نقطه از شهر- بدون استفاده از اتومبیل شخصی- در کوتاه‌ترین زمان مسکن دسترسی پیدا کند. رسیدن به ایستگاه مترو، اتوبوس یا تراموا کمتر از ۵ دقیقه وقت می‌خواهد و در ایستگاه نیز تابلوها نشان می‌دهند که وسیله نقلیه مورد نظر در چه ساعتی به ایستگاه خواهد رسید یا اتوبوس یا مترو بعدی را چه موقع باید سوار شد. در ساعت‌های پر رفت و آمد، زیادتز از ۵ دقیقه بین حرکت دو وسیله نقلیه عمومی فاصله نیست. سر وقت به قرار رسیدن در وین، امری عادی است و اگر تاخیری حتی کوتاه در حرکت وسایل نقلیه شهری پیش آید، این امر نیز با بلندگوهایی که در ایستگاه نصب شده است به اطلاع مسافران خواهد رسید، همه می‌دانند که هر کس وظیفه خود را به نحو احسن ایفا می‌کند و جای اعتراض نمی‌ماند. اطلاع‌رسانی به گونه‌ای است که مسافر حتی پیش از ورود به اتریش می‌داند که

چگونه باید در این کشور رانندگی کرد و این اطلاع‌رسانی در همه زمینه‌ها وجود دارد.

مسافری که در یکی از پروازهای هواپیمای اتریشی عازم وین باشد در همان پرواز می‌تواند برنامه حرکت خود را روی زمین نیز برنامه‌ریزی کند. مهماندار هواپیمای اتریشی پرواز بعدی را هماهنگ خواهند کرد و برنامه حرکت اتوبوس به داخل شهر را نیز در مسویتی که از او خواسته شود با کمال خوشرویی در اختیار مسافر قرار خواهد داد. فراتر از آن اگر پرسشی در رابطه با پرواز و هماهنگی پرواز دیگری باشد، حتی برای یافتن پاسخ مورد نظر، تمام ختمه پروازی هواپیمای اتریشی وظیفه خود می‌دانند که پاسخ مورد نظر را پیدا کنند. هرگز پیش نخواهد آمد که کسی جوابگو نباشد. آن‌چه در هوا و در پرواز در هواپیمای اتریشی آرامش‌بخش است در زمین نیز با رسیدن به مقصد ادامه می‌یابد. در فرودگاه نیز انتظار برای رسیدن به پرواز بعدی یا سوار شدن به

جنگل نیز فقط چند ایستگاه با مرکز شهر فاصله دارد و نسیم آن را می‌توان هر لحظه بر چهره حس کرد. دوجرخه‌سواری نیز در وین با آرامش و ایمنی همراه است و مسیر دوجرخه‌سواران با خطوطی مشخص شده است. در مکان‌هایی مشخص، دوجرخه‌هایی دیده می‌شوند که رایگان می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد و کافی است سکه‌ای در دستگاه انفاخت و یا دوجرخه در شهر گردش کرد. هنگام بازگشت، سکه را می‌توان باز پس گرفته. هر چند اتومبیل‌ها با سرعت مجاز بالایی در حرکت هستند ولی عابر پیاده می‌داند که از گجا گذر کند و بلافاصله اتومبیل‌ها حتی با دیدن عابری که قصد عبور از خط‌کشی عابر پیاده را دارد، توقف می‌کنند. بازی کودکان در میان پارک‌ها که به دور از هر خطری آزادانه بازیگوشی می‌کنند، نمادی از زندگی مدرن در میان شهری زیبا و قدیمی را که خود را با طبیعت قدمت و زندگی با آرامش هماهنگ کرده است به نمایش گذارده است.

وسيله‌ای که عازم مرکز شهر است، از قبل قابل پیش‌بینی است. قیمت‌ها مشخص و ساعت حرکت نیز دقیقاً تعیین شده است. با ورود به فرودگاه هرگونه اطلاعاتی که مورد نیاز باشد چه به صورت چاپی و چه از بانه‌های اطلاعات قابل دریافت است و پیدا کردن هتل امری عادی است که از همان فرودگاه رزرو آن بدون هزینه اضافی انجام خواهد شد. اگر احتیاج به اتومبیل باشد، با ارائه گواهی رانندگی، بلافاصله کلید اتومبیل مورد درخواست دریافت خواهد شد. در شهری که آمیزه‌ای از قدمت تاریخی و زندگی مدرن به نمایش در آمده است، عابر پیاده نیز جایگاه مشخصی دارد که رفت‌وآمد عابر را در این شهر به تفریحی به یادماندنی تبدیل می‌کند. مسافر شرقی که به سروصدای مشرق زمین خو گرفته است، تا منقی این توهم را دارد که شنوایی خود را از دست داده است و گرنه چگونه می‌توان در شهری میلیونی، هیچ صدای یوقی نشنید؟

زندگی در این شهر، نخب دیگری دارد که در کمتر نقطه‌ای در اروپا دیده می‌شود. طبیعت زیبا در روحیه مردم نیز بی‌اثر نیست و بی‌دلیل نبوده است که منش شهروندان وین در برخورد با جامعه از سوی سازمان یونسکو به عنوان منشی که جزو میراث بشریت قلمداد شده، به ثبت رسیده است. در هر ایستگاه می‌توان برای سوار شدن به وسیله نقلیه بلیت تهیه کرد و برای هر کس بلیت مورد نظر وجود دارد. دانشجویان یا اقامت‌مخلفه بلیت مورد نظر روزانه، هفتگی، ماهانه یا حتی سالانه خود را با فشار یک دکمه دریافت می‌کنند و در تمام وسایل نقلیه، هیچ‌کس نباید بلیت خود را ارائه دهد. همه می‌دانند که بدون بلیت سوار شدن، تبعات وخیمی دارد و اگر در یکی از بازرسی‌ها کسی بدون بلیت باشد، علاوه بر پرداخت جریمه نام‌آور به پلیس نیز داده خواهد شد. در کشوری که همه وظیفه خود را به نحو احسن ایفا می‌کنند، تخلف از مقرراتی که برای رفاه مردم است نیز پذیرفته نیست. استقلال از اتومبیل شخصی در این شهر در حداقل ممکن است و در شهری که ساختمان‌های قدیمی جای خود را به خیابان‌های آسفالت و بی‌هویت نمانده است، اتومبیل‌رانی نیز تابع شرایط

در میان درختان کهن که قدمت هر کدام به صدها سال می‌رسد، کاخ‌هایی که همه به گونه زیبا بازسازی شده‌اند آرامش خاصی را به محیطی می‌دهند که عابر پیاده از آن لذت می‌برد.

خاصی است.

در هر ایستگاه اصلی، پارکینگ‌هایی وجود دارد که کسانی که با اتومبیل به این شهر می‌رسند می‌توانند اتومبیل خود را در آنجا پارک کنند و پس از بازگشت از آن استفاده کنند. سرویس حمل‌ونقل مثال زدن وی، داشتن اتومبیل شخصی را به آخر لیست خواسته‌های مردم برده است و در این شهر، داشتن اتومبیل شخصی امری زاید است. پارها وزیران یا حتی رئیس‌جمهور را می‌توان دید که سوار تراموا شده‌اند. تراموای وین نیز خود حنیت دیگری است. حلقه‌ای سبز از پارک‌ها، مرکز وین را دور می‌زند و این حلقه را می‌توان سوار بر تراموا بی‌مزد، در این مسیر از جلوی ساختمان‌هایی می‌توان گذشت که به طرز زیبایی بازسازی شده‌اند. دانشگاه وین یا پارلمان که در این مسیر در کنار موزه شهر وین به چشم می‌خورد، از بیرون قابل جفا کردن نیستند و نمای بیرونی همه آنان خود به موزه می‌ماند. در این مسیر زیبا از کنار ساختمان‌هایی نیز گذر می‌شود که وین به آن‌ها می‌بالد.

وین شهر موسیقی و اپراست. سال گذشته، سال فرزند معروف اتریش ولفگانگ آمادئوس موتزارت اعلام شده بود و در شهر وین از هر گوشه‌ای نمادی از این فرزند معروف اتریش به چشم می‌خورد. بزرگداشت گذشتگان را در هر گوشه از این کشور می‌توان دید. امپراتوران دولت اتریش، مجارستان هنوز سوار بر اسب یا نشسته بر صندلی حکومت، به عبارتی که از کنار کاخ‌های آنان می‌گذرند فخر می‌فروشند و چهره توریست ژاپنی در حالی که توریست به دست نمی‌داند از کدام یک از این همه اثر عکس بگیرد، بدنی است. در چنین شهری که اکثر خانه‌های آن نیز جزو میراث فرهنگی قلمداد می‌شوند و خیابان‌ها این شهر را بی‌هویت نکرده‌اند برای ساکنانی که دارای اتومبیل شخصی هستند نیز مقررات مخصوصی وجود دارد. ساکنان هر محل با مراجعه به دفتر شهرداری در نزدیک محل اقامت خود و ارائه آدرس محل سکونت برجسی را دریافت می‌کنند که به شیوه ماشین چسبانه می‌شود و نشان می‌دهد که دارنده این وسیله مجاز است در خیابان‌های نزدیک، منزلش پارک کند. اگر اتومبیل دیگری در این مکان‌ها پارک کرده باشد و دارای چنین برجسی نباشد، بلافاصله جریمه می‌شود و با اطمینان می‌توان گفت که کنترل اتومبیل‌ها شب و روز نمی‌شناسد. در وین چیزی به اسم پارکومتر وجود ندارد و از پارکبان نیز خبری نیست! هر کس

پارکبان خود است. با اتومبیل در داخل شهر می‌توان به پارکینگ‌های عمومی مراجعه کرد که علامت‌هایی در سر هر چهارراه اصلی، نزدیک‌ترین پارکینگ را که جای خالی دارد، نشان می‌دهد. در شهر وین نوشیدن قهوه در یکی از قهوه‌خانه‌های قدیمی نیز از خاطرات به یادماندنی است. در این قهوه‌خانه‌ها مردان مسن که هر کدام مشغول خواندن روزنامه هستند هم آن‌قدر فراوانند که جوانانی که مشغول گفت‌وگو هستند، صدای آن‌قدر ملایم است که صدای چرخیدن قاشق‌ها را در فنجان می‌توان شنید. فضا قدیمی و سنتی‌ها یادآور گذشته است و همین موضوع به این قهوه‌خانه‌ها قضای بخشیده است که نشستن در آن‌جا را به خاطره‌ای زیبا تبدیل می‌کند. از پنجره می‌توان عبور در شکه‌هایی را دید که آرام، جهانگردان را در شهر می‌گردانند و هنگام عبور از کنار هر ساختمانی، خاطره‌ای از آن را نقل می‌کنند در میان شهر خیابان‌ها به روی اتومبیل‌ها بسته است و عابر پیاده با خاطری آسوده قدم می‌زند به ویتروین‌های زیبا چشم می‌دوزد و یا اگر جهانگرد باشد محو ساختمان‌ها شده است. در شهری که هر روز میزبان هزاران جهانگرد است، توجه به خواسته آنان نیز امری عادی است. هر پاریس خود را موظف می‌داند اطلاعات مورد نظر را در اختیار پرسش‌کننده قرار دهد و اگر پاسخ را نداند، بدون این که از او خواسته شود، خود یا بی‌سیم یا تلفن، اطلاعات لازم را در اختیار پرسش‌کننده قرار می‌دهد. جهانگرد برای رسیدن به فرودگاه یا ایستگاه راه‌آهن نیز خیالش آسوده است چون همه چیز برنامه‌ریزی شده است. در ایستگاه راه‌آهن می‌توان جامه‌دان را تحویل سرویسی به نام کت داد که مسئول رساندن آن به فرودگاه و تحویل آن به بار است. مسئول تحویل بار به هواپیمایی همان‌قدر دقیق است که با اطمینان می‌توان جامه‌دان را صحیح و سالم در هواپیمای اتریشی پس از رسیدن به مقصد مورد نظر تحویل گرفت. گردشگری که به وین می‌آید، با خاطرات به یادماندنی این شهر را ترک می‌کند و در آرزوی بازگشت دوباره به شهری است که همه جای آن به پارکی می‌ماند که ساختمان‌های قدیمی به آن زیبایی خاصی بخشیده‌اند. در صندلی راحت هواپیمای اتریشی که بر فراز وین پرواز می‌کند، شهری را می‌توان دید که آرام در میان درختان و جنگل هماهنگی محیط‌زیست را با طبیعت به نمایش گذارده است.

نگاهی شتابزده بر مروارید خلیج

عباس جلالی

فرودگاه و آرایه‌های بیرونی و درونی آن در سالن پروازهای داخلی نشان می‌داد که برای گردشگرانی ویژه ساخته شده، گردشگرانی که برای گذران اوقات، استراحت و خرید به آن پا می‌گذارند و همین، فرودگاه را به تکلیف واداشته چندانکه در موقعی خاص از سال مانند نوروز، گاه تا ۳۵ پرواز در روز انجام می‌شود. بخش پروازهای بین‌المللی آرایش بیشتری دارد که آمارهای محلی روزانه ۸ پرواز خارجی را ثبت کرده‌اند. مسافران این بخش بیشتر بازرگانان خارجی از جنوب خاوری آسیا، شیخ‌نشین‌های خلیج، هندیان و گاه آفریقاییان و اندک شماری اروپایی هستند.

گرداگرد گستره‌ی ۹۰ کیلومتری جزیره را جاده‌ای-به نام "جهان" در می‌تورد که از جنوب خاوری جزیره-پارک ساحلی مرجان - آغاز می‌شود، جنوب جزیره را دور می‌زند از مرکز غواصی می‌گذرد و به پارک ساحلی کشتی یونانی می‌رسد و پس از گذشتن از میدان هور که کرانه‌ی آن به خاطر امواج خروشان و بلندش تماشاگاه گردشگران بسیاری است به سوی شمال باختری

با پروازی دیرهنگام، نیمه شب ۲۹ بهمن ۱۳۸۶ بر جزیره‌ای فرود آمدیم که بر گرداگرد خود گردنبندی نورانی از چراغ‌های پر نور نشانده بود و بازتاب آن بر آب‌های کرانه‌ای جلوه‌ای شگفت‌انگیز داشت. این پهنه نورانی پر درخشش هیچ شباهتی به جزیره ۴۱ سال پیش با ۸۳۴ نفر جمعیت نداشت. جزیره‌ی کیش از پیشینه‌ی دور و دراز خود تنها بازارگاه بودن و بازرگانی را به ارت برده است. اینک خلوت و سکوت دوست‌داشتنی جزیره برای پناهندگان کلانشهرها را تنها غرش گاه و بیگاه فرودهای شبانه‌ی هواپیماها در هم می‌شکنند.

کیش این مروارید خلیج، برآمده از ساختاری مرجانی است که شکلی خاکی (بیضیوار) دارد. درازی آن در راستای جنوب خاوری - شمال باختری ۵/۵ کیلومتر و پهنای آن ۷/۵ است. جزیره بی پستی و بلندی و هموار است. بلندترین جای آن در مرکز جزیره ۳۵ تا ۴۰ متر از دریا بالاتر است که فرودگاه بین‌المللی یا دو باند پرواز بر روی همین بلندی ساخته شده است. نگاهی به ساختمان

سرمایه‌گذاران اندکی کاشته است. (پیرایند ۱ جمعیت).

سال	جمعیت به نفر
۱۳۳۵	۷۶۰
۱۳۴۵	۸۸۵
۱۳۵۵	۵۵۹۲
۱۳۶۵	۲۸۵۸
۱۳۷۵	۷۴۲۲
۱۳۷۶	۲۹۵۳
۱۳۷۷	۳۸۱۳
۱۳۷۹	۴۴۵۴
۱۳۸۳	۶۳۱۶
۱۳۸۵	۶۱۶۸

پیرایند ۱ جمعیت

ویژگی‌های مروارید

این شهر - جزیره به یمن جمعیت مناسب و نه چندان فراوان خود، نا اینجای کار، توانش یک پهنه‌ی گردشگری را به خوبی دارا بوده، اما این توانش برای پایداری به دو گام بلند و کوتاه نیاز دارد. گام کوتاه نگاهداشت شرایط مطلوب اجتماعی از دید گردشگران است چه گردشگران بیرون مرزی و چه درون مرزی. گام بلند که چشم‌اندازی چند ده ساله تا یک سده را می‌طلبد، حفاظت از توانش محیط و زیست‌بوم جزیره است که به ظرافت‌سنجی دقیقی در یک بازه‌ی زمانی برای جزیره باید انجام گردد. اما آنچه اینک برای گردشگران زمینلاد ایران در نخستین ساعات فرود به جزیره پر کشش می‌نماید گونه‌ای نظم و آرامش چیره بر کیش است که می‌توان در زمینه‌های زیر آن را دسته‌بندی نمود:

- ۱) نبود آمد و شد فراوان و آشفته در این جزیره پدیده‌ای به نام راه‌بندان (ترافیک) بی‌معناست، زیرا خیابان‌ها به گونه‌ای طراحی شده‌اند که نیازی به چراغ قرمز و ایست چارراهی نیست.
- ۲) ناوگان تاکسیرانی منظم و پاکیزه‌ای جاهایی شهر - جزیره را در هر هنگام از شبانه‌روز انجام می‌دهد. سرعت مجاز برای رانندگان ناوگان در جاده‌ای خلوت و بیرون از کانون‌های بازرگانی و تجاری و راه‌های کم‌ترددی ۸۰ کیلومتر است.
- ۳) نامحسوس بودن نیروی پلیس و انتظامی. دوربین‌های کنار جاده توانسته‌اند کار آمد و شد را به سامان کنند. در کانون‌های خرید و بازارگاه‌ها نیز نگهبانان یونیفرم‌پوش بر کارها چشم دارند.
- ۴) آلودگی‌های هوا، چشم‌انداز و صوتی در کمترین اندازه‌ی خود هستند که تنها در نوافان‌های غرب وزان، هوا آلودگی تیره می‌شود. رانندگان، گاه ماه‌ها حتی یک بوق هم نمی‌زنند. پاکیزگی شهر بسیار چشمگیر است.

می‌پیچد و به بخش مسکونی و بافت قدیمتر جزیره می‌رسد. از اینجا جاده‌ی حقوقی جزیره گسسته می‌شود. همراهی با این جاده، اما جنای از آن، یکی از دور و درازترین راه‌های دوچرخه‌رو به فرازای ۷۲ کیلومتر بر گرد جزیره می‌گردد.

بخش شمالی، شمال خلوری و خاور میانی جزیره بیش از هر جای دیگر ساخت و ساز دارد و بیشتر جمعیت ۲۱ هزار نفری باشندگان را در خود جای داده است. این بخش بیشتر بازارگاه‌ها و کانون‌های خرید کوچک و بزرگ را در خود نشانده که هتل‌های بزرگ دیروز و امروز در کنار هم و بر کنار همین بازارها ریشه بسته‌اند. کیش یک شهر - جزیره است بی‌شهرتار و شهرداری، کار و وظایف این نهاد را سازمان منطقه آزاد انجام می‌دهد که سازمانی با شخصیت حقوقی مستقل است و سرمایه‌ی آن دولتی است و بر پایه‌ی قانون چگونگی اداره‌ی مناطق آزاد تجاری، صنعتی جمهوری اسلامی ایران و اسنادنامه‌های مربوطه اداره می‌شود. ساختار گرداندگی جزیره، هیأت مدیره‌ای سه تا پنج نفره است که هیأت وزیران آنان را بومی‌گزیند. رئیس هیأت مدیره که مدیرعامل سازمان نیز هست به فرمان رئیس جمهور و از میان اعضا برگزیده می‌شود که بالاترین مقام اجرایی در زمینه‌های اقتصادی و زیربنایی منطقه است.

جمعیت

جمعیت یکی از بزرگ‌ترین سازه‌های شکوفایی کیش است. چندانکه در ماههایی از سال آب و هوای نامناسب جزیره را به رویارویی می‌طلبد. ماه‌های اردیبهشت تا مهرماه از خشک‌ترین ماه‌های جزیره است که حتی قطره‌ای باران نمی‌بارد، دمای هوا به ۲۵ درجه نیز می‌رسد و این گرمای زیاد را نیم فراوان ۷۰ درصدی هوا توانفرسا می‌نماید اما شرایط خوب و دلپسند فضای همگانی برای گردشگران، دست کم تا چندی پیش، کسانی را که از تعطیلات تابستانی برخوردار بودند، حتی در گرمای تیر و مرداد هم به سوی کیش می‌کشاند. برای نگاهی ژرف‌تر بر این سازه‌ی مهم شکوفایی می‌توان به دریافت‌های بیشتر دست یافت. آمارهای در دسترس در پیرایند زیر، رشد ناگهانی جمعیت جزیره را در دهه‌ی ۱۳۳۵ تا ۵۵ نشان می‌دهد که به نگاه ۶ برابر شده است. این دهه برابر یا سال‌های پرحیاهوی جشن‌های ۲۵۰۰ ساله و آمدن سیلی از میهمانان و سران کشورهای جهان به ایران بود و کیش حیاط خلوت دولتمردان آن روزگار در دهه‌ی بعدی (۱۳۶۵-۱۳۵۵) ریزش جمعیتی ناگهانی رخ نموده که جمعیت را به نصف کاهش داده است. این ریزش پیامد رخدادهای انقلاب و جنگ و فروگاهی گردشگری بوده است. اما روند سرمایه‌گذاری‌های بعدی توانگران و بازرگانان، بی‌مانندی امکانات، آزادی‌های مشروط جزیره، هجوم گردشگران نویی نسل جدید و افزایش ناگهانی جمعیتی، نزدیک به ۳ برابر را در پی آورد. از آن پس پیرایند افزایش آرام جمعیت کیش را تا سال ۸۳ نشان می‌دهد. از آن سال بدین سو، رقابت بی‌امان شیخ‌نشین‌ها به ویژه ثنی و جاذبه‌های شگفتی‌برانگیز آن از شمار گردشگران و

۵) سرعت جابه‌جایی و ترابری بسیار بالا و امنیت چشمگیر، تاکسی‌های سفید (camery) جزیره همگی به بیسیم مجهزند و هر راننده با دیدن مسافری چشم‌برراه در هر کجا که باشد مرکز بیسیم را برای بردن مسافر خبر می‌کند. این تاکسی‌ها با ورودیهای هزار تومانی در دست مسافر را به سوی مقصد می‌برد برای طول مسیر هم مبلغ را دو برابر می‌کند. همه‌ی این تاکسی‌ها کارت شناسایی راننده را جلوی شیشه چسباندند. گذشته از این تاکسی‌های زردرنگ (خطی) با بهای کمتری مسافران را در مسیرهایی مشخص جابه‌جا می‌کنند که برای راه‌های دورتر جزیره، خط‌های مینی‌بوس‌رانی در آمد و شدند که باشندگان بومی و برخی مسافران و خریداران کم‌توان‌تر، به ویژه هندستانی که برای تعویض روئید به جزیره می‌آیند، از مشتریان پر و پا قرص آن هستند برای هر بار سوار و پیاده شدن به مینی‌بوس ۲۰۰ تومان پرداخت می‌شود. بر روی هم این شرایط، تصادف و برخورد خودرو در این جزیره را به صفر رسانیده است. بسته بودن جزیره بر درجه‌ی امنیت به شدت افزوده است. این موضوع را در اجاره‌ی خودرو با شرایط بسیار ساده می‌توان دید. از جالب‌ترین چیزهایی که شنیدم، ممنوعیت ورود خودروی پیکان به جزیره بود که جای تأمل بسیار دارد!

این شهر، جزیره به خاطر شرایط ویژه‌ی خود فرهنگ خاصی را پدید آورده که مطلوب و دلخواه گردشگران ایرانی است. نگاهداشت این فرهنگ که آرامش ویژه‌ای را در همه‌ی رخساره‌های خود می‌پراکند، نیازمند پیگیری برنامه‌های فرهنگی از سوی گردانندگان سازمان است. کارگران بسیاری از استان‌های همسایه به ویژه سیستان و بلوچستان برای انجام کارهایی مانند باربری و کارهای ساختمانی به جزیره می‌آیند. اینان با لباس‌های بومی خود به خوبی شناخته می‌شوند و در شمال جزیره، نزدیکی بندرگاه صیادی شماره‌ی ۲، زندگی می‌کنند. ساخت و سازها در این بخش بر خلاف خاور جزیره ساختمان‌هایی یک طبقه و به اصطلاح خود آنان 'سوتیت' است که در هر سوئیتی ۵ تا ۷ نفر کارگر می‌زیند. جوانان در اکثریت هستند. هر کارگر می‌تواند نزدیک به ۲۵۰ تا ۳۰۰ هزار تومان درآمد داشته باشد که از این مبلغ ۱۰۰ هزار تومان را برای کرایه و

خورد و خوراک می‌دهد و بقیه را پس‌انداز می‌کند. بازارکار آنان شهرک‌های صنعتی بندرگاه، ساختگاه شهرک‌ها و کارخانه‌های جزیره است. این کارگران روزمزد یک تا دو ماهه این 'پاریس کوچک' را برای سرکشی به خانواده ترک می‌گویند. در همین بخش که یافت قدیمی شهر هم شمرده می‌شود، کارگران هندی و پاکستانی نیز دیده می‌شوند که برای

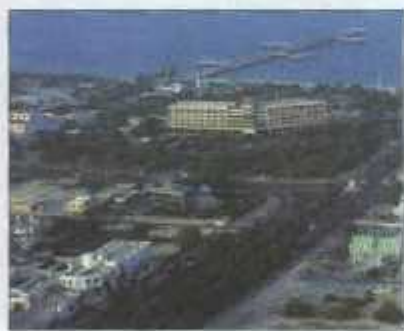
تعویض روئید، چند روزی را در اینجا سپری می‌کنند. شرایط مردانه‌ی این بخش و ورود از راه دریا به کمک لنج‌ها، بی‌گمان زمینه‌ای را برای رواج مواد مخدر از سوی واردکنندگان واسط

لغمانی فراهم می‌آورد. وجود ناهنجاری‌های نهان و نیمه آشکار در این بخش حتمی است که نیاز به کار میدانی دقیقی دارد. چنین می‌نماید که اقتصاد این شهر، جزیره بر شانه‌ی خدمات، هتلداری و گردشگری جزیره باشد که آغاز شکوفایی این جزیره نیز با راه‌اندازی همین بخش بوده است. ساخت هتل‌های تازه و مترون نشین از تفریباتی بالای آن از سوی گردشگران است. سبک معماری هتل‌های پرستاره‌ی این جزیره دیدنی است. بیشتر آنان به سوی گونه‌های هرم ناقص گرایش دارند که می‌تواند جلوی کور شدن چشم‌اندازهای دریا و جزیره را توسط ساختمان‌های دیگر بگیرد. رنگ سبید و پاکیزه‌ی نمای آنان بر زیبایی فضای جزیره افزوده است. این شیوه‌ی معماری همسازی بیشتر با آب و هوای جزیره دارد تا برخی ساختمان‌های دولتی که از نمای یکپارچه‌ی شیشه‌ی رنگی سود جستند. ساخت چنین برج و نیم‌برج‌هایی برای سرزمینی پر آفتاب - با میانگین بیش از ۲۵۰ ساعت آفتاب در هر ماه - بسیار عجیب و ناسازگار می‌نماید. از بومی‌ترین نماها در میان هتل‌ها می‌توان از 'پاریسیان' نام برد که به صورت نعل اسبی و به سوی دریا یا حیاطی میانی و کوتاه مرتبه ساخته شده است.

بسیاری از هتل‌های قدیمی‌تر در فاصله‌های چند صدمتری بازارگاه‌ها نشسته‌اند و همین پیوند این دو را در کیش نشان می‌دهد. در حالی که شهرک‌های جزیره چندان به بازارگاه‌ها نزدیک نیستند. هرچند برخی بازارگاه‌هایی را در میان خود پدید آورده‌اند مانند شهرک صدف و شهرک میرمنا. از تازه‌ترین شهرک‌های در حال ساخت که خود را به دریا نزدیک کرده، شهر آفتاب است که شیوه‌ی معماری آن برج‌سازی یا نماهای شیشه‌ای است. ساختگاه این شهرک در خاور جزیره است با گستره‌ی ۱۲۵۰۰۰ مترمربع که بر روی ۲۵۰۰ دستگاه آبارتوان درود و مشلولان خارجی آن را ساخته‌اند.

سازند مرجانی و سفت جزیره به هزینه‌های آغازین ساخت و ساز و زیرساخت‌های شهری می‌افزاید. سالیان زمین در کیش ملکی است که خواستاران بسیاری دارد. بهای زمین با افزایش جمعیت باشندگان و گردشگران به ۲۰ برابر قیمت در ۸ سال پیش رسیده است. به همین نسبت آبارتوان‌ها نیز طی ۵ سال، ۵ برابر افزایش قیمت داشته‌اند. شاید همین افزایش قیمت و محدودیت زمین برای ساخت، شیوه‌سازان را به سوی ساخت نیم‌برج کشانیده است که 'شهر آفتاب' بهترین نمونه است.

چنین می‌نماید که در سال‌های کنونی، جزیره‌ی کیش به سوی برپایی صنایع مونتاژ روی آورده است و هم اینک کارخانه‌های تلویزیون لوسان، نوچه‌سازی المپیا، میدی باس سازی که ام.تو کیش و چندین کارخانه‌ی دیگر در سه شهرک صنعتی سرگرم کارند. از این سه شهرک، یکی در مرکز جزیره (شهرک صنعتی شماره‌ی ۳)، درست در شمال فرودگاه جای دارد

آهنه را به چه کاری می‌زنند؛ وارد شبکه‌ی آبیاری می‌کنند یا به چاه‌های تزریقی احتمالی می‌فرستند. به هر روی با این کار آب‌های شفاف کرانه‌ای جزیره و سد ایستگی آن از آلودگی می‌روند. گفشی است که تلاش برای دستیابی به میزان تولید پسماند به جایی نرسید. با این همه، جزیره یک کارخانه‌ی کود کمپوست را در جنوب خاوری جزیره بر پا کرده است. اگر تولید

پسماند را، خوشبینانه، برای هر نفر ۱ کیلوگرم در روز در نظر بگیریم، تولیدی برابر ۶/۵ تا ۷ تن را خواهیم داشت که برای یک جزیره بسته با لایه‌های نازک خاک، رقم بالایی شمرده می‌شود. این پسماندهای سرانه بی‌گمان جنا از پسماندهای سخت و پساب‌های کارگاهی و کارخانه‌ای است که داده‌هایی هم از آنها به دست نبود.

که بزرگ‌ترین آنهاست و دو شهرک دیگر نیز در شمال خاوری (شهرک شماره‌ی ۲) و شمال باختری (شهرک شماره‌ی ۱) این یکی ساخته شده‌اند.

شوربختانه، تصفیه‌خانه‌ی آب مرکزی جزیره درست در جنوب و نزدیک به شهرک صنعتی شماره‌ی ۲ ساخته شده است. این تصفیه‌خانه حتی بیرون جاده‌ی سبزی قرار گرفته که مرکز جزیره را حور می‌زند. این جاده‌ی کم‌رندی با پهنای ۷۵ متر، سبز راهی زیباست که بر روی زمین‌های بالاتر از ۱۵ متر ساخته شده است. این کم‌رندی نیز همچون شکل خود جزیره خاکی است و با هفت میلان سبز بزرگ چاه‌های جزیره را به خود و مرکز جزیره راه داده است.

در فاصله‌ی نه چندان دور از کرانه‌های شمالی کیش، ویرانه‌های باستانی از ۸۰۰ سال پیش به جا مانده که به "شهر حریره (harire)" شهرت دارد و در جنوب "دره‌ی پرنفالی‌ها" نشسته است. کوش‌های باستان‌شناسی نیز تاکنون بر روی بخش‌هایی از آن انجام شده است.

شکوفایی این جزیره با فرمائروایی امویگوبن سعد زنگی (۶۲۳ تا ۶۵۸ ق) آغاز می‌شود که در آن روزگار "کوت‌خاله" خوانده می‌شد. منابع آب شیرین جزیره را یکی از عوامل سرزندگی کیش از روزگاران کهن به شمار می‌آورند که آب انبارهای قدیمی نزدیک شهر حریره گواه آن بودند. با همه‌ی همیاری و نبود کوهستان در جزیره، باشنندگان کیش کهن، در میان سازنده‌های آهنکی - مرجانی جزیره که ۲۰ تا ۲۵ متر از دریا نیز فرازا یافته است، کاریزی کنه‌اند تا روانه‌ی آب شیرین را به سوی شهر باستانی جزیره در شمال کاربیز بوسانند. این قنات / کاربیز امروزه با تلاش فراوان به یکی از جاذبه‌های گردشگری بدل شده است که ستودنی است. اما دین ساخت و سازهای فراوان و افزایش محتوم جمعیت در کیش، این پرسش را پیش می‌کشد که برای تأمین آب شیرین (آشامیدنی-مصرفی) چه کارهایی و یا چه چشم‌اندازهای زمانی، انجام شده است. بی‌گمان برداشت پیوسته و بیش از اندازه از سفره‌های آب زیرزمینی جزیره در آینده‌ای نه چندان دور، آب شور دریا را به درون این آنگاه زیرزمینی رخته خواهد کرد و این آغاز قاجعه‌ای زیست محیطی را رقم خواهد زد.

رخساره‌های زیست محیطی

کیش هم اینک دارای سه پالایشگاه پساب است که تصفیه‌خانه‌ی شماره‌ی ۳ در جنوب جزیره در شوق "پارک جنگلی آهوان" ساخته شده است. پالایشگاه آبی شماره‌ی ۱ در جنوب خاوری جزیره در شوق "پارک بازی ماسه‌ای" ساخته شده و تصفیه‌خانه‌ی شماره‌ی ۲ در شمال باختری جزیره و در کنار "تخلستان بهشت" با نام تصفیه‌خانه‌ی پساب میرمهنا راه‌اندازی شده است. دانسته شد که این پالایشگاه‌های پساب، آب پاکیزه‌ی به دست

آن‌چه بیش از همه در چشم‌اندازی دراز دامن نگران‌کننده می‌نماید، افزایش بی‌رویه جمعیتی-گردشگران و باشنندگان- جزیره است. هم اینک سالانه نزدیک به یک میلیون تن برای بازدید و خرید به جزیره می‌آیند. زیستوم کوچک و شکننده‌ی کیش تا چه مرزی، با همه قناری‌های نوین-خواهد توانست ناب‌بیاورده زیرا جزایری با سازند مرجانی، بیش از هر زیستوم دریایی دیگری شکننده است.

بازارگاه‌ها

گذشته از جاذبه‌های بنیادین جزیره که برخی مانند باغ پرندگان، پارک دلفین‌ها و ... که در نوع خود بی‌مانند هم هستند، بازارگاه‌ها، دستکم در سال‌های آغازین شکوفایی، یکی از زمینه‌های گسترده‌ی کشش گردشگران بوده که بخشی از مردم از فرصت‌های خود را به خرید کالاهای خارجی در آنها صرف می‌کردند. همین روی آوری به خرید، به افزایش بازارگاه‌ها انجامید. اینک این بازارگاه‌ها به صورت کانون‌هایی درآمده‌اند که در گرداگرد خود هتل‌ها و سکونتگاه‌های گوناگون را می‌روبانند. هرچند اصلی‌ترین زنجیره‌ی بازارگاهی در خاور جزیره نشسته‌اند که می‌توان از ریتون، هایپر سوپرمارکت مرکز تجاری کیش، بلیند پردیس ۱ و ۲ نام برد که خود اینها زنجیره‌ی بازارگاهی کاملی را پی ریخته‌اند. و به این بخش شهر - جزیره حالت مرکز شهر را داده است. بازارگاه‌های پراکنده، هر کدام تلاش در رقابت با این زنجیره دارند و پاره‌ای از آنان مانند بازار نیمه سنتی "عرب‌ها" می‌کوشند تا شعبه‌ای هم در پردیس یا بازارگاه‌های دیگر این زنجیره داشته باشند. چشم‌پدانی‌های چینی، گذشته از رخته دادن کالاهای بد و خوب خود در نزدیک بازارگاه مروارید، بازارچه‌ی کوچکی را رو به راه کرده‌اند که خود اثره می‌کنند. این بازار کم‌بهترین کالاهای گاه ساده‌ترین چیزها، مانند گل سر، دفترچه یادداشت، سفره‌ی پلاستیک را به گردشگران "کیش آرامش" می‌فروشند.

برف: معضل یا فرصت؟

بررسی مدیریت و طراحی شهری در نواحی کوهستانی: شهر همدان

● محمدرضا شمعام - شهرساز
● فرزانه شماییان - شهرساز

اسلامی، شهرداریها، سازمان مسکن، نهاد های انقلابی و ... می بینید که هماهنگی میان این سازمان بسیار مشکل است که برای رفع این مشکل در کشورهای اروپایی از مدیریت واحد شهری بهره می برند یعنی اینکه تمام سازمان هایی که در محبت مدیریت شهری دخیل هستند در زیر مجموعه شهرداریها با نظارت شوراهای شهر فعالیت می کنند اما محبت اصلی این مقاله مدیریت و طراحی شهری برای برف است که در حیطه وظایف شهرداریها می باشد. وظایف شهرداریها به طور کلی به سه حوزه تقسیم می شود:

۱. وظایف سیاست گذاری
۲. وظایف برنامه ریزی
۳. امور اجرایی

مدیریت و برنامه ریزی برای برف قبل از بارش

برای آنکه بتوان بر مشکلات و مسائل در زمان بارش برف ذائقه آمد لازم است تا برای لازم برای جلوگیری از بروز مشکلات و استقلاله ریشه از برف را انجام داد. مسأله به علت آنکه در شهر ضمن این اقدام ها انجام نشد شهروندان همگانی در چند روز اول بارش برف با مشکلات فراوانی مواجه شدند زیرا بسیاری از معابر اصلی شهر به علت کم کاری و عدم برنامه ریزی مناسب بسیار دیر برف ریزی شد و معابر شهری و کوچه ها نیز تا چندین روز هفته دست نخورده باقی ماندند. در این راستا بهتر است کمیته ای ثابت در شهرهای کوهستانی و برهگیر تشکیل شود و برنامه ریزی های لازم برای این امر را در دست بگیرد. فعالیتهایی که این کمیته باید برای آنها برنامه ریزی نماید به شرح زیر می باشد:

مدیریت و برنامه ریزی برای برف قبل از بارش

● هماهنگی با سازمان هواشناسی برای پیش بینی میزان

یک دفعه شروع کرد به باریدن. بدون اینکه لحظه ای قطع شود. نه هواشناسی خبری درباره موج بارش اعلام کرده بود، نه هوا آن قدر سرد بود که بشود حدس چنین بارشی را زد، اما بارید و کشور را یک دست سفیدپوش کرد. اگر در مناطق گرمسیر زندگی می کنید و حتی در مناطق مرکزی ایران هستید همیشه بعد از اتمام فصل سرما لحظه شماری می کنید تا زمستان بعدی از راه برسد و از تفریحاتی که نصیبتان می شود استفاده کنید. زیرا اولاً برف آنقدر سنگین نمی بارد تا مشکلاتی برایتان فراهم کند و ثانیاً هوا آنقدر سرد نمی شود تا برف مدت ها در معابر شما باقی بماند. اما این مسئله در شهرهای کوهستانی از جمله همدان به صورت دیگری است؛ زیرا هم بارش برف بسیار سنگین است و هم سرما هوا در مدت زمان زیادی از نیم سال خوب بالا می آید تا بیزی آندیشیده شود زیرا اقلیم سرد جز لا بلتک زندگی مردمان این مناطق شده است و با مدیریت صحیح و طراحی مناسب می توان مسیر و اجرای مردم همرا کرد تا از برف و فسی زمستان به عنوان یک فرصت استفاده نمایند به آنکه به دید یک معضل بدان مگردند. در این نگارشی تلاش بر آن است وضعیت شهر همدان به عنوان یک شهر کوهستانی از منظر مدیریت و طراحی شهری برای رستمان های برهگیر این شهر بررسی شود.

مدیریت شهری چیست؟

مدیریت یک فرایند است که با استفاده از آن برای انجام امور از قبل تصمیم گیری می شود. این مدیریت می تواند برای انجام یک سفر باشد و یا اداره یک شهر. حال اگر از شما سوال کنند که شهر را چه کسی اداره می کند، یا مدیریت شهر بر عهده چه سازمانی است چه جوابی خواهید داد؟

پاسخ به این سوال، خصوصاً در کشور ما آسان نیست؛ زیرا نهاد های متولی امر مدیریت شهری یکی نیستند - شوراها

دهند.

بارش برف در سال

- تجهیز به وسایل و امکانات برف رویی به میزان لازم
- اولویت بندی معابر از نظر اهمیت و کیفیت دسترسی برای

عملیات برف رویی

- تشکیل گروه های مقابله با سوانح
- انجام سیاست های کلی در جهت جذب توریست برای استفاده از برف و تفریحات آن

تجهیز به وسایل و امکانات برف رویی به میزان لازم

این کار به منظور مشخص شدن توانایی شهرداریها برای عملیات است زیرا قطعا هر چقدر هم مدیران شهری امکانات و تجهیزات خریداری نمایند باز هم برای تمام شهر پاسخ گو نیست. بهترین راهکار، عقد قرار داد با پیمانکاران خصوصی برای انجام عملیات در مواقع بحران است. به دین صورت که خیابان های اصلی و معابر درجه یک به عهده نیروهای سازمانی شهرداریها و معابر درجه دو و فرعی و کوچه ها را پیمانکاران خصوصی برف رویی نمایند. با این کار علاوه بر انجام عملیات در مدت زمان کوتاه از آفتاب برف و یخ زدگی آن در سطح شهر جلوگیری می شود.

اولویت بندی معابر از نظر اهمیت و کیفیت دسترسی برای

عملیات برف رویی

حل مشکل کلان شهرها و مراکز استان ها در این زمینه با توجه به سطح گسترده عرصه کالبدی آنان که با تنگناهایی از جنبه های گوناگون مواجه است، اولویت اجرا، برای برف رویی و پاک سازی معابر به لحاظ تعدیل و امکان پذیر نمودن زمان و هزینه های انجام ضروری می نماید. با تمام این تفاسیر بهتر است معابر اصلی و شریانی از نظر اهمیت و سطح دسترسی اولویت بندی گردد تا ابتدا این مسیرها قلمرو شود و سپس سایر مناطق از برف پاک گردد. این کار باعث می شود شهر از حالت قفال و یوهای خود خارج شود و مردم بتوانند با استفاده از ناوگان حمل و نقل عمومی به فعالیت های روزمره خود ادامه

تشکیل گروه های مقابله با سوانح

با تاملی زیبایی هایی که برف به همراه دارد اما در بعضی مواقع این نعمت خدادادی باعث بروز مشکلاتی برای مردم می شود: شکستن درختان، مسدود شدن خیابان ها، در کنترل نبودن ترافیک، وقوع تصادفات سنگین و... از این مشکلات است. لازم نیروهای آتش نشانی، اورژانس، و پرسنل خدمتی شهرداری در این مورد آموزش های لازم را بسپد که در صورت وقوع سوانح در حداقل زمان مشکلات را برطرف نمایند.

انجام سیاست های کلی در جهت جذب توریست برای

استفاده از برف و تفریحات آن

همان، به عنوان میراثی ماندگار از گذشته های دور این سرزمین، به عنوان پایتخت نخستین حکومت رسمی ایران و با تاریخ مدون ۲ هزار ساله، شهری است با جاذبه های توریستی و فرهنگی و تاریخی، شهری که اقلیم و آب و هوای متنوعش نیز به کمک این جاذبه ها آمده است و لذا فعالیت های گردشگری و جذب توریست در این خطه بر جاذبه نباید تنها معطوف و منحصر به فصل زمینی بهار و تابستان آن باشد. بلکه با کار بیشتر در مقوله گردشگری فصلی و آماده کردن زمینه های لازم از سوی دست اندکاران و مسئولان امور می توان زمستان سرد و پربرف آن را نیز برای جذب گردشگران از داخلی و خارجی آماده ساخت. کاری که با توجه به خصوصیات اقلیمی و هوای سرد زمستانی شهر، با کمترین هزینه و با انجام فعالیت هایی مثل برپایی جشنواره مجسمه های یخی و فعال تر کردن پیست اسکی و ایجاد اشکال زیبایی از برف و یخ امکان پذیر است. در این راستا لازم است سیاست های کلی این هدف تبیین گردد و طراحی های شهری لازم صورت گیرد که در ادامه بیشتر در مورد آن صحبت خواهد شد.

طراحی برای معالی و تعاریف متعددی است که در زیر به یک

آبشار یخ زده گنجنامه - همدان

کتیبه های تاریخی گنجنامه - همدان

سوی از آنها از منظر بزرگان اشاره خواهد شد:

انجمن سلطنتی معماران بریتانیا (RIBA) طراحی شهری را اینگونه تعریف می کنند:

طراحی شهری بخشی به هم پیوسته از فرآیند برنامه ریزی شهری و منطقه ای است. طراحی شهری بیش از هر چیز و ضرورتاً طراحی سه بعدی است، لیکن همچنین می بایست با جوانب غیر بصری محیط - همچون سر و صدا، بو یا احساس خطر و ایمنی - سر و کار دارد. اما شاید کاملترین تعریف، که مجموعه ای از تعاریف های موجود در زمینه طراحی شهری باشد را دکتر کوروش گلکار در کتاب کتوکاوی در طراحی شهری بیان کرده اند. طراحی شهری فعالیتی است میان رشته ای و گروهی که توانان در برگیرنده فرآیند مسئله گتمایی و راه حل هایی است که هدفشان سازمان بخشی کالبدی عرصه عمومی شهر به نحوی است که موجب ارتقا کیفیت عملکردی، زیست محیطی و تجربه زیبا شناختی مکان های شهری گردد.

ایشان کیفیت های کلی طراحی شهری را به صورت زیر تقسیم می کنند:

۱. کیفیات عملکردی

۲. کیفیات تجربی -زیبا شناختی

۳. کیفیات زیست محیطی

با توجه به این تعاریف ببینیم طراحی شهری به چه صورت در بالا بردن سطح خدمات به گردشگران کمک می کند.

طراحی شهری برای مناطق کوهستانی

وقتی بخواهید در مورد موضوع خاصی تحقیقی انجام دهید یا مقاله ای نگارش کنید در وهله اول به دنبال منابع معتبر و واجد ارزش در مورد آن موضوع می گردید مثلاً در زمینه طراحی شهری در اقلیم گرم و خشک بسیار نگارش شده است ولی در مورد اقلیم های کوهستانی این امر بسیار در میان فارسی ضعیف است و متأسفانه منابعی در اختیار معماران شهری در جهت آنگاه برداری و استفاده از تجربیات مناطق و کشورهای دیگر وجود ندارد. با این حال با یک سری اقدامات بسیار ساده می توان بهره وری بسیار زیادی را از برف و فصل زمستان انجام داد. در جهت سرگرم کردن مردم می توان از موارد زیر نام برد:

برپایی مسابقات زمستانی از قبیل مسابقات حریف ای اسکیت، طراحی مناطق جهت استفاده عموم مردم برای سرگرم شدن و ساختن مجسمه های برفی و استفاده از اعلان های برفی و یخی

البته لازم است زیرساخت های شهری در جهت این اهداف مخابا گردد.

یکی از اشتباهاتی که موزکران مدیران شهری وجود دارد برداشت انکوی موفق دیگر مناطق و کشورهای بدون توجه به چگونگی و منطقه آن طرح است. همان دارای منابع بسیار حتی سنگ گرانی می باشد. شهرداری همیان برای زیباسازی معابر و جداول کناری خیابان ها از این نوع سنگ استفاده می کند شاید در نگاه اول با توجه به مقاومت آن در برابر لقیلم های مختلف و یخبندان

آمدن هزینه های شهرداری در برابر مرمت های گاه گله کاری صحیح باشد که از این نوع متریال استفاده گردد ولی مشکل زمانی نمود پیدا می کند که در فصل زمستان بخواهید از این معابر و پیاده روها عبور داشته باشید - بسیار لیز بوده و باعث ایجاد فضایی نا امن برای عبور و مرور می کند این امر در پله های و رمپ ها خود را بسیار جلوه می دهد که بهترین کار استفاده از متریال های غیر مسطح و ناصاف برای این مناطق برف گیر است. اگر بتوانیم مشکل دسترسی ها را در فصل های زمستان حل نماییم، توانسته ایم شهر در حال برپایی خود حفظ نماییم و با تغییر بسیار ساده و کم هزینه می توان زمستان را نیز مانند تابستان فصلی دارای پتانسیل گردشگری بالا کرد. استفاده از لعاب های یخی و ساختن مجسمه های یخی در میدان و محلات شهری یکی از این راهکارهاست که در شهر همان در اثر یک اتفاق بسیار ساده شکل گرفته است: تصویر زیر میدان شریعتی همان را نشان می دهد که با توجه به سرد شدن هوا آبنمای آن به شکل بسیار زیبایی یخ زده است، با الهام گرفتن از این امر که بصورت آرگانییک صورت گرفته می توان کارهای زیبایی دیگری در سایر نقاط شهر انجام داد.

سخن آخر

برای که در چند هفته گذشته پارک یک آزمون جدی مدیریت برای مدیران کشور در همه حوزه ها به خصوص بخش های خلعانی بود. برف و تسلیم عملی مدیریت کشور در برابر آن نشان داد که نظام مدیریتی ما به واقع نیاز به بازنگری و به کارگیری توان های فکری قوی دارد که بتوانند به موقع بیندیشند و به موقع تصمیم بگیرند و تصمیم مبتنی بر علم و عقل را آن هم بیجا و به موقع اجرا کنند. همچنین می توان به برف به عنوان یک فرصت نگاه کرد و گردشگری فصلی را در تمامی شهرهای ایران راه اندازی کرد زیرا یکی از اصول اولیه جذب توریسم در تمام نقاط دنیا در وهله اول استفاده از موقعیت های طبیعی و اقلیم های خاص مناطق است. با این حال با کمی برنامه ریزی و نامل در مسائل و به کارگیری نیروهای متخصص در این زمینه می توان زمینه را برای بهره وری بالایی بافت برف ایجاد کرد. به امید آن روز

آبنمای یخ زده میدان شریعتی همان

منبع:
۱- سایت شهرداری تهران
۲- سایت شهرداری مشهد
۳- سایت شهرداری تبریز
۴- سایت شهرداری اصفهان
۵- سایت شهرداری شیراز
۶- سایت شهرداری اهواز
۷- سایت شهرداری کرمان
۸- سایت شهرداری ارومیه
۹- سایت شهرداری زنجان
۱۰- سایت شهرداری قزوین
۱۱- سایت شهرداری گیلان
۱۲- سایت شهرداری مازندران
۱۳- سایت شهرداری سمنان
۱۴- سایت شهرداری ایلام
۱۵- سایت شهرداری کردستان
۱۶- سایت شهرداری ایلام
۱۷- سایت شهرداری لرستان
۱۸- سایت شهرداری خوزستان
۱۹- سایت شهرداری چهارمحال و بختیاری
۲۰- سایت شهرداری فارس
۲۱- سایت شهرداری بوشهر
۲۲- سایت شهرداری هرمزگان
www.hamedan.ir

۱- دانشکده آرد اسلامی واحد همان
menam@urbanism.ir
۲- دانشکده آرد اسلامی واحد همان
zarabanurbaniam.ir

گردشگری مناطق جنگی

مریم نورمحمدی گس، رشتی
فلسفه‌دانی، محقق توری

دست‌های خالی گردشگران جنگ

جنگ تمام شده است. این را اعتراض مادران شهید برای جلوگیری از تعویض سنگ قبر پسران غولپوش در بهشت زهرا نشان می‌دهد و همه ملودی‌هایی که برای سوم خرداد ساخته می‌شوند و همه گردشگرانی که همه ساله خود را به خوزستان می‌رسانند تا سرزمین حاصله را با چشمان خود ببینند و همه قلمنامه‌هایی که هنوز برای جنگ نوشته می‌شود با قصه‌های گذشته را دوباره تعریف کنند و همه آن ۱۲ زوج جوانی که امسال در ایام نوروز جشن ازدواج خود را در مناطق جنگی برگزار کرده‌اند گواهی می‌دهند که جنگ هنوز تمام نشده است و اکنون توبه سزاگردشگری جنگ است که قرار است خاطرات این جنگ را زنده نگه دارد و خوزستانی که قرار است بعد از گذشت این همه سال از پایان جنگ به واسطه همین واژه پر از آتش دوباره ساخته شود. شاید هتل دار شود شاید مراکز اقامتی و گردشگری آتش دوباره به همان تعداد قبل از جنگ برگردد و شاید بتواند دوباره خود را کتف همه گردشگرانی که برای نمایش سرزمین جنگ آماده‌اند احیا کند و بسازد و دوباره نفس بکشد تا آبرونورد هم دوباره دیده شود. استان خوزستان با وجود داشتن شهرهای کهن و آثار و محوطه‌های تاریخی منحصر به فردش اگر چه یکی از مهم‌ترین‌ها در میان استان‌های تاریخی این سرزمین است اما همسایگی این استان با عراق، منجر شد تا در کنار همه لطامات اقتصادی و پراکندگی جمعیت فعالیتش و حتی با گذشت زمان و بازگشت بسیاری از ساکنانش همچنان در جنگ باقی بماند. جنگ برای خوزستان هنوز تمام نشده است.

بازار گردشگری جنگ

در منطقه کوچکی در کشور ترکیه کنار نوار ساحلی اقیانوس آرام در منطقه چناک کاله مجسمه‌های بزرگی از سنگ و فلز در تعداد بسیار، میان دشت ایستاده‌اند و به همه گردشگرانی که از

کنار آن‌ها گذر می‌کنند به سادگی می‌گویند این دشت آرام و سرسبز، روزی سرزمین جنگ بوده است. هیچ پرچم و تابلویی و هیچ پیکالی به‌طور مستقیم نمی‌گوید که روزگاری در این منطقه یکی از تلخ‌ترین نواحی جنگ جهانی دوم اتفاق افتاده است اما چیزهایی نسبت به سایر نواحی غول‌پیکر هر مخاطبی را به سکوت وامی‌دارد. در منطقه جنگی چناک کاله که این جنگ مشهور نیز به همین نام در تاریخ معروف است یادمان‌هایی از سربازان کشورهای مختلف که در این سرزمین کشته و هرگز جسد آن‌ها از این منطقه خارج نشده نصب شده است. استرالیایی‌ها بیش‌ترین بازدیدکنندگان این منطقه جنگی هستند، چرا که بسیاری از پدران و برادران آن‌ها هرگز از منطقه برنگشتند. جنوب ایران است و نخل‌های سر بریده و داغ دیده همچون تمثیلی زنده از جنگ در میان نخلستان‌های دبیروز ایستاده‌اند تا بشود هیچ پرچم و تابلویی بگویند این‌جا روزگاری سرزمین جنگ بوده است. تلک‌های سوخته و تفریبهایی آتش گرفته و سیم خاردارهای رها شده و جعبه‌های خالی و کلاه‌های سوراخ شده نیازی به توضیح اضافه ندارند اما همه این نشانه‌ها در دنیای پر وقایع گردشگری امروز نشانه‌های کافی برای معرفی معنوی یک سرزمین و حکایت یکی از خاص‌ترین جنگ‌های تاریخ نیست.

خوزستان، جنگ حیات

همه آن‌هایی که با اعتقاد و بی‌اعتقاد رهایی این سرزمین می‌شوند تا باقلعه جنگ را از نزدیک مشاهده کنند معتقدند که امکان گردشگری در این منطقه و این مسیر در حد صفر است. آیمان منصور باها که خود فرزند شهید است و امسال برای تعطیلات نوروز برای دومین بار به اتفاق دوستان همدانشگاهی خود به اتفاق یک از گروه‌های راهنمای تور به این سرزمین سفر کرده می‌گوید: شرایط با چهار سال پیش هیچ تغییری نداشته که

حتی در بسیاری موارد نشانه‌ها کمتر یا جابه جا شده بودند. به گفته او اگر چه همه کسانی که این منطقه جنگی را به عنوان مقصد سفر خود انتخاب می‌کنند انتظار ندارند تا در یک هتل ۵ ستاره که مجهز به سونا و جکوزی باشد اقامت کنند اما وقتی برای این تعداد گردشگر برنامه‌ریزی می‌شود باید حداقل امکانات اولیه تعریف شود. وی حتی پیشنهاد می‌دهد از تجربه خاص سنگر سازی در ایران که در بسیاری از مناطق جنگی ایران این سنگرها توسط مهندسان سندان طراحی و در طول جنگ بسیار مورد استفاده قرار گرفته استفاده شده و هتل‌ها و مراکز اقامتی محکمی با شکل و ظاهر سنگر ساخته و امکانات شبیه‌سازی شود تا گردشگران بازدیدکنندگان این مجال را داشته باشند که درون این هتل‌های سنگری بخوابند و در نیمه شب انتظار هر مانور یا عملیاتی را داشته باشند. یکی دیگر از بازدیدکنندگان این مناطق با انتقاد از رعایت نشدن شأن منطقه می‌گوید: من نه شهید دادم نه طرفدار جنگ هستم اما همیشه به خاطر می‌سپارم که اگر الان زنده هستم و کشورم آزاد است به خاطر ایثارگری‌های صدها هزار جوان است. حالا من چرا باید در چنین نمایشی منطقه‌ای که قمقمه ترکش خورده سربازی تشنه از شهادت او دارد. بعد از خوردن نوشابه‌ام قوطی خالی آن را کنار قمقمه رها کنم و بروم؟ اظهار نظرها درباره بازدید از مناطق جنگی در همه اشکال مختلف آن بسیار است. از مجموع گفته‌های بازدیدکنندگان این گونه برداشت می‌شود که کسی انتظار دهن یک رستوران مدرن با سروشیر ایتالیایی و هتل‌های آنجلی را ندارد و با باور کردن این رقم که سالانه ۲ میلیون نفر از این مناطق بازدید می‌کنند امکانات موجود در منطقه را به شدت زیر سوال می‌برد.

رئیس سازمان میراث فرهنگی و گردشگری با اشاره به این مطلب که برخلاف آن‌چه برخی از دوستان فکر کرده‌اند ما قصد هتل سازی یا راه‌اندازی تاسیسات تفریحی در مناطق عملیاتی را نداریم معتقد است باید امکانات و خدمات رفاهی گردشگران در طول مسیرهای دسترسی به مناطق عملیاتی فراهم باشد اما این اعتقاد چندان عملیاتی نشده و همچنان بازدیدکنندگان با ابتدایی‌ترین مشکلات زیرساختی گردشگری مواجه هستند. با این حال مشابهی از آغاز تدوین طرح جامع گردشگری جنگ و اتمام آن در سال جاری خبر می‌دهد و رئیس ستاد گردشگری جنگ نیز اعلام می‌کند، سازمان متبوعش قصد دارد مناطق تفریح مبدع را در یونسکو به ثبت برساند. در حال حاضر طرح جامع گردشگری جنگ در معاونت سرمایه‌گذاری و طرح‌های سازمان میراث فرهنگی و گردشگری با جمع‌آوری نقطه نظرات کلبه دستگاه‌های متبلی دفاع مقدس و همکاری پژوهشگران در حال تدوین است اما این که در این تدوین تا چه اندازه در کنار برداشتن به معنویت مورد انتظار گردشگران از یک منطقه جنگی می‌توان به اصول کلبدی و ساختاری توسعه گردشگری در یک منطقه جنگی خاص نیز توجه نشان داد، از جمله نکاتی است که نمی‌توان به سادگی از کنار آن گذشت. تدوین برنامه‌های این منطقه اگر چه در احداث سرویس‌های بهداشتی و مراکز اقامتی و پاره‌ای خدمات دیگر خلاصه می‌شود اما به طور طبیعی نمی‌تواند ساختار منطقه

را دچار دگرگونی کرده و بازدیدکنندگان را در یک محیط مصنوعی و غیر قابل باور قرار دهد. تا آن‌جا که گفته می‌شود در این سال‌ها، بسیاری از خاک‌ریزها و ترویزه‌های جنگ در شهرستان‌های مختلف از بین رفته‌اند و یا حتی تغییر نام یافته‌اند. این تغییرات در شرایطی رخ می‌دهد که به گفته رئیس سازمان میراث فرهنگی و گردشگری کرمانشاه هم اکنون بسیاری از کاروان‌های راهیان نور را کسانی تشکیل می‌دهند که خود در جنگ تجمیلی در این مناطق حضور داشته‌اند و بیش‌تر برای تجدید خاطرات و مبتلای مجدد با آرمان‌هایشان به این مناطق سفر می‌کنند. آن‌ها که کنجگاویند آن‌ها که می‌خواهند شنیده‌هایشان را باور کنند آن‌ها که بازی را در این سرزمین جا نهاده‌اند آن‌ها که خاطره دارند و همه آن‌هایی که نمی‌دانند در این سرزمین چه خبر بوده و حالا آمده‌اند تا خیردار شوند خوب یا بد مخاطبان بازدید از مناطق جنگی هستند و طبیعی است که نمی‌توان از همه آنها به یک صورت انتظار داشت تا با امکانات و خدمات موجود در منطقه کنار بیایند. اگر چه برای استان خوزستان به طور کلی ساخت ۱۰ هتل، ۳۰ مجتمع بین راهی، ۴۰ مجتمع بهداشتی و ۱۶ منطقه نمونه گردشگری ۸ کمپینگ اقامتی تصویب شده اما تا اختتام آن‌ها و توزیع برخی از این امکانات در مناطق جنگی می‌توان در جست‌وجوی راهکارهای جدید برای اقامت گردشگران و یافتن راه‌های نوین و جذابی برای آشنایی آن‌ها با اتفاقات رخ داده در منطقه بود چرا که قصد سفر فقط نمائش و استراحت و سوغات خریدن نیست. آگاهی و تجربه گزینه‌های قوی‌تری برای این تعریف محسوب می‌شوند. البته وعده داده شده بود تا سه کتب اقامتی در اهواز و مناطق عملیاتی تا پایان اردیبهشت امسال منتشر زده شود و از مجموع ۲۰ مجتمع بین راهی نیز عملیات اجرایی ۱۰ مجتمع آغاز شده است اما به گفته بیش‌تر کسانی که از این مناطق بازدید کرده‌اند حتی مجتمع‌های احتمالی بین راه در این مناطق از نظر صوری باید از ناپاطی ممتازا با گردشگری جنگ داشته باشند. وگرنه این مجتمع‌ها در هر مسیر دیگری می‌تواند اختتام شوند. شب رسیده است. بازدیدکنندگان در انتظار عملیاتی صوری هستند و صدای گلوتهایی که قرار است از چند قطعی آن‌ها شنیده شود و با رسیدن صبح جنگ به پایان می‌رسد. ایمان منصور باها فرزند شهید می‌گوید دوست داشتم یک هفته در همان منطقه‌ای که پدرم شهید شد و در سنگری شبیه همان زندگی می‌کردم با همان لیوان آب یا غنایی که پدرم و دیگر رزمندگان می‌خوردند و... او می‌گوید: آدم‌های بسیاری را می‌شناسم که با وجود داشتن پدر، دوست دارند چند روز سختی و حال و هوای جبهه را از نزدیک ببینند و باور کنند اما کاروان‌ها آن قدر شلوغ است و آن قدر با بلندگو جصاصات را کنترل می‌کنند و آن قدر املاکات ارائه شده کم است که هر بار باز هم دست خالی به خانه بر می‌گردم. دست خالی و فقط با یک مشت خاک.

تورسیم جنگ و مناطق جنگی

یکی از گزینه‌هایی که گردشگران به آن در چند سال اخیر توجه داشته‌اند گردشگری جنگ است که در مناطقی در جبهان

صورت می‌گیرد که جنگ‌های طولانی و چند ساله در آن انجام شده و جنگ تحمیلی رژیم بعث عراق علیه نظام جمهوری اسلامی ایران از جمله این جنگ‌هاست که در تاریخ حماسه‌ها، رشادت‌هایی در آن ثبت شده‌است که برای گردشگران قابل توجه است و فرهنگ شهادت و ایثار را می‌توان به وسیله آن به عنوان یکی از گزینه‌هایی که برای گردشگران اهمیت دارد به خوبی معرفی و به نمایش گذاشت. شاید می‌توان گفت نسل سوم انقلاب و بعد از آن با چگونگی جنگ تحمیلی، رشادت‌ها، شهادت‌ها، از خود گذشتگی‌ها و انفجارت این جنگ تحمیلی به خوبی آشنایی ندارند و اگر هم آشنایی دارند در حد مطالب کتاب‌ها و جزوات و خبرها و گزارش‌های صدا و سیماست و این یک ضرورت است که بتوانیم از طریق تور گردشگری جنگ این فرهنگ را به نسل‌های بعد انتقال دهیم. این امر پیش نمی‌آید مگر با فرهنگ‌سازی و تمایز کردن تورسیسم جنگ چرا که خیلی از گردشگران و علاقه‌مندان دوست دارند آن‌چه را می‌شنوند یا می‌خوانند از نزدیک ببینند و این می‌تواند در دراز مدت و کوتاه مدت نتایج خود را به خوبی نشان دهد. همان‌طور که ایجاد کاروان‌های راهنما تور و اعزام گردشگران به مناطق جنگی آثار

و شواهد مثبت آن را در چند سال اخیر به خوبی نشان داده است. بسیاری از این افراد با خودشان در جریان جنگ تحمیلی بوده‌اند و یا در این دفاع که دفاع از سرز و بوم میهن‌مان بود غیر مستقیم حضور داشته‌اند. یک تورسیست خارجی علاقه زیادی به جاذبه‌های طبیعی (اکوتوریسم)

و جاذبه‌های باستانی یک منطقه دارد و مسوولان دولتی می‌توانند در کنار معرفی جاذبه‌های گردشگری جاذبه‌های جنگ و چگونگی دفاع از میهن اسلامی را هم در برنامه‌های خود داشته باشند تا به جهانبان ثبت شود و انتقال داده شود که ایران اسلامی در این جنگ تحمیلی چه نیامده‌ها را به باید تبدیل کرده‌اند. در طول ۸ سال دفاع مقدس یا چه امکاناتی و با چه نیروهایی از این خاک و سرزمین و بوم دفاع کردند. این وظیفه سنگین مسوولان است که برنامه‌ریزی‌های ماندگاری را برای انتقال فرهنگ جنگ، فرهنگ شهادت و ایثار به نسل‌های بعدی انقلاب اسلامی و دیگر نسل که با فرهنگ اسلامی نقاط مشترکی دارند انجام دهند. تورسیسم جنگ در چند استان در کشور می‌تواند نقش خود را به خوبی ایفا کند. آن هم استان‌هایی که به‌طور مستقیم درگیر جنگ بوده‌اند و استان ایلام که نزدیک به ۱۰ عملیات موفق در آن انجام گرفت می‌تواند از جمله استان‌هایی باشد که برنامه‌ریزی‌های جامع و کاملی در مورد تورسیسم جنگ در کنار دیگر جاذبه‌های گردشگری برای گردشگران ایجاد کند. هراموش نکیم هر سال در تعطیلات نوروز بیش از ۲۰۰ هزار نفر به عنوان کاروان‌های راهنما تور از مناطق مرزی استان ایلام دیدن می‌کنند و باید برای این امر که هر ساله رو به افزایش است برنامه‌ریزی خاصی داشت تا این گردشگران به دیگر مناطق استان که جاذبه‌های دیگری نیز دارد، وارد شوند.

ساخت باغ موزه دفاع مقدس در کشاکش بین‌مهری‌ها تاریخ جنگ تحمیلی در ایران ۲ سال دیگر بنا به روزهایی که آغاز شده ۲۸ ساله می‌شود و بنا به تاریخچه که پایان یافته ۲۰ ساله و این در حالیکه برنامه‌ریزی‌ها و هدف‌گذاری‌ها برای راه‌اندازی موزه ملی دفاع مقدس که از چند سال پیش آغاز شده بود، در نتیجه موازی‌کاری سازمان‌های متولی همچنان با موانع متعددی روبه‌روست. هرچند که رئیس شرکت توسعه قشاهای فرهنگی شهرداری تهران همچنان تاکید می‌کند سال ۸۷ این موزه افتتاح خواهد شد. موضوع احداث باغ موزه ملی دفاع مقدس پس از موزه‌هایی که به جنوب پراکنده یا نام دفاع مقدس در شهرهای مختلف فعال شدند، در سال‌های اخیر به عنوان برنامه‌ای در سطح ملی در دستور کار برنامه‌ریزان فرهنگی، نمایندگان مجلس و حتی مدیران شهری قرار گرفته است. این طرح با فعالیت مجلس هفتم وارد مراحل تازه‌تری شد. نمایندگان اصولگرایی مجلس در فرایند برنامه‌ریزی‌های حوزه فرهنگ بر لزوم ساخت موزه ملی دفاع مقدس تاکید کردند و ردیف بودجه جداگانه‌ای را برای ساخت این موزه اختصاص دادند. با این همه از آن‌جا که مدیریت‌ها در کشور به‌ویژه در حوزه فرهنگ اغلب در

ستوچی موازی دنبال می‌شود ■
نسل سوم انقلاب و بعد از آن با چگونگی جنگ تحمیلی، رشادت‌ها، شهادت‌ها، از خود گذشتگی‌ها و انفجارت این جنگ تحمیلی به خوبی آشنایی ندارند

تصمیم‌گیری برای ساخت این موزه در ۳ ضلع قدرت سازمان میراث فرهنگی و گردشگری، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و بنیاد حفظ آثار و ارزش‌های دفاع مقدس دنبال شد. در سال‌های اخیر نیز با پیگیری‌های شورای اسلامی شهر تهران و متون شدن طرحی با همین موضوع، شهرداری تهران نیز به عنوان یکی دیگر از متولیان ساخت این موزه وارد میدان شد و در شرایطی که مقرر شده این موزه تا ۲ سال دیگر به بهره‌برداری برسد آخرین خبرها گویای موازی‌کاری‌های جدیدی میان مدیریت شهری و دولت برای راه‌اندازی موزه دفاع مقدس در تهران است که این مسأله به کند شدن فرایند ساخت موزه منجر می‌شود. سعید ابوطالب عضو کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی در خصوص اعتبارات تخصیص یافته به موزه دفاع مقدس به تهران امروز می‌گوید: از ۲ سال پیش اعتباراتی برای باغ موزه دفاع مقدس تخصیص یافته است که سازمان‌های مدعی ساخت پروژه به‌دلیل اختلافات موجود، نتوانسته‌اند اعتبار را حثب کنند و این مسأله باید از سوی مجلس پیگیری می‌شد که تا امروز این اتفاق نیفتاده است. در حالی که سخاس باید موضوع اعتبار باغ موزه را پیگیری کند. از دیگر سو، رسول خادم، رئیس کمیسیون حقوقی شورای اسلامی شهر تهران نیز در تحلیلی مشابه معتقد است که فرایند ساخت موزه دفاع مقدس در تهران تا اندازه زیادی تحت تاثیر اختلاف نظرهای میان دولت و شهرداری قرار گرفته است و مطابق بر این توافق میان دولت و شهرداری در زمینه تأمین اعتبارات باغ موزه صورت گرفته بود که در حال حاضر تنها این شهرداری است که منابع مالی پروژه را تأمین می‌کند و دولت در این رابطه همکاری کافی

را نداشته است. اکبر تشکری نیا، رئیس شرکت توسعه فضاهای فرهنگی شهرداری تهران نیز در گفت‌وگو با تهران امروز، عدم همکاری دولت را در این رابطه تأیید کرده و می‌گوید: «به هر حال چه دولت همکاری کند و چه همکاری نکند، سیاستگذاری پروژه برعهده مدیریت شهری است و بر اساس برنامه پیش‌بینی شده پروژه تا سال دیگر به بهره‌برداری خواهد رسید.»

هفت‌شهر عشق در باغ موزه دفاع مقدس

باغ موزه دفاع مقدس به‌عنوان انتقال دهنده بخشی از فن‌کاری‌های میراث‌بان و ارزش‌های دفاع مقدس و علوم‌بخش فرهنگ دوران دفاع در زمین به مساحت ۱۰۰ هزار متر مربع و در ۷ مرحله شامل استقامت، حیرت و حقارت، دفاع، آرامش، شهانیت، پیروزی و سرانجام طراحی شده که مجموعه این ارزش‌ها در انتهای مسیر تعلق در نمادهای انتظار، طهور جلوه‌گر می‌شود. اکبر تشکری نیا، رئیس شرکت توسعه فضاهای فرهنگی شهرداری تهران می‌گوید: باغ موزه دفاع مقدس ۷ بخش دارد که از هفت‌شهر عشق ایلام گرفته شده است و از سرآغاز (زمان شکل‌گیری انقلاب و آغاز جنگ) شروع می‌شود تا سرانجام (انتظار).

زیربنای این باغ موزه ۳۵ هزار متر مربع مساحت دارد و از دو بخش فضاهای مجاری و حقیقی تشکیل شده است. لوسی افزود: باغ موزه دفاع مقدس براساس طرحی که در مسابقه طراحی معماری این مکان برنده شده بود طراحی شده و اجرای آن طرح را شرکت نقش

جهان پارس برعهده دارد. قرار بود موزه دفاع مقدس در ضلع جنوبی حرم امام خمینی (ره) نزدیک شهر آفتاب تأسیس شود که با توجه به مصوبه شورای اسلامی شهر تهران مبنی بر کاربری فرهنگی و فضای سبز اراضی عباس آباد مجموعه باغ موزه دفاع مقدس در این اراضی با حفظ و تطبیق طرح آن با توپوگرافی آن احداث شده است. رسول خلام، رئیس کمیسیون حقوقی شورای اسلامی شهر تهران، در خصوص انتخاب اراضی عباس آباد به عنوان محل احداث باغ موزه دفاع مقدس می‌گوید: در چگونگی فضاهای مختلف بهترین فضایی که طاری کاربری فرهنگی نیز بود تپه‌های ارضی عباس آباد بود که با کارکرد غالب فضای سبز طراحی شده است. لوسی افزود: همانند سایر کشورهای دنیا که تاریخ کشورشان را با عنوان موزه‌های بزرگ از طریق ایجاد نمادهایی حفظ کرده‌اند ایران نیز برای انتقال نمادهایی از حماسه‌های دوران جنگ با در نظر گرفتن شاخص‌های گردشگری و فرهنگی اقدام به احداث باغ موزه دفاع مقدس کرده است که دوره جنگ را ماندگار می‌سازد.

تلخ اما دیدنی

جنگ با همه دردهایش، جنگ با همه تبعات و پیامدهایش با زمین‌های سوخته و داس‌های از کار نرفته تلخ‌ترین

دیدنی‌های جهان را مقابل دوربین‌ها و چشم‌های جست‌وجوگر به نمایش می‌گذارد. تصویر جنگ در قاب تصویر به تصویر خشونت است. تصویر زخم‌های کاری بر پیکر آن‌هاست. آن‌ها که رفتند به نام وطن بازگشتند و امروز سهم آن‌ها همه سختی‌های بعد از سال‌های جنگ است و باز گویی که آماده به حرکت برای رزمی دیگر جنگ هرچه هست. تصویری از خشونت نیست. اما تصویر ماندگاری و صبر در مواجهه با این خشونت‌ها دیدنی است و شاید مهم‌ترین مسوولیتی که از یک موزه تخصصی در زمینه جنگ انتظار می‌رود، زنده کردن روزهای مبارزه برای آشنایی تصویر و اتمسفر روزهای جنگ در جریان زندگی امروز است. همه موزه‌هایی که با مضمون جنگ به نوعی در هر یک از شهرها یا کشورهای جهان راه‌اندازی شده چنین هدفی را دنبال می‌کنند و برخی از این موزه‌ها مانند موزه جنگ مسکو که در واقع میراثی از جنگ جهانی دوم در مسکو را به نمایش گذاشته در انتقال مفاهیم و ارزش‌های صیقل‌یافته و همچنین واکنشی از رویدادهای زمان جنگ به مخاطب بسیار موفق بوده است. سال‌هاست که کشوری چون ویتنام، گردشگران را به مناطق جنگی خود برده

جنگ با همه دردهایش، جنگ با همه تبعات و پیامدهایش با زمین‌های سوخته و داس‌های از کار نرفته تلخ‌ترین دیدنی‌های جهان را مقابل دوربین‌ها و چشم‌های جست‌وجوگر به نمایش می‌گذارد

و با آن آشنایی کند. موزه جنگ اروپا نیز یکی از مهم‌ترین مراکزی است که سالانه شمار بسیاری از گردشگران به آنجا رفته و از آن بازدید می‌کنند. ۸ سال جنگ عراق با ایران، بخشی از مهم‌ترین رویدادهای تاریخی دوران معاصر کشور را رقم زد و بخشی از آن‌چه در این ۸ سال گذشته قارغ از آن‌چه که همواره و

همیشه زنده نگاه داشته در موزه‌هایی که به نام دفاع مقدس در شهرهای دور و نزدیک کشور برپا شده به نمایش درآمد است. با این همه راه‌اندازی موزه‌های مرکزی که در واقع نماینده‌های واقعی از رویدادهای تاریخی ۸ سال جنگ تحمیلی ایران باشد به‌رغم گذشته نزدیک به ۲ دهه از پایان جنگ به تعویق افتاده است. در دهه‌های اخیر این کاروان راهبان نور بودند که سنگین‌ترین مسوولیت را برای آشنایی علاقه‌مندان و گردشگران با مناطق جنگی برعهده گرفتند. با این همه در سال‌های اخیر و به‌ویژه پس از انجام سازمان‌های میراث فرهنگی و گردشگری برنامه‌های ملموس‌تری برای فعال کردن تورهایی گردشگری مناطق جنگی و سرمایه‌گذاری در چنین زمینه‌هایی آغاز شد. مجلس در نخستین سند بودجه‌ای که پس از انجام این سازمان‌ها تصویب کرد اعتبارات ویژه‌ای را برای ساخت موزه دفاع مقدس و همچنین فعال کردن کاروان‌های گردشگری مناطق جنگی در اختیار سازمان میراث فرهنگی و گردشگری قرار داد. در سال‌های اخیر نیز اسفندباد رحیم‌مشائی، رئیس سازمان میراث فرهنگی و گردشگری این موضوع را مورد توجه قرار داده هر چند که هنوز اقدام عملیاتی مهمی در این زمینه از سوی دولت انجام نشده است. مشائی در نخستین جلسه ستاد گردشگری جنگ که با حضور نمایندگان از ستاد مرکزی

درگیر جنگ تاکنون نتوانسته اند به حیات سابق خود باز گردند. اما این استان با اتکا بر جذابیت مناطق جنگی و تبلیغ دوباره محوطه‌ها و آثار تاریخی و فرهنگی قادر خواهد بود تا شکل‌گیری رونق اقتصادی را که با حرکتی لاک‌پشتی دنبال می‌شود، سرعت بخشد و همه ساکنان باز نگشته را دوباره تشویق به بازگشت و سرمایه‌گذاری کند. در کنار این سرمایه‌گذاری، سیاست‌های بخش دولتی نیز حاکم اهمیت است و از آن جمله سیاست‌های دولت در بخش گردشگری است که همچنان به عنوان یکی از کلان‌های درجه اول گردشگری به آن نگاه می‌شود اما این‌که دولت نمی‌تواند به‌طور مستقیم در این بخش سرمایه‌گذاری داشته باشد و به عنوان مثال اقدام به هتل‌سازی کند، مانع از یافتن راهکارها و تدوین سیاست‌های اثر بخش نخواهد بود.

وجود جلگه خوزستان و منطقه خاص و منحصر به فرد تالاب شادگان و رودخانه‌های کارون و اروند رود و کرخه همه از پتانسیل‌های قابل توجه در این استان محسوب می‌شوند اما تنها با انتخاب مناطق نمونه گردشگری در این استان و اتکا به رونق ورزش‌های آبی نمی‌توان همه نیازهای مورد انتظار را جواب گو بود. نکته قابل توجه دیگر اینکه این استان به واسطه پیشینه تاریخی خود دارای فرهنگ گردشگری پختگی بالایی است. داشتن چنین امتیازی در شرایطی است که به اعتقاد کارشناسان یکی از مهم‌ترین اصول گردشگری پایدار پذیرفتن میزبان و حس نشدن در فرهنگ تازه‌واردان است هر چند که مقصود از گردشگری پایدار تنها بهبود وضع اقتصادی نیست بلکه منابع فرهنگی و اجتماعی نیز در آن دخالت دارد. خوزستان با داشتن فرهنگ کامل، موسیقی، هنر، آداب و رسوم و حتی افسانه‌ها جلالت لازم برای تبدیل شدن به یک پایگاه را داراست اما آن چیزی که در این توسعه باید مورد توجه قرار گیرد، حضور مردم محلی و دست نمودن به اصول تعریف شده زندگی آن‌هاست. آشنایی با سن مردم یک منطقه همچون خوزستان و درک آن و احترام گذاشتن به آن فرهنگ اگر چه وظیفه هر گردشگری در هر منطقه و شهر و کشوری است اما این مطمئن‌ترین راه برای میزبان به همراه دارد که می‌تواند در عین اتکا به خود، تعداد کنیزی از فرهنگ‌های تازه همراه گردشگران را بپذیرد. در شرایطی که جامعه میزبان، خطایی را از گردشگر می‌بیند شاید بتواند برای چند بار از آن چشم‌پوشی کند اما زمانی که جامعه میزبان بی‌وسه خود را در حال تحقیر شدن ببیند، واکنش نشان می‌دهد. واکنش که از رفتار برخی گردشگران داخلی در قبال نمائش خانه‌های ویران شده و وضعیت نادرست اقتصادی منطقه که ناشی از جنگ است اتفاق می‌افتد مثل زمانی که یک دانشجو با دو دست داشتن یک دوربین عکاسی و به یاد کردن یک کفش ورزشی یا فلاں مارک معروف رو به دختری هم سن خود می‌کند و می‌پرسد: شما هم جنگ‌برده هستید؟

واقعیت این است که تیم بیشتر شهرهای این استان جنگ‌زده هستند و سنگ‌کش نیز به واسطه جنگ آواره شده‌اند اما اکنون که زمان بازسازی و رونق اقتصادی رسیده و می‌توان

راهیان نوز، نیروی انتظامی، نیروی مقاومت بسیج، بنیاد شهید و سایر دستگاه‌های مرتبط برگزار شد، اعلام کرد طرح جامع گردشگری جنگ برای شناساندن دفاع مقدس، این میراث بزرگ معنوی به ایرانیان و جهانیان تدوین و تصویب خواهد شد. سازمان میراث فرهنگی و گردشگری در این زمینه دو برنامه در پیش گرفته است که اولی ثبت ملی دفاع مقدس و پس از آن ثبت جهانی این رویداد بزرگ در شمار میراث معنوی و نومی استفاده از ظرفیت‌های گردشگری جنگ در ابعاد داخلی و خارجی است. با این همه به اعتقاد منتقدان در شرایطی که بسترها و زمینه‌های لازم داخل کشور برای معرفی شایسته میراث تاریخی فرهنگی دفاع مقدس مهیا نشده سخن گفتن از جذب گردشگر خارجی برای دیدار از مناطق جنگی و رونق دادن به گردشگری جنگ چندان قابل دفاع نیست محمد کارزان، کارشناس فرهنگی با تأکید بر این‌که می‌بایست نخست جوانان و مردم کشور ایران با تاریخ رشادت‌ها و هشت سال مبارزه سرسختانه با دشمن آشنا شوند، می‌گوید: در شرایطی که هنوز موزه ملی دفاع مقدس راه‌اندازی نشده و به نظر می‌رسد دولت با ساسی تازی در این حوزه به نوعی تخصص اشتراک لازم بر اساس تعهداتی که در برنامه چهارم توسعه دارد، سرچراشی می‌کند. اظهارات رئیس سازمان میراث فرهنگی برای توسعه گردشگری جنگ و جذب گردشگران خارجی قابل دفاع نیست به اعتقاد کارزان نسل سوم انقلاب که تجربه و درک مستقیمی از جنگ ندارند برای درک این رویداد تاریخی به مستندات واقعی نیاز دارند که آنها را به گذشته ببرد و بخشی از مسوولیت این فرهنگ پختگی را می‌توان به مراکز فرهنگی که با این منظور فعال می‌شوند و مهم‌تر از آن یک موزه ملی دفاع مقدس یا حتی موزه ملی جنگ نقش تعیین‌کننده‌ای در فرهنگ پختگی جامعه دارد. کارزان با تأکید بر این‌که چنین موزه‌ای می‌بایست سال‌ها پیش از این راه‌اندازی می‌شد، به تجربه راه‌اندازی موزه جنگ در مسکو اشاره کرده و می‌گوید: باید تجربه‌های جهانی را مورد توجه قرار داد و با چند دستور و بخشنامه نمی‌توان موزه‌ای ساخت که مانع از شکاف آگاهی و درک نسل اول، دوم و سوم انقلاب از مقوله جنگ شود. هر چه هست روز شمار شهرداری تهران برای راه‌اندازی موزه دفاع مقدس در قبه ماهورهای عباس آباد روشن است و هر روز عددی کوچک‌تر را نشان می‌دهد با این همه باید دید برنامه‌ای که برای ساخت مهم‌ترین موزه ملی جنگ کشور مدن و اکنون وارد مرحله اجرایی شده، ۲ سال دیگر در چه شرایطی به بهره‌برداری می‌رسد یا همراهی همه نهادها، محلی یا با تأخیر ناشی از عدم همراهی همه آنها؟

سوزمینی یا خاطره‌های تاریخی

استان خوزستان با داشتن موقعیت خاص جغرافیایی و آب و هوایی در کنار همه پیشینه‌های تاریخی‌اش می‌تواند توسعه گردشگری است اما به واسطه هشت سال جنگ با نوسانات بسیاری مواجه شد تا آن‌جا که بسیاری از شهرهای مرزی و

از این جنگ زدگی برای توسعه اقتصادی منطقه بهره برد و گردشگری جنگ را بیگیری کرده فراموش نکنیم که در همه هتل های پنج ستاره ای که کلنگ آن خورده یا قراب است بخورد و در همه امکانات جدیدی که قرار است برای میزبانی از گردشگران راه اندازی شود فرهنگ میزبان و تاریخ یک برهه از این خاک در نظر گرفته شود و چه اشکالی دارد یکی از همین ساختمان های سرپا که هنوز جای بزکش روی پتیکر آن باقی مانده و چند تخیل اطراف آن زنده است نقش یک هتل را برای گردشگران بازی کند همه گردشگران را که نمی توان در هتل های پنج ستاره ای که ساخته می شود جای داد و از آن ها انتظار داشت که بپور کنند این جا خوزستان است.

موزه جنگ مسکو

موزه جنگ مسکو یکی از زیباترین موزه های مسکو است که در سال ۱۹۹۲ ساخته شده و در پارکی بزرگ به نام پارک یادو (پیروزی) واقع شده است. این موزه از دو بخش تشکیل شده است. بخشی در داخل ساختمان زیبایی که به شکل نیم دایره ساخته شده و بخش دیگر داخل فضای آزاد قرار دارد. بخشی از تسلیحات نظامی به همراه تصاویری از صحنه های جنگ اساسی سرداران و مبارزان در داخل ساختمان و اطراف فضایی بزرگ مانند تانک ها و توپ ها و هویماهی جنگی در فضای آزاد مستقر شده است. همه روزه جهانگردان و علاقه مندان بسیاری از این موزه بازدید می کنند بیش از نیم قرن از پایان خونین ترین جنگ در تاریخ بشریت گذشته است. ۶۱ کشور و بیش از ۸۰ درصد جمعیت کره زمین به عرصه عملیات جنگی کشانده شدند. نبردها در خاک ۴۰ کشور اروپا، آسیا و آفریقا و در فضا های گسترده دریایی و اقیانوسی جریان داشت. نمرات ارزش طرفین درگیر شامل بیش از ۱۱۰ میلیون نفر بود. در آن جنگ بیش از ۵۲ میلیون نفر جان خود را از دست دادند که نیمی از آن ها غیر نظامیان بودند. آتش جنگ جهانی دوم طی ۶ سال در حال شعله ور شدن بود. ۲ سال در جبهه شوروی. آلمان مهم ترین تحولات این جنگ رخ داد که جریان جنگ را به طور ریشه ای به نفع نیروهای ضد فاشیستی تغییر داد. راه به سوی پیروزی، طولانی و دشوار بود. در تالار های این موزه که به تاریخ جنگ کبیر میهنی سال های ۱۹۲۵-۱۹۴۱ کشور روسیه احساس دارد روز های جنگ که برای شرکت کنندگان و شاهدان عینی آن بی پایان به نظر می رسند به صورت دقیق و لحظاتی شمرده شده اند. اما یک گذشته که برای هر کس در ارتباط سر نوشت وی با سر نوشت کشور و جهان است در دست زمین نیست. نه تنها یک عینی حیرات آمیزی بلکه قابلیت پیش بینی تحولات آینده نیز به برداشت آگاهانه و صادقانه ما از تاریخ بستگی دارد. این موزه با کمک های خیره مردم و با عالیات ساخته شده است. موزه مرکزی جنگ کبیر میهنی سال های ۱۹۲۵-۱۹۴۱ که باید یاد مدافعان وطن را جلوان کند.

به عنوان مرکز علمی، پژوهشی و اطلاعاتی، خبری برنامه ریزی شده بود. در این موزه با کمک وزارت فرهنگ روسیه و شهرداری مسکو خزانه اساسی دولتی آثار یاد ماندنی و معنوی مربوط به تاریخ جنگ ترکیب داده شده است. در هر موزه ای از جمله موزه نظامی و تاریخی، قبل از همه کلکسیون انبهای نمایش آن جالب است. تفاوت موزه مسکو با موزه های دیگر جنگ این است که کلکسیون آن مطابق با معیارهای موزه های تازه است و کماتان تکمیل می شود. کلکسیون موزه که با احتساب کتابخانه علمی شامل بیش از ۱۰۰ هزار واحد نگهداری است متنوع است. این کلکسیون کارنامه سال های جنگ را به گونه ای که در اذهان و اعمال سیاستمداران، امرای ارتش و شرکت کنندگان علای جنگ در جبهه ها و در پشت جبهه ثبت شده است، منعکس می کند. این موزه از مجموعه آثار و اسباب شخصی و مبارک سرداران ارتش سرخ و کارگران کارخانه های پشت جبهه فرماندهان معروف جنگ کبیر میهنی، مدیران صنایع و طراحان فنی برخوردار است. مواد مربوط به شهروندان شوروی که به اسارت در مانده چریک ها، مهاجران بازگشته و کودکان جنگ که در موزه نگهداری می شوند، منحصر به فرد است. در این موزه اسلحه گوم ارتش های اکثریت کشورهای شرکت کننده جنگ جهانی دوم، بیج های سینه ای و مدالیون های سرداران که در اسکن وقوع نبردهای جنگ کشف شد، جمع آوری شده است. کلکسیون پول هایی که کشورهای درگیر برای مناطق اشغال شده منتشر می کردند، نمایان توجه است. لوتیورم شوروی و اسباب معیشتی نظامی و غیر نظامی سال های ۱۹۴۰ به صورت نسبتاً کاملی در معرض نمایش گذاشته شده است. لوپ ضد هوایی انگلیسی، توپ ضد تانک آلمانی، تانک میک زنی و نمونه های متعدد دیگر سلاح هایی که در نبردهای جنگ جهانی دوم شرکت کرده و اکنون در موزه نگهداری می شوند، به کلکسیون این موزه به معنی واقعی کلمه وزن بیشتری می دهد. مجموعه آثار نقاشی از روشن زبانی برخوردار است.

توریسم شهری زیربنای گردشگری

خودروی شخصی به محور دیگری متمرکز می‌شود. نتیجه دیگری که بقایای از آثار تهیه شده از سفرهای سه ماهه نخست اسسال ارائه کرده است بحث هزینه‌های یک سفر است. حدود ۲۵ درصد هزینه سفرهای انجام شده برای تهیه مواد غذایی و نوشیدنی، ۳۳ درصد هزینه حمل و نقل، ۲۰ درصد هزینه اقامت ۱۵ درصد هزینه برای خرید و تنها ۶ درصد هزینه برای تفریح پرداخت شده است. حال تصور کنید در حالی که هدف اولیه سفر تفریح بوده ولی بیشترین هزینه متوجه حمل و نقل و خرید خوراکی بوده است. بنابراین گر چه در یک سفر درون شهری قرار نیست هزینه‌های برای اقامت پرداخت شود ولی لازم است سفر به گونه‌ای طراحی شود که با ایجاد جذابیت‌هایی از نظر نوع خوراکی و امکان به حداقل رساندن هزینه حمل و نقل بیشترین لذت متوجه هدف اصلی آن یعنی تفریح کند.

بر اساس آمار اعلام شده از سوی قائم مقام سازمان یاد شده حدود ۲۵ درصد سفرهای انجام شده در کشور از طریق خودروی شخصی بوده و ۳۳ درصد با اتوبوس و مینی‌بوس و ۱۰ درصد با قطار. به خوبی می‌توان جذابیت سفر با خودروی شخصی را در این آمارها دید. حتی اگر فرض کنیم که سه ماهه نخست سال هنوز مردم با سهمیه‌بندی سوخت مواجه نشده بودند باز هم نمی‌توان عادت و علاقه مردم به سفر با خودروی شخصی چه در شهر و چه در مسافرت‌های بین شهری را نادیده گرفت.

این عادت و علاقه البته ناشی از راحتی استفاده مردم از وسیله شخصی خود است. اگر مردم بپسندند در شهر و در تفریح درون شهری هم می‌توان با استفاده از تور و وسایل حمل و نقل عمومی ویژه تور مسافرت تفریحی جذاب داشت آن وقت رفته رفته وضعیت گردشگری از محور

یک‌باره نمی‌توان به نقطه اوج پلکان رسید مگر با طی کردن پله به پله آن و این حکایت در مورد گردشگری هم صادق است. وقتی زمینه امکان جایگزینی درآمد نفت و توریسم را عده‌ای به زبالا آوردند و قائم مقام سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی تعداد ورودی گردشگران به ایران را ۸۵۰ هزار نفر اعلام کرد موضوع تأمل برانگیز شد که چگونه با چنین تعداد کمی قرار است درآمد گردشگری جایگزین درآمدهای نجومی نفتی شود. اگر جزو ۱۰ کشور تاریخی نخست دنیا باشیم که هستیم اما دردی از این میزبانی بی‌رونق درمان نمی‌شود.

با این وصف نمی‌توان به اوج پلکان گردشگری اندیشید بی‌آنکه پله اول را قدم گذاشت اما این پله کدام است؟ زیربنای گردشگری چیست؟ یک پاسخ سمر راست می‌گوید: توریسم شهری.

می‌گویند شهر تهران روزانه ۱۸ میلیون سفر درون شهری را تجربه می‌کند و در این قیاس‌ها جبهه‌جایی شهروندان مسافرت سیاحتی - تفریحی به جز خیلان‌گردی جایش خالی است. این در حالی است که تهران و سایر شهرها امکاناتی را در خود جای داده‌اند که می‌تواند پتانسیلی برای تورهایی گردشگری شهری باشند. بر همین اساس عده‌ای از کارشناسان توریسم معتقدند توریسم شهری زیربنای توسعه گردشگری محسوب می‌شود.

به عبارت دیگر اگر به جای سرگردانی مردم در خیابان‌های شهر به ویژه تهران بتوان سفرهای هدفمندی را طراحی کرد که هم نهرانی‌ها را با فرهنگ تهران آشنا کند و هم سفر را نهادینه کند پس از مدتی می‌توان به توسعه سفرها از درون شهرها به درون کشور امیدوار بود و این حرکت گام به گام می‌تواند به نهادینه کردن توریسم و توجه به زیرساخت‌های آن توجه کند تا به حال شده برای تعطیلات آخر هفته خود در شهر تهران برنامه سفر طراحی کرده باشید. به هر حال از جنوبی‌ترین نقطه تهران تا شمالی‌ترین نقطه آن و از غرب تا شرق این کشور شهر نمی‌توان طی طریق کرد مگر با صرف زمان و هزینه کافی!

از طرفی ما به جز مسیر خانه تا محل کارمان و بالعکس و نقاط حساس و حیاتی مورد نیاز زندگی‌مان چه بخش‌هایی از شهرمان را می‌شناسیم. اگر صحبت از تهران می‌کنیم حکایت از گستردگی و انکو بودن آن است و گرنه این حکایت‌ها داستان همه شهرهای ابتدائی اگر اهل مثللاً آهواز باشید باید از شما بپرسیم در طول سال چندبار در میان جوش و خروش کارون قایق سواری کرده‌اید؟ یا شهر دیگر و اسکان دیگرش. به هر حال آن چه مهم است این که تا سفر نباشد گردشگری هم معنایی نمی‌یابد و گردشگری هم بدون سفر تعریف شده محقق نمی‌شود و گرنه ۱۸ میلیون جابه‌جایی در تهران فرصت ویژه‌ای خواهد بود. آمار این ۱۸ میلیون جابه‌جایی را با کم و زیادش کنار آمار موزه‌ها، فرهنگ‌سراها و نقاط دیدنی شهر تهران قرار دهید. بعد تعداد دانشجویان، تعداد دانش‌آموزان، خانه‌داران، یازنشستگان و افرادی که در طول روز بیکارند و فراغتی ندارند را محاسبه کنید و آن را تناسب ببندید. آن وقت به پاسخی برای این سوال فکر کنید که آیا مردم علاقه‌ای به بازدید از موزه‌ها، بازدید از محلات تاریخی، شرکت در برنامه‌های فرهنگی و... ندارند یا این کار برایشان سخت است؟

به نظر می‌رسد سفر در تهران با توجه به تراکم، بعد مسافت و قرار گرفتن مراکز فرهنگی، تاریخی و در نقاط مختلف و دور از هم شرایطی را رقم زده که شاید هر کسی نه به درستی از این توزیع مراکز با خبر باشد و نه از ساعت کاری آن‌ها چیزی بداند و برای همین ریسک سفر و هزینه‌های این جابه‌جایی در شهر را به جان بخرد در حالی که به هنگام رسیدن به مقصد نصیبی نداشته باشد.

با این وصف خلاص نبود سفرهای برنامه‌ریزی شده در قالب تورهایی درون شهری به خوبی قابل لمس است. اگر

شرکت‌های مسافرتی به این نکته توجه کنند، هم می‌توانند به رونق موزه‌ها، مراکز فرهنگی و تاریخی کمک کنند و هم به نهادینه شدن سفر.

برای این که بدانیم با چه موضوعی سر و کار داریم آن هم در روزگار بی‌بیزی بد نیست آمارهایی را از زبان قائم مقام سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی مرور کنیم.

تفریح هدف اول

چندی قبل حمید بقایی^۱ از وقوع ۶۰ میلیون نفر سفر در سه ماهه نخست سال ۱۳۸۶ خبر داد و گفت این میزان سفر ۱۶ هزار و ۱۶۶ میلیارد ریال گردشگر عالی را رقم زده است. قائم مقام سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به آمارگیری براساس شاخص‌های استاندارد جهانگردی اشاره کرده بود که نتیجه آن برآوردی از سفرهای سه ماهه نخست بود. به گفته او ۵۵ درصد از گردشگری داخلی در سه ماهه نخست سال با هدف تفریح انجام شده بود و پس از کیندار دوستان و آشنایان با ۱۸ درصد در مقام دوم قرار می‌گرفت. حدود ۱۶ درصد از سفرها نیز با هدف زیارت اماکن مذهبی تحقق یافته بود. سفرهای کاری، درمانی و... نیز پس از این قرار گرفته بودند.

با این وصف به خوبی می‌توان با ایجاد جاذبه‌هایی برای تعطیلات آخر هفته و حتی میان هفته برای بازنشستگان، خانه‌داران و... سفرهای تفریحی درون شهری طراحی کرد که اشخاص به طور فردی یا میل و رغبتی برای تحقق بخشیدن به آن ندارند و یا امکانش را در خود نمی‌بینند. جالب است بدانید که براساس آمار اعلام شده از سوی قائم مقام سازمان یاد شده حدود ۲۵ درصد سفرهای انجام شده در کشور از طریق خودروی شخصی بوده و ۲۳ درصد با اتوبوس و مینی‌بوس و ۱۰ درصد با قطار. به خوبی می‌توان جذابیت سفر با خودروی شخصی را در این آمارها دید. حتی اگر فرض کنیم در سه ماهه نخست سال هنوز مردم با سهمیه‌بندی سوخت مواجه نشده بودند باز هم نمی‌توان عادت و علاقه مردم به سفر با خودروی شخصی چه در شهر و چه در مسافرت‌های بین شهری را نادیده گرفت. این عادت و علاقه البته ناشی از راحتی استفاده مردم از وسیله شخصی خود است. اگر مردم ببینند در شهر و در تفریح درون شهری هم می‌توان با استفاده از تور و وسایل حمل و نقل عمومی ویژه تور مسافرت تفریحی جذاب داشت آن وقت رفته رفته وضعیت گردشگری از محور خودروی شخصی به محور دیگری متمرکز می‌شود. نتیجه دیگری که بقایی از آمار تهیه شده از سفرهای سه ماهه نخست امسال ارائه کرده است بحث هزینه‌های یک سفر است. حدود ۲۵ درصد هزینه سفرهای انجام شده برای تهیه مواد غذایی و نوشیدنی، ۲۳ درصد هزینه حمل و نقل، ۲۰ درصد هزینه اقامت، ۱۵ درصد هزینه برای خرید و تنها ۶ درصد هزینه برای تفریح پرداخت شده است.

حال تصور کنید در حالی که هدف اولیه سفر تفریح بوده ولی

بیشترین هزینه متوجه حمل و نقل و خرید خوراکی بوده است. بنابراین گرچه در یک سفر درون شهری قرار نیست هزینه‌های برای اقامت پرداخت شود ولی لازم است سفر به گونه‌ای طراحی شود که با ایجاد جذابیت‌هایی از نظر نوع خوراکی و امکان به حداقل رساندن هزینه حمل و نقل بیشترین لذت متوجه هدف اصلی آن یعنی تفریح کند.

توریسم شهری زیربنای گردشگری

هوشنگ غفاریپور یکی از فعالان عرصه گردشگری است که یک موسسه تحقیقاتی را اداره می‌کند که در همین زمینه کار مطالعاتی می‌کند. این فعال عرصه توریسم و تورگردانی معتقد است ما جمعیت قابل توجهی در شهر داریم که ساعات زیادی از روز بیکارند. بازنشسته‌های ادارات دولتی، زنان و مهمانان ساکن در تهران که شاید در سلوگی تهران حوصله تنهایی بیرون آمدن را نداشته باشند. غفاریپور در این باره می‌گوید: «با برنامه‌ریزی صحیح می‌توانیم تورهای درون‌شهری تعریف کنیم که هم با آن به رونق موزه‌ها و کاخ موزه‌ها کمک کنیم و هم فراغتی جذاب برای این اقشار طراحی کنیم که با پرداخت هزینه‌ای نه چندان سنگین یک روز از تعطیلی آخر هفته آن‌ها را به خوبی پر کنیم». به گفته این فعال عرصه گردشگری با تمرکز بر توریسم شهری و توسعه نهادهای گردن آن می‌توانیم سفر درون کشور و گردشگری را میان مردم نهادینه کرد و وقتی کشوری برای گردشگری مردمش نهادینه شد توسعه کار برای جذب گردشگر خارجی آسان‌تر و ساده‌تر می‌شود. هوشنگ غفاریپور بر نکته‌های فرهنگی تاکید می‌کند و می‌گوید: «بسیاری از بچه‌های ما، کودکان، نوجوانان و حتی جوانان ما به درستی شهرشان را نمی‌شناسند. برای مثال این‌که چند بچه‌های تهران، تهران و محله‌هایش و فرهنگ آن را می‌شناسند؟ ما می‌توانیم تورهایی طراحی کنیم که به بچه‌ها محله‌های قدیمی و اصیل را نشان داده قاریخ آن را مرور کنیم».

وی در توصیف طراحی چنین توری می‌فزاید: «اگر سازمان انرژی هسته‌ای با مشارکت تورگردانان و شرکت‌های فعال در حوزه گردشگری تور بازدید از سایت‌های هسته‌ای را تدارک ببیند به صورت نمادین مردم با این صنعت آشنا می‌شوند. آن وقت هم اهمیت این همه توجه دولت را می‌فهمند و هم در قالب یک تور با فرهنگی جدید آشنا می‌شوند».

غفاریپور همچنین به موضوع آب و تصفیه آن اشاره می‌کند و می‌گوید: «ما برای تصفیه آب هزینه گزافی می‌پردازیم ولی در فرهنگ مصرف آب با مشکلات مواجهیم. می‌توانیم با طراحی تورهایی درون شهری ضمن رونق بخشی به گردشگری درون شهری بچه‌ها را با این صنعت و زحمتی که برای تهیه آب شرب متحمل می‌شویم آشنا کنیم. آن وقت با سفری که یکی دو هزار تومان هزینه داشته هم به گردشگری توجه کرده‌ایم و هم فرهنگ مصرف آب را به خوبی در ذهن بچه‌ها و خانواده‌هایشان جا انداخته‌ایم». این فعال عرصه توریسم از این مضامین بسیار دارد. او به موضوع علوم و تدریس جغرافیا در مدارس اشاره کرده و می‌گوید: «ما در تهران با کویر فقط یک ساعت و نیم فاصله داریم و در حالی‌که به سادگی می‌توان مدارس و تورگردانان را با هم هماهنگ کرد تا برای بچه‌ها بازدیدی از این جنس تدارک ببینند و اثر این بازدید و تدریس را کیفی تجربه کنند اما شاهد چنین رویه‌ای نیستیم». در واقع با قراردادن چنین برنامه‌هایی در شهر و به ویژه برای کودکان، نوجوانان و جوانان می‌توان سفر را در زندگی شهری مردم نهادینه کرد. با نهادینه شدن سفر در زندگی روزمره می‌توان در کوتاه‌مدت شاهد رونق گردشگری و مهیا شدن فرهنگ و اجتماع برای جذب گردشگران خارجی شد زیرا آن وقت همه به نوعی تجربه کرده‌اند که در سفر می‌توان چه پیام‌هایی را انتقال داد و از این طریق چه مشاغلی را می‌توان ایجاد یا حتی احیاء کرد.

نقش شهرداری

حتماً شما هم اتوبوس‌هایی را در سطح شهر دیده‌اید که با عنوان «واحد گشت» شکل و شمابلی دمیزتر دارند. شهرداری به عنوان متولی اداره شهر می‌تواند از این طریق ضمن اطلاع‌رسانی‌های صحیح به گردشگران شهری و فرهنگ‌سازی در برخی حوزه‌ها به بسترسازی برای رونق زیرساخت‌های گردشگری کمک کند. برای تحقق چنین برنامه‌های باید جامعه هدف را به خوبی شناسایی و انتخاب کرد. بچه‌ها در قالب دانش‌آموزان و دانشجویان می‌توانند فرصت‌های مغتنمی برای این برنامه باشند و قطعاً به خوبی خود آن‌ها نیز پیشگام این عرصه خواهند شد. بنابراین مدارس و دانشگاه‌ها نیز باید بتوانند طرح درس و برنامه‌های جنبی و علمی خود را به گونه‌ای برنامه‌ریزی کنند که زمان برای چنین تورهایی در طول سال تحصیلی ایجاد کنند. از سوی دیگر تورگردانان و شرکت‌های مسافرتی و گردشگری به همراه شهرداری‌ها می‌توانند هسته اولیه این حرکت را تشکیل دهند.

توریسم شهری و فرهنگ

حتماً شما هم این دک جمله را در قالب ضرب‌المثل شنیده‌اید و شاید هم از آن استفاده کرده باشید که می‌گوید: «بسیار سفر باید تا پخته شود خامی». حکایت این جمله هم به اثر سفر و تجربه‌ای که از آن به دست می‌آید برمی‌گردد. فرهنگ نیز می‌تواند با ابزار سفر بسیاری از ارزش‌ها و آموزه‌های خود را منتقل کند تا آن‌جا که می‌توان به عنوان یک عامل فرهنگ‌ساز به سفر چشم دوخت و روی آن حساب باز کرد! هوشنگ غفاریپور در تشریح نظرات خود در جهت رونق گردشگری از طریق توریسم شهری تاکید می‌کند: «این همه ما از انرژی هسته‌ای صحبت می‌کنیم و داعیه استفاده از آن را داریم ولی بسیاری از مردم به درستی نمی‌دانند با چه صنعت جذابی مواجهند. این پتانسیل می‌تواند برای مردم عادی و به ویژه دانش‌آموزان و دانشجویان بازدیدی جذاب را در پی داشته باشد».

تماشای شهر در قاب سبز

سحرزاد

معیار شهری از عمومی‌ترین فضاهای مورد استفاده مردم یک شهر هستند که به چشم بیش‌تر ناظران می‌آیند. از طرفی درختان و درختچه‌های کثرت شده در معابر قسمتی از فضاهای سبز شهری هستند که در تقسیم‌بندی فضاهای سبز طولی غیرتخصصی عمومی فضاهای سبز شهری محسوب می‌شوند. از سوی دیگر چنین فضاهایی ایجاد کننده نمای سبز خیابان‌ها بوده که از هنگام کاشت با نامالایمات بسیار مواجه شده و دوام خود را مدیون استقامت و پایداری گونه‌ای، لطف شهروندان و مراقبت مجریان امور شهر هستند. از دیدگاه کارشناسان شهری، تأثیرگذاری گیاهان بر فضایی که در آن استقرار دارند، به حدی است که گاه همه هویت فضای موجود را به خود اختصاص می‌دهند و هر شهروندی برای توصیف آن محل در مرحله اول به یاد درختان می‌افتد. چنین حالتی در نتیجه برتری بصری گیاهان شکل می‌گیرد، در حالی که همه می‌دانیم در تهران و بسیاری از شهرهای دیگر گیاهان نه عنصر اصلی بلکه عنصری فرعی در خیابان‌ها و معابر است. حضور پایدار گیاهان در معابر و گذرهای شهری نتیجه سرمایه‌گذاری چندین و چند ساله مدیران امور شهری و تلاش مجریان متولی امر است. فقدان برنامه‌ریزی صحیح در هنگام تخصیص فضا به گیاهان و تعیین گونه در معابر منجر به پایداری ناصحیح آن‌ها و جا افتادن غیرمنطقی در مجموعه فضا و ایجاد شدن ارتباط عاطفی بین آن‌ها و شهروندان شده و در نتیجه امکان تجدیدنظر در حضور آن‌ها را از مدیران اجرایی شهر سلب می‌کنند. لطفی اعتقاد دارد چنین

تصویری از گیاهان در گذرهای شهری، ضرورت وجود برنامه‌های دقیق و حساب شده در کاشت را اجتناب‌ناپذیر می‌کند و این برنامه شکل نخواهد گرفت مگر آن‌که زوایای مختلف حضور گیاهان در معابر توصیف شده و در اختیار متصنّفان امور قرار گیرد.

چرا گیاهان در فضاهای شهری مهم‌اند؟

گیاهان به عنوان جزئی از بخش زنده محیط‌های شهری و نیز قسمتی از بخش معماری فضاهای شهری در معابر دارای نقش‌هایی هستند که برخی مربوط به ماهیت گیاهی آن‌ها و برخی دیگر مربوط به موقعیت مکانی آن‌هاست. "محمود مهدی لطفی" کارشناس ارشد فضای سبز، نقش‌های مختلفی را برای گیاهان در گورها و معابر در نظر می‌گیرد. به عنوان مثال نقش زیست محیطی، ایجاد وحدت در نمای معابر، حفاظت بصری و پوشاندن مناظر نامطلوب، جداسازی پیاده‌رو از خیابان، ایجاد سایبان گیاهان و طراوت در محیط، ادغام گیاه با ساختمان‌ها، تعریف فضای قاب کردن مناظر، تأکید بر نقاط ویژه و جهت بخشیدن به ترافیک نامنظم پیاده‌روها از مهم‌ترین نقش‌های گیاهان در معابر عنوان می‌شود. به گفته این کارشناس نقش‌های عمومی، مختص گیاهان معابر نبوده و تمامی گیاهان موجود در محیط‌های شهری و غیر شهری ایما کننده آن هستند، از جمله تولید اکسیژن، جذب گرد و غبار، حفاظت در مقابل سر و صدا و تصفیه هوا از مهم‌ترین این موارد است. در بحث ایجاد و وحدت در نمای معابر، لازمه وحدت کل، وحدت در

را مشخص و معین ساخت.

در بحث نقش گیاهان در ایجاد سایبان، به منظور استفاده از درخت به عنوان سایبان ضروری است که گیاه مورد نظر هنگام نشستن به آفتاب‌های رشد کرده باشد که ارتفاع آن پس از چند سال به چهار و نیم‌دانش متر برسد. به اعتقاد لطفی درختان باید در محلی از ساختمان قرار داده شوند که در ساعات گرم و زمانی که خورشید بیش‌ترین انرژی خود را به سطح مورد نظر می‌تاباند روی آن سطح سایه بیندازند. به دلیل کم بودن زاویه تابش آفتاب در صبح و عصر، درختان بهترین نوع سایبان برای پنجره‌ها و دیوارهای شرقی، جنوب شرقی، جنوب غربی و غرب ساختمان‌های کوتاه هستند. به طور کلی یکی از اهداف اصلی کاشت درختان در باغ‌های سنتی ایران با توجه به اقلیم موجود کشورمان ایجاد محیط خردیخش و سایه‌دار با استفاده از درختان سایه‌انداز بوده است. به طوری که در مقاله باغ ایرانی آمده است: "برای ایجاد سایه در باغ‌های ایرانی از درختان سایه‌افکن مانند بید چنار، نارون و مانند آن استفاده شده است و برای کمک بیش‌تر به ایجاد سایه، گونه‌های باغ‌ها را با یک انتخاب کرده‌اند تا سایه درختان دو طرف همه سطح گل‌گداه را بپوشاند."

به گفته لطفی در امر ادغام گیاه با ساختمان‌ها، به طور قطع قرار گرفتن دو موجود زنده در کنار یکدیگر، تأثیرات متقابل آن دو را موجب می‌شود و این قاعده عام در مورد گیاه و انسان در محیط‌های شهری نیز مصداق دارد اما به نظر می‌رسد میزان صدماتی که انسان و محیط شهری به گیاهان معابر وارد می‌کنند بسیار بیش‌تر از آسیب گیاه به آن‌ها است. صدمات وارده به درختان معابر شامل تمبرات سطح خاکه فشرده‌گی خاکه، حفر جوی برای خدمات ساختمانی، برخورد ماشین‌آلات با تنه و تاج درختان و آتش‌سوزی هستند.

باقت خیابانی که در اثر غلبه عناصر خشن، بافت خشنی به خود گرفته است را می‌توان با به کارگیری بافت نرم یا سخت گیاهی کاهش یا افزایش داد. احجام بزرگ و کوچک وقتی در کنار یکدیگر قرار می‌گیرند باعث ترفیع یا تنزل اثرات حجمی یکدیگر می‌شوند. به عنوان مثال کاشت گیاه دیودورا یا ارعر در کنار ساختمان‌ها به لحاظ بصری کاهشده ارتفاع آن است. کارشناسان برای رفع این مشکل توصیه می‌کنند که در خیابان‌های دارای ساختمان‌های بلند، گیاهان کوتاه‌تر انتخاب شوند تا از حس تنگنا و حصر برای عابران کاسته شود. گیاه در معابر شهری از سویی تعریف کننده فضای تردد عابران پیاده است که یک بدنه آن ساختمان‌های کناری خیابان و وسعت دیگر آن دیوار ایجاد شده توسط گیاهان است و از سویی دیگر تعریف کننده خیابانی است که در دو سوی آن گیاهان کاشته شده‌اند.

به هر حال در تعریف فضا توسط گیاهان معابر، عواملی مانند اندازه تنه و تاج، فاصله هر درخت با درخت دیگر وجود یا نبود دیوار سبز در معابر و پهنای خیابان دخالت دارند، چرا که در این حالت گیاه به عنوان یک عنصر عامل حجمی سطح عمودی و سطح بالای سر را تعریف می‌کند. به اعتقاد لطفی بخش گیاهی به روش‌های مختلفی در درک فضا موثر است. در درجه اول تنه‌های درختان به عنوان ستون‌های عمودی در فضای آزاد با تأثیر بر واقعیت موجود فضا را

آجزای سازنده عنوان می‌شود. لطفی می‌گوید: "آجزای ناخاموشنگ لفظی از ایجاد هماهنگی و وحدت بخشی در مجموعه خود هستند. نیب کنی هر خیابان و گذر متناظر از عناصر و ابعادهای موجود در آن مثل ساختمان‌ها، یل‌ها، رفوژه‌های میانی و همچنین درختان و درختچه‌های حاشیه معبر است. وحدت بخشی به مجموعه‌ای که عناصر متعدد در آن وجود دارد می‌تواند با هماهنگی و هارمونی هموا در هر یک از عناصر، بعضی و یا همه آن‌ها ایجاد شود. از آن‌جا که قیمت زمین در اراضی مجاور گذرهای اصلی در شهرها نسبت به سایر مناطق شهری قابل ملاحظه است، استفاده بیش‌تر از زمین و ایجاد ساختمان‌های چند طبقه در کنار چنین گذرهایی متداول شده است و در بیش‌تر شهرها کاربری طبقه همکف چنین ساختمان‌هایی تجاری و سایر طبقات به کاربری مسکونی اختصاص می‌یابد. لطفی با بیان این مطلب می‌افزاید: "در فرهنگ حاکم بر ساخت مسکن در جامعه ما، تعبیه پنجره‌های بزرگ و تراس در سمت رویه خیابان مرسوم شده به همین دلایل ساکنان فاقد امکان از باز کردن آن احتراز می‌کنند. کاشت درخت در معابری که دارای چنین ساختمان‌هایی هستند علاوه بر حفاظت بصری پنجره‌ها، ایجاد کننده نمای سبز تاج درخت در قلب بصری پنجره منازل است." گیاهان حاشیه پیاده‌روها یکی از مهم‌ترین عوامل جداسازی دو فضای پیاده و سواره هستند. در تفکیک این دو فضا با گیاهان بسته به فضای موجود و میزان اهمیت فضای سبز، یک یا دو ردیف درخت و دیوار سبز یا پهنه‌ای از چمن در فضای مرده بین درختان پیش‌بینی می‌شود. لطفی در این باره می‌گوید: "کشت یک ردیفه حاشی است که در بیش‌تر پیاده‌روهای شهری و خیابان‌های اصلی شهرها دیده می‌شود و کشت دو ردیفه حاشی است که در میادی ورودی شهرها و خیابان‌های دو بانده که چشم‌انداز متناسب در ورودی شهر مطرح است اجرا می‌شود. در این حالت حداقل فاصله دو ردیف گیاه کاشته شده سه متر در نظر گرفته می‌شود و معبر ایجاد شده در حد فاصل گیاهان به نوصی برای حرکت عابران پیاده مهیا می‌شود." کارشناسان طراحی شهری توصیه می‌کنند چنین فضاهایی با کفپوش‌های آجری یا موزائیک فرش‌های سوراخ‌دار و نفوذپذیر که امکان تهویه خاک را فراهم می‌کند پوشیده شوند تا در پیاده‌رو حد فاصل دو ردیف گیاه علاوه بر عبور عابر پیاده، تهویه خاک نیز به سهولت انجام شود. وجود معابر عرضی در فواصل طولی معین در چنین معابری ضروری است. همچنین باید توجه داشت در کشت گیاهان حد فاصل سواره و پیاده‌رو در هر دو حالت یاد شده کم‌ترین فاصله کاشت درختان با خیابان ۱/۵ متر در نظر گرفته می‌شود تا شاخ و برگ آن‌ها مانع تردد وسایل نقلیه در خیابان نشود.

در ایجاد ارتباط پیاده‌رو و سواره‌رو ذکر این نکته ضروری است که وقتی در مسیر خیابان مسیر عابر پیاده از مسیر سواره مشخص می‌شود در واقع به رانندگان اعلام می‌کنیم که محدوده مشخص شده مخصوص عبور عابران است و باید در هنگام حرکت از این محل احتیاط کنند در حالی که مشخص نکردن مسیر عبور عابر در مسیر سواره حقی برای عابر پیاده ایجاد نمی‌کند. به همین منظور برای ایجاد تضییقات دو مسیر حرکت عابران، باید فضاهای مورد نظر

تعریف می‌کنند. طرحه محصور بودن یا اندازه تنه‌ها، تراکم، مرکز و شکل قرار گرفتن آن‌ها متغیر است. وجود تنه‌های متراکم درختان محصور بودن را افزایش می‌دهد. گیاهان بلندتر که برگ‌های بزرگ‌تر و متراکم‌تر دارند احساس محصوریت را تشدید می‌کنند. وی همچنین معتقد است فاصله مناسب برای درختان معیار شهری به گونه‌ای که نقش تعریف‌کنندگی فضا را بتوانند ایفا کنند سه تا پنج متر در نظر گرفته می‌شود که با فاصله بیشتر، جذای بصری ایجاد شده و خاصیت تعریف‌کنندگی فضا توسط آن‌ها کاهش می‌یابد.

قاب کردن مناظر به وسیله درختان

لطفی ضمن بیان این موضوع می‌افزاید: منظور از قاب کردن ایجاد تاکید بصری در یک پهنه از مناظر متنوع با هدف ایجاد تک منظره‌های خاصی یا در معرض دید قرار دادن منظره‌های ویژه یا ایجاد کشش در ناظر برای بافتن موضوعات جالب و دیدنی یا حذف توجه او به منظری خاص است. قاب کردن مناظر به وسیله درختان از شیوه‌های قدیم در معماری چشم‌انداز ایران بوده است. به‌طوری‌که به نظر می‌رسد کاشت درختانی نظیر کاج در اطراف کوشک‌ها و عمارت‌های دارای پنجره‌های متعدد مانند عمارت هشت بهشت اشرفیان به منظور قاب کردن چشم‌اندازهای مختلف با تنه‌های خوش‌رنگ و قائم این گیاه بوده است. از آن‌جا که انتخاب محل استقرار گیاه به معنی پذیرش استقرار چندین و چند ساله آن در محل مورد نظر است. انجمنیست در مورد محل کاشت گیاه از ضروریات اجتناب‌ناپذیر در برنامه‌ریزی فضای سبز شهری است. از این رو لطفی جایگاه گیاهان در معابر و گیاهان را به‌طور مستقیم و در محوره‌های گیاهان در باغچه‌های متفرقه گیاهان در باغچه‌های پیوسته و گیاهان در جوی کنار خیابان مورد بحث قرار می‌دهد.

گیاهان در باغچه‌های متفرقه

وجود گیاهان در معابر مستلزم اشغال بخشی از هواسا، فرعی از کاشت که در بسیاری از معابر شهری رایج شده، کاشت در باغچه‌های متفرقه است. در این حالت در لبه پیاده‌رو فضایی در حدود قطر تنه هر درخت به آن‌ها اختصاص می‌یابد و بقیه فضای بین دو درخت مجاور خالی باقی می‌ماند که این فضاها به علت استفاده نکردن فضای مرده به حساب می‌آیند. چنین فضاهای مرده‌ای بسته به قطر تنه درختان حاشیه معابر عرض متفاوتی داشته و هر سال نیز افزایش می‌یابند که بیش‌تر مورد استفاده دستفروشان و یا معازهداران برای استقرار و عرضه کالاها قرار می‌گیرند و چهره نامناسبی نیز به خیابان‌های شهر می‌دهند. همچنین این روش به علت وجود مشکلاتی از قبیل نبود تهویه مناسب خاک اطراف ریشه و فشرده‌گی و تراکم آن نیز گیاه را از حالت تعادل طبیعی خارج می‌کند. لطفی برای تأمین نیازهای ریشه درختان از جمله تهویه آبیاری و تأمین مواد غذایی، استفاده از صفحات مشبک هوا دهنده را پیشنهاد می‌کند و می‌افزاید: صفحات مشبک هوا دهنده وسایلی هستند که از موادی مانند بتن، چدن و پلاستیک سخت ساخته می‌شوند و می‌توان از آن‌ها برای بهبود محیط ریشه درختان از

طریق روزنه‌هایی که آب و هوای لازم را در اختیار ریشه قرار می‌دهند استفاده کرد.

گیاهان در باغچه‌های پیوسته

در این حالت بین پیاده‌رو و جوی کنار خیابان فضایی به عرض ۵۰ تا ۱۰۰ سانتی‌متر را به باغچه مخصوص کاشت گیاهان گذر اختصاص می‌دهند و به این ترتیب ضمن کاشت درخت در فواصل معین، فاصله بین آن‌ها را نیز با کاشت گیاهانی مانند زرون و زرشک زینتی دیوار سبزی ایجاد می‌کنند و با چنین طرح کاشتی هم‌رفت و آمد عبوران پیاده در گذر سواره کمتر می‌شود و محل‌های مشخصی را می‌توان به گنبره‌های عرضی برای ورود عبوران پیاده به سواره‌رو اختصاص داد. لطفی این حالت را دارای فوایدی مانند وجود فضاهای تفویذپذیر در اطراف ریشه گیاهان و امکان تهویه خاک و رشد بهتر گیاه تخصصی سطح بیشتر به فضای سبز معابر با استفاده از باغچه‌های معبر، ایجاد احساس امنیت بیشتر برای عبوران پیاده یا تعریف شدن پیاده‌رو توسط بنده معماری ساختمان‌ها و دیوار سبز حایل گذر سواره و پیاده و حذف فضاهای کور بین درختان می‌داند.

گیاهان همسایه جویبار

ضرورت حیاتی آب برای گیاه و نیز دیدگاه بهره‌برداران بیشتر از فضاهای موجود در گذرها علل پیشنهاد این شیوه کاشت گیاهان است. در این حالت باغچه و جوی کنار خیابان در یکدیگر تلفیق شده و گیاهان درون جوی کاشته می‌شوند که دربردارنده مزایا و معایبی است. مزایای این شیوه شامل آبیاری سهولت گیاهان، حذف فضاهای کور در گذرها، ایجاد فضای حایل بین پیاده و سواره‌رو و همچنین ترکیب گیاه و آب و قرح بخشی بصری به محیط گذر در مواقع آبیاری است. لطفی اما این نوع کاشت را دارای معایبی مانند شسته شدن خاک اطراف ریشه گیاهان و نخوت شدن ریشه‌ها، تضاد بین ضرورت استحکام بافت بستر جوی و ضرورت تفویذپذیری بافت خاک اطراف ریشه در انجام عملیات شخم پای گیاهان و وابستگی اجتناب‌ناپذیر درختان به ریتم آبیاری متناوب در جوی می‌داند.

گزینش گیاهان برای کاشت در گذرها

از آن‌جا که گزینش گیاه از اصولی‌ترین موارد شکل‌دهی معابر با گیاهان است، توجه خاص به این موضوع از تبدیل آن به معضلی در آینده پیشگیری می‌کند. در ابتدا ممکن است گفته شود، اگر گیاه کاشته شده مناسب محیط نبود، بریدن آن کار ساده‌ای است اما باید توجه داشت در این بحث سخن از براندازی اندک از درختان نیست بلکه درختان یک خیابان، محله، منطقه و شهر را شامل می‌شود و بنابراین هرچه پیش‌تر در جواب امر دقت شود، پایداری گیاهان در گذر منطقی و موثرتر می‌کند. لطفی با چنین نگرشی ایجاد تنوع در چشم‌انداز، توجه به نیازهای حیاتی گیاهان، فرم و اندازه نهایی گیاهان، نحوه گسترش تاج، حوزه نفوذ ریشه و انطباق گیاه با اقلیم و هدف کاشت را در گزینش گیاهان برای کاشت در گذرها را مدنظر قرار می‌دهد.

طراحان مدارس در کشور استرالیا، فضای وسیعی از طرح را به فضای سبز اختصاص می‌دهند و آن را مانند یک اصل در ساخت و ساز مدارس به‌ویژه مدارس ابتدایی رعایت می‌کنند.

آن‌ها معتقدند با توجه به نوع زندگی غالب شهروندان استرالیایی که آپارتمان‌نشین است و فضای باز ندارند، مدرسه باید با فراهم کردن امکان تحرک برای دانش‌آموزان، این خلأ را پر کند. آن‌ها همچنین همانند کارشناسان آموزشی بر این نکته اتفاق نظر دارند که وجود فضای سبز در مدارس، یادگیری را عینی‌تر می‌کند و این امر در دوره‌های ابتدایی یک ضرورت آموزشی محسوب می‌شود و بی‌توجهی به این فضاها در طراحی محیط‌های آموزشی قسمتی از یادگیری که با طبیعت مرتبط است را محتل می‌کند. معلمان نیز به این منظور برخی کلاس‌های درس را در دوره‌های ابتدایی در فضاهای سبز برگزار کرده و یادگیری را در پایه‌های آموزشی ملموس‌تر می‌کنند. تقریباً در تمام شهرهای استرالیا، مدارس (مخصوصاً در سطح ابتدایی) در یک محوطه بزرگ باغ مانند واقع شده‌اند و این موضوع در این کشور به‌صورت یک اصل در طراحی محیط‌های آموزش درآمده است.

فقر شدید فضای سبز
در فضاهای آموزشی ایران

مدرسه‌ها نفس نمی‌کشند

• لوگوس رضایی

مدرسه‌سازان فرانسوی نیز هنگام طراحی یک مدرسه، بخش عمده‌ای از زمان و منابع خود را برای طراحی فضای سبز این مکان‌ها صرف می‌کنند و در استدلال آن می‌گویند کارایی و انگیزه دانش‌آموزان برای تحصیل در فضاهای خشک و بی‌درخت کاهش می‌یابد. آن‌ها استفاده از قابلیت فضای سبز در طراحی ساختمان‌های مدارس را یک ضرورت دانسته و در طراحی آن دقت لازم را به عمل می‌آورند. با این همه از نظر کارشناسان در شرایطی که هنوز بسیاری از مناطق ایران دارای مدارس ۲ یا ۳ نوبته هستند و فضای خاکستری کهنه و دیوارهای بلند مدارس نشاط را از دانش‌آموزان می‌گیرد، سخن گفتن از فضای سبز در طراحی فضاهای آموزشی لوکس و تجملی به‌تقریب می‌رسد.

کارشناسان مسائل آموزشی معتقدند: مسائل و محدودیت‌های مدارس به اندازه‌ای است که امکان برنامه‌ریزی برای توسعه فضای سبز در مدارس را از بین برده است. در حال حاضر ۸۰ هزار کلاس مخروبه در سطح کشور وجود دارد که نوسازی آن‌ها در حد بیش‌تری از بودجه سازمان آموزش و پرورش را به خود اختصاص می‌دهد و در این شرایط حتی مطرح کردن موضوع فضای سبز در طراحی مدارس کشور غیرضروری به نظر می‌رسد و به گفته شیرزاد عبداللهی کارشناس آموزش و پرورش به‌طور کلی فضاهای آموزشی در کشور از نظر استانداردها و سرانه‌های آموزشی مساحت کلاس و فضای سرپسته دچار کمبودهای اساسی است. حتی شرایط نامناسب تجهیزات مدارس مانند میز و نیمکت، ناهنجاری‌های اسکلتی و جسمی بسیاری را برای دانش‌آموزان ایجاد کرده است با این حال سخن از فضای سبز کمی تفتنی به‌نظر می‌رسد از نظر این کارشناس آموزشی، مدارس ایران بیش‌تر شبیه فضای بسته‌ای است که دانش‌آموزان با نارضاحتی وارد آن شده و با خوشحالی آن را ترک می‌کنند. عبداللهی معتقد است ایجاد محیط‌های مفرح آموزشی در کشورهای توسعه‌یافته مورد توجه طراحان و برنامه‌ریزان آموزش و پرورش و حتی شهروندان است ولی با وجود تمام

دانشگاه‌های دولتی چون از گذشته وجود داشته‌اند و در آن زمان تملک زمین به دشواری امروز نبوده همچنین الگوبرداری‌ها در احداث ساختمان این مراکز از نمونه‌های خارجی بوده کم و بیش این ضابطه رعایت شده در حالی که دانشگاه‌های آزاد درون‌شهری به دلیل قدمت کمتر دچار فقر فضای سبز هستند. او همچنین در مورد مدارس قدیمی ایران می‌گوید: تاریخچه مدارس تاریخی ایران قدیمی‌تر از تاریخ دانشگاه‌های ماست و این بناها نسبت به مدارس امروزی دارای فضای سبز بیش‌تری هستند چون سازندگان آن‌ها نیازهای اولیه سلامتی و نفسی را رعایت می‌کردند حتی مدارس و حوزه‌های علمیه به شکلی بوده که دانشجویان و طلبه‌ها در همان محیط‌های آموزشی زندگی می‌کردند. به همین دلیل برای این محل‌ها فضاهای باز و سبز در نظر می‌گرفتند. او می‌افزاید: باید توجه داشته باشیم که فضاهای آموزشی خود دچار فقر هستند لما می‌توان یا اجباری کردن سرانه و استاندارد فضای سبز برای مدارس که در آینده ایجاد می‌شوند، همچنین تخصیص اعتبارات از طریق شهرداری‌ها و ارگان‌های مرتبط با آموزش و پرورش تا حدودی وضعیت فعلی را بهبود بخشید و در جهت توسعه فضاهای سبز گام برداشت.

دانش‌آموزان خموده شدند

در جوامع امروزی که تراکم فضاهای مسکونی موجب کاهش فضاهای باز سبز شده‌اند، کارشناسان آموزشی معتقدند که این خلأ حداقل باید در مدارس پر شود چرا که در غیر این صورت موجب می‌شود دانش‌آموزان خموده بار بیایند. دکتر مرضیه عارفی، استاد دانشگاه می‌گوید: در دوره ابتدایی عامل تحرک بر فرآیند یادگیری دانش‌آموزان تأثیر مستقیمی می‌گذارد و فضای سبز این امکان را برای آن‌ها فراهم می‌آورد تا در فضایی باز بدوند و با نشاط کافی در کلاس درس حاضر شوند در حالی که وجود نداشتن این فضاها در محیط آموزشی نشاط را از دانش‌آموزان ابتدایی که سنشان ایرجاب می‌کند، تحرک داشته باشند می‌گیرد و آن‌ها را خموده بار می‌آورد که این مساله در بزرگ‌سالی عواقب روانی به دنبال دارد. او می‌افزاید: طراحان مدارس کشور ما این فضا را در نظر نگرفته‌اند و در نتیجه آن قسمت از یادگیری که نولم با تحرک است مختل شده است. البته این کمبود در مدارس غیرانتفاعی که در ساختمان‌های مسکونی واقع شده‌اند، بیش‌تر حس می‌شود و دانش‌آموزان با توجه به سنشان از نشاط برخوردار نیستند. در حالی که در کشور استرالیا این مساله به صورت جدی پیگیری می‌شود و تمام مدارس ابتدایی بدون استثنا در فضاهای باز و سبز واقع شده‌اند. عارفی در خصوص ضرورت طراحی فضاهای سبز در مدارس راهنمایی و دبیرستان نیز می‌گوید: وجود فضای سبز در دوران ابتدایی در رشد ذهنی و سلامت کودکان مؤثر است و به یادگیری مؤثر دانش‌آموزان می‌انجامد و در دوران راهنمایی و دبیرستان به سلامت جسمی دانش‌آموزان کمک می‌کند چون در این دوره ورزش دانش‌آموزان بیش‌تر مطرح است.

مشکلات و معضلات موجود، نمی‌توان ضرورت وجود این عناصر تزیینت‌کننده را نادیده گرفت. گذشته از نظرات کارشناسان و طراحان آموزشی روانشناسان تربیتی درباره اهمیت فضاهای سبز در محیط آموزشی به نکات مهمی اشاره می‌کنند که در یادگیری بلندمدت افراد مؤثر است. وجود چنین فضاهایی در مدارس یادگیری را برای دانش‌آموزان ملموس می‌کند و زمانی که یادگیری عینی باشد برای همیشه در ذهن دانش‌آموز باقی می‌ماند. از دیدگاه کارشناسان فضای سبز برای دانش‌آموزان انگیزه ایجاد می‌کند چون براساس اصول روانشناسی، رنگ سبز به عنوان رنگی مطرح می‌شود که انگیزه را برای فعالیت‌های ذهنی و جسمی بالا می‌برد و فضای سبز به دلیل سبز بودن انگیزه یادگیری را در دانش‌آموزان افزایش می‌دهد ضمن این‌که کودک در نخستین مراحل یادگیری به اهمیت محیط‌زیست پی برده و سعی می‌کند از آن محافظت کند.

دانش‌آموزانی که محیط‌زیست را دوست ندارند

کارشناسان زیست‌محیطی بر آموزش حفاظت از محیط‌زیست از دوره‌های کودکی تأکید می‌کنند و معتقدند آموزش و پرورش باید با برنامه‌ریزی‌های آموزشی و تجهیز مدارس به فضاهای سبز این هدف را تحقق بخشد. چرا که یادگیری تأثیر بسزایی در مراقبت از محیط‌زیست دارد. دکتر محمدرضا متوی، استادیار گروه طراحی و محیط و معاونت تحصیلات تکمیلی دانشکده محیط‌زیست در مورد ضوابط و دستورالعمل‌های موجود در ایجاد این فضاها می‌گوید: برای تمام بخش‌های یک فضای آموزشی در تمام نقاط دنیا استانداردها و فرم‌های خاصی وجود دارد و فضای سبز هم یکی از این بخش‌هاست و استاندارد فضای سبز محیط‌های آموزشی حتی در طرح‌های جامع شهری نیز پیش‌بینی می‌شود. او سرانه و استاندارد فضای سبز به ازای هر نفر در شهر را $0/25$ متر مربع عنوان می‌کند و این در حالی است که دکتر محمدرضا نبی رئیس دانشکده محیط‌زیست سرانه فضای سبز هر دانشجو و دانش‌آموز را $1/5$ متر مربع در محیط آموزشی می‌داند و می‌گوید این سرانه و استاندارد بنابر وسعت زمینی در نقاط مختلف دنیا متفاوت است و در آمریکا به دلیل وجود زمین‌های با وسعت بسیار از 15 متر مربع در شهر و $1/5$ متر مربع در فضای آموزشی بیش‌تر در نظر گرفته می‌شود. او می‌افزاید: در ایران به دلیل محدودیت زمین، هزینه بالای متراژهای زمین و تراکم بالای دانش‌آموزان در نقاط مختلف با فقر شدید فضای سبز در محیط‌های آموزشی مواجه هستیم. مسوولان آموزشی نیز در توجیه این امر معتقدند مسائل و مشکلات ساخت و تجهیز مدارس در ایران به اندازه‌ای بالاست که توجه به این موضوع در درجه آخر اهمیت قرار می‌گیرد و شاید هیچ‌گاه در مدارس که به تازگی ساخته می‌شوند نیز در نظر گرفته نشود و حتی فراموش شود. در عین حال دانشگاه‌ها به نسبت مدارس از فضای سبز بیش‌تری برخوردارند. متوی در این زمینه می‌گوید: دانشگاه‌ها به خصوص

ضرورت توجه به باغ های تهران و جلوگیری از تخریب آن

باغ های فراموش شده شهر

آناهیتا گمهرزی

ضرورت صیانت از باغات موجود شهر

باغات تهران را می توان یکی از مسائل حیاتی و اساسی شهر تهران که نیازمند توجه جدی مدیران و مسئولان شهری است قلمداد کرد، که در حال حاضر با توجه به مسائلی چون:

۱. حجم بالای ساخت و ساز سال های اخیر در تهران و انباشتگی فضا از سیمان، آجر و مصالح ساختمانی که نسبت توده های مصنوعی را به فضاهای طبیعی بسیار بالا برده است.

۲. آلودگی هوا که در بسیاری از روزهای سال تنفس علای را نیز برای شهروندان مشکل می سازد.

۳. کمبود فضاهای عمومی شهر که از جمله نیازهای یک کلان شهر است تا شهروندان آن بتوانند با توجه به فشرده گی و پیچیدگی زندگی ماشینی و دوری از طبیعت فرصت های تجدید قوا، آرام سازی ذهن و اندیشه را در اختیار داشته باشند. (می دانیم که فراهم نبودن فرصت هایی جهت تجدید قوای روحی سر متشا، بسیاری از بیماری های روان - تنی در شهرهای مدرن است.)

۴. کاهش روز افزون سطوح باغات تهران (به عنوان ذخیره سبز حیاتی) در سال های اخیر به سبب وجود ارزش افزوده حاصل از رونق ساخت و ساز مسکونی (سیاست های متخذه در قبال فروش تراکم به عنوان کسب منابع درآمدی و اداره شهر در سال های پیشین) موجب شده که در حال حاضر در حوزه مناطق ۲۲ گانه تهران عملا ما فقط در مناطق ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ به میزان کمی نیز در مناطق ۱۸ و ۱۹ شاهد وجود پهنه باغی نسبتا گسترده باشیم.

۵. ضرورت سیاست گذاری هایی که در نهایت در راستای توسعه پایدار و حفظ منابع جبران ناپذیر و حیاتی شهر به شمار

عاقبت پس از مدت ها پلانتکلیفی مدیران شهری در اداره امور شهر و انکا به بخشنامه ها و دستورالعمل های موردی که بعضا در تناقض ماهوی یا یکدیگر بودند، طرح جامع شهر تهران که پس از چندین سال مطالعه مجموعه ای از کارشناسان رشته های مختلف تدوین شده است مراحل پایانی تصویب را می گذراند و متعاقب آن می توان امیدوار بود که شهر، دارای یک سند و چارچوب مشخص خواهد بود. از آن جا که کلان شهر تهران در دست بندی مسائل خود دارای مسائل موضوعی مختلفی است در این راستا طرح جامع شهر تهران راهبردهایی را در خصوص نحوه مواجهه با این مسائل موضوعی از جمله باغات شهر، بافت های فرسوده، ورودی های شهر تهران؛ سلسله مراتب بزرگراهی و درجه و نقش آن ها و... مورد توجه قرار داده است.

در طرح جامع شهر تهران در خصوص نحوه برخورد با باغات گسترده و یکپارچه به عنوان پهنه باغات راهبردهایی مطرح شده است. در مواجهه با پهنه باغات تحت عنوان "باغ مسکونی" تراکم و سطح اشغال مشخص (حداکثر ۳۰ درصد) پیش بینی شده است. از طرفی جهت رعایت حقوق و منافع خصوصی مالکان نیز پیش بینی استقرار و تبدیل این باغات به فعالیت های گردشگری از جمله باغ پذیرایی، رستوران و... دیگر فعالیت های مرتبط اندیشیده شده است. باغات یکپارچه شهر تهران به عنوان سرمایه های بازگشت ناپذیر و روستاهای قدیمی که اکنون با گسترش شهر درون آن قرار گرفته اند به عنوان پهنه های ارزشمند روستایی مشخص شده و در مواجهه با آن ساز و کار مناسب ارائه و میزان و نحوه ساخت و ساز در آن مشخص شده است که در قالب طرح های موضعی خاص محقق خواهد شد.

می‌رود و مسئولان موظف به برقراری تعادل پهنه میان فعالیت انسان و فضا به عنوان سه عنصر اصلی توسعه پایدار هستند. به نظر می‌رسد با توجه به مسائل فوق دیگر فرصتی برای تجربه و خطا در عرصه حفاظت از میراث‌های طبیعی شهر برای مدیریت شهری باقی نمانده است. به منظور صیانت و حفاظت از همین اندازه از باغات شهر به نظر می‌رسد اقدامات زیر اجتناب‌ناپذیر است.

الف. دستیابی به وحدت در عرصه نظر و عمل، در مسأله اجرایی گوناگون (اعم از این که متعلقه مدیریت‌های اجرایی ما غالباً با عدم ثبات روبه‌رو هستند)

ب. با توجه به نقش اجرایی شهرتاری لازم است آمادگی در زمینه تشکیل سازمان اجرایی مشخص با حضور همه سازمان‌ها و ادارات مرتبط با طرح‌های شهری ایجاد شود تا هم اسناد آینده شهر به درستی و با تعامل مناسب اجرایی شود و هم در مورد طرح‌های گوناگون ارزیابی همه جانبه (زیست‌محیطی، اجتماعی، اقتصادی و...) صورت پذیرد.

ج. تفکیک حقوق عمومی و خصوصی: مدیران شهری باید بیش از پیش از لحاظ ذهنی و عینی به تفکیک عرصه منافع خصوصی و عمومی پرداخته و ابغای رسالت عظیم خود را در تلفیق هنرمندانه این منافع جست‌وجو کنند. (البته با لحاظ اولویت کلی منافع عامه و آسایش و شهروندان)

آن‌چایی که احتمالاً منافع عمومی و خصوصی در تقابل قرار می‌گیرند می‌تواند با سخش صحیح و انکاس به شیوه‌های مناسب منافع عمومی را حفظ کرده و پاسخی شایسته نیز در مقابل منافع خصوصی داشته باشند. در این خصوص از جمله می‌توان به راه‌کارهایی که با موفقیت در دیگر کشورها مورد استفاده قرار گرفته اشاره کرد که از جمله "انتقال حق توسعه" است. یعنی در مواردی که مالکیت خصوصی (به عنوان مثال باغات و

پهنه‌های طبیعی یا بناهای واجد ارزش میراث فرهنگی و...) در تقابل با منافع عمومی قرار می‌گیرد؛ تضمین حقوق مالکان خصوصی چنان‌چه در چارچوب راجل‌های مرسوم میسر نباشد (به عنوان مثال استقرار فعالیت‌هایی که مغایرتی با حفظ پهنه‌های طبیعی ندارد، مثلاً تبدیل باغات به فعالیت‌های گردشگری، پذیرایی و...) مدیریت شهر با اعدای میزان مجاز ساخت و ساز در محدوده‌های دیگر حقوق مالکان خصوصی را تأمین می‌کند. (انتقال حقوق موجود در ملک به محلی دیگر)

د. تحقق درآمدهای پایدار برای اداره شهر: چندی است با تبیین هر چه پیش‌تر ضرورت درآمدهای پایدار تلاش اساسی بر این است که مسئولان شهر دیگر به دلیل محظورات و کمی درآمد ناگزیر به فروش تراکم یا صرف سرمایه‌های چیران‌ناپذیر برای گذران امور جاری نباشند که از جمله به دستیابی به موارد ذیل جهت تحقق این مهم می‌توان اشاره کرد:

۱. تدوین نظام جامع دریافت عوارض شهری

۲. اختصاص سهمی از بودجه سالانه کشور به مدیریت کلان‌شهر تهران

با توجه به سهم تهران از کل اقتصاد ایران و نقشی که قرار است این کلان‌شهر در افق چشم‌انداز به آن دست یابد، لازم است جهت حرست از منافع حیاتی و طبیعی و همچنین میراث‌های ارزشمند تاریخی شهر تهران (در قالب تک بنا یا پهنه و محدوده) همچون

دیگر کلان‌شهرهای دنیا سهمی از بودجه سالانه به این امر اختصاص یابد. در نهایت در راستای دستیابی به شهری پاک و سبز و به سامان شهروندان تهرانی اعم از آن‌ها که در این نوره زندگی می‌کنند و چه آنانی که در آینده شهروند این کلان‌شهر خواهند شد، انتظار به حق دارند که امروز مدیران شهر از همین سرمایه باقی‌مانده حیاتی شهر با سیاست‌گذاری‌های صحیح صیانت کنند از این زرمه است باغات محدوده کن، باغات فرج‌زاده، درکه و طرشت که دارای

۳. کمیبود فضاهای عمومی شهر که از جمله نیازهای یک کلان‌شهر است تا شهروندان آن بتوانند با توجه به فشردگی و پیچیدگی زندگی ماشینی و دوری از طبیعت فرصت‌های تجدید قوا، آرام‌سازی ذهن و اندیشه را در اختیار داشته باشند

پتانسیل‌های قوی و توانمندی جهت تبدیل به فضاهای عمومی جهت گذران اوقات فراغت و تعطیل شهروندان هستند و همین‌طور تک باغات پراکنده که همانند نگین‌های سبز اندکی هنوز معصومه‌مانند قطعات فشرده مسکونی حیات دارند، نیز می‌توانند در جهت تأمین فضاهای سبز و طبیعی محلات و نواحی شهری (پارک‌های محلی، باغ، رستوران و باغ پذیرایی) به کار روند. آشنایی ریاست‌جمهور با مشکلات شهرداری تهران در زمان تصدی و گزارش‌های تشریحی مختلفی که به نظرشمارن رسیده از سوی و همچنین از سوی دیگر تشکیل فراکسیون مدیریت شهری در مجلس شورای اسلامی شهر تهران این امید را می‌دهد که با تبیین این ضرورت‌ها سمت و سوی سیاست‌گذاری‌ها به جانب اختصاص سهمی از بودجه سالانه به شهرداری تهران جهت صیانت از باغات و فضاهای سبز و بناهای ارزشمند تاریخی یا معاصر امکان حفظ و حرست بیش از پیش این میراث‌های طبیعی و تاریخی مهیا شود.

انتهای خیابان جمالزاده شمالی، نبش کوچه نادر، تابلوی کوچکی وجود دارد که شما را به سوی خانه دکتر علی شریعتی، اندیشمند و نظریه پرداز بزرگه رهنمون می سازد که اکنون تبدیل به موزه شده است.

این خانه در حد فاصل سال‌های ۱۳۲۵ تا ۱۳۴۰ ساخته شده است و فاقد ارزش معماری یا تزئینات و طراحی خاصی است و تنها به لحاظ شخصیت علمی، اجتماعی و ملی دکتر علی شریعتی که مدتی در آن ساکن بوده، در فهرست آثار ملی ایران به ثبت رسیده است. خانه شریعتی در سال ۱۳۷۶ توسط شهرداری خریداری و در هفتم اسفند ماه ۱۳۸۵ به عنوان خانه موزه دکتر شریعتی به بهره‌برداری رسید. این خانه دارای بنایی دو طبقه با حیاطی در جنوب آن است. طبقه اول دارای آشپزخانه، سرویس بهداشتی، هال و اتاقی به شکل L به عنوان پذیرایی است و طبقه دوم نیز تقریباً شبیه به طبقه اول ساخته شده است. دیوار جنوبی خانه یک دیوار بازسازی شده است که قسمت‌هایی از آن با شیشه ساخته شده و فضای حیاط خانه کاملاً از بیرون دیده می‌شود.

پس از ورود به حیاط سنگفرش شده که از لابه‌لای سنگفرش‌ها، گیاهان خودرو بیرون آمده‌اند، با تندیس دکتر علی شریعتی درست مقابل درب روبه‌رو می‌شویم. تندیس گچی که در همین مدت کم از زمان افتتاح، از گزند عوامل طبیعی چون باد و باران در امان نمانده است. در کنار این تندیس، تصویر دکتر شریعتی قرار دارد. یک دستگاه آستیشن قدیمی که رنگی از بهار و شادابی جوانی به رخ نثار و آرام و آهسته در کنج حیاط خانه خاطرات قدیمی را مرور می‌کند و البته سایه گاهی که ایجاد کرده، مامتی برای بچه‌گربه‌های بازیگوش شده است. پس از عبور از حیاط کوچک، به فضای اصلی خانه در طبقه اول می‌رسیم. در این طبقه لباس‌های دکتر، تلویزیون ۲۸ اینچ سیاه و سفید، میز، فرش و تابلوها و دیگر اسباب زندگی در معرض دید قرار دارد. روبه‌روی درب ورودی، پله‌هایی قرار دارد که بازدیدکنندگان را به طبقه دوم راهنمایی می‌کند. در این طبقه اتاق کار دکتر شریعتی، اتاق خواب و استراحت، عکس‌های قدیمی، تعدادی از آثار و قسمتی از کتابخانه شخصی وی به نمایش درآمده است. نکته‌ناگفته نماد علاقه‌مندان به مطالعه می‌توانند در قسمتی که در اتاق خواب دکتر فراهم آمده به مطالعه آثار و کتابخانه علی شریعتی بپردازند.

خانه موزه دکتر شریعتی همه روزه به غیر از ایام تعطیل رسمی از ساعت ۹ صبح تا ۵ بعد از ظهر، پذیرای بازدیدکنندگان و علاقه‌مندان است. مدیریت این خانه موزه به عهده سازمان فرهنگی - هنری شهرداری تهران است و بازدید از آن نیز برای عموم رایگان است. لیکن تنها نقطه ضعف خانه موزه این روشن فکر معاصر ایرانی، نداشتن راهنمایی مطبوع است. با توجه به این که این خانه به لحاظ شخصیت و جایگاه دکتر علی شریعتی تبدیل به موزه شده است و نه به خاطر قدمت و ارزش‌های معماری بنا، بنابراین راهنمایان آن نیز باید اطلاعات جامعی در خصوص شریعتی داشته باشند و نه در مورد سیل و فرش خفقا!

فاقد ارزش معماری، سرشار از ارزش‌های فکری

بازدید از خانه و موزه دکتر علی شریعتی

صحنه گردشگری ایران نمایش آب را کم دارد

آرش نورآقایی

مجسمه‌ساز قرن ۱۵ میلادی - نقشه‌ای برای شهری ایده‌آل به نام آسکورزیندا تهیه کند و درست در مرکز نقشه فواره‌ای را در نظر بگیرد. بعدها نیز فواره ۴ رودی بین سال‌های ۱۶۴۲ و ۱۶۵۱ به دست جیان لورنزو برنینی ساخته شد.

با این توضیحات متوجه می‌شویم که انسان احساس ناب و ویژه‌ای را نسبت به آب و جریان آن دارد. وقتی سرچشمه آب را در مرکز تصور می‌کنند اشاره به زاینده‌گی و جاری شدن آن به اطراف دارد. در همین ارتباط می‌توان اذعان کرد که چشمه‌ها همیشه شگفت‌انگیز بوده‌اند، تا جایی که داستان‌ها و فولکلورهای بسیاری پیرامون و در ارتباط با آن‌ها در طول تاریخ شکل گرفته است و یکی از تلاش‌های آدمی برای زنده نگهداشتن اسطوره چشمه‌ها، ساخت فواره‌ها بوده است.

ایجاد و ساخت فواره‌ها نه تنها احساس طبیعی انسان‌ها نسبت به آب را به نمایش می‌گذارد، از طرفی نمایان‌گر میل انسان در تسلط بر طبیعت است. انسان با ساخت فواره آب را کنترل می‌کند و آن را با شیوه‌ای که خود می‌خواهد به نمایش می‌گذارد.

در اسطوره‌ها آمده که در مرکز بهشت، چشمه‌ای بسان فواره‌ای وجود دارد و ۴ رودخانه از آن جاری می‌شوند. آب این چشمه بعد از این که بهشت را به ۴ بخش تقسیم کرد، به فراسوی حصار و دیوار بهشت راه می‌یابد.

در تصویر بهشت کتاب آرکانوا نوشته اتاناسیوس (۸۰-۱۶۰۱) که در سال ۱۶۷۵ در امستردام به چاپ رسید، بهشت مستطیل شکل با دیواری احاطه شده و در مرکز آن چشمه‌ای دیده می‌شود که ۴ رود از آن منشعب می‌شوند. نقشه، این بهشت زمینی را در مکانی در نزدیکی غرب ایران، جنوب بلندی‌های ارمنستان و در حالی که رودهای دجله و فرات به آن وارد می‌شوند نشان می‌دهد.

چنین بوری از بهشت چنان تاثیرگذار بود که طرح اصلی باغ‌ها، کاروان‌سراها، مساجد و حتی خانه‌های ایرانی از آن ریشه گرفت. حیاطی بسته و تقسیم شده بر ۴ بخش با حوضی در وسط.

تفکر فواره‌رود، باعث شد که فیلاتر دوم، معمار و

می‌توان خلق کرد. به طور مثال در بت (Bath) انگلستان، رودخانه به وسیله یک سد ۲ طبقه به نظم درمی‌آید و تاتاری پهن و وسیع یا نمایش آب اجرا می‌شود.

حال اگر نظری به کشور خودمان بیندازیم متوجه می‌شویم که ایرانیان از دیرباز با زیبایی و حالت آرامش بخش آب آشنا بوده‌اند. از همان آغاز بنای کاخ‌ها و باغ‌های واقع در پاسارگاد، طرح ۴ باغ‌ها بر اساس آب و نقش آن شکل گرفت. آب در باغ‌های ایرانی، همان‌گونه که در باغ فین کاشان و شازده‌ماهان و ایل‌گلی تبریز و... شاهدش هستیم، تنها به منظور آب‌رسانی باغ نیست بلکه از حرکت، سکون، صدا و کف آن بهره‌برداری‌های لذت‌بخشی مادی و معنوی شده است.

کاخ شاهان در برخی از موارد در باغ‌هایی بنا شده که آب نقش مهمی در زیبایی آن‌ها دارد. کاخ جهلستون اصفهان و کاخ فتحعلی‌شاه در چشمه علی دامغان از این‌گونه‌اند.

شهرهایی همچون اصفهان و شوشتر نمونه بسیار متعالی از همزیستی شهر و آب هستند که موضوع حظ بصری و آرامش یافتن از آب در شکل‌گیری آن‌ها نقش پررنگی داشته است.

اما اکنون مقوله جذب گردشگران با استفاده از آب در کشور ما به فراموشی سپرده شده است. ما می‌اندیشیم از آن‌جا که کشورمان پر از جاذبه‌های تاریخی و طبیعی است، دیگر نیازی به ساخت جاذبه‌های انسان‌ساخت نداریم. در حالی که با نیم نگاهی به کشورهای همچون چین و ایتالیا و ترکیه، متوجه می‌شویم که تعداد قابل توجه سایت‌های فرهنگی و طبیعی آن‌ها را از ساخت جاذبه‌های انسان - ساخت معاف نکرده است.

مورد دیگر در رابطه با لزوم ساخت جاذبه‌های انسان، ساخت و به ویژه جاذبه‌هایی که ایرانیان قبلاً در ساخت و استفاده از آن‌ها مهارت داشته‌اند، این است که این فن‌ها و هنرهای بومی بار دیگر و این بار با نگاهی نو به جهانیان شناسانده می‌شود. این موضوع باعث می‌شود که به فرض، کشوری همچون امارات متحده عربی ادعایی مبنی بر یادگیر به عنوان شاخص معماری عربی نداشته باشد.

از طرف دیگر، ایران کشوری وسیع است که شهرهای آن از هم دور هستند و به قول کارشناسان معماری شهرهای ایران لکه‌ای است (یک شهر این‌جا و شهر دیگر در آن‌جا، که مکتبی دورتر از این جاست). همین موضوع باعث می‌شود که حتی برای خود ما ایرانیان دیدار از همه آثار باستانی و طبیعی و اطلاع از همه هنرها و فن‌های باستانی به آسانی میسر نباشد. بنابراین لزوم جاذبه‌های انسان - ساخت مبتنی بر دلنشین بومی باستانی، مخصوصاً برای شهرهایی که از جاذبه‌های کمتری برخوردار هستند، به منظور آشنایی هموطنان و همین‌طور جذب گردشگر ضروری به نظر می‌رسد. این موضوع همچنین باعث ایجاد نشاط و احیای هویت ملی برای ساکنان آن شهر خواهد شد.

نتیجه این که اجرای طرح نمایش آب با توجه به پیشینه‌ای که از آن در کشور ما موجود است و به لحاظ آرامشی که آب، این قطعه بی‌ظنیر طبیعت، می‌تواند در شهرها ایجاد کند، قابل بررسی به نظر می‌رسد.

همان‌طور که آب از چشمه‌ها می‌جوشد و در نه‌رها زمزمه می‌کند و در آبگیرها آرام می‌گیرد و در رودها می‌خروشد و همچون ستونی افسانه‌ای از آبشارها می‌ریزد و در سواحل به صورت امواج می‌غلتد و در باد و بوزان می‌رقصد و مثل گوهری به صورت شبنم بر روی برگ می‌نشیند و قطره قطره می‌چکد و سیل آسای یارد و تبدیل به مه می‌شود و... آسان نیز با طراحی و ساخت فواره، آب را گاهی روح بخش و آرام نمایش می‌دهد و گاهی شورانگیز و هیجان بخش. آن را می‌رقصاند و می‌چرخاند و می‌پیچاند و می‌پاشاند و...

اکنون و با توجه به میل انسان به آب و نمایش آن، می‌خواهیم موضوع گردشگری را با پرداختن به همین فواره‌ها بیان کنیم. فواره‌های بسیاری در نقاط مختلف دنیا با شیوه‌های بدیع و زیبایی خاص ساخته شده‌اند، که امروزه از آن‌ها به منظور جلب گردشگران و سرگرم کردن آن‌ها استفاده می‌شود. فواره عهد در شهر جدّه عربستان سعودی ارتفاعی در حدود ۱۰۲۲ فوت دارد و هر کدم از ۳ پمپ آن ۶۲۵ لیتر آب در ثانیه را با سرعت ۲۷۵ کیلومتر بر ساعت به سمت آسمان پرتاب می‌کنند. روزگاری بود که ساخت بناهای عظیم و بلند (همچون تخت جمشید و گنبد سلطانیه)، نشان اقتدار یک حکومت و یا یک امپراطوری بود، که البته هنوز هم یکی از دلایل ساخت برج‌های بلند، نمایش اقتدار و پیشرفت علمی و فنی یک کشور محسوب می‌شود. امروزه نیز دولت‌ها با شیوه‌های جدید به نمایش قدرت می‌پردازند، چنان که ساخت فواره‌های قدرتمند عمودی بلند بر تشخیص یک مکان می‌افزاید.

فواره بلند دیگری در اریزونا، آمریکا به ارتفاع ۵۷۵ فوت وجود دارد. فواره دریاچه زنو نیز، برجی از آب را به نمایش می‌گذارد که البته سمبل این شهر هم هست. در فلورنس، ایتالیا مرکز شهر نالاس، با استفاده از حدود ۲۰۰ فواره یک نمایش آبی اغراق‌آمیز اجرا می‌شود که در آن با یک برنامه کامپیوتری آب به هوا پرتاب می‌گردد و گویی در آن هنگام یک موسیقی بصری پخش می‌شود. در شهر شیآن چین که یکی از خواهر خوانده‌های اصفهان خودمان هم هست، هر شب راس ساعت ۲۰، رقص فواره‌های آب به همراه بازی نور و پخش موسیقی، گردشگران را به محل می‌کشاند و آن‌ها را به مدت ۳۰ دقیقه سرگرم و هیجان‌زده می‌کند. نمونه‌های بسیار متنوع از این فواره‌ها در کشورهای همچون اسپانیا، انگلستان، ایتالیا، سنگاپور و... نیز دیده می‌شوند.

تنوع فواره‌ها بی‌انتهای و حیرت‌انگیز است. گاهی با ترکیب تعداد زیادی از فواره‌ها، نظم و هماهنگی خارق‌العاده‌ای به وجود می‌آید که به نام تئاتر آب از آن یاد می‌شود. طراحان، فواره‌ها را به اشکال مختلف درخت و گل و باغ و کلیه و زورق و آبشار و سیلاب و... درمی‌آورند و با نمایش آن‌ها حالتی آرامش‌بخش برای بینندگان ایجاد می‌کنند و در ضمن آن فشارهای روانی ناشی از روزمرگی زندگی را برایشان کاهش می‌دهند. در واقع این فواره‌ها ذهن‌های خسته مردمان را دوباره با طبیعت آشتی می‌دهد. گاهی نیز با کنترل جریان رودخانه صحنه‌های زیبایی را

Hamshahri.4442

منبع: آب و معماری چارلز و مور، ترجمه هدی طباطبائی، سازمان میراث فرهنگی کشور، تهران

میوه‌های ممنوعه گردشگری در تهران

● مهتاز برابادی

یعنی عفته دولت امکان پذیر است اما مجموعه گلستان که مهم‌ترین کاخ‌های سلطنتی تهران را در خود جای داده است یک مجموعه تقریباً نیمه تعطیل به شمار می‌آید. در واقع نه فقط بخش عمده این مجموعه بلکه بهترین آثار موجود در آن روی گردشگران بسته است این آثار عبارتند از تالار آینه که با نقاشی معروف کمال الملک جلوه‌ای شده است. تالار سلام که محل برگزاری مراسم رسمی دوره قاجار و پهلوی بوده. موزه ظروفه تالار عاج و شمس‌العماره به عنوان نخستین بنای بلندمرتبه تهران چادرخانه. عکسخانه و بخش‌هایی از عمارت بلاگیر و کاخ ایض با موزه مردم‌شناسی. آن‌چه موجب تعطیلی چندین و چند ساله این کاخ‌ها شده به گفته مسوولان مجموعه گلستان یا کمبود نیروی انسانی برای پذیرش و راهنمایی گردشگران است با مرمت برخی عمارت‌ها اما نکته جالب اینجاست که این مسوولان هرگز زمان مشخصی را برای جذب نیروی انسانی به مقصد کافی و پایان عملیات مرمت اعلام نکرده‌اند و همچنان بهترین و قدیمی‌ترین آثار تاریخی تهران را به روی گردشگران بسته نگاه داشته‌اند. بخش دیگری از کاخ‌های تهران از جمله کاخ عشرت‌آباد، قصر فیروزه کاخ فرح‌آباد، کاخ سلطنت‌آباد، کاخ ولیعهد و بناهای تاریخی باغشاه نیز در اختیار نیروهای نظامی قرار دارند و طبیعتاً نه فقط بازدید گردشگران از آن‌ها ناممکن است بلکه حتی بازدید کارشناسان میراث فرهنگی نیز تابع مقررات سخت‌گیرانه‌ای است.

خانه‌های تاریخی

تعداد زیادی از خانه‌های تاریخی ایران دارای ملک خصوصی هستند و آمادگی پذیرش گردشگران را ندارند اما خانه‌های تاریخی تقی‌س عموماً به تملک ادارات دولتی و خصوصاً سازمان میراث فرهنگی و گردشگری درآمده‌اند. در وهله اول باید از عمارت مسعودیه در میدان بهارستان نام برد که محل سکونت ظل‌السلطان فرزند لاریش ناصرالدین شاه قاجار بوده و از تقی‌س ملی به شمار می‌آید.

در نغار بیورید که در اصفهان کاخ عالی‌قاپو، محل استقرار یکی از ادارات دولتی شود و کاخ چهلستون نیز به عنوان شعبه بانک مورد استفاده قرار گیرد. همچنین سی و سه پل را به این دلیل که در آن سویش فلان سازمان دولتی قرار گرفته است به عنوان راه اختصاصی آن سازمان مسدود و قرق کنند. تصویر چنین وضعیتی در اصفهان تقریباً غیرممکن و تا حدودی خنده‌آور است اما در تهران سال‌هاست که چنین وضعی حاکم شده است. تهران به عنوان پایتخت ۲۰۰ ساله ایران تازی انبوهی از آثار تاریخی شامل کاخ‌ها، خانه‌ها، مساجد، مدارس، موزه‌ها، عمارت قدیمی دولتی، اماکن مذهبی، آب‌انبارها، آسیاب‌ها، کاروانسراها، بازارها و... است که برخی از آن‌ها در زمره تقی‌س ملی قرار می‌گیرند. دست‌کم می‌توان مدعی شد که شاخص‌ترین آثار تاریخی دوره قاجار و پهلوی در شهر تهران جای گرفته‌اند. آثاری همچون مسجد و مدرسه سپهسالار (شهید مطهری)، عمارت مجلس شورای ملی، مجموعه کاخ‌های گلستان، کاخ‌های سعدآباد، نیورن و صاحب‌قرانیه، کاخ شهرتانی قدیم، عمارت مسعودیه و... با این وجود اگر کثرت و تنوع این آثار در نظر گرفته شود معلوم می‌گردد که تنها بخش کوچکی از آن‌ها که ممکن است شاخص هم نباشند. در معرض دید گردشگران قرار گرفته‌اند و مابقی به طرق مختلف از چشم علاقه‌مندان پنهان نگاه داشته شده‌اند. در ذیل به برخی از این آثار اشاره می‌شود.

کاخ‌های سلطنتی

تهران به عنوان مقر ۱۳۵ سال حکومت قاجاریه و ۵۲ سال سلطنت پهلوی بیش از هر شهر دیگری در ایران دارای کاخ‌ها و کوشک‌های سلطنتی است. مهم‌ترین این کاخ‌ها در ۳ مجموعه سعدآباد، نیورن و گلستان قرار دارند. کاخ‌های نیورن شامل صاحب‌قرانیه، کوشک احمدشاهی و کاخ اصلی نیورن به تمامی پذیرای گردشگران هستند اما در سعدآباد تعدادی از کاخ‌ها در دست نهاد ریاست جمهوری است و بازدید از آن‌ها تنها در یک هفته از سال

مقرر داشته که تمام بناهای موجود در آن به طرح گسترش موزه ملی اختصاص یابد. با این حال از چند سال پیش به این سو وزارت امور خارجه اقدام به حصارکشی معابر باغ ملی کرده و تردد رهگذران در آن را شدیداً تحت کنترل گرفته است. به گونه‌ای که توقف در محوطه باغ ملی به عنوان یک معبر شهری عمومی یا عکس‌گرفتن از بناهای تاریخی آن با مسامحت حراست وزارت امور خارجه روبه‌رو می‌شود. در نیایی که حتی کاخ پاکینگهام (محل استقرار خیلواده سلطنتی انگلستان) و کاخ وائیکان (دفتر و محل سکونت پاپ) بی‌هیچ ممانعی مورد بازدید میلیون‌ها گردشگر قرار می‌گیرند، قریق کردن خیابانی که ساختمان یک وزارتخانه در آن قرار دارد از عجایب روزگار است!

ساختمان‌های اداری

از دوران گذشته ساختمان‌های اداری بسیاری در تهران بر جای مانده‌اند که اکنون جنبه تاریخی دارند. مهم‌ترین این ساختمان‌ها، ساختمان قدیم مجلس شورای ملی در میدان بهارستان است که امکان بازدید گردشگران و حتی پژوهشگران از آن وجود ندارد. در حالی که این ساختمان می‌توانست محل استقرار موزه مجلس شورای اسلامی باشد. با انتقال ساختمان مجلس به بهارستان، حتی توقف بیش از اندازه در کنار آن و نیز عکس‌گرفتن از نمای بیرونی‌اش ممنوع است. کاخ شهرداری که اکنون به وزارت امور خارجه اختصاص پیدا کرده، کاخ مومر که دفتر مجمع تشخیص مصلحت نظام است، ساختمان شرکت نفت ایران و انگلیس در باغ ملی که توسط وزارت دفاع اداره می‌شود، اولین ساختمان رادیویی ایران در خیابان شریعتی که در محدوده ساختمان‌های وزارت ارتباطات واقع شده و ده‌ها اثر تاریخی دیگر از جمله ساختمان‌های اداری و تاریخی تهران هستند که امکان راهپایی گردشگران به آن‌ها وجود ندارد. در چنین وضعی فلسفه وجودی سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری تهران عملاً به چالش کشیده شده است زیرا این سازمان نه فقط امکان بازدید گردشگران از بخش بزرگی از جاذبه‌های تاریخی پایتخت را فراهم نیلورده، بلکه بر بخش‌های قابل بازدید نیز اشراقی ندارد. مجموعه‌های سعدآباد، نیلوران و گلستان تقریباً همه موزه‌های تهران خارج از حوزه مسوولیت سازمان استان تهران فعالیت می‌کنند و مدیران آن‌ها حکم خود را مستقیماً از سازمان مرکزی دریافت می‌کنند. از این‌رو سازمان میراث فرهنگی و گردشگری استان تهران حتی در حد تعیین ساعات بازدید بر موزه‌ها و مجموعه‌های تاریخی اشراق ندارد. همچنین این سازمان در سال‌های گذشته نتوانسته به خرید و مرمت مجموعه‌های تاریخی به‌منظور بهره‌برداری در بخش گردشگری اقدام کند. در حالی که در طرح ملی پردیسان و اخیراً در قالب فعالیت‌های صندوق حفظ و احیای آثار تاریخی، آثار تاریخی برای سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و استفاده‌های گردشگری واگذار می‌شوند. سازمان میراث فرهنگی و گردشگری استان تهران در این باره توفیق چندانی نداشته است. از این‌رو همچنان که فعالیت این سازمان در بخش میراث فرهنگی به سبب افزایش تخریب آثار تاریخی با انتقال فرولان روبه‌رو است، به‌منظر می‌رسد که رویه آن در بخش گردشگری نیز نیازمند بازنگری اساسی است.

این بنا سال‌ها محل استقرار وزارت آموزش و پرورش بود تا این که در دهه ۷۰ به وسیله سازمان میراث فرهنگی وقت خریداری و مرمت شد. اکنون نیز به عنوان بخشی از اداره مرکزی سازمان مزبور مورد استفاده قرار می‌گیرد و ورود گردشگران به آن ممنوع است. سازمان میراث فرهنگی و گردشگری همچنین عمارت‌های تاریخی ارزشمندی چون خانه قوام‌الدوله (خانه وثوق) در سرچشمه، خانه امام‌جمعه در خیابان ناصرخسرو و عمارت کوشک در خیابان لاله‌زار را در اختیار دارد اما از ورود گردشگران به آن‌ها حتی پژوهشگران، به درون آن‌ها ممانعت می‌کند. این در حالی است که در شهرهایی مانند شیراز، اصفهان و یزد گرچه خانه‌ها و بناهای تاریخی مورد استفاده اداری سازمان میراث فرهنگی قرار می‌گیرند، اما محدودیتی برای بازدید گردشگران از آن‌ها وجود ندارد و حتی در ساعات کار اداری نیز به روی عموم باز هستند.

مساجد و مدارس

به طور قطع می‌توان گفت که در تهران هیچ مسجد و مدرسه تاریخی وجود ندارد که به روی گردشگران گشوده باشد. شاخص‌ترین این دسته از آثار مسجد و مدرسه بسیار شکوهمند سیهسالار است که احتمالاً می‌توان آن را بزرگ‌ترین و نفیس‌ترین بنای مذهبی ساخته شده در دوره قاجار لقب داد. همچنین مدرسه مانند مدرسه مروی، میرزا قنبرعلی، ابوالحسن معمارباشی، فیلسوف‌الدوله، شیخ عبدالعسین و... تحت این عنوان که محل تحصیل طلاب علوم دینی هستند، از پذیرش گردشگران خودداری می‌کنند. این در حالی است که در اصفهان مدرسه چهارباغ که محل استقرار حوزه علمیه امام جعفر صادق (ع) است، در روزها و ساعات‌های مشخصی از هفته به روی گردشگران باز می‌شود تا هم این عده از جذابیت‌های مدرسه بهره‌مند شوند و هم احتمالاً در برنامه طلاب به‌وجود نیاید. در کاشان نیز درهای مسجد و مدرسه آقابزرگ همواره به روی گردشگران باز است و آن‌ها این فرصت را دارند که علاوه بر دین، ساختمان محظوم مسجد و مدرسه با زندگی طلاب و طرز سیر و سلوک آن‌ها آشنا شوند. مساجد تهران نیز وضع مشابهی دارند و تنها در اوقات نماز پذیرای نمازگزاران هستند. دو مسجد جامع متعلق به دوره صفویه و قاجار و مسجد امام متعلق به دوره فتح‌الشاه نیز از آن‌جا که ارتباطات بخش‌های مختلف یلزار تهران را برقرار می‌کنند، در بیش‌تر ساعات روز باز هستند اما محدودیت‌های بی‌موردی از قبیل ممنوعیت عکاسی را برای گردشگران فراهم می‌آورند. ضمن آن‌که تنها صحن آن‌ها قابل بازدید است. نیاز به گفتن نیست که در شهرهایی چون یزد، اصفهان، شیراز، کرمان، تبریز، کاشان و... این مسأله سال‌هاست که حل شده و مساجد تاریخی علاوه بر کارکرد مذهبی خود پذیرای تپوه گردشگران داخلی و خارجی هستند.

گذرهای تاریخی

گذرهای تاریخی تهران با اغلب فضاهای قدیمی خود را از دست داده‌اند یا مانند لاله‌زار، پامنار، سرچشمه و پانچار در محدوده بازار تهران ادغام شده‌اند. بنابراین گردشگران چنان رغبتی به دین آن‌ها ندارند. در این میان محور باغ ملی با سردر شکوهمندش فضا و آثار تاریخی خود را کاملاً حفظ کرده و هم از این رو هیأت دولت

تاملی در داشته‌ها و یافته‌های شهر تاریخی سمنان

مقصدی مناسب برای سفری تاریخی

● اندرانیک هوپان

می‌نویسد: "از ری تا قومس بر شاهراه و جلّه بزرگ دوازده منزل است که برخی از آن‌ها در معموره و برخی دیگر در بیابان‌ها است و قومس شهری است با وسعت و جلیل القدر. نام شهر آن دامنان است و این شهر اول شهرهای خراسان است، مردم آن عجم‌اند و در ساختن پوشاک‌های پشمی قومس، گران‌قیمت، ماهرترین مردمی هستند." باستان‌شناسان در این مسیر بیش از ۲۰ کاروانسرا را شناسایی و کشف کرده‌اند. قومس یا قوس کهن‌ترین شهر استان سمنان است. قوس یا ۱۰۰ دروازه پایتخت اشکانیان بود. در سال ۱۳۳۵ به وسیله "جان هانسن" کشف شد و در سال‌های بعد هیتی از باستان‌شناسان به سرپرستی "دیوید استرونایخ" و "جان هانسن" در قوس به حفاری پرداختند. بسطام یکی از شهرهای کهن ایران زمین است. به روایتی بسطام در سده هشتم میلادی به وسیله یکی از امرای ساسانی ساخته شده است. باقوت حموی می‌نویسد: ارگ اصلی شهر به وسیله شاپور دوم (سده چهارم میلادی) بنا گردیده است. مزار بایزید بسطامی که در روزگار مغولان ساخته شده در بسطام واقع است. در ۲۰۰ متری جنوب خاوری آرامگاه بایزید بسطامی،

یکی از مسائلی که برای مسافرت به ویژه از تهران مطرح است تعیین مقصد مناسب و جذاب است.

شاید نبود گزینه‌هایی برای مسافرت به شمال را تنها مقصد مسافرت پایتخت‌نشینان کرده است. اما موضوع به این سادگی نیست. در واقع این مسئله ناشی از ناآشنایی ما به نقاط مختلف قابل دسترس در اطرافمان است. استان سمنان یکی از همین نقاط است که کمتر شناخته شده ولی در خود جاذبه‌های بسیاری دارد که می‌تواند آن را به مقصد سفر ما حتی برای یکی، دو روز تبدیل کند. البته این مقصد، جاذبه‌ای به مراتب بهتر از خانه شمال از نظر تفریح و سطح معیار دارد و شاید درست نباشد این دو را مقایسه کنیم زیرا هر یک جاذبه‌های منحصر به فرد خود را دارد ولی از نظر زمانی سمنان می‌تواند به صرفه‌تر باشد. برای همین بد نیست مروری داشته باشیم بر آن خطه تاریخی و طبیعت‌نکر استان سمنان در دامنه جنوبی رشته کوه‌های البرز واقع شده است. وسعت استان ۹۶۸۱۶ کیلومتر مربع و از لحاظ وسعت ششمین استان ایران زمین است.

پیشینه تاریخی - بیش‌تر مورخان و سیاحان، استان سمنان را قوس یا قوش نوشته‌اند. به نوشته بطلمیوس، کوشش بخشی از ایالات بزرگ پارت بوده است. شهرهای استان سمنان در مسیر جاده ابریشم قرار گرفته‌اند. این استان به مناسبت موقعیت خاص جغرافیایی همچون دالانی است که استان‌های خراسان را به مرکز و باختر ایران زمین متصل می‌سازد. "یعقوبی" در بیان شاهراه بزرگ تجاری ری به خراسان

است. غار دربند یکی از زیباترین و وسیع‌ترین غارها است. این غار دارای بلندترین ستون «استلاکمیت» است. غار دربند در ۱۸ کیلومتری شمال شهر سمنان واقع شده است.

موزه گرمابه پهنه، در سال ۱۸۵۶ ه. ق در زمان سلطنت بابرخان پادشاه تیموری و به دستور وزیر او، گرمابه پهنه در سمنان ساخته شد. در سال ۱۲۷۳ سازمان میراث فرهنگی کشور ساختمان گرمابه را بازسازی و مرمت و تبدیل به موزه کرد. موزه شامل ۲ بخش است: مردم‌شناسی و باستان‌شناسی. یکی از جالب توجه‌ترین اثر بخش باستان‌شناسی، اسکلت زن حاصله‌ای است که بیش از زایمان فوت کرد و به خاک سپرده شد. در حفاری سال ۱۲۷۴ جنازه این زن همراه جنین او در حفاری‌های تپه حصار دامغان کشف شد. یکی از شهرهای کوچک، باسقا، زیبا و دیدنی استان سمنان، شه‌میرزاد است که در ۲۴ کیلومتری شمال شهر سمنان در یک منطقه کوهستانی واقع شده است. سراسر این منطقه را درختان سر به فلک کشیده احاطه کرده‌اند لطافت و اعتدال هوای شه‌میرزاد در فصل تابستان سبب جذب تعداد بسیاری از گردشگران به این منطقه است. جنگل رودبارک، در ۶ کیلومتری شمال خاوری شه‌میرزاد، جنگل رودبارک قرار دارد با ۸ هزار هکتار وسعت سرشار از گونه‌های مختلف گیاهی و جانوری. جنگل ابر، در ۴۵ کیلومتری شمال شاهرود جنگل زیبا و با طراوت ابر یا مساحت ۱۲ هزار هکتار واقع شده است و یکی از زیباترین جاذبه‌های گردشگری استان سمنان است.

موزه شاهرود، ساختمان قدیمی شهرداری (بلدیه) شاهرود پس از بازسازی و مرمت موزه شاهرود شد. این موزه دارای ۲ بخش است: باستان‌شناسی و مردم‌شناسی.

مسجد جامع بسطام قرار دارد که از ویژگی‌های خاصی برخوردار است. این مسجد در سال ۷۰۶ ه. ق بنا شد و دارای کتیبه‌ای است که نام بنای مسجد بر آن نوشته شده است. در سمت خاوری مسجد مناره‌ای است از روزگار سلطنت سلجوقیان که با آجرکاری و مقرنس‌کاری تزیین شده است. حوض مسجد دارای محرابی است با ۳ حاشیه با گچ‌بری‌های بسیار نفیس و تزئینات زیبا. بنای کهن سال مسجد تاریخانه نمونه کامل و ارزنده‌ای است از معماری مساجد اوایل دوره اسلامی ایران زمین. مسجد تاریخانه دامغان از کهن‌ترین مساجد ایران زمین است که در سده دوم هجری قمری بنا شده است. به مسجد تاریخانه، خلای خانه نیز گفته می‌شود. در سمت شمال خاوری مسجد مناره‌ای است مرتفع به بلندی ۲۵ متر، این مناره در دوره سلجوقیان در سال ۴۲۰ ه. ق. به جای مناره قبلی آن ساخته شده و کتیبه‌ای به خط کوفی دارد. برج ۴۰ دختران دامغان برج آجری منور است با گنبدی پیازی شکل، از ابنیه دوره سلجوقی و کتیبه‌ای به خط کوفی متعلق به سال ۴۶۶ ه. ق. این بنای سلجوقی تزئینات آجری بسیار زیبایی دارد. بزر علمدار، در بخش خاوری شهر دامغان در محله خوربا و نزدیک مسجد جامع دامغان واقع شده به صورت برج منور و گنبد داری است متعلق به سال ۴۱۷ ه. ق. شهرت این بنا پیش‌تر به علت داشتن کتیبه زیبای کوفی در داخل برج است. یکی از مراکز دیدنی دامغان، چشمه علی است که در ۲۵ کیلومتری شمال دامغان واقع شده و تأمین‌کننده آب شهر دامغان است. چشمه علی مکانی است بسیار زیبا. در میان دریاچه چشمه علی در زمان آقا محمدخان قاجار و فتحعلی شاه ۲ بنا در آن ساختند که جالب توجه است. شهر سمنان، مرکز استان سمنان از دیرباز یکی از شهرهای چهاردهمین ایالت تاریخی «ورن» یا «ورند» از تقسیمات ۱۶ گانه باستانی بوده است. شهر سمنان در هنر و صنعت نساجی دستی درجه اول و مقام شامخی داشته است. در این شهر از کهن‌ترین ژئومته به ویژه از دوران پس از اسلام، پارچه‌های نخی و پشمی بسیار زیبا و عالی می‌بافتند.

ابودلف شاعر و جهانگرد عرب در آغاز سده چهارم هجری قمری درباره سمنان می‌نویسد: «سمنان شهری کوچک و پرجمعیت است در این شهر دستمالی با نقش و نگار می‌بافتند که بسیار گران‌بها است و بهای هر دانه آن به ۵۰ دینار می‌رسد و نیز در آن‌جا پارچه‌های چادری بسیار هنرمندانه می‌بافتند و هر قواره آن تا ۲۰۰ دینار فروخته می‌شود. این حوقل نیز درباره صنعت پارچه بافی سمنان می‌نویسد: «در آن‌جا پارچه‌هایی تهیه می‌گردد که شهرت بسیار دارد و به همه بلاد صادر می‌شود».

بافت قدیمی و جاذبه‌های توریستی شهر سمنان مورد توجه ایران‌گردان و جهانگردان قرار می‌گیرد. یکی از جاذبه‌های توریستی سمنان دروازه و ارگ سمنان است که در دوره قاجار ساخته شده. یکی از شاهکارهای این بنای تاریخی، سردر زیبای آن است که در آن تصویر نبرد رستم و دیوسفید به طرز بسیار زیبایی روی کاشی ۷ رنگ نقش بسته است.

بازار سمنان در مرکز شهر واقع شده و به سبک معماری سنتی با سقف ضربی و با آجر در اوایل حکومت قاجار ساخته شده

دریهند یکی از مهم‌ترین و البته پرطرفدارترین تفریحگاه‌های تهرانی‌هاست. تقریباً تمام شهرهای کشورهای چین تفریحگاه‌هایی دارند. منطقه‌ای خوش آب و هوا با کافه‌هایی با صفا همراه با بوی گیاه‌ها و سرو غذا به روی تخت‌هایی در کنار رودخانه که با قالیچه و گلیم‌هایی سنتی فرش شده‌اند.

یکی از زیباترین و البته پرطرفدارترین این تفریحگاه‌ها متعلق به کرمانشاه است که سالانه بیش از یک میلیون گردشگر محلی و منطقه‌ای و داخلی و خارجی را به سوی خود می‌کشاند. اما آن‌چه باعث توجه این تعداد گردشگران به این مجموعه شده نه بوی گیاه است و نه تخت‌هایی فرش شده با گلیم و جاجیم، بلکه وجود سنگ‌نگاره‌هایی عظیم متعلق به سال ۳۸۰ میلادی است که به نام طاقی بستان شهرت دارند. سیاحان، مورخان و جغرافی‌نویسان ضمن توصیف این سنگ‌نگاره‌ها از آن با نام‌های متفاوتی یاد کرده‌اند. ابن فقیه و ابن رسته این مکان را "شندیز" و حمدالله مستوفی آن را "طاق بیستون" نامیده‌اند. اهالی منطقه نیز این مجموعه را با نام "طاق وسان" یا طاق بسان می‌شناسند.

سان در لفظ محلی به معنی سنگ است و طاق و سان یعنی طاقی که در سنگ کنده شده است. محوطه تاریخی طاق بستان در دامنه کوهی به همین نام و در کنار چشمه‌ای در حاشیه شمال شرقی شهر کرمانشاه قرار دارد. در این مجموعه آثاری از دوره ساسانی شامل سنگ نگاره اردشیر دوم و دو ایوان سنگی به نام ایوان کوچک و بزرگ قرار دارند. این سنگ نگاره‌ها به همراه استخر بزرگی که رو به روی آن قرار دارد اصلی‌ترین بخش مجموعه طاق بستان را تشکیل می‌دهند. از دیگر بخش‌های این مجموعه وجود یک شهرسازی کوچک قدیمی با چند وسیله بازی یک پارک بزرگ کوهستانی و البته رستوران و کافه‌هایی است که با چراغ‌هایی رنگی خود را میان درختان کهنسال چنار جا خوش کرده‌اند. بگذریم، برمی‌گردیم به سنگ‌نگاره‌ها. بزرگ‌ترین سنگ‌نگاره این محوطه ایوان بزرگ است. این ایوان فضایی مستطیل شکلی به ارتفاع یازده متر و نود سانتیمتر و عمق هفت متر و شصت و پنج سانتیمتر است. دیوارهای داخلی ایوان بزرگ دارای چند بخش است و هر بخش دارای تزییناتی است. بخش اول تزیینات منحل ورودی ایوان است که با نقش یک درخت تخیلی و قوس ایوان با دو ردیف نقوش گیاهی تزیین شده است. در مرکز قوس ایوان هلالی نقش شده که به آن دو رشته روبان آویزان است و در ایچکی‌های ایوان نیز نقش دو الهه بالدار دیده می‌شود. در دیوار انتهایی ایوان نیز صحنه تاج سلطنتی شاه ساسانی و یک سوار کار نقش شده است. نقش سوار کار بزرگ‌ترین نقش برجسته طاق بستان است. در این نقش مردی سوار بر اسب قوی هیكلی حجاری شده است. این شخص کلاهخودی به سر دارد که تمام صورت و گردن او را به جز چشم‌ها پوشانده است و به روی کلاه وی تاجی قرار دارد. بسیاری از مورخان و جغرافی‌نویسان دوره اسلامی همچون ابن فقیه، ابن رسته، ابوالفهم سعودی و یاقوت حموی نقش سوار کار را خسرو پرویز و اسب را شندیز معرفی کرده‌اند. دیوارهای جانبی ایوان بزرگ نیز صحنه شکارشاهی را نشان می‌دهد که در دیوار سمت راست صحنه شکار گوزن و در دیوار سمت چپ صحنه شکار گراز نقش بسته است. این ایوان و نقش‌های دیوار انتهایی آن در زمان پیروز اول ۲۵۹-۲۲۸ میلادی ساخته شده ولی صحنه‌های شکارشاهی متعلق به زمان خسرو دوم

گشتی در مجموعه تاریخی و تفریحی طاق بستان

لمیدن کنار چشمه و سر سفره خسرو پرویز

● سعید حبیبی

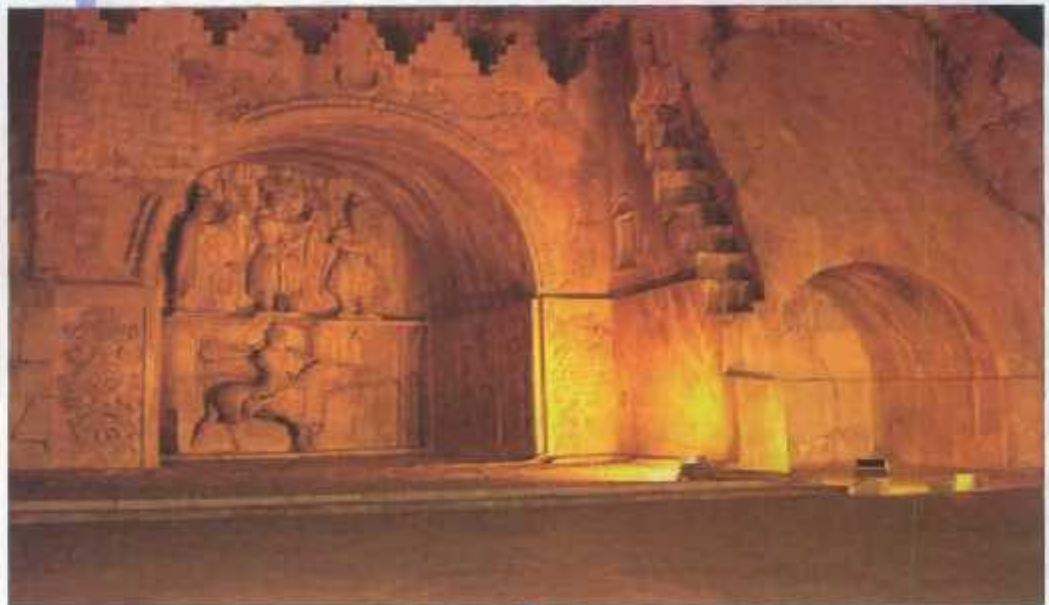

است و قسمت دوم که کمی فاصله دارد برای سایت قاپقاپانی تفریحی مهیا شده است. محوطه آثار تاریخی طاق بستان از کل مجموعه جدا شده و همه روز از ساعت ۹ صبح تا ۹ شب آماده بازدید است. در بند ورود محوطه تاریخی طاق بستان یک غرفه عرضه محصولات فرهنگی و صنایع دستی قرار دارد. البته در این غرفه صنایع دستی اسپهان و شیراز بیشتر از صنایع دستی بومی کرمانشاه یافت می‌شود. بنابراین می‌توانید برای خرید سوغات کرمانشاه به محل بازار قدیمی کرمانشاه واقع در سه راه نواب بروید. معروفترین سوغات کرمانشاه نان برنجی و روغن کرمانشاهی و گیوه است اما از دیگر سوغات‌های کرمانشاه می‌توان به شیرینی‌هایی مانند نان خرما، کاک و صنایع دستی از جمله تمد جاجیم و قالی اشاره کرد. اگر به کرمانشاه سفر کردید بازدید نقاط دیدنی استان کرمانشاه چون نقش برجسته بیستون که در فهرست آثار جهانی یونسکو ثبت است و همچنین سراب نیلوفر، سراب قنبره، غار قوری قلعه، غار پرو، تکیه معاون الملک و قلعه هرسین را از دست ندهید. در انتها ذکر این نکته نیز ضروری می‌نماید که کرمانشاه به لحاظ امکانات گردشگری نسبت به حجم مسافران‌ش شرایط نسبتاً خوبی دارد. تنها هتل ۴ ستاره این شهر در نزدیکی مجموعه تاریخی طاق بستان قرار

دارد. از نکات جالب این ایوان وجود سنگ‌نگاره‌ای منطبق به دوره قاجار در دیوار سمت چپ ایوان است. در این نقش یکی از شاهزادگان قاجاری به همراه مدعی از او دیده می‌شود.

در کنار ایوان بزرگه ایوان کوچک قرار دارد که از اولی قدیمی‌تر است. این ایوان نیز فضایی مستطیلی شکل دارد البته به ارتفاع پنج متر و سی سانت و عمق سه متر و هشتاد سانتیمتر. در داخل این طاق پیکره‌های شاهپور سوم و پدرش شاهپور دوم همراه با کتیبه‌هایی به خط پهلوی و به زبان فارسی میانه حجاری شده است. در این مجلس هر دو شخصیت به حالتی ایستاده و دست بر قبضه شمشیر قرار داده‌اند. این دو پیکره شبیه هم هستند و تنها تفاوت عمده آنها در شکل تاج آنهاست.

قدیم‌ترین سنگ‌نگاره طاق بستان، سنگ‌نگاره اردشیر دوم است که صحنه تاج‌ستانی اردشیر دوم نهمین شاه ساسانی (۳۸۲-۳۷۹ میلادی) را نشان می‌دهد. در این مجلس شاه ساسانی در مرکز نقش دیده می‌شود که در حال گرفتن حلقه زوبان داری از اهورمزدا است. در سمت راست شاه پیکر اهورا مزدا در حال اهدای حلقه به شاه و در سمت چپ پیکر ایزد مهر نقش بسته است. در زیر پای اهورمزدا و اردشیر دوم پیکر

دارد. در سطح شهر نیز دو هتل سه ستاره، چهار هتل دو ستاره، دو هتل تک ستاره و تعدادی هتل آپارتمان و مهمانپذیر آمادگی اسکان دادن مسافران را دارند. از جمله امکانات پذیرایی نیز این شهر تاریخی با مشکل چندان مواجه نیست. رستوران‌های کرمانشاه علاوه بر تمرکز تعداد زیادی از آنها در اطراف طاق بستان در خیابان‌های کسری، ۲۲ بهمن و بلوار شهید بهشتی قرار دارند. کباب معروف کرمانشاه که در کافه‌های اطراف طاق بستان عرضه می‌شود کبابی است به غایت لذیذ به تاج کباب دنده که هیچ مسافری خوردنش را از دست نمی‌دهد. خصوصاً اگر سر سفره خسروپرویز نشسته باشید!

دشمن شکست خورده‌ای نقش شده که بخش زیادی از آن از بین رفته است. در زیر پای اهورمزدا و اردشیر دوم پیکر دشمن شکست خورده‌ای نقش شده که بخش زیادی از آن از بین رفته است. امروزه محققان و باستان‌شناسان این نقش را به جولیانس امپراتور روم نسبت می‌دهند که در سال ۳۶۲ میلادی به دست اردشیر دوم کشته شد. رو به روی این سنگ‌نگاره‌های عظیم که بیش از هزار و پانصد سال عمر دارند دریاچه کوچک یا به عبارت بهتر استخر بزرگ مجموعه قرار دارد. این استخر به دو قسمت تقسیم شده است؛ یک قسمت در فاصله بسیار کمی از سنگ‌نگاره‌ها قرار دارد و باعث افزایش خط بصری مجموعه شده

معرفی موزه

میراث روستائی گیلان

• کیانوش نیابت ویر

موزه میراث روستائی گیلان در زمینی به مساحت حدود ۲۲۵ هکتار در پارک جنگلی سراوان در کیلومتر ۱۸ جاده رشت - تهران واقع شده است. فکر تأسیس این موزه پس از زمین لرزه خرداد ۱۳۶۹ گیلان شکل گرفت. اما فاز مطالعات مقدماتی آن از اوایل سال ۱۳۸۱ آغاز گردید. در اردیبهشت ۱۳۸۴ اولین کارگاه این طرح (حوزه فرهنگی و معماری جلگه سفیدرود شرقی) با حضور مقامات کشوری و استانی و تعدادی از کارشناسان و مشاوران داخلی و خارجی راهاندازی شد. بر پایه مطالعات ۹ حوزه فرهنگی و معماری در گیلان شناسایی و برای هر یک از آنها مکان ویژه‌ای در محل موزه انتخاب شده است. زمین انتخاب شده در پارک جنگلی سراوان استعداد بازسازی تمام گونه‌های معماری سنتی روستاهای گیلان را دارد. این موزه نمونه‌های کوچک اما واقعی از نحوه زندگی و فرهنگ

سنتی روستاهای گیلان است. تاکنون ۶ مجموعه مسکونی از حوزه فرهنگی و معماری جلگه سفیدرود شرقی در محل موزه بازسازی شده و مجموعه‌های دیگر نیز در آینده نزدیک بازسازی خواهند شد. در محل موزه ۲ مجموعه مهمانپذیر با الهام از معماری روستائی، هر یک به ظرفیت ۱۵۰ واحد ۳ تا ۵ نفره طراحی شده است. همچنین محله‌های جداگانه برای نمایشها و بازیهای سنتی، پرورش گیاهان دارویی و درختان بومی، بازار روز، کارگاه صنایع دستی، مزارع برنج و باغات چای، معماری روستائی ملل، پارک بازی کودکان، چاپخانه‌ها و رستورانهای سنتی، اردوگاه تفریحی و پژوهشکده معماری و مردم‌شناسی در نظر گرفته شده است.

معماری روستائی

معماری روستائی گیلان به دلیل تنوع اقلیمی (بیلاقی،

افزودنیهای طبیعی، گونه‌های فراوان دارد. عرضه برخی از غناها و تنقلات خاص گیلان جزء برنامه‌های موزه است.

پوشاک

پوشاک روستاییان گیلان در عین تنوع گونه‌ها، غالباً رنگهای شان، چشم‌نواز و هماهنگ با طبیعت زیبای این منطقه دارد. پوشاک مردان و زنان روستایی هم شاد است هم راحت و مناسب برای انجام انواع فعالیت و هم در عین حال پوششی کامل و متناسب با اعتقادات مذهبی مردم گیلان.

نمایشها، بازیها و موسیقی

کارشناسان موزه نمایشها و بازیهای خاص یا بومی شده گیلان را طی پژوهشی مفصل جمع‌آوری و ثبت کرده‌اند. اجرای لافندیزی، کشتی گیله مردی و موسیقی محلی برای حفظ و احیای آنها از برنامه‌های این موزه است.

اشیاء و آثار

کارشناسان موزه از آغاز کار تاکنون، تعداد قابل توجهی از ابزار کشاورزی، تزئینات خانه‌ها و دیگر وسایل مورد استفاده روستاییان را جمع‌آوری کرده‌اند. نمایش این اشیاء، که بسیاری از آنها را اهالی روستاها به موزه اهدا کرده‌اند بازدیدکنندگان را با جلوه‌های گوناگونی از هنر و زندگی روستایی آشنا می‌کند.

حوزه جلگه سفیدرود شرقی

با ورود به حوزه جلگه سفیدرود شرقی (یکی از ۹ حوزه فرهنگی و معماری گیلان) شما از ۶ مجموعه مسکونی بازدید می‌کنید که هر مجموعه شامل خانه، کتوخ (اتبار برنج)، طویل‌ه (تلمبار/محل پرورش کرم ابریشم)، چاه آب، باغ و توالی است. این ۶ مجموعه شامل ۲۷ سازه است که در کنار هم بافت روستایی این منطقه را بازتاب می‌دهند. در داخل این روستا قهوه‌خانه سنتی، کوره زغال‌گیری سنتی و محل بازیها و نمایشهای محلی ساخته شده است. از ویژگیهای معماری این منطقه، اسکلت کاملاً چوبی آن است. پی‌ها، ساختار دیوارها، کفها و اسکلت سقف تماماً چوبی است. پوشش سقف از "گالی" (گیاهی مردابی) است و اتصالات سازه با طنابی بافته شده از ساقه برنج به نام "وریس" انجام گرفته و میخ یا اتصالات متداول چوبی در آن به کار نرفته است. بنا در هماهنگی کامل با طبیعت و با مصالح در دسترس ساخته شده است. سقف شیب‌دار چهار کله آن ارتفاع بلندی دارد که گاه تا ۱۰ متر می‌رسد و شیب تندى دارد که ملخ نفوذ باران به داخل بنا می‌شود. کف خانه برای تهویه بهتر و ایجاد کوران، از سطح زمین بلندتر است و بر روی پی چوبی به نام "شکلی" قرار گرفته است. خانه‌های منتقل شده به موزه در ابعاد و اندازه‌های گوناگون و هریک نمایانگر طبقات مختلف اجتماعی روستاست. قدمت بناها به طور متوسط بیش از ۱۰۰ سال است. چیدمان فضای داخلی خانه‌ها را به گونه‌ای طراحی شده تا سمیت و روح خانه‌های قدیمی گیلان را باز نمایند. این موزه هدف مناسبی برای گردشگران (و با توجه به فاصله کم پلشت برای گردشگران شهری) می‌باشد و مجموعه‌ای غنی و بی‌نظیر از فرهنگ، رسوم، سنن و آداب مردم این خطه کشور است.

آدرس: جاده رشت- تهران، نرسیده به پلیس راه جاده سروان - شفت

کوهپایه‌ای، جنگلی، جلگه‌ای)، رنگارنگی فرهنگی و همزیستی اقوام گوناگون (گیلک، تالش، ترک، گالش، کرد) جلوه‌های متنوع، هریک هماهنگ با طبیعت مناطق و نیازهای ساکنان آن، دارد.

شناختن و شناساندن دانش ناپوشته و رمز و رازهای ناگفته انواع این معماری نشان خواهد داد که ساکنان روستاهای گیلان در طول تاریخ چگونه "اهل سرزمین خود" بوده‌اند.

نمایشگاه معماری

بی‌تردید بازسازی ۲۷ سازه مربوط به حوزه فرهنگی و معماری جلگه شرق گیلان، خود نمایشگاهی باشکوه زنده و چشم‌نواز است. با این همه برای نشان دادن دستاوردهای این پروژه بزرگ که در نوع خود برای اولین بار خاورمیانه به اجرا درآمده است، نمایشگاهی از عکسها و نقشه‌های معماری خانه‌های روستایی گیلان در محل موزه دایر است. در این نمایشگاه ویژگیهای خانه‌های انتخاب شده، شیوه‌های اولیه و حمل‌اجزای اینها و مراحل دوباره چینی آنها به نمایش گذاشته شده است.

مردم‌شناسی

دوباره هر یک از مجموعه‌های مسکونی، منحصربه‌فرد و پژوهشهای گسترده مردم‌شناسی توسط کارشناسان طرح انجام می‌شود. در این پژوهشها: شیوه زندگی، آداب و سنن هر یک از حوزه‌های فرهنگی گیلان، کاربری بخشهای گوناگون هر بنا، ابزار و اثاث و دیگر ملزومات زندگی روستایی، روش سنتی زراعت باغداری، پرورش دام، طیور، نوحانلداری و ... به دقت ثبت و ضبط می‌شود. تلاش شده است تا در فضای خانه‌ها و محوطه موزه گوشه‌هایی از این فرهنگ رنگارنگ و غنی نمایش داده شود.

سفره گیلانی

سفره گیلانی، هماهنگ با طبیعت آن، سرسبز، متنوع و تابناک است از طبیعی‌ترین محصولات کشاورزی، فراورده‌های دامی و ... است. برنج غذای اصلی گیلانیان است اما در کنار آن انواع سبزی، تخم مرغ، لبنیات، گوشت پرندگان شکاری، انواع ماهیان رودخانه‌ای و دریایی و ... سفره گیلانی را پر بار می‌کند. نان نیز اگرچه غذای دوم مردم گیلان است در مناطق مختلف با ترکیبات گوناگونی از قبیل: آرد گندم، آرد برنج، تخم مرغ، کنو، شیر، شکر و دیگر

قشم، دروازه ژئوپارک های ایران را می گشاید

اقتصادی نیز گفت: قشم دومین جزیره غیر مستقل دنیاست که ظرفیتی ویژه برای توسعه گردشگری دارد با افتتاح ژئوپارک قشم، ایران به جمع ۱۷ کشوری پیوست که چنین ظرفیتی در خود جای داده‌اند و بدین ترتیب مطالعاتی که از سال ۸۳ تا ۸۵ در

دروازه ژئوتوریسم ایران در جزیره قشم به روی علاقه‌مندان گشوده می‌شود. آرش کوشا، دبیر کمیته ملی طبیعت‌گردی سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری با چنین توصیفی درباره جزیره قشم خلیج فارس گفت: «این جزیره به عنوان نخستین ژئوپارک خاورمیانه که در یونسکو به ثبت رسیده می‌تواند علاوه بر ظرفیتهایی که برای ایران ایجاد می‌کند محلی جناب برای علاقه‌مندان به بحث‌های علمی باشد.» ژئوپارک قشم با ۲۰ هزار مترمربع وسعت و ۸ منطقه طبیعی شامل دره تندیس‌ها، دره شور، غارهای نمکی، دره ستاره‌ها و... و مجاورت با جنگل‌های حرا و موزه ژئوپارک که قابلیت تبدیل شدن به یکی از مراکز بزرگ پژوهشی و تحقیقاتی دارد. کوشا همچنین در این باره تأکید کرد: ژئوپارک قشم می‌تواند به عنوان یک پایلوت مورد توجه قرار گیرد و در واقع میراث طبیعی قشم با وسعتی که این جزیره آن را در خود جای داده میراثی است برای ژئوتوریسم که یک حرکت و موضوع نوپا اما پرچاینه در صنعت گردشگری محسوب می‌شود. محمود صلاحی، مشاور رئیس جمهوری در امور مناطق آزاد و ویژه

این باره انجام گرفته بود فرصتی شد برای راه‌اندازی تورهای مجازی ژئوپارک و دوره‌های آموزشی راه‌نمایان تور، اطلاع‌رسانی، تبلیغات، توسعه و ترویج صنایع دستی و ایجاد اشتغال برای جوامع محلی. محمد اصغری، عضو هیأت مدیره و مدیرعامل سازمان منطقه آزاد قشم با اشاره به دارا بودن ۸ منطقه طبیعی در این جزیره گفت: «تنگه چاهکوه، دره ستاره‌ها، تنگه عالی، دره تندیس‌ها، دره شور، غارهای نمکی، دولاب و کورکورتوه و با قرار گرفتن سواحل زیبا در حاشیه ژئوپارک و مجاورت آن با جنگل‌های حرا و همچنین موزه ژئوپارک علاوه بر جاذبه‌های زیبا و دراماتیکی می‌تواند به عنوان مرکزی برای پژوهش‌ها، مطالعات و تحقیقات علمی و دانشگاهی در زمینه پدیده‌های زمین‌شناسی، رسوب‌شناسی، زیست‌محیطی و پوشش‌های گیاهی - جانوری جایگاه شایسته‌ای پیدا کند.»

مرمت خانه اولین شهردار رشت

حاج اخوان در سال ۱۳۲۵ ساختمان را بنام تنها دختر خود عذرا خاتم (همسر آقای پور عباس) کرد و بر همین اساس نام تنها این بنا به نام ساختمان پور عباس شناخته شده بود. اولین شورای اسلامی شهر رشت بنا را شناسایی و در رقابت با بساز و

یکی از ساختمانهای منحصر بفرد شهر رشت که در جریان زلزله ۳۱ خرداد سال ۶۹ آسیبهایی جدی دیده بود و امروز پس از بازسازی و مرمت به مرکزی دینتی در این شهر مینال شده است. ساختمان (معروف به) پورعباس، خانه اولین شهردار

رشت می‌باشد. همت آقای مهندس روبرت واهانیان و همکاری سمیمانه مدیریت وقت میراث فرهنگی شهر رشت و درخواست همکاری از شهرداری، امروز اثری ماندگار و چشم‌نواز در شهر بجا گذاشته است. مالک اولیه این بنا اولین شهردار رشت «میرزا خلیل آقا» از روحانیون و یکی از سران مشروطه گیلان، فردی بسیار روشنفکر بود و در سال ۱۳۰۳ فوت کرد. میرزا خلیل آقا این ساختمان را از باکو خریداری و توسط مهندسین روسی و باکوویی با کشتی به بندر انزلی و سپس شهر رشت حمل کرد و طبقه همکف این بنا را ساخت. دیوارهای باربر آن از ساروج و درها و پنجره‌های آن اولین در و پنجره‌های اولایی در شهر رشت بود. پیش از آن همه درها و پنجره‌ها آرسی یا شیشه‌های رنگی بود. این ساختمان را بعدها میرزا خلیل آقا به برادران اخوان فروخت.

بفروش‌ها که قصد آپارتمان‌سازی در هلنگ مذکور را داشتند (پس از تخریب بنا) با قیمت رقابتی از وراثت مرحومه اخوان آنرا خریداری کرد. با توجه به فرسودگی بسیار، طرح مرمت خانه با صرف زمان و وقت زیاد توسط آقای مهندس واهانیان انجام گرفت. یکی از موارد انجام شده در مرمت بنا، جناسازی الحاقات اضافه شده بعدی بر مبنای شناخت معماری روسی بود تا خانه شکل اولیه اصلی خود را بازیابد. اتصالات این خانه کاملاً چوبی در نوع خود منحصر بفرد و از ساختمانهای (همسوره) اطراف خود کاملاً متمایز است. امروزه این ساختمان با همت علاقمندان، شورای اسلامی شهر و شهرداری بصورت کامل بازسازی و مرمت شده و از جاذبه‌های دینتی شهر رشت بویژه برای معماران و علاقمندان بناهای سنتی می‌باشد.

کنفرانس بین‌المللی سکونتگاه‌های سنتی زاگرس

اهداف

کارامان (Karaman) معتقد است که اشکال ساخته شده سکونتگاه‌های سنتی ابتدا از ویژگیهای طبیعی سایت سرچشمه می‌گیرد. در چنین زمینهای معمولاً تمامی میان ضرورت‌های اجتماعی و فاکتورهای محیط طبیعی، همچون آب و هوا و نیازهای اجتماعی - روانی جامعه به منظور دستیابی به ارزش‌های پرمعنای نمادین در گذر زمان وجود دارد. راپاپورت (Rapaport)، محیط ساخته شده سنتی نیز بطور قابل توجهی به مکان وابسته می‌داند. بدین معنی که چنین محیطی بستگی تام به ویژگیهای طبیعی مکان، پارامترهای اجتماعی، فاکتورهای

- * طرح‌های مدیریت و حفاظت
- * مشخصه‌های سنتی ساخت و ساز
- * رویکردهای جدید به ساخت و ساز سنتی
- * نمونه‌های مطالعاتی از حوزه جغرافیایی زاگرس

برنامه کنفرانس

نخستین کنفرانس بین‌المللی سکونتگاه‌های سنتی زاگرس برای روز دوم May مطابق با ۱۲ اردیبهشت ماه سال ۱۳۸۷ تا چهارم May مطابق با ۱۴ اردیبهشت (۸۷) برنامه‌ریزی شده است. این برنامه شامل دو روز کنفرانس و یک روز بازدید از منطقه لورامان در غرب استان کردستان، با تأکید بر مراسم پیر شالیار، می‌باشد. علاوه بر این، تبریک روز قلمه یاستانی زیویه و غار تاریخی کرفتو در شهرستان دیواندره نیز در نظر گرفته شده است. این برنامه برای روز شنبه پنجم May برابر با ۱۵ اردیبهشت می‌باشد. در طول دو روز کنفرانس موسیقی سنتی و برنامه‌های فرهنگی محلی نیز در نظر گرفته شده است.

این کنفرانس با حمایت مراکز زیر برگزار می‌گردد:
 قطب علمی شهرسازی و توسعه پایدار شهری دانشگاه تهران
 استانداری کردستان
 سازمان مسکن و شهرسازی استان کردستان
 سازمان مسکن و شهرسازی استان کرمانشاه
 سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان کردستان
 دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج
 دانشگاه پیام نور مرکز سنندج
 پژوهشکده سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

شهرداری سنندج

سازمان نظام مهندسی ساختمان استان کردستان
 جامعه مهندسان شهرساز ایران
 جامعه مهندسان معمار ایران
 انجمن سنتی مهندسان مشاور معمار و شهرساز
 بنیاد مسکن انقلاب اسلامی استان کردستان
 و گروهی از اساتید بنام رشته‌های مرتبط (جغرافیا، شهرسازی، معماری، ...) در کمیته‌های علمی و تخصصی عضویت دارند.

زمان دارد. با توجه به چنین نظریاتی، هدف اصلی از این کنفرانس فراهم آوردن بستری برای بحث و بررسی و تبادل اطلاعات در خصوص موضوعات و چالشهای مربوط به سکونتگاه‌های سنتی با تأکید ویژه بر شخصیت مکانی - اجتماعی چنین سکونتگاههایی در حوزه کوه‌های زاگرس می‌باشد. این کنفرانس هم چنین فرصتی است تا کلیه پژوهشگران، دانشجویان، سازمان‌های اجرایی و افراد حرفه‌ای علاقه‌مند بحث‌های بین رشته‌ای و سازمانی مرتبط با سکونتگاه‌های سنتی و آخرین دست‌آوردها و تجربیات خویش را ارائه و مبادله نمایند. آشنایی پژوهشگران با چالشهای علمی و مشکلات فراروی در جامعه و ارائه تجربیات ارزنده از طرف دست‌اندرکاران این حوزه از اهداف مهم دیگر برگزار کنندگان کنفرانس می‌باشد.

موضوعات کنفرانس

مقالات در موضوعات مختلف مرتبط با سکونتگاه‌های سنتی مطابق سرفصل‌های زیر موردنظر کنفرانس می‌باشد.
 * ویژگی‌های اکولوژیکی (بوم‌شناختی) سکونتگاه‌های سنتی
 * جنبه‌های اجتماعی - فرهنگی سکونتگاه‌های سنتی
 * چالش‌های برنامه‌ریزی شهری و روستایی
 * شکل شهر سنتی
 * میراث معماری
 * معماری بومی
 * باززنده‌سازی و توسعه مجدد

سازی و طرح های عمرانی

شهردار سازی از اعضای کمیسیون نامگذاری خیابانها، محلات و مناطق شورای شهر خواست ضمن حفظ رعایت ارزشهای اسلامی در تعیین نام معابر الویت اصلی به نامگذاری ارزش ها، اعتقادات، مشاهیر مذهبی - ملی، سرداران شهید و

نامداران انقلاب اسلامی داده شود. همچنین با حضور شهردار سازی ساختمان بزرگ سازی شناسی با هزینه ای بیش از ۲/۵ میلیارد ریال با کاربری های فرهنگی، آموزشی شامل کتابخانه، گالری، کلاس، سالن اجتماعات و واحد مدیریت در ایام دهه فجر به بهره برداری رسید. قابل ذکر است که بازر سر پوشیده کوی اتحاد دختایات سازی در زمینی به مساحت ۳۹۰۰ متر مربع و ۱۹۳ باب، مغازه یا حمایت شورای اسلامی و شهرداری توسط بخش خصوصی ایجاد و مورد بهره برداری قرار گرفت.

مهندس حجازی شهردار سازی در مراسم افتتاح پارکینگ خیابان فرهنگ با اعلام حمایت های مالی استانداری مازندران در اجرای پروژه های عمرانی، این حمایت ها را در طول تاریخ شهر بی سابقه دانست و گفت: ما به دنبال حل مشکلات

اساسی و زیر بنایی شهر هستیم. وی ضمن حمایت از حضور بخش خصوصی در مورد ایجاد پروژه های بازارهای هفتگی بیان کرد: همچنین ما قصد داریم بازارهای بافت مرکزی شهر را به منظور روان سازی ترافیک به خارج شهر منتقل دهیم. وی ضمن اعلام خیر کسب مجوز تأسیس سازمان ترهبار و میادین میوه توسط شهرداری بهمان داشت که به زودی سازمان پارک ها، فضای سبز، حمل و نقل و ترافیک برای خدمات رسانی بیشتر به مردم شهر سازی پس از کسب مجوز های لازم ایجاد خواهد شد.

پل غیر هم سطح پیامبر اعظم (ص) ارومیه به بهره برداری رسید

شود. آبراهیم باژین، شهردار ارومیه در این مراسم گفت: اجرای این پروژه نمونه یک کار جهانی در شهرداری ارومیه است که در مدت یکصد روز اجرا گردید. او با اشاره به عمر ۷۰ ساله شهرداری ارومیه اظهار داشت: شهر ارومیه هنوز هم متحمل تبعات پس از جنگ است و احتیاج به عمران و آبادانی دارد. چنانکه هم اکنون شهرداری ارومیه در زمینه عمران شهری دهها پروژه را در دست اجرا دارد که از آن جمله می توان به بازگشایی امتداد خیابان امام (ره) از داخل پادگان، تقاطع های غیر هم سطح پل چهارده شهید (قویون) و ایوگر و تکمیل کمربندی شهر ارومیه از طریق احداث پل رودخانه شهر چای اشاره کرد.

تقاطع غیر هم سطح پل پیامبر اعظم ارومیه پس از گذشت یکصد روز در ۱۱ آبان ماه سال جاری طی مراسمی با حضور مسؤولان شهری، استانی و نمایندگان مردم استان در مجلس افتتاح شد. در این مراسم حلیلی، رئیس شورای شهر ارومیه با بیان اینکه احداث و بهره برداری این پروژه نتیجه همکاری و همکاری و احساس مسؤولیت استانداری، شورای شهر و شهرداری ارومیه است عنوان کرد: این تقاطع غیر هم سطح در انتهای محدوده شهر و روی جاده کمربندی واقع شده است که کارکرد ارتباطی به شهرها را عهده دار است و بیشتر محل تردد خودروهای سنگین است که برای پروژه هایی از این دست میباید زمینه ای فراهم گردد تا از ردیف بودجه ملی استفاده

تشریح فعالیت های شهرداری بندرعباس

همچنین معاون خدمات شهری بندرعباس اعلام کرد: شهرداری به شهروندانی که قصد کاشت درخت مقابل منازل و در معابر شهری را دارند از طریق سازمان پارک و فضای سبز شهرداری نهال رایگان توزیع می نماید. یحیی خادمی هف از این طرح را توسعه فضای سبز و جلب مشارکت شهروندان اعلام کرد و گفت: با وجود ۱۲۰ هزار خانوار در بندرعباس و کاشت یک نهال در مقابل هر خانه ۳۰۰ شکتار به فضای سبز این شهر افزوده خواهد شد. با توجه به کمبود آب و محدودیت های شهرداری و همکاری مردم، با این شیوه نگهداری درختن برای شهروندان هزینه چندان نا داشته در حالیکه شادابی و نشاط دو چندان به شهر خواهد بخشید.

محمود آرامی شهردار بندرعباس در تشریح فعالیت های شهرداری گفت: همزمان با دهه فجر چندین طرح عمرانی با اعتباری افزون بر ۵۰ میلیارد ریال از محل درآمد شهرداری به بهره برداری رسید. خیابان ۱۲ متری شهید سعید شاهمی، بلوار ۳۰ متری ولی عصر (عج) شهرک اندیشه، مرحله دوم خیابان پگاه و بازار ماهی نخل ناخدا، بوستان شهرک خلیج فارس، خیابان شهید کارزونی، بهسازی بهشت زهرا و اسفالت معابر منطقه ۲، مرحله اول طرح مکفی راسیون صنوبر پروانه ساختمانی، جدول گذاری زیرسازی و اسفالت معابر کوی طلاب و فرهنگ سرای چهارراه رسالت از جمله مهمترین این طرح ها می باشند.

اجرای طرح تفکیک از مبدا پسماند در کاشان آغاز شد

مختلف تفکیک دوباره به چرخه طبیعت باز گردد. وی با بیان اینکه ادامه اجرای این طرح به صورت همیشگی مستلزم مشارکت و همکاری شهروندان است گفت: طرح یاد شده با همکاری و مشارکت شهرداری کاشان دانشگاه علوم پزشکی، پایگاه تحقیقات جمعیتی NGO و شرکت بازیافت پسماندهای منطقه کاشان انجام می‌شود. وی ادامه داد: مقرر است شهرداری کاشان با هدف تشویق شهروندان به صورت ماهیانه و بر اساس یک برنامه زمانبندی شده قرعه‌کشی نموده و جوایزی به خانواده‌ها اهداء نماید. گفتنی است اجرای طرح تفکیک از مبدا پسماند در قالب یک طرح شش ماهه از تاریخ ۸۶/۱۱/۱۵ از خیابانهای این‌تالاه سعیدی، غیاث‌الدین جمشید چمران و این‌تاله یلربی انجام می‌شود.

به گزارش خبرنگار سیمای شهر اجرای طرح تفکیک از مبدا پسماند همزمان با دهه مبارک فجر از تاریخ ۸۶/۱۱/۱۵ در کاشان آغاز شد.

مدیر عامل شرکت بازیافت و پسماندها در کاشان با اعلام این خبر گفت: اجرای طرح مذکور با هدف حفظ و پاکیزگی محیط زیسته حفظ منابع و ذخایر ملی، کاهش واردات مواد اولیه کاهش مواد دفعی و افزایش عمر مراکز دفن انجام می‌شود. مهندس مزروعی با اشاره به اینکه اجرای طرح پسماندها به صورت یک پروژه تحقیقاتی و کاملاً علمی انجام می‌شود افزود: مأمورین جمع‌آوری پسماندها با پوشیدن لباس فرم و تحویل کیسه‌های برزتی مخصوص به درب منازل اقدام به جمع‌آوری پسماندهای خانگی به صورت جداگانه می‌نمایند تا طی مراحل

آغاز عملیات اجرایی فاز دو پارک بزرگ شهر

بیست هزار متر مربع به منظور تفریح و قایق‌سواری شهروندان و امکاناتی چون وسایل بازی و تکمیل فضای سبز در نظر گرفته است. مهندس طالعی افزود: عملیات اجرایی فاز دوم پارک بزرگ شهر در زمینی به وسعت ۱۰ هکتار شامل فضاهای تفریحی رفاهی، خدماتی، فضای سبز، محوطه‌سازی و پارکینگ‌های مناسب انجام می‌شود. گفتنی است پارک بزرگ شهر در منطقه‌ای خوش آب و هوا و به روی تپه‌ای در شمال غربی کاشان واقع شده است.

معاون عمرانی شهرداری کاشان از آغاز عملیات اجرایی فاز دو پارک بزرگ شهر خبر داد. مهندس طالعی گفت: گسترش فضاهای سبز و احداث پارکهای بزرگ در سطح شهر علاوه بر پر کردن لوقات فراغت مکانی مناسب جهت تقویت روحیه شهروندان می‌باشد. وی استقبال از پارک بزرگ شهر و همچنین نیاز به افزایش سرانه فضای سبز را از دیگر اهداف اجرای این طرح شمرد و گفت: در طراحی این پارک ساخت دریاچه‌ای بزرگ به وسعت

نامه نگاری بچه‌ها با شهردار

فوریت بررسی و اقدام شود. به دنبال این دستور شهردار، سرانجام، زمین ورزشی محله ۲۸ هکتاری با مساحت ۸۵۰ مترمربع و ۱۰۰ میلیون ریال اعتبار به بهره‌برداری رسید و در اختیار نوجوانان و جوانان این محله قرار گرفته. شهردار بندرعباس در همین رابطه گفت: «خدمت به شهروندان خونگرم و با مرام این شهر، افتخار است و از اینکه می‌بینیم کودکان، نوجوانان و جوانان شهر، شهردار را از خود می‌دانند به خود می‌بالیم. مدیر شهرداری منطقه یک نیز گفت: خوشحالی شهروندان، خوشحالی ماست و از پیشنهادهای سازنده آنان استقبال می‌کنیم.

شماری از نوجوانان فوتبال‌دوست محله ۲۸ هکتاری بندرعباس در نامه‌ای به شهردار، از وی خواستند نسبت به ساخت زمین فوتبال برای آنان اقدام کنند. به گزارش روابط عمومی شهرداری بندرعباس، در نامه جالب توجه و کودکانه مصطفی حدادی، خطاب به «منصور آرامی» شهردار بندرعباس که به اعضای دیگر دوستان او هم رسیدند آمده است: «از طرف بچه‌های ۲۸ هکتاری، خواهشمند هستیم که زمین فوتبال ما را دارای تیرک (دیرک) و دور آن را حصار بکشید. با تقدیم احترامات فائقه! شهردار بندرعباس نیز در حاشیه این نامه، از مدیر شهرداری منطقه یک خواست تا موضوع با قید

غنچه‌های شهر

-نویسنده‌های پذیرش پذیرش گروه‌های مختلف سنی در حوزه مخاطبان شهرداری می‌باشد که در چارچوب خروج شهرداری از تپه‌ای خدماتی و تبدیل به نهادی اجتماعی و فرهنگی اقتضای مناسب و در خور تقدیر می‌باشد و امیدواریم که وعده‌های داده شده در جهت آموزش شهروندی تداوم و توسعه داشته و جنبه‌های عملی پررنگ‌تری پیدا کند.

ستاد غنچه‌های شهرداری تهران با استقرار نمایندگان در مراکز ثبت نوجوان شهر، ضمن افتتاح حساب پس‌انداز در معاونی اعتبار شهر به مبلغ ۱۰۰/۰۰۰ ریال، وعده ارسال بسته‌های فرهنگی آموزشی را به خانواده‌ها می‌دهد. پس از اعلام پذیرش شهروندی شهروندان جدید نطقه که خبر آن در شماره قبل ذکر شده بود، این اقدام شهرداری تهران - که از سابقه آن بی‌خبریم

سهامیه بنزین اردیبهشت و خرداد

در غیر این صورت و براساس مصلحت بنزین با قیمت تمام شده عرضه خواهد شد. رئیس ستاد تبصره ۱۳ اعلام کرد: به منظور کاهش تقاضای بنزین آزاد و ایجاد آرامش خاطر در میان مردم برای انجام سفرهای نوروزی، مقرر گردید که سهمیه بنزین اردیبهشت و خرداد از اول فروردین به کارت سوخت خودروها واریز شود.

مهندس هاشمی رئیس ستاد تبصره ۱۳ با بیان این که قیمت بنزین آزاد هنوز تعیین نشده است گفت: سهمیه بنزین اردیبهشت و خرداد به منظور تامین سوخت سفرهای نوروزی اول فروردین وارد کارت‌های سوخت می‌شود. به گزارش روابط عمومی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، مهدی هاشمی در پاسخ به این پرسش که آیا قیمت بنزین آزاد در ایام نوروز تعیین شده است اظهار داشت: این موضوع در چند جلسه کارشناسی بررسی شده است. با توجه به ابعاد اقتصادی و اجتماعی مسئله مقرر گردید بررسی‌های پیش‌تری در این رابطه در جلسه‌ای با حضور ترکیبی قوی‌تر و هماهنگ‌تر از گذشته انجام گیرد. وی ادامه داد: امیدواریم براساس اطلاعات تکمیلی که در این رابطه به دست خواهیم آورد، بتوانیم بنزین آزاد را با حداقل قیمت تمام شده در اختیار مردم قرار دهیم. اگر امکان اختصاص یارانه برای بنزین آزاد را داشته باشیم و بتوانیم مجوزهای لازم را بگیریم بنزین آزاد با حداقل قیمت عرضه می‌شود.

منوریل را فقط برای تهران نبینید

مهندس هاشمی در خصوص اجرای پروژه منوریل و اعتبار اختصاص یافته برای آن گفت: منوریل را فقط برای تهران نبینید. تهران یکی از شهرهایی است که می‌تواند از این سیستم برخوردار شود. اگر مدیریت اجرایی شهر زمینه این اسکان را فراهم کند منوریل در تهران احداث می‌شود در غیر این صورت اولویت احداث این سیستم به شهرهای دیگر داده خواهد شد.

همایش ملی مدیران زن روستایی

پهلوگیری از تمامی ظرفیت‌های انسانی موجود در جامعه برگزار می‌شود.

اولین همایش ملی مدیران زن روستایی (دهیاران زن) ۱۲ اسفند ماه با حضور ۴۰۰ دهیار زن و سخنرانی وزیر کشور، رئیس سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور و تنی چند از مسئولان مربوطه و استادان و پژوهشگران دانشگاه از سوی دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی روستایی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور در وزارت کشور برگزار شد. به گزارش روابط عمومی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، این همایش با هدف توسعه مشارکت زنان در عرصه‌های مختلف فرهنگی و اجتماعی با توجه به توانمندی‌های آنان، معرفی توانمندی‌های زنان ایران اسلامی در عرصه‌های مختلف توسعه ملی، تحقق اهداف برنامه چهارم توسعه در خصوص تقویت نقش زنان در جامعه و توسعه فرصت‌ها و گسترش سطح مشارکت آن‌ها در کشور (به ویژه ماده ۱۱) و تسریع در فرآیند توسعه ملی با

جشنواره طرح‌های برگزیده شهری

بهبود کیفیت زندگی مردم پرداخته باشند. براساس توافق صورت گرفته میان پژوهشکده مطالعات شهری و روستایی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور با مدیریت منطقه‌ای برنامه اسکان بشر حلال متحد، به منظور تشویق مدیران شهری کشورمان جهت تسهیل حضور در این جشنواره بین‌المللی امکان ارائه آثار به صورت ملی میسر شده است. با توجه به فعالیت‌های ارزنده انجام شده در سطح مدیریت شهری کشور در صورت معرفی طرح‌های برگزیده شهری ایران به عرصه‌های جهانی شاهد موفقیت‌های مناسبی برای نظام مدیریت شهری کشورمان خواهیم بود.

نخستین جشنواره طرح‌های برگزیده شهری با هدف تشویق مدیران شهری و معرفی طرح‌های برگزیده شهری کشور به برنامه اسکان بشر حلال متحد از سوی پژوهشکده مطالعات شهری و روستایی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور برگزار می‌شود.

به گزارش روابط عمومی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، برنامه اسکان بشر حلال متحد (UN-HABITAT) به صورت دو سالانه جایزه بهترین عملکردهای دستیابی به بهبود محیط زندگی را برگزار می‌نماید و این عملکردها شامل ایده‌های اجرا شده‌ای هستند که به

کاشت نهال و تقدیر از دهیاران

کشور، معاونت امور دهیاری‌های سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور در همکاری با سایر دستگاه‌ها عضو ستاد برگزاری هفته منابع طبیعی، می‌کوشد زمینه اجرای سیاست‌های در نظر گرفته شده برای این هفته در روستاها را فراهم نماید.

ابلاغ شعار هفته، روزشمار و سیاست‌های اجرایی هفته منابع طبیعی به استانداری‌ها برای ابلاغ به دهیاری‌های سراسر کشور و تهیه پوستر مشترک در خصوص هفته منابع طبیعی با سایر دستگاه‌های عضو ستاد نهضت سبز از اقدامات سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور به مناسبت هفته منابع طبیعی است. برنامه‌ریزی برای مشارکت دهیاری‌ها در زمینه غرس نهال در هفته منابع طبیعی، برنامه‌ریزی برای کاشت نهال در بوستان‌های روستایی در روستاهای منتخب و شناسایی دهیاران موفق در زمینه منابع طبیعی و معرفی به سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور برای تشویق و دریافت لوح تقدیر در زمینه هفته منابع طبیعی از دیگر اقدامات سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور به مناسبت هفته منابع طبیعی است.

دکتر عمران و توسعه روستایی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور در آستانه ۱۵ اسفند آغاز هفته منابع طبیعی اقدامات این سازمان در این هفته را با محوریت دهیاری‌ها اعلام نمود.

به گزارش روابط عمومی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های

همایش ملی حفاظت محیط زیست

برگزار شد.

اولین همایش ملی حفاظت محیط زیست و توسعه پایدار روستایی به منظور ارائه آخرین فعالیت‌های تحقیقاتی انجام شده توسط سازمان‌ها و ارگان‌های مختلف و نیز تبادل اطلاعات بین اساتید مهندسی و دست‌اندرکاران حیطه روستا به ویژه در بخش محیط زیست روستایی در تاریخ هفتم و هشتم اسفند ماه سال جاری برگزار شد.

به گزارش روابط عمومی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، این همایش توسط دانشگاه علوم پزشکی قم و با مشارکت سازمان حفاظت محیط زیست مرکز پژوهش‌های شهری و روستایی و دکتر عمران و توسعه روستایی حوزه معاونت امور دهیاری‌های سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور و حامیان دیگر در سالن همایش‌های سبز واقع در پارک پردیسان تهران

ارومیه

شهردار ارومیه در خصوص بودجه شهرداری در سال ۸۷ پیامی صادر کرد. پیش‌بینی درآمد‌ها و سهم هزینه‌ها، تغییرات ساختاری در شهرداری، جهت‌گیریهای اداری، سیاستهای کلان و الویت‌های برنامه سال ۸۷ از نکات عمده این پیام است.

تهران

رئیس کمیسیون فرهنگی و اجتماعی شورای اسلامی شهر تهران با اشاره به کمبودهای زیاد فضاهای فرهنگی در شهر تهران و فعالیت شهرداری در این حوزه گفت: با توجه به اهمیت سینما آزادی برای اهالی سینما، فرهنگ و هنر، مدیریت شهری با تحقق وعده خود در ساخت این سینما رو سفید شده است.

ساری

شهردار ساری در مراسم کلنگ‌زنی سالن ورزشی شهرداری با اعلام تخصیص اعتبار مناسب برای ایجاد امکانات ورزشی در مناطق محروم شهر گفت: سالن ورزشی شهرداری طی ۱۲ ماه ساخته و آماده بهره‌برداری خواهد شد.

کاشان

از ابتدای سال جاری بیش از ۵۰ دوره آموزشی ویژه کارکنان و پرسنل شهرداری با هدایت و راهبری معاونت اداری مالی شهرداری کاشان برگزار شده است. آموزش شهرسازی، طرح تفصیلی، تخلفات ساختمانی، ترویج و توسعه فرهنگ نماز و ... از عناوین عمده این دوره‌ها می‌باشد.

اگر شما بخواهید به مسافرت بروید چه دلیلی برای این کار دارید؟ اصلاً وقتی تعطیلی پیش رویتان قرار می‌گیرد چه برنامه‌ای برای آن دارید؟ جایی برای سفر در برنامه تعطیلی شما هست؟ در یک نظرسنجی از شهروندان تهرانی به بررسی هدف سفر پایتخت‌نشینان پرداخته‌ایم که نتیجه آن را می‌خوانید.

معادل ۵۰/۱ درصد از پاسخگویان هدف از مسافرت را تفریح و بازدید اقوام و خویشان، ۲۱ درصد گردش در طبیعت و ۱۰/۹ درصد زیارت بیان می‌کنند. دیدن مکان‌های جدید، سفرهای تجاری، شرکت در همایش و سفر جهت درمان از اهدافی هستند که کمتر از ۱۰ درصد از پاسخگویان به آن اشاره می‌کنند. نیمی از مسافرت‌ها برای تفریح و بازدید از اقوام و خویشان و یک پنجم از مسافرت‌ها بر مبنای گردش در طبیعت صورت می‌گیرد. گردش در طبیعت و بازدید اقوام و خویشان در صدر انتخاب گروه‌های سنی مختلف هستند؛ اما سفرهای مذهبی و زیارتی بیشتر هدف مسافرت افراد با ۲۶ سال سن و بیشتر بیان شده است.

پاسخگویان برای رفتن به مسافرت معادل ۵۳/۹ درصد از وسیله شخصی، ۲۰/۹ درصد از اتوبوس، ۱۳ درصد از قطار، ۳ درصد از هواپیما، ۱/۹ درصد از اتومبیل‌های کرایه‌ای، ۰/۳ از موتور سیکلت و ۰/۱ درصد از کشتی استفاده می‌کنند. معادل ۴/۷ درصد می‌گویند مشخص نیست برای رفتن به سفر از چه وسیله نقلیه‌ای استفاده می‌کنند. معادل ۰/۳ درصد در این باره نظری ندارند. بیش از نیمی از پاسخگویان مسافرت‌هایشان را با وسیله نقلیه شخصی انجام می‌دهند. دلیل آن ارزانی و در دسترس بودن و قابلیت برنامه‌ریزی برای تفریحات و گردشگری در مناطق مناسب و با برنامه دلخواه است. معادل ۲۵/۲ درصد از پاسخگویان تعطیلات خود را در منزل اقوام و دوستان، ۱۹/۳ درصد هتل، ۱۲/۶ درصد منزل اعضای خانواده، ۱۰/۲ درصد خانه‌های اجاره‌ای، ۱۰/۱ درصد مسافرخانه و مهمانسرا، ۰/۵ درصد در چادرهای شخصی و ۲/۲ درصد چادرهای مسافرتی و کمپینگ‌ها اسکان می‌کنند. معادل ۴/۴ درصد پاسخ‌های دیگری به این پرسش داده‌اند. معادل ۱/۱ درصد در این باره نظری ندارند.

تفریح هدف اصلی سفر

• بزرگ‌ترین

• برگردان: جواد پروین

NIMBY

نیمی که مخفف عبارت Not In My Back Yard (در حیات خلوت خانه ما نهد) است بیانگر مخالفت ساکنان یک منطقه یا شهر در برابر توسعه صنعتی و یا ایجاد پروژه‌هایی است که به نظر آنها نامطلوب و یا مضر است. هر چند ممکن است که به طور عمومی، این اقدام در بردارنده منافع زیادی برای عامه مردم باشد. نمونه‌ای از این اقدامات را می‌توان احداث نیروگاه های هسته‌ای، کوره های زباله سوزی، پالایشگاه ها، خطوط انتقال برق، بزرگراه و زنگنه نام برد. این اصطلاح اشاره به مخالفت با توسعه موارد خاص دارد و معمولاً دارای بار معنایی منفی و تحقیرآمیز است و نشان می‌دهد افرادی که دارای این عقیده باشند، خودخواه و کوتاه‌بین هستند.

البته ممکن است این مخالفت ها همیشه در مقابل اقداماتی که در تضاد با وضعیت زیست محیطی است نباشد. فرض کنید که دولت بخش‌هایی از زمین های یک منطقه را برای احداث مسکن برای افراد بی خانمان، بی بضاعت و یا بیماران خاص اختصاص دهد. در این مورد تغییرات زیست محیطی در این ناحیه صورت نمی‌گیرد اما ممکن است کسانی در همسایگی آنجا زندگی می‌کنند، در برابر تغییر بافت فرهنگی و یا قومی آن منطقه، با اقدام دولت مخالفت کنند.

اصطلاح دیگر که درباره این نوع مخالفت به کار می‌رود BANANA است که بمعنی "هر جا که میخوای بساز فقط نزدیک من نباشه". در زبان فارسی نیز ضرب المثلی "مرگ خوبه اما برای همسایه" به همین موضوع اشاره دارد. از جمله دلایل مخالفت افراد یک منطقه با توسعه صنعتی و یا اقتصادی در همسایگی آنها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: افزایش ترافیک محلی، آسیب دیدن بنگاه های اقتصادی کوچکتر، کاهش ارزش زمین و مسکن، آسیب های اجتماعی و زیست محیطی، از بین رفتن ارتباطات موجود در شهرهای کوچک، فشار بر منابع محلی، توزیع نامتناسب منافع بین ساکنان جدید و با افراد غیر ساکن، افزایش جرم و جنایت و آسیب رساندن به چهره ها و نمادهای شهری. اما حامیان اینگونه اقدامات، مخالفان خود را به کوتاه نظری و یک جانبه نگری متهم می‌کنند و معتقدند که این افراد تنها می‌خواهند از خدمات استفاده کنند و توجهی ندارند که دولت برای فراهم کردن این گونه خدمات چه اقداماتی باید انجام دهد. اما مخالفان معتقدند که جنبه های منفی در نظر گرفته نمی‌شوند و این گونه اقدامات تنها منافع گروه محدودی را تامین می‌کند و به نفع همه جامعه نیست.

به طور مثال می‌توان به مخالفت اهالی یک روستای کوچک در انگلیس به نام اشتید سری^۱، به اقدام دولت برای تبدیل کردن یکی از املاک این روستا به یک مجموعه برای خانواده‌ها و خویشاوندان سرپازان مجروح انگلیسی، اشاره کرد. این ملک توسط یک انجمن خیره خریداری شده بود. ساکنان این روستا، معتقدند این اقدام موجب افزایش ترافیک و سر و صدا و احتمال افزایش اقدامات تروریستی در آن ناحیه خواهد شد. آنها همچنین معتقد بودند که انجمن خیره مزبور در حقیقت به دنبال سود تجاری بوده و شکایاتی علیه آن مطرح کردند. روزنامه‌های محلی از این اقدام با عنوان "جنگ همسایگان نیمی با خانواده‌های سرپازان زخمی" و یا "گهرمانان را به حیات خلوت خود راه نمی‌دهیم" یاد کردند. اما از طرف دیگر، بعضی از مقامات دولتی و مجلس عوام به حمایت از انجمن خیره و محکوم کردن ادعاهای ساکنان محلی پرداختند.

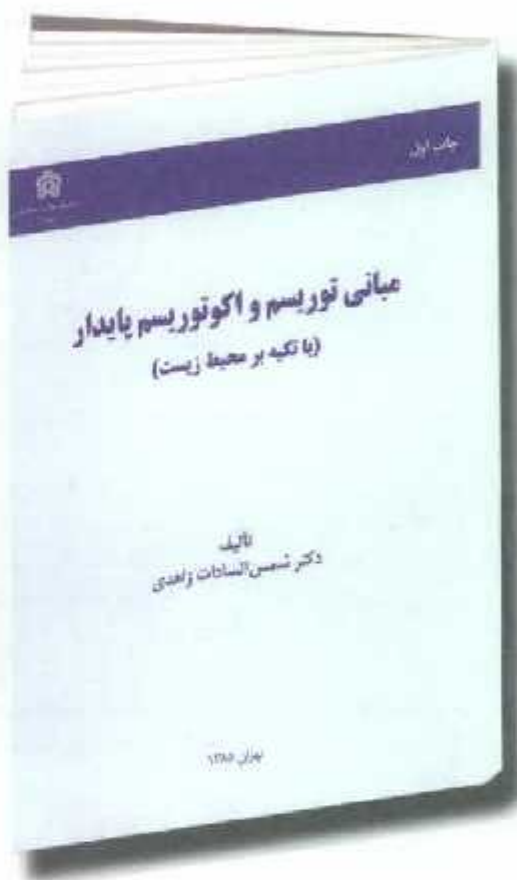
منبع: ویکی‌پدیا

www.wikipedia.org

1. Build Absolutely Nothing Anywhere Near Anyone
2. Ashmead, Surrey

آموزشی سختگیرانه بر فرمترین صنعت جهان

• عباس جلالی

نام کتاب: مبانی توریسم و اکتوتوریسم پایدار
(با تکیه بر محیط زیست)
پدیدآور: شمس السادات زاهدی
ناشر: دانشگاه علامه طباطبائی
چاپ نخست: ۱۳۸۵
شمارگان: ۱۵۰۰ نسخه در ۲۱۵ صفحه
بها: ۲۳۰۰ ریال

چنین رقبیان پیشتازی چگونه باید رویاروی شد؟ رقبیانی که باورهای آیینی مشترکی نیز با ما داشته‌اند. کند شدن آهنگ برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری‌های گردشگری، بی‌گمان زمانی گران‌باز بر اقتصاد ما وارد خواهد نمود. چنین راه‌هایی در این باره و رویارویی با این ولسماندگی چندان آسان نیست. چنین می‌نماید که یافتن راه‌های بنیادین، نیاز به پژوهش‌ها بسیار و آموزش‌های توپین در این زمینه دارد. آموزش‌هایی هدفمند، علمی، گسترده و فراگیر در دانشیایگان دانشگاهی، آموختن به هنگامی که با القای این "صنعت" نیز نیکانه‌ایم یک ضرورت محتوم است.

کتاب توریسم و اکتوتوریسم پایدار می‌تواند یکی از این

گردشگری سرزمین ما چندان نویاست که حتی استاد و مدارک گرد آمده در این باره نیز به مرزهای آغاز سده‌ی چهاردهم خورشیدی بیشتر ره نمی‌برد. هنوز کسانی از نسلی که برپا دارنده‌ی این "صنعت" بوده‌اند، زنده‌اند. آرموده‌های آنان می‌تواند راهگشای بسیاری از دشواری‌ها در این زمینه باشد [اسنادی از صنعت جهانگردی در ایران (۱۳۰۱-۱۳۵۷)] آنچه در این باره و در نخستین گام رخ می‌نماید، فاصله‌شگفتی برانگیز کشورهای است که در آغاز سده‌ی چهاردهم خورشیدی، حتی تاسی از آنان بر صفحه جغرافیای جهان نبود، چه رسد به این که در جایگاهی ایستاده باشند که بتوانند خیل عظیمی از گردشگران را به سوی خود فرا خوانند. برآستی با

منابع شمرده شود. زیرا پدیدآور چارچوبه و ساختار کتاب را بر پایه‌ی آموزش نهاده است. اهمیت کتاب‌هایی از این دست هنگامی بیشتر آشکار می‌شود که بدانیم گردشگری و بوم‌گردی بی‌برنامه تا این‌جای کار نیز ضربه‌های هول‌انگیزی را بر پیکر طبیعت و آثار کهن شهرها وارد ساخته است.

نویسنده در پیشگفتار خود بر کتاب پاره‌ای از انگیزه‌ها را به گونه‌ای برشمرده و پیش از همه بر نگرانی‌اش از باب "پایایی" گردشگری پای فشرده است. ضمن آن که خواسته بر پرسش‌هایی پایه پاسخ دهد که "آیا آن‌چه که [این صنعت] می‌دهد بر آن‌چه که می‌ستاند فزونی دارد؟" و پرسش مهمتر آن که "آیا می‌توان هم از منافع آنی بهره گرفت و هم بر منافع نسل‌های آینده لطمه وارد نکرد؟" پدیدآور هدف از نگارش کتاب را دادن آگاهی‌های لازم و بر پایه‌ی واقعیت به هم‌دیگر دست‌اندرکاران و بهره‌براران در صنعت گردشگری از جمله بخش‌های دولتی، خصوصی، تشکل‌های غیردولتی و مردم می‌داند تا با شناخت دقیق‌تری از واقعیت‌ها و با مشارکت فعال و مسئولانه‌ی خود، آمادگی‌هایی را پدید آورند، فرصت‌های گردشگری پایدار را در کشور افزایش دهند و همراه با پایبندی به فرهنگ و ارزش‌های سنتی، از ظرفیت‌ها و توانمندی‌های کشور برای بالا بردن تراز زندگی خود بهره گیرند.

نویسنده برای نگارش این اثر از ۲۰ کتاب فارسی سود جسته که ۸ پایه نگاشته‌ی آن نوشتگان خود پدیدآور است و سه اثر آن کتاب‌های هنریک مجنونیان است. بیشتر پایه نگاشته‌ها انگلیسی است که ۶۰ کتاب و مقاله را در برمی‌گیرد. شوربخانه در سراسر کتاب با همه‌ی تلاش در برپا نمودن درونمایه‌ی کتاب، پاره‌ای اصول از دست شده است. مانند: چیدمان فارسی برای پایه نگاشته‌های انگلیسی و یا همسانی میان نام مقاله یا کتاب در چاپ که می‌باید نام مقاله در درون گیومه می‌آمد و نام کتاب ایراتیک / سیاهتر چاپ می‌شد. این برای اثری که می‌خواهد در شمار کتاب‌های دانشگاهی بنشیند، البته یک کاستی است. زیرا نویسنده با آماند چکیده‌ی مطالب، آزمونی برای خواننده (دانشجویان) و فهرستی از پایه نگاشته‌ها در پایان هر فصل بر درسی شدن کتاب آشکارا پای فشرده است.

کتاب در هشت فصل به کلیات / انواع توریسم / اثرات توسعه‌ی صنعت توریسم / آموزه‌های اکولوژی / اکوتوریسم چیست و اکوتوریست کیست؟ / پایداری در توریسم و اکوتوریسم / برنامه‌ریزی و اکوتوریسم / مدیریت محیط‌زیست و اکوتوریسم نگاشته شده. نویسنده برای هر چه گویند کردن کتاب از ۱۲ نمودار، ۹ جدول و ۹ شکل سود جسته است که نمودار "الگوی اکوتوریسم پایدار" در صفحه‌ی ۱۲۱ که نویسنده از "سنلر" برگرفته است یکی از بهترین‌هاست.

با همه‌ی دشواری کنونی در چاپ کتاب به ویژه در دانشگاه‌ها جای آن داشت تا نویسنده بخشی از کتاب را با

تصاویر رنگی مانند شکل ۴۰۲ در صفحه ۶۷ به آرایه‌گر می‌سپرد تا بر گویایی و کشش آن بیفزاید. آن‌چه حیرت برانگیز می‌نماید، تن زدن نیاورانه‌ی پدیدآور از کاربرد برلبر نهاده‌ی فارسی واژگان، توریسم و اکوتوریسم است. اگر اصل بر زنده مانی زبان فارسی، به دور از سخریه‌های بی‌مزه‌ی مرسوم - است، می‌باید جلوی سیل بنیان کن واژگان بیگانه را تا جای ممکن گرفت. فارسی‌سازی‌های نویسنده در جای جای کتاب با این امتناع ناهمخوانی شکفت‌آوری دارد.

از بخش‌های ستودنی کتاب واژه‌نامه‌ای است که در پایان اثر آمده و می‌تواند پایه‌های فرهنگ واژگان گردشگری و بوم‌گردی را بسازد. از شکفتی‌های دیگر کار پدیدآور، سر هم نویسی واژگانی چون: تصمیمگیری، امکانپذیری، هم‌قدرها است که از این راه به روبرویی با چنانویسی تشدودانه‌ی نسل جدید ویراستاران برخاسته است. کار پدیدآور در دادن نمایه‌ای از جاینام‌ها و نام‌کسان ستایش برانگیز است و تلاش وی را در هر چه پژوهشی کردن کتاب، نشان می‌دهد، هر چند نویسنده "فهرست اعلام" را به نادرستی، تنها برای "کسان" به کار گرفته است، در حالی که اعلام برای همه‌ی واژگان خاص "نام‌کسان، جاینام‌ها و آثار" به کار برده می‌رود.

آن‌چه پیوست انگلیسی پایان کتاب (صفحه ۱۷۷) را نایجا نشان می‌دهد آوردن چنین مقاله‌ای به زبان دیگر (انگلیسی) در کتابی است که برای ساختاری ویژه گزیده ریخته شده. نویسنده می‌توانست فارسی این مقاله را در بخش درخور آن به کار بگیرد. در این مقاله نویسنده چکیده‌ای از دیدگاه‌های خود را با نام "درک اکولوژیکی یا پیش‌نیاز اکوتوریسم پایدار" در همایش جهانی گردشگری پایدار، در اسپانیا (۱۳۸۳) ارائه کرده است. سر بخش‌های مقاله: گردشگری پایدار، گردشگری و گونه‌شناسی، گردشگری عادی، گردشگری طبیعت‌خواهان، گردشگری ۲ اس S (۱) (دریا آفتاب، ماسه)، گردشگری ماجراجویانه، گردشگری باغ‌های وحش، گردشگری درمانی، گردشگری شکار، بوم‌گردی، بوم‌گردی و پایایی، زیستبوم، پایگان زیستبومی، اصول زیستبومی، گونه‌گونی و نابودسازی، نگاهداشت طبیعت سازوکارهای نوین هستند.

نویسنده با شکبایی تمام برای همه‌ی واژگان، عبارات و نام‌کسان، یا نوشت لاین داده که کاری پایه برای اثری کلاسیک (دانشگاهی) است. اما در پاره‌ای جاها واژگانی را به فارسی نگردانیده مانند "اسفیک" (۲) که به پهنه‌ی خشکی‌ها و جزیره‌های اقیانوس آرام گفته می‌شود و یا برگردان ناراسا برای واژه‌های چون Biomass = [زیستود] که "وزن زنده" ترجمه شده است. می‌ماند دست‌میرزادی برای یک کار خوب در زمینه‌ای تهی برای خاتم دکتر زاهدی. ماهنامه خواندن این کتاب را برای همه‌ی دانشجویان سسایل شهری و دوستداران گردشگری و بوم‌گردی توصیه می‌نماید.

پالوشه

1-Sand, Sun, Sea (38)
2-Pacefile

the tourism from economic point of view and has looked for natural and pleasant climate.

The main challenge was finding a place for stay and reception. But this makes those places ugly and crowded and damages the culture and society of inhabitants. The complexion of environment and damages caused by tourists' activities made other theories which were convenient for environment and both tourists and residents.

So the "Substitution Tourism" substitutes the "Mass Tourism" which has subdivisions like urban tourism, rural, health tourism ecotourism, adventure, responsibilities, etc. which call "Green Tourism".

The Training, Research and Profession Loss in Urban Green Space

Rahim Bayramzadeh

The abnormality in machinery life of modern humans has caused more dependency on nature and its elements. Urban green space is the representation of nature, has revealed its importance.

The urban dwellers have not enough time to reach the nature and have accustomed to solid life of machines. So inevitably he has to use the urban green space.

In fact, creation of such spaces will be difficult considering the growth of cities and the crowded development. Many aspects like climate, physical, social and urban texture,

public culture, geographic position, traditional architecture etc. should be combined and considered to use the limited facilities of the cities to compensate for the lack of nature. Training, research and profession are the main factors to stimulate the engine of development, optimization and reorganization of urban green space and prevent the damages to the resources. Some believe that there is no need for training and research in the presence of soil, budget and human. But the very first knowledge of human are results of research and has propagated through training. In our country, despite the importance of green space, there are not enough planning and investment by responsible organizations.

The decision making pyramid on green space include organization of municipalities at the top and technical offices of province governor, the vice presidents of urban services of municipalities. The lowest level is the Park Organizations in big cities and Green Space Units in small ones.

The main problem in this area are neglecting the rules on green space maintenance, try and error on applying development plans and being non-professional the plans on green space. These problems make the current system inefficient. The article pays attention at the reasons.

tance as the key to a healthy, calm and satisfactory life.

Nowadays with the diversified and increasing demand for recreation, tourism has important role in pattern of planning for land of settlement.

The article identifies the importance of environment and applicable planning of land and its role in sustainable development of a settlement. Afterward some experiences of policy-making of some case studies on environmental planning for tourism are stated. The fundamentals and policies and general suggestion for the process considering local pattern are presented.

A Report on the Diversity of Applications in Vahdat Park in Mashhad.

Abbas siamaki

The best way to get rid of heterogeneity, in consistency and ugliness and other consequences of machinery life is to seek refuge in the Nature. Although this policy has been experienced through city parks but is not sufficient. Because referring to the nature has more achievement than that. In Vahdat Park in Mashhad, the endeavor was to diversify the application of cultural, recreation and sport activities in a comprehensive and consistent way. This park has facilities like sun clock, theatre, library, book exposition, cruising, monorail, winter game complex and separate sport

complex containing activities like training sessions, individual and group consultation, astronomy classes and ceremonies like prayers and cultural celebrations.

Green Tourism, the Best Choice for Iran.

Hamid Zargham

Giving a definition from tourism industry according to Islamic Republic views, one can say that tourism is a cultural activity aroused from seeking nature of human. There fore providing tourists with their needs, require establishment of some businesses, making an activity or industry called tourism industry.

The figure by international tourism organization shows that tourism industry constitutes almost 11 Percent of Gross National Product (GDP) of countries around the world and has created 200 million jobs which are 8 percent of all employment in the world.

The forecasts show that up to 2010, about 5.5 million jobs will be created in tourism industry annually and average growth rate of tourism will be 3.3 percent each year.

Tourism has passed several stages to reach the current situation the first form of developing this industry was mass tourism formed after World War II as a result of tendency to travel to all parts of the world and the easiness of transportation.

In that period, some has regarded

of the important measures is to revive the lands in these areas.

Nowadays, the governments have paid their attention at coasts and creating recreation places. The connection of the coast and water to the city centers strengthen the urban land spaces and increasing the vivacity of citizens by combining the land use. In fact coast are reason for the formation of many cities but some time are losing their function due to mal-management and emphasizing on short term profit taking.

Combination of land use requires balanced and gradual development and ensuring that these activities are complementary. This mainly depends on space design, their connection, and network of transportation paths for pedestrian, cyclists, etc. Another key to successful design of coasts are proper path and bridge to combine the water fronts with urban textures.

The Role of Tourism in Qeshm Island Development

M. Abbas Zadegan

F. Molavi

The Article in identifies the planning for tourism and investigate those approaches. Considering the indicators like socio-cultural issues, skeletal and natural environment and in connection with economic, the "sustainable tourism planning" was chosen for Qeshm Island. This approach considers development

with all their positive and negative effects.

The principles of sustainable tourism planning are diverse and designed in a way that considers achieving the maximum economic profit and preserving the resources and satisfying both guests and hosts. Some of those principles are: utilizing the sustainable identity of resource and preserving them, avoiding prodigality, supporting local economic systems, participation of public societies and preference of national tourism development. Tourism is considered to be the most important and profitable industry in many countries. Tourism causes many jobs including service and production. Natural and human attractions have their own fans.

Qeshm has many natural and human attractions. These attractions have been identified and have been introduced more or less.

The Qeshm attractions have to be introduced and have to be planned to utilize better and to be protected. The local residents should be encouraged to participate in tourism issues and declare their ideas. These are the goals of sustainable tourism planning.

Environment and tourism

F. Gholinejad

Planning for the land as the most important element of the environment and the most essential principle of a settlement, has high impor-

environmental services and social relations.

Ones, who seek approaches to solve the social problems, have tried utopias like city gardens. Harvard was one of those idealists which introduced the return to the nature as the solution for the industrial societies in 19th and the beginning of 20th centuries. He suggested the introduction of city-gardens which was a transfer from cities to villages.

The article aims at reviewing these ideas and taking a glance at some samples.

System Theory Application in Urban Tourism Management Control System

H.Hataminejad

M.Shabani Fard

System Theory Set for discussion in European and united state at first in Decade of 1950. In second half of 20th Century, System Theory was utilized in whole of relevant domains to geosciences, social science, management and planning.

System Theory as a Metha theory have played important role in evolution in interdisciplinary studies as whole in management and as specific in urban tourism management, so for any manger that acts in this system it is essential to understand tourism holism and complication and avoiding of portion approach.

One of the urban tourism management duties in addition to organiz-

ing, planning and motivating, is controlling that causes to appear that actions and activities how extent have forecasted in parallel and direction of goals. Controlling is set for discussion as final step in management and first step in control tourism system with structural and duties. In other hand confidence of accomplish operations urban tourism plans, and as observation of deviation. For correction those actions we need the process that we called it controlling.

Development Considerations and Policies for Designing Seaside

Solmaz Hosseinioon

Seaside is a capital for any land. Due to the properties and functions of Seaside, they had been places for gathering people and formation of civilizations. Possibility of commercial exchanges and marine travels, fishing and utilizing the leisure and tourism attraction were the most important reasons to develop the cities near sea sides.

This Article focuses on coast in urban and artificial areas. Of course it's hard to find coastal areas without human intrusion.

Sea sides are parts of national treasures and are important places for cities' respiration and the presence of natural life in crowded areas. Sea sides including harbors, channels, rivers and buildings around, have important roles in urban life. To retrieve the used land in cities, one

ABSTRACTS

Javad Porvazn

City Gardens; To seek Refuge in Nature

Zahra Arabshahi

Cities as the cradles for the ancient and modern civilizations, having some kind of consistency and harmony in urban life, but are spectrums of economic, social and public thoughts of people who live in. Therefore cities are places to reflex thoughts, ideas and ambitions and have especial forms and functions during each period of history.

Three or four centuries after the industrial revolution, Europe has encountered vast developments. The development was mainly focused on economy (industry and commerce) and resulted in dramatic slow down in developing social structure especially in

Contents

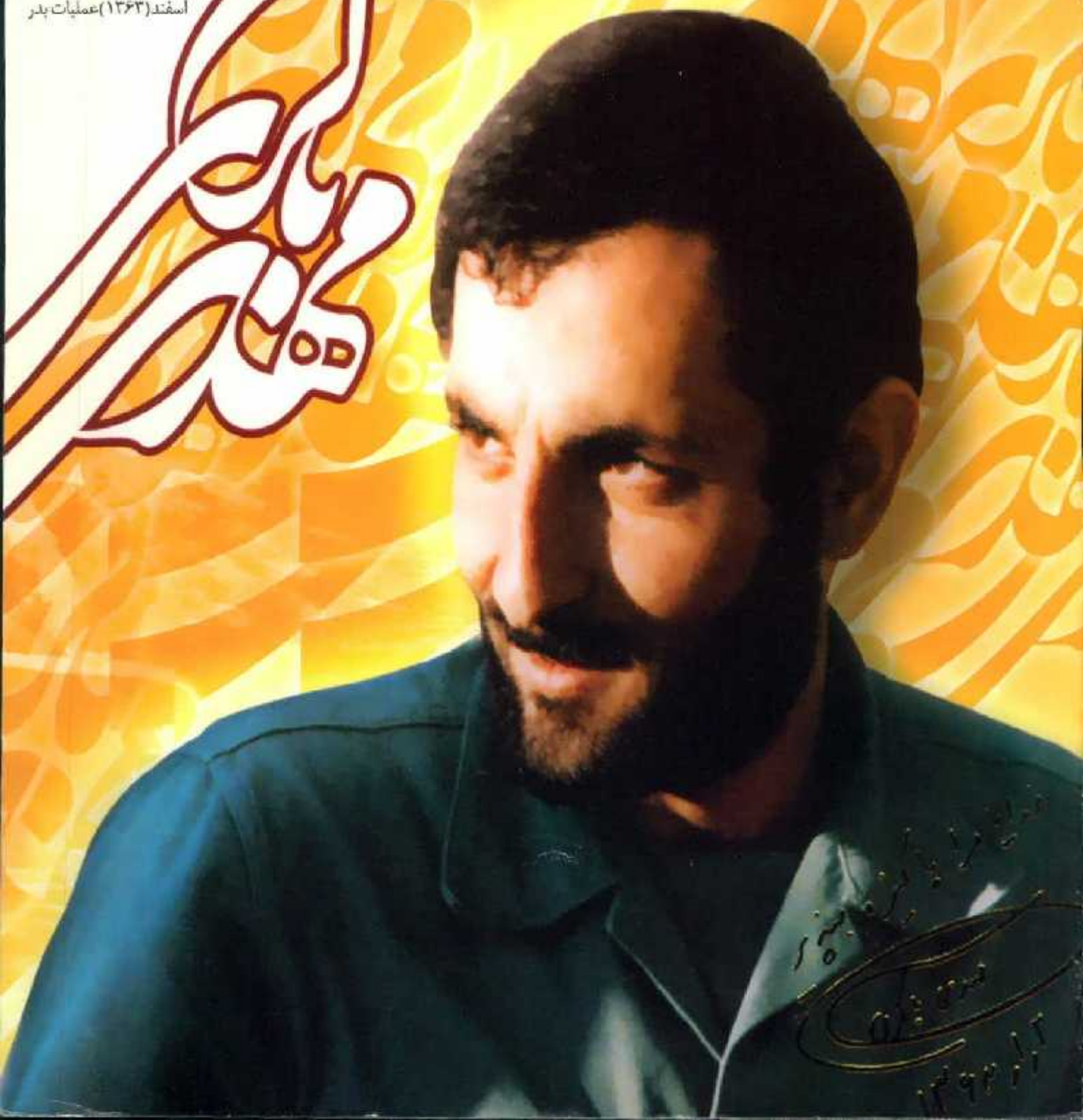
Notes	4
Special Report	
Urban Tourism; Demand, Necessity and Management	5
Idea and Research	
System Theory Application in Urban Tourism Management Control System/ H.Hanaminejad, M. Shabani Fard	12
City Garden, an Escape to Nature/ Z. Arabshahi	19
Consideration of Development and Policies for Design of Seaside/ S. Hoseiniocn	26
The Role of Tourism in Sustainable Development of Qeshm Island/ M. Abbas Zadegan, F. Molavi	32
Environment and Tourism/ F. Ghomi Nejad 43	
Tourist Reception in an Ancient City of Asia/ J. Firooghi, M. Sehaeoc	49
Dialogue	
Tourism; Obsolete and Hopeful; An Interview With Salah-O-Din Mahalati	55
Legal Counselor/ J. Rezaie, F. Faghhi Larjani	59
Administrative and Financial Counselor/ J. Rezaie	63
Municipalities' centenary	
The Amouresses, the Old Tourists of Iran/ Daron Jalali	67
Shah Abbas and Tourism/ Arash NoorAghae	69
From the View Point of Mayor	
The Great Steps of Tabriz to Attract Tourists; Interview with Tabriz Mayor	71
ABC of City	
The Green City of Children	74
Successful Mayors	
Mayors and Citizens	75
World Experience	
The Benefits and Harms of Tourism for Cultural Heritage/ ...	78
World Cities and Municipalities	
An Excellent Plan/Reviving Old Ono/The First Clean City of the World	85
City and Design	
The planning for Youth Tourism Parks in Kermanshah/ Nasrin Saei	94
The Diversity of Application in Vahdat Park in Mashhad/ Abbas Siamak	99
Instruction	
Green Tourism; The best Choice for Iran/ H. Zargham	102
Lack of Training, Research and Profession in Urban Green Space/ R. Hayram Zadeh	105
The Souvenir	
A City to be Loved; Vienna/ A. Loghmani	109
A Brief Glance at Persian Gulf Pearl/ A. Jalali	112
Point Of View	
Snow; A problem or an Opportunity/ M.R. Monari, F. Zarebian	116
Selection of Research	
Tourism in Military Zones	119
Report	
Urban Tourism .../Watching City in a Green Border/ Schools Do Not Breathe/The Neglected Gardens of City/ ...	125
Brief News	
Qeshm; The Gate to GeoPark/Repairing The House of the First Mayor of Rasht/ ...	146
Organization News	
Patrol for For New Year/ Mono Rail/ Women as Rural Managers/ ...	150
Glance at Cities	
Ormiya/ Tehran/ Sari/ Kashan	152
City Statutes	
Recreation; the Main Goal of Travel/ P. Zarifian	153
Urban Terms	
NIMBY/ Javad Porvazn	154
New Publication	
Hard Instruction on the Softest Industry in the World/ A. Jalali	155
English Part/ Javad Porvazn	161

یاد و خاطره ها

سردار سرلشکر پاسدار شهید مهندس

مهدی باگری

فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا
و اولین شهردار منتخب
شورای شهر ارومیه (۱۳۵۹)
گرامی باد
شهادت:
اسفند (۱۳۶۳) عملیات بدر

87

Shahrdariha

Monthly Journal of Information
Educational and Research on
Urban Management And Planning
No.87, March 2008

- Urban Tourism; Demand, Necessity and Management
- System Theory Application in Urban Tourism Management Control System
- City Garden, an Escape to Nature
- Tourism; Obsolete and Hopeful
- The Enamored, the Old Tourists of Iran
- The Great Steps of Tabriz to Attract Tourists
- The Green City of Children
- Green Tourism; The best Choice for Iran
- A Brief Glance at Persian Gulf Pearl
- Snow; A problem or an Opportunity

